

Emilia Țugui

GHID DE ARHITECTURĂ PENTRU ÎNCADRAREA ÎN
SPECIFICUL LOCAL DIN MEDIUL RURAL

III CONSTRUCȚII CU FUNCȚIUNI CULTURALE, COMUNITARE, PENTRU ĂGEMENT ȘI SPORT

Autor •

Arh. Emilia Țugui

Consultant de specialitate •**Raport de validare**

Etnolog dr. Ana Bărcă

Consultant de specialitate**(comunitatea maghiară)**

Istoric conf. dr. Attila Gábor Hunyadi

**Structura ghidului pentru
construcții cu gabarit mare**

Grupul Rural al OAR

**Documentare bibliografică, online
și de teren • Editare și machetare**

Arh. Emilia Țugui

Contribuție la documentarea online

Arh. Oana Rusu

Ilustrații

A se vedea lista de la finalul capitolului

Corectură de text

Ana Pascu

Radu Adrian Tică

ISBN publicație online 978-606-95361-9-3

ISBN tipărit 978-606-95994-4-0

Prezentul material face parte din seria *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural pentru construcții cu gabarit mare*. Această serie a fost elaborată în completarea seriei de *Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural* organizate pe regiuni și zone etnografice cu caracteristici similare.

Toate *Ghidurile de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural* pot fi consultate gratuit pe site-ul Ordinului Arhitecților din România (OAR), la adresa:

www.oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura

ORDINUL
ARHITECȚILOR
DIN ROMÂNIA

Cartea a apărut cu sprijinul Ordinului Arhitecților din România din timbrul arhitecturii.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	2
1 Introducere. Considerații generale.....	3
1.1 Tipuri de construcții.....	3
1.2 Programul de arhitectură.....	3
1.3 Tipuri de investiții.....	3
1.4 Fondul construit existent.....	3
1.5 Baza legislativă.....	4
2 Istoric.....	5
2.1 Programul funcțiunilor culturale și comunitare la sate.....	5
3 Tipuri de construcții.....	12
3.2 Funcțiunile culturale și comunitare în sate.....	12
3.2 Căminul cultural.....	17
3.3 Construcții pentru petrecerea timpului liber, agrement și sport.....	26
3.4 Încadrarea în specificul local.....	31
4 Amplasarea construcțiilor.....	34
4.1 Amplasarea în cadrul localității.....	34
4.2 Integrarea noilor construcții în imaginea de ansamblu a localității.....	36
4.3 Amplasarea pe parcelă. Relația cu spațiul public.....	38
5 Elemente de construcție.....	42
5.1 Acoperișul.....	42
5.2 Pereții.....	47
5.3 Tâmplăriile.....	49
6 Amenajări exterioare.....	51
7 Reabilitarea și refuncționalizarea construcțiilor existente.....	62
7.1 Clădiri cu valoare arhitecturală sau istorică ale căror elemente valoroase au fost distruse prin intervenții neadecvate, ireversibile.....	66
7.2 Clădirile vechi ale școlilor rurale.....	67
8 Exemple de bună practică.....	68
8.1 Reconversii ale unor construcții rurale.....	68
8.2 Reabilitări și reconstrucții cu rol muzeal-educational.....	80
8.3 Reutilizarea unor clădiri fără valoare arhitecturală.....	82
8.5 Construcții noi și extinderi.....	88
8.6 Patrimoniul arheologic.....	106
8.9 Construcții destinate activităților sportive.....	110
Anexa 1. Raport de validare.....	112
Bibliografie.....	113
Lista și sursele ilustrațiilor.....	113

Emilia Țugui

GHID DE ARHITECTURĂ PENTRU ÎNCADRAREA
ÎN SPECIFICUL LOCAL DIN MEDIUL RURAL

**CONSTRUCȚII CU FUNCȚIUNI CULTURALE,
COMUNITARE, PENTRU AĞREMENT ȘI SPORT**

EDITURA **OZALID**

BUCUREȘTI

Cuvânt înainte

Prezentul material face parte din seria de ghiduri de arhitectură realizate sub egida Grupului Rural al Ordinului Arhitecților din România (OAR), intitulată *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural pentru construcții cu gabarit mare*. Prima serie de publicații, organizată în funcție de particularitățile zonele, a fost elaborată în perioada 2015-2020. Cea de-a doua serie, dedicată construcțiilor cu gabarit mare, a fost organizată având drept criteriu utilizarea spațiilor (funcțiunile adăpostite).

Prezentul materiale se referă la construcții ale căror caracteristici de utilizare și configurare prezintă adesea similitudini: **clădirile destinate activităților culturale, comunitare, pentru agrement, sport și spațiile multifuncționale**.

Față de structura generală convenită pentru această nouă serie, au fost aduse modificări și completări, pentru a adapta materialul la necesitățile de organizare a informației caracteristicilor funcționale ale construcțiilor la care se referă prezentul ghid.

Cele mai multe investiții pentru construirea clădirilor cu funcții culturale și comunitare din sate sunt realizate din fonduri publice naționale sau din finanțări europene. Pentru ca investițiile să fie eficiente și să răspundă nevoilor comunității, este necesară întocmirea unor teme de proiectare bine fundamentate. Pentru aceasta, înțelegerea programului de arhitectură și consultarea comunității sunt deopotrivă esențiale pentru punerea la punct a unei teme de proiect care să răspundă acestor cerințe și prin care să se asigure o utilizare eficientă a fondurilor publice.

Pentru a veni în sprijinul autorităților locale și al personalului însărcinat cu întocmirea temelor de proiectare pentru aceste investiții, am inclus elemente pentru conturarea temei de proiectare pentru unul dintre cele mai complexe funcțiuni la care se referă ghidul – căminul cultural – dar și cu o prezentare a programelor de arhitectură și a istoricului acestora, extinsă pe mai multe pagini. Istoricul funcțiunilor și accentul pus pe prezentarea conceptelor care au dus la conturarea programelor de arhitectură dedicate funcțiunilor culturale, comunitare, pentru sport și agrement din zonele rurale are rolul de a oferi, pe lângă o înțelegere mai bună a acestor funcțiuni, și un model de realizare a unor astfel de programe. Pentru ca fondurile publice să nu fie investite în construcții inutile, costisitoare și adesea în contrast cu caracteristicile amplasamentului¹ este necesară integrarea acestor programe de arhitectură într-o viziune pe termen lung, exemplele înaintașilor putând fi un model sau cel puțin un punct de pornire pentru conturarea unor astfel de strategii.

Fondul construit existent, pentru reabilitarea ori reutilizarea căruia se insită de-a lungul materialului, este un obiectiv esențial al politicilor publice actuale. Construirea, de-a lungul secolului XX a numeroase obiective cu funcțiuni culturale și comunitare, dintre care cel mai prolific program îl reprezintă căminele culturale, a condus la un stoc de clădiri a căror reabilitare trebuie să constituie o prioritate a autorităților locale. De asemenea, numeroase construcții a căror funcțiune a devenit redundantă, pot fi refuncționalizate pentru a răspunde unor utilizări din sfera celor la care face referire ghidul. Exemplele oferite în capitolul 8 reprezintă doar o parte din potențialul fondului construit existent în sate.

Ghidul de arhitectură se adresează:

- locuitorilor satelor;
- administrațiilor publice locale și regionale (funcționarilor din primărie și consilii județene);
- investitorilor publici și privați;
- consultanților specializați în accesarea fondurilor europene;
- proiectanților și specialiștilor, în vederea întocmirii proiectelor pentru investiții din Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNR), a proiectelor pentru investiții private sau publice și pentru fundamentarea documentațiilor de urbanism;

Prin informațiile furnizate, *Ghidul* poate fi util oricăror persoane interesate de mediul construit din spațiul rural Românesc.

Notă

O parte dintre imaginile care ilustrează acest material a fost preluată din surse disponibile *online*. Lista cu autorii și sursele ilustrațiilor se găsește la finalul capitolului. În situația în care există neconcordanțe sau erori în identificarea surselor sau a autorilor, vă rugăm să ne contactați la adresa contact@ozalid.ro pentru corectarea acestora. Drepturile de autor asupra materialului ilustrativ aparțin autorilor (vezi Lista și sursele ilustrațiilor).

Documentarea de teren a fost realizată în perioada 2015-2023 și completată în 2024 și 2025. Capitolul a fost elaborat pe baza documentării bibliografice, a surselor disponibile *online* și a cercetării de teren, în perioada 2021-2023, a fost completat și actualizat în 2024 și extins în 2025 cu informații referitoare la activitățile de agrement și sportive.

Pentru a nu încărca textul cu informații care ar putea îngreuna lectura, a fost omisă în citirea surselor *online* data accesării website-urilor. Aceste materiale au fost consultate în intervalul iunie 2021 – mai 2023, iar cele de la cap. 3.3 în 2025.

Exemplele preluate de la proiectele participante la Bienalele Naționale de Arhitectură au fost semnalate cu acronimul [BNA]; în aceste situații au fost preluate materialul ilustrativ și informațiile, însă există și situații în care extrase din textele de prezentare ale proiectelor au fost preluate ca atare, marcate cu ghilimele. Aceste texte reprezintă, conform indicațiilor din site-ul BNA, comentariul autorilor proiectelor.

Surse valoroase de documentare și pentru exemplele incluse în ghid au reprezentat-o: Muzeul la sat (www.muzeedelasat.ro); Vatra meșterilor și creatorilor de cultură (www.vatra-mcp.ro) și Baza de date Muzei și Colecții din România a Institutului Național al Patrimoniului (www.ghidulmuzeelor.cimec.ro).

Abrevieri utilizate în text:

- **cca** • circa, aproximativ;
- **apud** • cum este citat în...; indică preluarea unei citări dintr-o altă sursă (indicată);
- **et. al.** (lat., *et alia/et alie/et alii*) • și alții/și altele; indică faptul că lucrarea are mai mult de trei autori (al căror nume a fost omis în citare);
- **ibidem** (lat.) • în același loc; informațiile au fost preluate din lucrarea menționată în nota anterioară;
- **op. cit.** • (lat., *opus citatum*) opera citată; indică titlul citat anterior al autorului menționat; pentru identificarea lucrărilor a căror citare a fost restrânsă, se poate consulta și Bibliografia;
- **p.** • indică pagina sau paginile din lucrare unde se găsește informația sau trimiterea respectivă;
- **s.n.** • sublinierea noastră, indică faptul că sublinierea nu era în textul original;
- **ș.a.** • și altele;
- **jud.** • județul;
- **HG** • Hotărâre de Guvern;
- **INP** • Institutul Național al Patrimoniului;
- **LMI** • Lista Monumentelor Istorice, care poate fi consultată *online* pe *site*-ul Ministerului Culturii (la adresa: www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice) sau pe *site*-ul Institutului Național al Patrimoniului (www.patrimoniu.ro);
- **CAP** • Cooperativă agricolă de producție; cu această abreviere este desemnată formă de organizare a muncii în agricultură, în perioada comunistă (în text, referirea se face la construcțiile asociate); cooperativele sunt forme de asocieri colectivă a producătorilor anterioară perioadei comuniste (vezi și p. 86).

¹ În mod ironic, cele mai multe dintre construcțiile realizate din fonduri publice neeficient investite sunt într-un contrast supărător cu vecinătățile, dovedind că în aceste situații necunoașterea programului, ignorarea nevoilor comunității și neînțelegerea ori desconsiderarea caracteristicilor amplasamentului sunt adesea asociate.

1. INTRODUCERE. CONSIDERAȚII GENERALE

(Vezi și cap. 2 și 3.)

1.1 Tipuri de construcții

Construcțiile la care face referire prezentul ghid cuprind **clădirile destinate activităților culturale, comunitare, de loisir și pentru sport, precum și spațiile multifuncționale.**

Funcțiunile adăpostite sunt, în general, din sfera culturală (cămine culturale, biblioteci comunale, muzee, edificii cu funcție memorială etc.), dar cuprind, în aceeași măsură, și funcțiuni cu caracter social care presupun prezența unui număr mare de persoane, în special pentru activități relevante la nivelul întregii comunități – de exemplu, reuniuni ale membrilor comunității pentru acțiuni din domeniul administrativ: consultarea populației pentru investiții cu impact în comunitate sau pentru elaborarea documentațiilor urbanistice pentru care este obligatorie consultarea locuitorilor, precum planurile urbanistice generale ale localității (PUG), planurile urbanistice zonale (PUZ). De

asemenea, sunt incluse construcțiile pentru agrement, săli de sport și pentru evenimente publice sau private ș.a. Astfel, **caracterul multifuncțional** al spațiilor reprezintă una dintre caracteristicile esențiale ale clădirilor, care va fi pusă în discuție în acest material.

1.2 Programul de arhitectură

Construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare nu au apărut ca răspuns la o necesitate obiectivă. Edificarea acestora este legată de evoluția unor **concepte sociale** și de apariția unor instituții sau organizații care au promovat aceste idei. Dinamica conceptelor sociale va agrega o **comandă socială** care va conduce la definirea unor programe de arhitectură noi pentru lumea rurală românească. **Programul de arhitectură** reprezintă o identificare a cerințelor și exigențelor (funcționale) pe care le îndeplinesc obiectele de arhitectură dintr-o anumită categorie. În funcție de epocă, societate și posibilitățile tehnice, programele de arhitectură se conturează ca răspuns la comanda socială, care coagulează nevoi obiective și cerințe subiective ale unei societăți, părți a societății sau ale

unui grup social în materie de arhitectură. Programul de arhitectură trasează liniile generale pe care funcțiunile adăpostite le respectă și identifică parametrii comuni ai construcțiilor din aceeași categorie. Particularitățile fiecărui obiect de arhitectură în parte și cerințele speciale pe care acesta trebuie să le respecte, în funcție de situațiile particulare ale amplasamentului, tipul de investiție, condiționările economice, tehnice și cerințele subiective ale investitorului sau beneficiarului sunt definite în **tema de proiectare**. Aceasta este redactată de investitor – în funcție de complexitatea investiției, întocmirea temei de proiectare se face în urma unor studii, cu concursul unor specialiști și cu consultarea beneficiarilor. Pe baza temei de proiectare va fi elaborat **proiectul** de către echipa de proiectare (formată din arhitecți, ingineri și alți specialiști).

În capitolele 2 și 3 este făcută o scurtă prezentare a ideilor care au condus la conturarea programelor de arhitectură pentru construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare din sate și sunt oferite câteva repere pentru formularea temelor de proiectare pentru anumite funcțiuni, fără a epuiza toate datele necesare elaborării acestora.

1.3 Tipuri de investiții

Tipurile de investiții care pot fi făcute pentru realizarea construcțiilor la care face referire acest ghid pot fi atât din **sectorul public**, cât și **privat**. De asemenea, caracterul funcțiilor care pot fi adăpostite de aceste clădiri face ca

astfel de investiții să poată fi cuprinse cu ușurință în proiecte pentru care pot fi accesate **finanțări din fonduri naționale sau europene**. În același timp, o parte dintre clădirile existente care cuprind funcțiuni social-culturale pot fi încadrate în categoria **monumentelor istorice**, pentru restaurarea sau reabilitarea cărora pot fi, de asemenea, accesate fonduri nerambursabile, prin programe ale Ministerului Culturii, cum ar fi cele din timbrul monumentelor istorice.

1.4 Fondul construit existent

Data fiind multitudinea posibilităților de configurare a spațiilor, funcțiunile cu caracter cultural și comunitar pot fi foarte ușor inserate în **clădiri existente** refuncționalizate sau în **construcții dezafectate** (foste spații de producție, construcții abandonate, care au adăpostit funcțiuni agroindustriale sau militare etc.) – posibilitățile de **reconversie** a unor spații care nu mai răspund destinației inițiale și **reutilizarea fondului construit existent** fiind unele dintre aspectele importante ce vor fi discutate în acest ghid. Deoarece **reutilizarea fondului construit existent reprezintă o parte esențială a unei dezvoltări sustenabile a localităților și este în acord cu cerințele actuale privind utilizarea rațională a resurselor**, o mare parte din recomandările ghidului vor fi dedicate **reabilitării construcțiilor**, în special ale căminelor culturale – clădiri ce sunt prezente în mai toate comunele, datorită efortului constructiv dedicat

acestui program în sec. XX.

Studiul referitor la distribuția **căminelor culturale**¹ arată că, la nivel național, 94 % dintre unitățile administrativ-teritoriale (UAT) din țară au cel puțin un cămin cultural. Dintre acestea, 78 % sunt active (au înregistrat cel puțin o activitate în decursul anului 2018), în timp ce peste 20 % dintre comune nu au cămine culturale.² În funcție de caracteristicile acestora, studiul relevă faptul că numărul de cămine culturale este mai mare în comunele aflate în zonele montane, urmate de comunele din zonele de deal, șes și Delta Dunării. Același tip de distribuție se regăsește și în numărul de cămine culturale active.³

O prezentare a **situației căminelor culturale din sate** este oferită de un studiu realizat de Ministerul Culturii:⁴ „Atât la nivel local, cât și la nivel județean, nu există politici culturale coerente. Prin urmare, dacă nu lipsește cu desăvârșire, instituția

1 Carmen Croitoru, Bogdan Pălici (coord.), Alin Savu (autor), Alexandru Mihăilescu, Andrei Răzvan Voinea, Gabriel Simion (coautori), *Atlasul culturii – ediția 1. Așeză-mintele culturală în spațiul rural*, Editura Universul Academic, Editura Universitară, București, 2020. [Denumit în continuare *Atlasul culturii*.]

2 Bogdan Pălici, Alexandru Mihăilescu, Gabriel Simion, „Distribuția clădirilor cu funcțiunea de cămin cultural în mediul rural”, în *Atlasul culturii*, pp 136-141.

3 Ibidem, pp 190-191.

4 Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, *Instituția căminului cultural – o vedere de ansamblu*.

1

2

Clădirile cu funcțiuni culturale și comunitare pot fi locul unor experiențe de învățare pentru tinerele generații și de transmitere a unor meșteșuguri tradiționale. Descoperirea unor meșteșuguri și a tehnicilor tradiționale de construire prin activități intergeneraționale. Centrul comunitar din „Cerc” din Boldești-Scăeni, jud. Prahova. [1-5] Perpetuarea meșteșugurilor tradiționale locale prin activități educative cu adulți și copii și activități didactice la ferma educațională (prepararea mustului), Fundația „Kallós Zoltán”, Râscuci, jud. Cluj. [6, 9-11] Cursuri de olărit, atelier de linogravură și istorii locale la Muzeul-Atelier „Școala de la Piscu”, Piscu, jud. Ilfov. [7-8 și 11-12, p. 3]

3

4

5

6

7

8

9

10

11

căminului cultural are o existență episodică și marginală în viața comunităților rurale din România.” În același timp, „există o mare cerere de programe de formare profesională în domeniul culturii” (pentru managementul așezămintelor și proiectelor culturale, accesarea de fonduri, accesarea unor surse de finanțare).¹

În aproximativ 15 % din clădirile căminelor culturale sunt prezente și alte funcțiuni, cum ar fi: farmacie, cabinet medical, cabinet veterinar, oficiu poștal, școală, grădiniță, primărie, consiliu local, spații comerciale, bar, firme pentru cablu TV și internet etc. În cca 35 % dintre căminele culturale, se organizează frecvent discotecii, iar cca 55 % dintre clădiri sunt închiriate periodic pentru organizarea unor evenimente private cu participarea unui număr mare de persoane (nunți, botezuri, mese de pomenire). Dat fiind că prin Legea 84/2004 s-au înființat 111 comune noi, în cca 5-7 % din comunele din România nu există clădiri dedicate căminelor culturale sau construcțiile existente sunt impracticabile – „în cifre absolute, numărul acestor comune ar putea fi de ordinul sutelor” (situație din 2005). Cca 40 % dintre comunele din România dispun de o clădire dedicată căminului cultural, iar 53-55 % de două până la patru amplasamente.²

Conform studiului care analizează „infrastructura fizică a așezămintelor culturale din mediul rural”, în decurs de 20 de ani, cca 20 % din căminele culturale au fost renovate: „în perioada 1999-2018, din totalul național de 6.365 de cămine culturale, au fost renovate/modernizate 18 % (1.175) prin diferite programe de finanțare – PNDR, PNDL, FRDS – și 11 % (727) au fost dotate, în special prin programul PNDR. Deci, aproape o cincime din așezămintele culturale la nivel național au fost renovate în ultimele două decenii doar din finanțări nerambursabile.” Cu toate acestea, „**Investițiile nu garantează însă durabilitatea lucrărilor, dovadă fiind căminele culturale renovate cu materiale de calitate slabă sau cu execuție a renovării neadecvată destinației clădirii căminului.** [s.n.]”³

1 Ibidem, p. 3.

2 Ibidem, p. 4.

3 *Atlasul culturii*, p. 206.

1.5 Baza legislativă

Legislația, normativele și standardele de proiectare luate în considerare în procesul de proiectare și avizare **vor fi actualizate la data realizării investiției, cu modificările și completările ulterioare intrării în vigoare.**

- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul;
- HG 525 pentru aprobarea Regulamentului General de urbanism;
- Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții;
- Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții;
- Legea nr. 422/2001 privind protejerea monumentelor istorice;
- Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
- Normativul privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051 /2012;
- HG nr. 925/1995 pentru aprobarea Regulamentului de verificare și expertiză tehnică de calitate a proiectelor, a execuției lucrărilor și a construcțiilor;
- Legea administrației publice locale nr. 215/2001;
- Codul administrativ al României;
- HG nr. 907/2016 privind etapele de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice;
- Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor și Legea nr. 481/2004 privind protecția civilă;
- Ordinul Ministerului Sănătății nr. 119 din 4 februarie 2014 pentru aprobarea Normelor de igienă și sănătate publică privind mediul de viață al populației;
- Legea nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale;
- Ordin nr. 2193 din 17 martie 2004 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a așezămintelor culturale;
- Decretul nr. 703/1973 privind stabilirea normelor unitare de structură pentru instituțiile cultural-educative.

Având în vedere intervalul de timp necesar unor reeditări ale prezentului material, orice act normativ abrogat, revizuit sau nou apărut va fi eliminat, înlocuit sau introdus în listă.

2. ISTORIC

(Vezi și textul de la p. 3 și cap. 3.)

Anterior epocii moderne, activitățile cu caracter cultural și reuniunile importante ale comunității aveau loc, în general, în spații deschise: hore și șezători organizate la marginea satului, în centrul vreii satului ori în cadrul unei gospodării mai înstărite. În aceeași măsură, activitățile cu caracter cultural erau, de multe ori, prilejuate de alte acțiuni ale comunității: horele încinse în urma clădirilor (de exemplu, cu ocazia construirii unei case), șezătorile prilejuate de munca desfășurată împreună cu alți membri ai comunității, întruniri ale sătenilor cu ocazia unor sărbători religioase ș.a. Balurile, similare horelor, aveau loc în spații închise¹ (vezi p. 26). Construcții destinate activităților culturale și comunitare încep să fie edificate în epoca modernă (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX), în cadrul

¹ Simona Ștefănescu, „Cultura tradițională în România în perioada comunistă. O analiză din perspectiva studiilor culturale”, *Revista de sociologie*, nr. 3-4, 2010. p. 242-243.

unor acțiuni sociale demarate la nivel central (dar cu implicarea comunităților locale) și mai rar din inițiative private. În Transilvania, în satele cu populație maghiară, în cele locuite de secui sau de sași, exista o tradiție a sălilor comunitare pentru reuniuni, o parte dintre acestea fiind cuprinse în construcții aparținând cooperativelor (în satele maghiare) sau inserate în ansamblurile bisericilor fortificate (în satele săsești).

Alte clădiri istorice cu funcțiuni culturale întâlnite în sate cuprind biblioteci comunale, muzee locale, case de cultură, saloanele de dans ș.a.; acestea vor fi detaliate în cap. 3.

2.1 Programul funcțiilor culturale și comunitare la sate

Înainte de a analiza clădirile cu funcțiuni culturale și comunitare din zonele rurale, este necesară o analiză și o punere în context a **programului** care a condus la edificarea acestora. Scopurile urmărite prin acest program depășeau cu mult simpla asigurare a unui cadru pentru desfășurarea unor

activități în comunitățile rurale (culturale, sportive sau de divertisment). Obiective orientate pe termen lung erau integrate într-o viziune de dezvoltare a comunităților rurale și de asigurare a bunăstării acestora, văzută ca o etapă esențială în evoluția întregii societăți. Din păcate, putem constata că idealurile și eforturile inițiate acum mai bine de un secol pentru „ridicarea satelor” nu s-au realizat în întregime, o continuare a acestor demersuri și o adaptare la condițiile actuale fiind nu doar oportună, ci și necesară. Înțelegerea contextului în care a apărut și s-a dezvoltat acest program poate ajuta la o conturare mai clară a ideilor actuale în vederea accesării finanțărilor pentru investițiile în clădiri cu funcțiuni comunitare și culturale ori pentru inițierea unor politici publice care să poată susține edificarea acestor construcții în sate, dar și pentru funcționarea lor.

Clădirile cu funcțiuni culturale și comunitare reprezintă un program de arhitectură relativ recent pentru zonele rurale. Edificarea unor astfel

Casa Națională din Băbșa, jud. Timiș, expusă în prezent la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara.

Casele naționale din [1] Breaza de Sus, jud. Prahova și [2] Săliște, jud. Sibiu – imagini din perioada interbelică.

Casa națională „Regina Maria” din Piatra Neamț, jud. Neamț, imagine din perioada interbelică.

Casa Națională din Chișoda, județul Timiș. Pentru clădirile cu funcțiuni culturale edificate în perioada interbelică a fost adesea adoptat stilul neoromânească.

de construcții la sate este legată de un demers mai larg al intelectualilor și al autorităților de la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX, dar în special din perioada interbelică, pentru reducerea sărăciei din zonele rurale, cu toate consecințele acesteia: sanitare, sociale, limitarea accesului la educație. În aceeași măsură, preocupările de „ridicare a satelor” urmăreau reducerea decalajelor dintre evoluția zonelor rurale și urbane și dintre regiunile istorice, dar și a celor dintre România și celelalte țări europene, dat fiind că populația țării era preponderent rurală.¹

Înființarea ori sprijinirea de către stat a unor instituții au contribuit la construirea în comunele rurale a unor edificii menite să susțină ridicarea nivelului cultural al sâtenilor. Aceste așezăminte urmau să răspundă tuturor necesităților culturale ale satului.² Înființarea instituțiilor sau demararea unor inițiative nu implicau o acțiune imediată de ridicare a clădirilor care urmau să le adăpostească, însă aceste instituții și legislația aferentă au stat la baza conturării programelor de arhitectură, a demarării proiectelor și ulterior a funcționării acestor edificii. Astfel, construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare reprezentau un mijloc de punere în aplicare a acțiunilor de culturalizare, atât a celor venite din exterior, cât și a celor inițiate în cadrul comunităților.

Construcțiile comunitare din localitățile rurale purtau, de regulă, denumirea de „case naționale” sau „cămine culturale” (denumire indicată adesea pe frontispiciul clădirilor). Acestea au fost construite din inițiativele unor societăți culturale locale sau ale comunității (mai rar din inițiative private) sau din inițiative centrale (în special în cazul căminelor culturale).

Casa Școalelor (denumită după Primul Război Mondial Casa Școalelor și Culturii Poporului), aflată în subordinea Ministerului Instrucțiunii Publice, a inițiat în 1897, în timpul ministeriatului lui Spiru Haret, înființarea **bibliotecilor rurale**.³ Create pentru a

„desăvâși ceea ce școala rurală numai a început”,⁴ scopul bibliotecilor rurale, definit odată cu alcătuirea listei de cărți care urmau să intre în componența acestora, era „de a pune la dispoziția țăranilor cunoscători de carte mijloacele pentru întinderea cunoștințelor lor uzuale, pentru întărirea și înălțarea sentimentului lor de oameni și de români, [...] de a deschide sufletul pentru frumos, bine și adevăr”, contribuind, astfel, la „îmbunătățirea morală, intelectuală, și materială” a acestora.⁵ Efectul pe termen lung al acestei inițiative era unul social și economic: „fie-care ban ce veți pune la întocmirea și prosperitatea bibliotecilor populare, înobilând distracțiile populației rurale, va fi mai târziu câștigat cu o mare dobândă în creșterea producției țării și al bunului traiu al locuitorilor ei, va fi o economie realizată asupra urmărilor polițienești și temnițelor. Adevăratele noastre arsenale pentru asigurarea liniștii și ordinii publice trebuie să fie școlile și bibliotecile.”⁶ Programul bibliotecilor rurale va fi continuat prin activitatea căminelor culturale, care cuprindeau o bibliotecă populară, ori prin înființarea unor instituții dedicate acestei funcțiuni (vezi fig. 1 și cap. 3.2).

O altă funcțiune cu rol important în educarea populației rurale a fost **muzeul sătesc**, menit să completeze instrucția școlară sau să compenseze

¹ Înființarea și activitatea ei, Tipografia G.A. Lazareanu, București, 1901, p. 65.

² D.A. Demetriescu, în raportul înaintat ministrului Spiru Haret pentru alcătuirea listei de cărți pentru bibliotecile rurale, apud Alecsandrescu Dorna, *Op. cit.*, p. 67.

³ Ibidem, p. 65-66.

⁴ Ibidem, p. 67.

lipsa acesteia. Într-o conferință despre rolul și organizarea muzeelor sătești, Grigore Antipa sublinia contribuția muzeului la educarea populației neștiutoare de carte, România fiind în acel moment pe ultimul loc din Europa ca rată a alfabetizării.⁷ Pe lângă rolul de depozitar și de arhivar al culturii materiale și spirituale a comunităților, muzeul sătesc trebuia să îndeplinească un scop educativ pentru membrii comunității, în toate aspectele vieții, oferind îndrumări practice, morale și spirituale. Spre deosebire de marile muzee, era subliniată necesitatea adecvării muzeului sătesc la interesul publicului rural și la posibilitățile reale ale personalului disponibil. Acestea erau desemnate a fi „în primul rând institute de instrucție și de educație și numai în al doilea rând anexele institutelor mari de cercetări științifice”.⁸ Ca și în cazul bibliotecilor rurale, efectul pe termen lung al culturalizării populației prin intermediul muzeelor sătești era tot unul economic și social, în beneficiul întregii societăți: „munca brută [...] ar fi înlocuită printr-o muncă calificată, ajutată de mașini și aparate moderne și de poveștele științei”, iar „în locul nenumăraților «rătăciți» și «pierde vară» ce-i avem, am avea o populație cu o educație sufletească sănătoasă și cu o educație profesională care să-i indice fiecăruia, munca ordonată ce are a o desfășura în locul ce-i revine în munca colectivă a națiunii”, muzeele sătești ajutând în același timp populația

⁷ Grigore Antipa, *Despre muzeele sătești*, Fundației Culturale „Principele Carol” (Extras din revista *Căminul Cultural*), București, 1935, p. 2, 24.

⁸ Ibidem, p. 17.

[1] Biblioteca comunală din Mereni, județul Teleorman, perioada interbelică. [2, 3] Căminele culturale din Apoldu de Sus (Grosspold), jud. Sibiu: căminul cultural sătesc, construit în 1902 (vezi și p. 20) [2] și cel românesc, construit în 1940 [3].

rurală „să-și desvolte gândirea și bunul simț”.

Muzeul sătesc putea fi organizat în căminul cultural (acesta numărându-se printre obiectivele căminelor culturale), dar putea fi amenajat și în școli sau alte spații disponibile în localitate. Înainte de a deschide un muzeu sătesc, Antipa insista asupra necesității întocmirii unui *plan general al muzeului*, care să răspundă nevoilor concrete ale comunității. În acest sens, autorul face o distincție între muzeele adresate vizitatorilor din afara comunității, potrivite pentru localitățile cu importanță zonală sau

cu potențial turistic, și cele adresate publicului din comunitate, pentru care specificul colecțiilor trebuia orientat în sensul oferirii de informații practice și prezentării unor obiecte și informații utile sâtenilor pentru activitățile economice sau gospodărești.

Planificarea unui muzeu trebuia să cuprindă mai multe etape: (1) definirea scopului acestuia (în concordanță cu nevoile comunității); (2) întocmirea unei colecții alcătuită sistematic, după un plan bine stabilit; (3) găsirea mijloacelor pentru construirea sau amenajarea unui local și realizarea mobilierului adaptat colecțiilor; (4) organizarea eficientă a

¹ Vezi și textele de la p. 8 și cap. 3.2.

² Maria Moldoveanu et al., *Managementul culturii. Universul rural*, Editura Expert, București, 2000, p. 37-41.

³ Alecsandrescu Dorna, *„Casa Școalelor”*.

muzeului sătesc, astfel încât să răspundă în cât mai mare măsură rolului său.¹ Pentru a sprijini inițiativele de înființare a muzeelor sătești, Antipa propune crearea unei „Centrale a muzeelor sătești”, în a cărei atribuție, pe lângă îndrumările acordate pentru alcătuirea colecțiilor, intra elaborarea unui plan-tip de muzeu sătesc, care să poată fi „adaptat la regiunile și localitățile din țară”. Ulterior, urma ca în „cel puțin 8 regiuni caracteristice ale țării [Centrala] să facă pentru fiecare dintre ele câte un «plan special», potrivit condițiilor speciale ale fiecărei regiuni.” Idei similare vor fi puse în practică după 1948 pentru căminele culturale (vezi paginile 17-25, 38-39, 42).

„Casele naționale”, un program care își are rădăcinile în perioada antebelică, cuprindeau, de regulă, un spațiu destinat bibliotecii și o sală de spectacole, dotată adesea cu scenă. Scopul construirii caselor naționale era definit de instituția care le patrona, Societatea Caselor Naționale, ca fiind „îndrumarea morală intelectuală și răspândirea de povește și pile economice în masele largi ale poporului”.²

Înființată la Sibiu în 1861, Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român „Astra” și-a extins activitatea în localitățile rurale începând cu 1903, iar în 1905 înființează un muzeu al asociației, cu o expoziție etnografică cuprinzătoare.⁴ Organizarea în teritoriu se făcea prin intermediul despărțămintelor (filiale regionale, în ținuturi), cercurilor (grupări de comune) și filialelor rurale, denumite agenturi, gândite ca „adevărate reuniti culturale”.⁵ În sate, acțiunile Astei includeau conferințe și prelegeri populare, șezători cu teme culturale, morale, sociale, religioase, îndrumări sanitare, economice, reprezentării artistice,

1 Ibidem, p. 5 și următoarele.

2 Pentru mai multe informații, vezi *Istoria Casei Naționale din Nisporeni*, blog *Nisporeni-1916*, accesibil la adresa: <https://nisporeni1618.wordpress.com>.

3 „Mijloacele de propagandă literară și culturală ale Asociațiunii”, în *Transilvania*, nr. 4 din 1911, p. 350-351.

4 *Analele Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, nr. II din 1905, pp. 1-22.

5 Oct. C. Tăslăuanu, „Organizarea satelor noastre”, în *Transilvania*, nr. 3 din 1911, p. 120.

piese de teatru, expoziții, înființarea de biblioteci în școli sau parohii, organizarea de cursuri de alfabetizare a adulților, înființarea și organizarea de cooperative, bănci populare, case culturale. O modalitate de atragere a locuitorilor de la sate pentru participarea la activitățile asociației era prin intermediul unor „producțiuni distractive”.⁶

În 1910 erau înființate 60 de despărțăminte, dintre care doar o parte aveau activitate,⁷ iar în 1920,⁸ la 60 de ani de la înființare, asociația avea 53 de despărțăminte (filiale) în localități urbane și rurale.⁹ După Marea Unire, autoritățile încurajează construirea caselor naționale ale asociației „Astra”, în perioada interbelică ridicându-se o serie de construcții, majoritatea în stil neoromânesc, caracteristic pentru cea mai mare parte a clădirilor publice construite în primele decenii ale secolului XX. Un ordin al Ministerului Agriculturii și Domeniilor transmis „Consilierilor agricole din județele ardelenne în scopul de a rezerva neapărat terenul necesar în fiecare localitate pentru construirea Caselor Naționale ale Asociațiunii”¹⁰ prevedea „să se rezerve în fiecare comună urbană și rurală câte un lot de casă în suprafață de 400 st. p. [stânjeni pătrați]¹¹ pentru construirea caselor naționale ale Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român «Astra» din Sibiu, pe cât posibil alături de cele făcute pentru căminurile culturale ale Fundațiunii Culturale «Principele Carol».” Ulterior,

6 Ibidem.

7 Oct. C. Tăslăuanu, „Despărțăminte ale Asociațiunii”, în *Transilvania*, nr. 4 din 1911, p. 482.

8 Activitatea Asociației a fost întreruptă timp de 6 ani (1913-1919) din pricina războiului. „Raportul general al comitetului central al «Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român» despre lucrările îndeplinite și despre situația «Asociațiunii» în anul 1918, și cu privire asupra lucrărilor comitetului în anii 1913-1917”, în *Transilvania*, nr. 1-12 din 1919, p. 3.

9 „Raportul general al comitetului central al «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» asupra lucrărilor sale și a acestora în anul 1920”, în *Transilvania*, nr. 7-8 din 1921, p. 525-526.

10 „De la «Asociațiune»”, în *Transilvania*, nr. 7 din 1927, p. 377.

11 Echivalentul a cca 1.400 mp.

se va renunța la construirea caselor naționale, acestea fiind comasate cu căminele culturale.

Înființată în 1922, Fundația Culturală „Principele Carol”, care va prelua prerogativele Casei pentru Cultura Poporului, înființată cu un an înainte,¹² va fi una dintre cele mai importante instituții care va promova cultura în mediul rural și, implicit, construirea de clădiri dedicate acestei funcțiuni în prima jumătate a sec. XX. Începând cu perioada interbelică, acțiunile de culturalizare și de educare a populației rurale vor cuprinde activități sportive și propagandistice, acestea fiind incluse atât în scopul instituțiilor care le organizează, cât și în legislația care le guverna.

În 1921 se înființează Casa culturii poporului,¹³ având drept scop „să trezească și să dezvolte gustul de cetire în popor, sporind cunoștințele oamenilor despre lucruri și fapte, să înobileze și să înalțe viața, să formeze gustul pentru frumos al poporului”. Alături de aceste deziderate se urmărea promovarea educației fizice și sanitare, dezvoltarea simțului gospodăresc, educația cetățenească a maselor și, nu în ultimul rând, „să dezvolte iubirea de patrie și de neam”. Casa culturii poporului era o instituție autonomă, ale cărei organe constitutive erau: administrația centrală, **casele culturale județene** (câte una în fiecare județ) și **căminele culturale**: „în fiecare comună se întemeiază unul sau mai multe Cămine culturale în raport cu populația și cu mijloacele locale”.¹⁴

Aceeași lege stipulează înființarea Oficiului educației fizice și al unui institut al educației fizice, instituții patronate

12 Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”, în *Monitorul Oficial* nr. 39 din 25.05.1922. Ulterior, este adoptată Legea pentru abrogarea legii Casei Culturii Poporului, publicată în *Monitorul Oficial* din 3 Noieembrie 1921 și modificarea legii pentru înființarea Fundațiunii culturale „Principele Carol”, în *Monitorul Oficial* nr. 105 din 12.08.1923. Legea din 1922 va fi republicată, cu completări: Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”, în *Monitorul Oficial* 164 din 23.10.1923.

13 Legea pentru casa culturii poporului, *Monitorul Oficial* nr. 173 din 3.11.1921.

14 Cap. V, art. 18 din Legea pentru casa culturii poporului, *Monitorul Oficial* nr. 173 din 3.11.1921.

de Casa culturii poporului, și obligativitatea și gratuitatea educației fizice și a pregătirii pre și post regimulare „pentru toți fiii țării, de la terminarea cursurilor primare-complimentare și până la data încorporării, dacă nu-și continuă învățătura în școli secundare”.¹⁵ Aceasta era situația celei mai mari părți a populației școlare provenită din mediul rural, iar căminele culturale

15 Cap. II din Legea pentru casa culturii poporului, *Monitorul Oficial* nr. 173 din 3.11.1921.

urmau să încorporeze dotările necesare îndeplinirii acestei obligații.

Obiectivele căminelor culturale, identificate în Legea pentru casa culturii poporului din 1921 erau: „înființarea unei case de cetire; a unei biblioteci; a unui câmp de joc, de sport, de tir; șezători cu conferințe, cetire sfaturi, comunicări de sfaturi pilduitoare din lumea toată, muzică, cinematograf, jocuri, lucru etc.; educație fizică; înființarea unui muzeu local și a unui

1

2

[2] Căminul cultural din Rășinari, jud. Sibiu, ridicat în 1940. Aici funcționează biblioteca (înființată în 1957, cu sală de lectură și acces gratuit la internet), Centrul pentru tineret, Muzeul Etnografic (înființat în 1952), ansamblul de călușari și un cor. Sursa: Primăria comunei Rășinari (www.primaria-rasinari.ro)

3

[1, 3] Căminele culturale din Polovragi, jud. Gorj [1] și din Gădiniț, jud. Neamț [3].

depozit de desfacere a cărților, revistelor și tot felul de publicații.”¹ Prin urmare, încă de la inițierea programului căminelor culturale au fost vizate aspecte care țin de sfera educației, culturale, divertisment, practicarea sporturilor și activități economice pentru comercializarea publicațiilor. Acestea sunt reluate în Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol” republicată în 1923, cu mici modificări și completări referitoare la educația practică, sanitară, economică și privind drepturile și îndatoririle cetățenești. De asemenea este introdusă o prevedere referitoare la culegerea folclorului local și păstrarea datinilor. În aceeași lege rolul educativ al căminelor culturale este extins prin introducerea cursurilor serale și duminicale pentru populația adultă.²

Prin intermediul acestor instituții înființate imediat după Primul Război Mondial se crează cadrul legal și administrativ pentru un program de arhitectură complex, care va sta la baza ridicării în sate a unor construcții multifuncționale cu rol cultural. Acest program va fi continuat și amplificat în deceniile următoare, astfel încât clădirile cu funcțiunii culturale cele mai răspândite în sate sunt denumite în mod curent „cămin cultural”³. Conturarea programului are la bază un concept social și o instituție din perioada interbelică, inițiate de Școala Sociologică de la București⁴ (denumită și „Școala Gustiană”, după întemeietorul acesteia, sociologul Dimitrie Gusti), a cărei viziune a definit organizarea și funcționarea acestor construcții atât înainte, cât și după Al Doilea Război

Mondial. O scurtă punere în temă asupra concepțiilor care au sta la baza acestui program poate fi utilă pentru analiza clădirilor existente ori pentru definirea temelor de proiectare, a conceiverii unor astfel de clădiri și a organizării modului de funcționare a activităților, care nu se limitează doar la funcțiunile culturale, ci ar trebui concepute și utilizate mai degrabă ca niște clădiri multifuncționale.

În perioada interbelică, a fost conturat un întreg concept social și o instituție denumite „Cămin Cultural”,⁵ care au stat la baza acțiunilor întreprinse în sate din întreaga țară de Școala Gustiană, în

5 În text, denumirea menționată cu majuscule se referă la instituția Căminului Cultural care a funcționat în perioada interbelică, iar cea cu litere mici denumește construcțiile destinate activităților culturale edificate în sate atât înainte, cât și după Al Doilea Război Mondial.

anii '30-'40 ai secolului XX. Văzut ca o acțiune de importanță vitală pentru viitorul satului,⁶ programul de culturalizare a zonelor rurale, organizat sub deviza „ridicarea satului prin sine însuși”, încerca să cuprindă multiple aspecte ale vieții individuale și sociale: „sănătate, muncă, minte și suflet”, sau, în cuvintele unuia dintre cei mai importanți reprezentanți ai acestei Școli, Henri H. Stahl: „Căminul Cultural înseamnă unirea laolaltă a tuturor oamenilor de bine dintr-un sat, pentru ca acolo să se poată înghesba începuturile unei ridicări continue a satului întreg”. În aceste activități, cu obiective orientate pe termen lung, erau antrenate echipe de studenți de la diverse facultăți, iar munca celor implicați se baza, în mare parte, pe voluntariat.

6 „Problema ridicării culturale este la noi o problemă de viață și de moarte pentru statul întreg.”, Henri H. Stahl.

Centrele civice edificate în perioada interbelică cuprindeau, într-un ansamblu coerent, funcțiunile publice necesare în sate (primărie, dispensar, unități de învățământ, cămin cultural). Ansambluri ale centrului civic din satele-model din Căineni, jud. Argeș [3] și căminul cultural din Dioști, jud. Dolj, amplasat în poziția centrală în ansamblul satului-model [1, 2]. Ansamblul de tipul centrului civic din Tigveni, care include căminul cultural (în partea dreaptă a imaginii), în spatele căruia este adosat un turn de apă și de observație pentru pompieri, Tigveni, jud. Argeș. [4]

Echipele studențești se ocupau cu intervenții directe în sate: activități de construire (printre care și clădiri destinate Căminelor Culturale), lucrări de reparații și întreținere ale unor obiective (construcții, infrastructură), lucrări de ameliorare a solului, înființarea și întreținerea de culturi agricole, consultații și intervenții medicale etc., precum și cu documentarea și culegerea informațiilor sociologice, etnografice și istorice pentru întocmirea unor studii monografice. Implicarea membrilor comunității în aceste lucrări, cu concursul unor profesioniști sau studenți, avea și rolul de a încuraja inițiativele din zonă și de a califica mâna de lucru locală. Pe lângă acestea, erau întreprinse acțiuni de documentare a vieții rurale și de răspândire a cunoștințelor din diverse domenii (sănătate, agricultură, economie, istorie, cultură generală etc.), prin cursuri,

prelegeri sau demonstrații practice.

Bazele instituționale ale Căminelor Culturale, ca asociații culturale independente, cu personalitate juridică, au fost puse prin Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”, care prevedea, la articolul 7, ca „în fiecare comună rurală se înființează de către Fundația Culturală «Principele Carol», pentru educația și cultura poporului, unul sau mai multe cămine culturale în raport cu mijloacele locale”. Căminele Culturale urmau să înglobeze „așezămintele culturale și de educație populară” existente anterior, afiliate Fundației (Casele naționale, bibliotecile populare, Casa de sfat și citire, cabinetele de lectură).⁷

Pentru înființarea căminelor

7 Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”, Monitorul Oficial nr. 164 din 23.10.1923.

culturale, pe lângă autoritățile locale, în special în perioada interbelică, erau implicați intelectualii din sate (învățători, profesori, notari), dar și personalități din diverse domenii care proveneau din rândul locuitorilor („fiii satului”), adesea în mod voluntar, prin implicare activă și prin contribuții materiale. Inițiativele erau luate uneori prin intermediul unor societăți culturale¹ înființate de aceștia.² Finanțarea înființării și construirii căminelor culturale venea din partea comunității locale, aceasta contribuind, de asemenea, și la ridicarea lor (uneori prin muncă voluntară).³ Pentru finanțarea activităților, în afara contribuțiilor membrilor, se organizau strângeri de fonduri la serbări și evenimente din comunitate, o serie de activități întreprinse în acest sens se regăsesc în rapoartele de activitate ale Căminelor Culturale publicate în rubrica „Dela Cămine” din revista oficială a Fundației Culturale „Principele Carol”.⁴ Pentru susținerea activității Fundației și pentru realizarea unor investiții (precum înființarea unei biblioteci publice, galerie de artă, sală de conferințe), se organizau loterii publice ale Fundației, cu premii, veniturile fiind asigurate din vânzarea билетelor de loterie.⁵ De asemenea, existau activități economice, în special din vânzarea cărților în librării înființate în cadrul căminului cultural sau la diverse evenimente. (Vezi și capitolul 2.2 și Anexa 1.)

Oficiul Național de Educație Fizică (ONEF), instituit tot în 1923 prin Legea pentru educația fizică,⁶ urmarea promo-

1 Echivalentul organizațiilor nonguvernamentale (ONG) actuale.

2 Ruxandra Mihăilă, „Statul și instituțiile lui”, în *Dilema Veche (online)*, <https://www.dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/satul-si-instituțiile-lui>.

3 Raluca Pop, *Căminul Cultural din Conțești – șansa pentru o viață mai bună prin artă și cultură*, Asociației MetruCub – resurse pentru cultură, 2013, p. 7. (Vezi Bibliografia pentru detalii asupra sursei.) Vezi și Andrei Răzvan Voinea, *Op. cit.*

4 *Căminul Cultural. Buletin de informație și propagandă culturală*, editat de Fundația Culturală „Principele Carol”.

5 *Căminul Cultural*, nr. 1 din 1928, p. 12.

6 Legea pentru educația fizică, Monitorul Oficial nr. 59 din 17.06.1923. ONEF era o instituție înființată pentru organizarea educației fizice, subordonată Ministerului Instrucțiunii, aflată în raporturi administrative

varea și desfășurarea activităților de **educație fizică** și tragere la țintă prin intermediul unor organizații înființate în localități (asociații, federații, uniuni de educație fizică și tir). Pe lângă asigurarea instruirii tehnice a corpului de profesori, maiștri și instructori, ONEF urmărea prin publicații populare promovarea educației fizice la toate nivelurile societății. Pentru a pune la dispoziție terenurile necesare desfășurării activităților sportive, ONEF avea rolul de intermediar între autoritățile statului (la nivel central, județean sau comunal). Pe aceste terenuri urmau să fie construite și căminele culturale, obligație ce era stipulată atât în articolul 21 al Legii pentru educație fizică,⁷ cât și în art. 11 al Legii pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”.⁸ Legătura între căminele culturale și activitățile sportive a fost continuată și după înființarea instituțiilor care patronau aceste activități. În acest context, este de remarcat inclusiv în proiectul-tip pentru cămin cultural cu 300 de locuri elaborat în 1952 a terenului de sport în proximitatea clădirii: vezi planul de situație (fig. 5, p. 39), imaginea terenului de sport din spatele unui cămin cultural construit după acest proiect (fig. 6, p. 38) și proiectul la p. 24-25.

Construcțiile realizate în perioada interbelică pentru implementarea activităților instituției Căminului Cultural au fost în număr relativ restrâns, dar acest program, adaptat unei alte ideologii, a fost continuat și amplificat și după instaurarea regimului comunist.

Programul de culturalizare a locuitorilor din zonele rurale prin intermediul căminelor culturale este păstrat și după

cu Ministerul de Război și cu Ministerul Sănătății, Muncii și Ocrotirii Sociale.

7 „Statul, comunele rurale și urbane sunt autorizate să cedeze în mod gratuit și cu împlinirea formelor legale necesare pentru căminurile de jocuri, sporturi și tir, cât și pentru locuirile căminelor culturale”, Capitolul V, Articolul 21 din Legea pentru educația fizică, Monitorul Oficial nr. 59 din 17.06.1923.

8 „Statul, județul și comuna rurale și urbane asigură pe terenurile cedate Oficiului Național de educație fizică, în comună sau aiurea, porțiunea necesară pentru clădiri de Cămine culturale.” Articolul 11 din Legea pentru înființarea Fundației Culturale „Principele Carol”, Monitorul Oficial, nr. 164 din 17.06.1923.

Al Doilea Război Mondial, dar accentul se pune în special pe activități cultural-artistice (ansambluri folclorice, cercuri artistice etc.), activități destinate petrecerii timpului liber (proiecții cinematografice, activități destinate tinerilor) și, nu în ultimul rând, pe desfășurarea propagandei regimului. Astfel, noțiunea de cămin cultural desemnează în epocă o „instituție care desfășoară o operă de culturalizare a maselor, organizând conferințe și spectacole artistice, popularizând cărți și reviste etc.”,⁹ precum și construcțiile asociate acestor instituții, care reprezentau, în egală măsură, cadrul de desfășurare a „muncii culturale”. După 1948, în localitățile unde existau mai multe etnii, s-a propus, inițial, înființarea de cămine culturale pentru fiecare etnie, decizie asupra căreia s-a revenit, astfel că s-a înființat câte un cămin cultural pentru toate etniile din localitate. În mare parte, activitățile erau comune, cu excepția echipelor de teatru, care erau organizate pentru fiecare etnie în parte.¹⁰ Deși funcționau ca unități în subordinea consiliilor locale, în administrarea căminelor culturale și în organizarea și desfășurarea activităților din cadrul acestora, erau implicate cadrele didactice din comună, dar și „toate categoriile de intelectuali din localitate”.¹¹ În a doua jumătate a sec. XX se defășoară o amplă acțiune de construire a căminelor culturale sau de amenajare a acestor funcțiuni în clădiri existente, astfel că fondul construit actual destinat funcțiilor culturale prezent în sate datează în principal din această perioadă. Majoritatea clădirilor realizate în perioada respectivă au la bază proiecte-tip, cu minime adaptări. În funcție de caracteristicile zonale (vezi capitolul următor).

Alte clădiri istorice cu funcțiuni culturale întâlnite în sate cuprind **biblioteci comunale, muzee locale, case de cultură, saloanele de dans ș.a.**; acestea vor fi detaliate în cap. 3.

9 Cf. *Dicționarul limbii române literare contemporane, 1955-1957*. Sursa: dex-online.ro

10 Dușan Baiski, *Viața cultural-artistică în Cenad în perioada 1948-1962*. Sursa: www.moisen.ro

11 Cf. Decretul nr. 703 din 28 decembrie 1973 privind stabilirea normelor unitare de structură pentru instituțiile cultural-educative.

În unele situații, căminele culturale au fost amenajate în construcții existente: clădiri scoase din uz (de exemplu, foste școli rurale, în urma construirii unui nou local de învățământ) sau, după 1948, în construcții naționalizate. De asemenea, clădirile căminelor culturale au adăpostit și alte instituții (primării, consilii locale) sau funcțiuni publice (de exemplu, dispensare). [1] Căminul cultural din Tecuci [Kalinderu, jud. Teleorman, aflat în clădirea în care a funcționat Consiliul Popular. [2] Căminul cultural din Panic, jud. Sălaj, amenajat în fostul conac. [3] Căminul cultural Bucșani, jud. Giurgiu, amenajat în Casa Cangea, inclusă în LMI.

În Transilvania, în satele **comunității maghiare**,¹ în cadrul mișcării cooperatiste au fost edificate clădiri multifuncționale care au inclus și funcțiuni comunitare și culturale. Mișcarea cooperatistă maghiară a fost inițiată în a doua jumătate a sec. XIX-începutul sec. XX, după modelul băncilor cooperatiste de tip Raiffeisen, înființate la rândul lor după modelul cooperativelor de credit și ajutor reciproc. Spre deosebire de mișcarea cooperatistă din Vechiul Regat,² unde, în aceeași perioadă, demersurile au pornit din rândul persoanelor instruite din sate, prin organizații de tipul cooperaiilor de credit, al obștilor de arendare și al băncilor populare, mișcarea cooperatistă maghiară, cu un puternic caracter social și național, a fost inițiată și susținută de autoritățile centrale și s-a manifestat în special prin cooperativele de consum și de credit. Acestea au avut în permanență un caracter centralizat, fiind organizate în federații regionale sau naționale. Dintre acestea, cea mai mare rețea a aparținut Centralei cooperativelor de consum, producție și valorizare „Hangya” („Albina”), înființată în 1898 de groful Károlyi Sándor.³ Intenția înființării „Hangya” („Albina”) a fost aceea de a revitalizeza zonele rurale maghiare, cea mai eficientă modalitate identificată fiind aceea a sprijinului economic acordat comunităților, pentru oprirea răspândirii cametei și presiunii din partea creditorilor asupra țăranilor împrumutați, aflați în dificultate de a-și achita datoriile contractate în anii cu recolte slabe sau compromise, dar și pentru a împiedica concurența străină.⁴

1 Informațiile și materialele din secțiunea referitoare la comunitățile maghiare sunt preluate din prezentarea *Co-working in rural hubs: cooperatively built and owned People's Houses (Népház, Vereinhäuser) as polyvalent community development open spaces in Transylvanian villages (1900-1918)*, susținută de Attila Gábor Hunyadi la conferința Rural History 2023, Cluj-Napoca, 14 septembrie 2023. Acestea au fost coroborate și completate cu informații din *Tribuna cooperatizei ardelenene* (anii 1930-1931) și www.hangyaszov.hu.

2 Teritoriul anterior Marii Uniri din 1918.

3 Gheorghe Dragoș, „Cooperatiza maghiară de consum «Hangya» («Furnica») înaintea și în timpul războiului”, în *Tribuna cooperatizei ardelenene*, anul I, nr. 2/1930, pp. 51-52 și www.hangyaszov.hu/hangya.

4 www.hangyaszov.hu/hangya.

Acțiunile au avut ca scop asigurarea prosperității locuitorilor de la sate și a comunităților și vizau în special aspectele economice, ca soluție inclusiv la probleme de ordin social și identitar. Astfel, pentru beneficiul locuitorilor de la sate, s-a urmărit scurtarea circuitului de distribuție a bunurilor de la producători (țărani) la consumatori, iar pentru bunurile necesare comunităților rurale care nu erau produse intern, de la importatori la beneficiari. Cooperativele înființate în sate erau de tipul băncilor cooperative, bănci de economii și cooperative de credit, instituții de asigurare ori cooperative de producție și de consum.⁵ Cooperativele erau instituții organizate autonom și funcționau într-o rețea de ajutor mutual (întrajutorarea membrilor aflați în situații de criză ori de nevoie, din economiile și prin contribuția voluntară a celorlalți membri).

Construcțiile multifuncționale edificate în cadrul cooperativelor au fost **centrele comunitare**, denumite „népház”/„casele poporului”, în care aveau loc inclusiv activități culturale și educative. Cele mai multe dintre acestea au fost ridicate la începutul sec. XX, prin grija asociațiilor, cu sprijin din partea bisericii și cu ajutor guvernamental.⁶ Clădirile multifuncționale cuprindeau, pe lângă magazinele cooperative (unde se vindeau inclusiv cărți) și birourile asociațiilor de credit și ajutor mutual, un spațiu comunitar și o bibliotecă dedicată tinerilor. De asemenea, acestea puteau cuprinde spații de alimentație publică (restaurant) sau unități de cazare. Printre arhitecții care au proiectat aceste clădiri se numără Kós Károly. În prezent, clădirile păstrate sunt ocupate cu diverse funcțiuni, în marea majoritate aparținând primăriilor.

Un alt exemplu de inițiativă pentru construirea unor clădiri cu funcțiuni culturale inițiate de **asociații cooperatiste** în comunitățile românești din Transilvania este în Bologa, jud. Cluj.⁷ În această localitate funcționau două

5 Gheorghe Dragoș, *Op. cit.*, pp. 51-52.

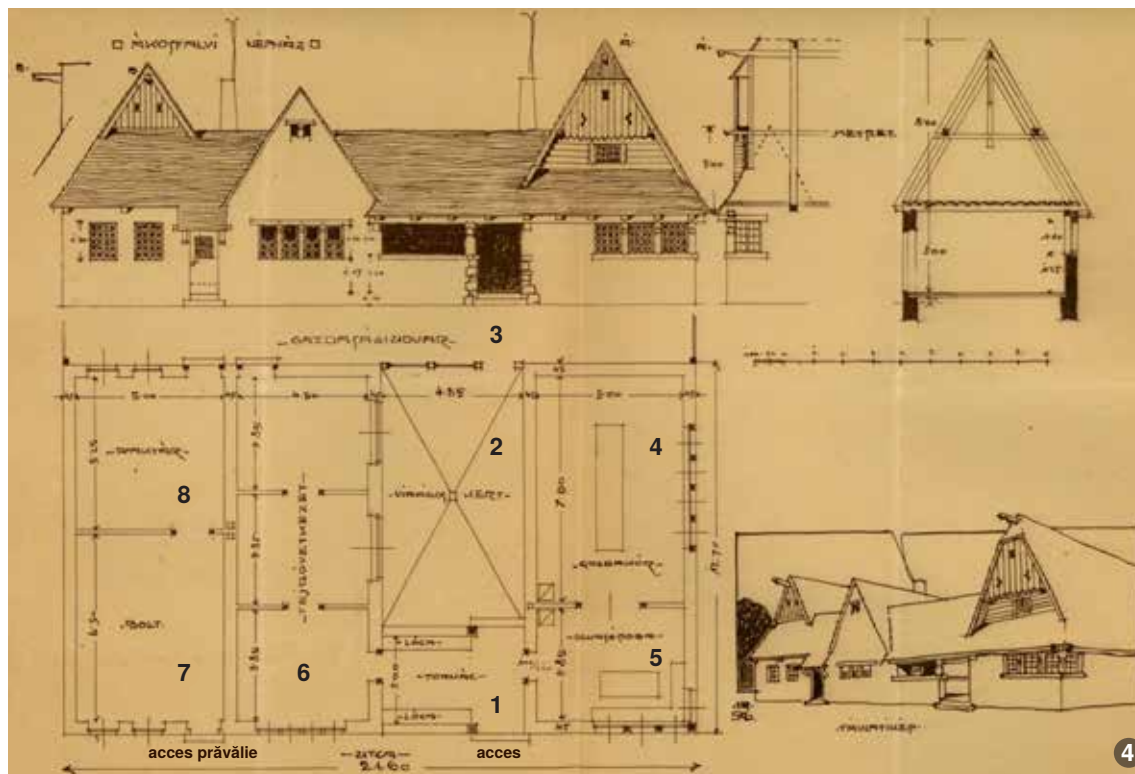
6 Attila Gábor Hunyadi, *Co-working...*

7 Informațiile referitoare la cooperativele din Bologa sunt preluate din articolul Ion L. Potra, „Cooperatiza în comuna Bologa, jud. Cluj”, în *Tribuna cooperatizei ardelenene*, anul I, nr. 2/1930, p. 59.

„Népház”/„Casa poporului”: [1-2] Păuneni, jud. Harghita; [3] Gornești (Gernyeszeg), jud. Mureș.

[4] Proiectul „casei poporului”/„népház” din Acățari (Ákosfalva), jud. Mureș (1911-1912), arh. Thorockay Wiegand. Accesul se face printr-o terasă acoperită (verandă) [1], în continuarea căreia se află o curte interioară amenajată ca grădina cu flori [2], în legătură cu curtea fermei din spatele clădirii [3]. În partea dreaptă se află spațiul dedicat comunității [5], cu o încăpere pentru alimentație publică amplasată la stradă [4]. În stânga intrării se află unitatea pentru procesarea laptelui [6], iar în extremitatea stângă, cu acces direct din exterior, un spațiu comercial [7] cu depozitare [8]. Deși construcția este compactă, acoperișul este împărțit în mai multe volume cu înălțimi diferite, corespunzătoare fiecăruia dintre spațiile destinate diferitelor funcțiuni. În acest fel se obține nu doar o fragmentare a volumului de mari dimensiuni, dar și o marcarea (și ierarhizare) a funcțiilor percepute dinspre stradă. Pentru integrarea unui volum mare construit în țesutul satului, o abordare similară a fost folosită la proiectul de la p. 108.

cooperative; prima, înființată în 1920, avea în exploatare o carieră de granit. La zece ani de la înființare, cooperativa avea în construcție „Casa Cooperăției care va fi și Casă Culturală”¹. Anterior, în comună fuseseră înființate Banca populară „Grădiștea”, un magazin de consum și un atelier de țesături care funcționa pe lângă cooperăție.² Tot din fondurile cooperăției a fost construită biserica din granit, pe locul vechii biserici din lemn. Acțiunile cooperativelor din sat au condus nu doar la prosperitatea economică a comunității, ci și la extinderea educației în rândul tinerilor din comună și a specializărilor pentru diverse meserii.³ De asemenea, cooperativele au contribuit la extinderea accesului și al interesului țăranilor

¹ *Tribuna cooperăției ardelenne*, anul I, nr. 2/1930, p. 71.

² Ion L. Potra, „Cooperăția...”, p. 59.

³ *Ibidem*, p. 58.

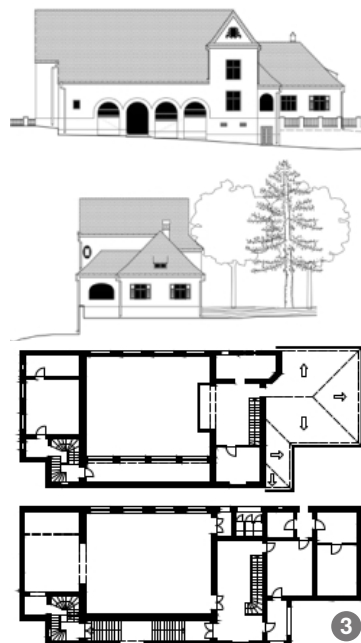
pentru lectură și pentru informare. Cooperativa dispunea de un fond cultural, din care erau contractate abonamente la ziare și reviste și din care a fost instalat un radio în localul cooperativei, care avea și o sală de lectură.⁴

În **comunitățile săsești**, unde exista tradiția evenimentelor adresate întregii comunități sau a reuniunilor pentru discutarea unor chestiuni de interes obștesc, au fost edificate spații destinate acestor funcțiuni: sălile comunitare [*Gesellschaftshaus für die Gemeinde*].⁵ Clădirile cuprindeau, pe lângă sala de evenimente, spații anexe ce deserveau funcțiunea principală și, în unele cazuri,

⁴ *Ibidem*, p. 59.

⁵ În continuare, informațiile sunt preluate din Eugen Vaida (coord.), *Fritz Balthes, un pionier al arhitecturii contextuale*, Asociația Monumentum; https://www.asociatiamonumentum.ro/cms/wp-content/uploads/Brosura_Fritz_Balthes_password.pdf

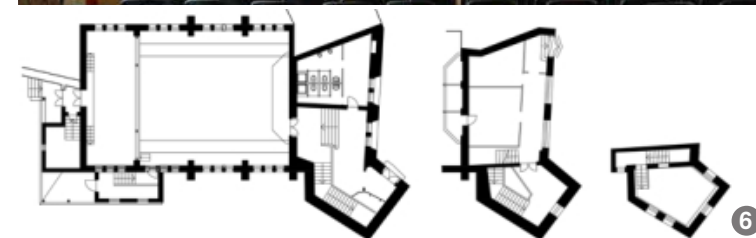
funcțiuni conexe (locuințe ale îngrijitorilor). Sala pentru evenimente avea o înălțime dezvoltată pe două niveluri, cu galerii și balcoane interioare deschise spre acestea. Caracterul unitar al sator și al arhitecturii săsești și amplasarea uneori în vecinătatea ansamblurilor bisericilor fortificate au fost determinanți pentru arhitectura acestor construcții: raportul dintre înălțimea pereților și a șarpantei, cu înălțimea acoperișului egală sau mai mare decât a fațadelor; compozițiile volumetrice – încercări de fragmentare a volumelor, chiar și în cazul celor compacte (prin rezalite și înălțimi diferite ale acoperișului); favorizarea plinului în compoziția fațadelor; materialele utilizate (tencuieli și decorații similare cu ale celorlalte construcții din sat și învelitori din țiglă). Un exemplu de astfel de funcțiune inserată într-un ansamblu istoric medieval este la Dealu Frumos, unde sala comunitară,

[1-3] Sala comunitară din Șomartin, jud. Sibiu, arh. Fritz Balthes, 1911. Volumul compact al clădirii este fragmentat vizual prin înălțimi diferite ale acoperișului. În compoziția fațadelor este favorizat plinul, iar terasele și scările exterioare sunt protejate prin spații decupate în volumul principal.

construită în 1914, a fost integrată în construcțiile adosate zidului de incintă al bisericii fortificate, prin amenajarea unor spații existente (un turn) și extinderea acestuia cu volumul sălii propriu-zise. Discreția cu care este inserat volumul (prin adaptarea dimensiunilor la scara construcțiilor ce compun zidul de incintă) și sobrietatea tratării fațadelor face ca o

inserția târzie a sălii comunitare să se integreze în ansamblul istoric al bisericii fortificate. Pentru a realiza această integrare, arhitectul Fritz Balthes a optat pentru includerea în compoziția fațadelor a unor elemente de detaliu de factură istoricistă (contraforturi adosate zidurilor exterioare incintei). (Vezi și Anexa 1 și imaginile 1 și 2 de la p. 20.)

[4-6] Sala comunitară din Dealu Frumos, arh. Fritz Balthes, 1914. Construcția a fost inserată în ansamblul bisericii fortificate, într-o zonă în care zidul de incintă era puternic degradat. Pentru anexe au fost utilizate construcțiile existente (turnul pentagonal, aflat în partea dreaptă a planului și fotografiei) și un fragment al zidului de incintă, volumul existent al turnului fiind extins cu cel al sălii de reuniuni. Pentru ca noua inserție să nu concureze cu ansamblul istoric, volumul acesteia a fost redus, astfel că pentru spațiul sălii de reuniuni, care necesita o dezvoltare pe înălțime, a fost utilizat și volumul șarpantei. La integrarea noii construcții în ansamblul istoric contribuie și simplitatea compoziției, tratarea sobră a fațadelor și utilizarea unor detalii de factură istorică (contraforturi).

3. TIPURI DE CONSTRUCȚII

(Vezi și textul de la p. 3 și cap. 2.)

3.1 Funcțiunile culturale și comunitare din sate

Tipuri de clădiri:

- cămine culturale; case de cultură, centre de cultură;
- biblioteci comunale;
- muzee și case memoriale;
- case de creație artistică (centre pentru rezidențe culturale);
- săli pentru evenimente (private și publice);
- centre comunitare (clădiri multifuncționale);
- spații pentru recreere și sport (cluburi, săli de sport, clădiri anexă necesare practicării sporturilor în aer liber).

Cele mai multe dintre construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare sunt clădiri multifuncționale. Mai multe

funcțiuni culturale pot fi grupate în aceeași clădire (cămin cultural, bibliotecă comunală, muzeu, sală pentru evenimente, centru comunitar). Adesea, în aceeași clădire pot fi incluse și alte funcțiuni: spații comerciale sau de alimentație publică, farmacii, cabinete medicale, funcțiuni administrative, educative, birouri și servicii etc.

Căminele culturale sunt, în prezent, cele mai răspândite dintre construcțiile cu funcțiuni comunitare și culturale din mediul rural, datorită amplorii pe care a avut-o programul în sec. XX (în special în anii '60-'70) și a posibilității de a răspunde, în cadrul acestora, necesităților multiple ale comunităților rurale (vezi și cap. 2). La acestea se adaugă biblioteci comunale (adesea comasate în aceeași clădire cu

căminele culturale), muzee sau case memoriale, case de cultură (în special în comunele cu resurse financiare reduse sau în zonele din apropierea unor centre urbane), centre de cultură (investiții recente, similare căminelor culturale), centru multifuncțional sătesc (în construcții recente, de dimensiuni reduse, fără sală de spectacole, dar cu o sală de reuniuni de cca 20-30 de persoane), săli de spectacole (în general, în satele care nu au cămin cultural, incluse în clădirea altor instituții sau în construcții de sine stătătoare). Foarte rar se întâlnesc săli polivalente sau universități populare.¹

Dintre așezămintele culturale enunțate în Legea nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, cele care pot fi, de regulă, integrate în zonele rurale sunt: căminul cultural, casa de cultură.
1 Atlasul culturii, p. 198.

[3] Muzeul Țării Vrancei, Vidra, jud. Vrancea. [4] Muzeul sătesc din Galeș, Galeșu, jud. Argeș.: „Muzeul a fost înființat în data de 17 octombrie 1976 de către colectivul didactic al școlii din satul Galeș. Clădirea a fost construită respectând tradiția caselor de munte cu temelie din bolovani de râu, pereți din bârne și acoperiș cu șită.”

[5] Muzeul etnografic „Dumitru Ulieriu”, Pietroșița, jud. Dâmbovița: „La început a fost o colecție școlară strânsă de profesorul Dumitru Ulieru și elevii săi. A fost inaugurat după obținerea de către acesta, în cartierul Joseni, a casei monument istoric din secolul al XIX-lea aparținând Auricăi Șerb Popescu. Clădirea care adăpostește colecția are două niveluri cu importante spații deschise, prispă pe două laturi și foșor. Casa a aparținut inițial lui Ghiță Șerb Popescu. Planul clădirii implică la ambele niveluri, în continuarea foșorului de pe latura de sud, o sală închisă, care împarte clădirea în două părți egale. Această sală adăpostește și casa scării.” Sursa: - Vatra Meșterilor și Creatorilor de Patrimoniu, <https://vatra-mcp.ro/muzeul-etnografic-dumitru-ulieru-pietrosita-dambovita/>.

Colecția Vaideeni, sediul fundației „Vaideeni”, o fostă clădire de bancă din perioada interbelică, aflată în centrul satului. Colecția, inițiată de profesori locali, cuprinde fotografiile vechi, obiecte de lemn și din lână din sec XIX, Vaideeni, jud. Vâlcea. Sursa: Baza de date Muzeu și Colecții din România – INP (clMeC).

Muzeul Culturii Săliștene, înființat în 1978 cu prilejul primei ediții a „Întâlnirii fiilor satului” într-o clădire donată de fiul fostului proprietar, Săliște, jud. Sibiu. Sursa: Baza de date Muzeu și Colecții din România – INP (clMeC).

universitatea populară, școala populară de arte și meserii, centrul de cultură, formația și ansamblul profesionist pentru promovarea culturii tradiționale, centrul zonal pentru educația adulților. De asemenea, aceste instituții pot fi acreditate pentru a desfășura activități de formare profesională continuă – astfel că sfera activităților desfășurate în clădirile multifuncționale se poate extinde în domeniul educației. În special în comunitățile pentru care edificarea mai multor construcții care să adăpostească diverse funcțiuni cultural-educative și sociale nu este justificată de un număr suficient de mare de utilizatori, organizarea unor spații flexibile

3

6

1

4

7

[1] Muzeul etnografic „Prof. C.I. Năstase” amenajat în cula Răcovița, Mioveni, jud. Argeș. [2] Muzeul sătesc, Sângeru, jud. Prahova.

[3] Muzeul „Casa săsească”, Livezile, jud. Bistrița-Năsăud, 2014; [4] Casa memorială Aloisie Tăutu, Valea Vinului, jud. Satu Mare.

[6] Casa-atelier „Gravor Gabriel Popescu”, Gura Vulcanei, jud. Dâmbovița, 2016; [7] Muzeul „Constantin Negruzzi”, Trifești, jud. Iași.

2

5

Casa memorială „Benedek Elek”, înființată în 1969 în casa în care a locuit scriitorul și publicistul Benedek Elek, întemeietorul literaturii maghiare pentru copii, povestitor și culegător de folclor secuiesc, secție externă a Muzeului Național Secuiesc, Bățanii Mici, jud. Covasna. Sursa: Baza de date „Muzeu și Colecții din România” – INP (clMeC).

8

Muzeul Buciumanilor, amenajat în proximitatea minei de aur din satul Poieni, com. Buciumani, jud. Alba. Complexul muzeal prezintă obiecte specifice mineritului și satelor din zonă, precum și informații istorice și etnografice despre locuitorii Țării Moților. Sursa: <https://www.baiadomnilor.ro/ullamcorper-cras-aenean/>.

1

2

3

[1-3] Muzeul de artă „Dinu și Sevestia Vintilă” din Topalu, jud. Constanța, înființat în 1960, prin donația colecției de artă a doctorului Gheorghe Vintilă: [1] clădirea muzeului, [2] imagini din interiorul muzeului, cu spațiile de expunere și [3] activități conexe (tabăra de creație artistică). Sursa: www.coltisorderomania.ro

[9, 10] Muzeu vivanț, amenajat într-o casă monahală la Mănăstirea Agapia, jud. Neamț. Complexul cuprinde atelier de țesut, atelier de olărit, brutărie-pâtiserie și casă de oaspeți. Vizitatorii pot vedea cum se practică diverse meșteșuguri și au posibilitatea de a participa la ateliere. Sursa: www.hoinariromani.ro

[11] Complexul muzeal etnografic Stoicănești, jud. Olt. Se remarcă integrarea ansamblului în zona construită din vatra satului prin armonizarea arhitecturii clădirii muzeale prin volumetria simplă și materialele utilizate și prin amplasarea volumului maisv al acesteia retras față de limitele de proprietate și față de alte construcții și în spatele volumelor de dimensiuni mai mici ale complexului muzeal.

4

5

6

7

8

[4-8] Muzeul de antropologie „Francisc I. Rainer” amenajat în casa de vacanță a savantului, Cheia, jud. Prahova. Sursa: muzbioph.ro/sectii-muzeale/sectia-cheia/muzeul-de-antropologie-francisc-rainer

9

10

11

sau a unor clădiri sau ansambluri care să integreze mai multe funcțiuni poate fi o soluție justificată economic.

Autoritățile sau instituțiile locale, organizațiile nonguvernamentale (ONG – asociații sau fundații), grupurile de acțiune locală (GAL) ori investitorii privați pot lua în considerare, în analiza posibilităților de accesare a unor finanțări pentru reabilitarea sau realizarea construcțiilor cu funcțiuni culturale și comunitare, pe lângă acoperirea necesarului activităților mai sus menționate, și o posibilă diversificare a funcțiilor și a facilităților oferite, dacă nu sunt cuprinse în utilizările actuale. Acestea pot cuprinde spații (multifuncționale) pentru:

- reuniuni ale comunității pentru discutarea unor probleme de interes local, de pildă, aspecte privind dezvoltarea localității, precum consultările publice pentru elaborarea planurilor urbanistice din localitate (planuri urbanistice generale – PUG, planuri urbanistice zonale – PUZ) sau a unor strategii de dezvoltare locală, reuniuni ale grupurilor de acțiune locală (GAL), ale asociațiilor agricole etc.;
- biblioteci multimedia (spații care oferă accesul la informații culturale prin diverse medii de utilizare: materiale tipărite, audio, video, informații în format digital sau accesibile online);
- funcțiuni complementare activităților școlare: cantină, after school;
- activități pentru petrecerea timpului liber organizate pentru copiii și tinerii din localitate (cercuri artistice sau programe educaționale); programe și cercuri de activități prin care să fie implicate mai multe generații (persoane în vârstă și tineri) în transmiterea unor tradiții și meșteșuguri locale;
- activități de educare și instruire pentru adulți, destinate învățământului complementar sau educației permanente, perfecționării sau reorientării profesionale;
- spații de expunere în care să fie prezentate obiecte și aspecte reprezentative pentru istoria locală și evoluția comunității (vezi și p. 6-7, muzeul sătesc).

În aceeași măsură, pot fi gândite funcțiuni complementare pentru atragerea turiștilor și a localnicilor (în același timp, un public potențial) și pentru **sustinerea financiară a**

activităților culturale:

- centru de informare turistică;
- ateliere și cercuri meșteșugărești sau ateliere manufacturiere, prin care să poată fi perpetuate meșteșugurile tradiționale din zonă, dar și realizate unor produse care să poată asigura venituri membrilor comunității și meșterilor

populari (cum ar fi olăritul, prelucrarea și realizarea obiectelor casnice, a obiectelor de decor sau a jucăriilor din lemn, obiecte realizate din împletituri de nulele, țesături, tricotate, broderii și cusături manuale, covoare etc.);

- spații pentru activități sportive și recreative (tenis de masă, biliard, șah,

dansuri moderne, arte marțiale, săli pentru exerciții fizice și de recuperare, kinetoterapie, fizioterapie și masaj);

- spații pentru petreceri și reuniuni private;
- spații de alimentație publică (cafenea, bufet, braserie), spații comerciale, mici spații de producție și desfacere

pentru produse alimentare locale (cofetărie, patiserie, simigerie, brutărie, băcănie sau aprozar pentru vânzarea produselor locale);

- posibilitatea de a cuprinde într-un ansamblu spații de cazare și facilități pentru organizarea unor tabere de creație sau tabere școlare.

[1] Muzeul chihlimbarului din Colți, jud. Buzău, 2008. [2] Muzeul de Aragonit, Corund, jud. Harghita. [3] Muzeul Pălăriilor de Paie, Crișeni, jud. Harghita.

[4] Casa de creație literară, amenajată într-una dintre clădirile administrative ale fostului port de la Dunăre și construcții cu funcțiuni complementare din ansamblul „Portului Cultural Cetate” (cazare și alimentație publică), Cetate, jud. Dolj. [5] Muzeul de etnografie, Pucioasa, jud. Dâmbovița.

Muzeul sitului arheologic Cucuteni, jud. Iași, situat în partea de nord a satului. Forma particulară a clădirii este determinată de cea a sitului arheologic protejat și de necesitatea acoperirii unui spațiu mare folosind doar elemente de sprijin perimetrale. Materialele utilizate sunt: betonul aparent, piatra calcaroasă, tâmplării din lemn și învelitoare din tablă plană (solzi).

Construcții contemporane cu funcțiuni culturale și comunitare – o parte din proiectele prezentate la capitolul 8, „Exemple de bună practică” (p. 68-105).

1

Colecția etnografică „Kallós Zoltán”, Răscruți, jud. Cluj.

4

Centru comunitar, Buftea, jud. Ilfov.

2

Muzeul-atelier „Școala de la Piscu”, Piscu, jud. Ilfov.

5

Centrul de resurse ale comunității Cerc, Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

6

Centru de informare turistică, punct de belvedere și pavilion pentru fanfără, Ciurmani, jud. Harghita.

3

Muzeul Pietrei Craiului, Zărnești, jud. Brașov.

7

Spațiu publi comunitar, Mădăraș, jud. Harghita.

3.2 Căminul cultural

(Vezi și textul de la p. 3 și cap. 2.)

Conform Legii nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, cap. III, art. 6 și 7, „căminul cultural este instituție publică, având personalitate juridică, fără scop lucrativ, care funcționează în toate centrele de comună, sub autoritatea consiliului local. Căminul cultural are, în principal, următoarele obiective:

- a) organizarea și desfășurarea de activități cultural-artistice și de educație permanentă;
- b) conservarea și transmiterea valorilor morale, artistice și tehnice ale comunității locale, ale patrimoniului național și universal;
- c) organizarea sau susținerea formațiilor artistice de amatori, de concursuri și festivaluri folclorice, inclusiv a participării formațiilor la manifestări culturale intercomunale și interjudețene;
- d) organizarea sau susținerea activității de documentare, a expozițiilor temporare sau permanente, elaborarea de monografii și

- lucrări de prezentare turistică;
- e) difuzarea de filme artistice și documentare;
- f) organizarea cercurilor științifice și tehnice, de artă populară și de gospodărie țărănească;
- g) organizarea și desfășurarea cursurilor de educație civică și a celor de formare profesională continuă;
- h) organizarea și desfășurarea activităților de interes comunitar.”

Adaptarea la specificul local

Proiectele pentru clădiri unice pentru căminele culturale au fost concepute în spiritul arhitecturii locale și respectând caracteristicile arhitecturale specifice zonelor în care au fost edificate. Însă cea mai mare parte a clădirilor care formează fondul construit actual sunt rezultatul unor proiecte-tip. Chiar și în cazul acestor construcții-tip, pentru elaborarea modelelor au fost studiate variante adaptate la specificul arhitecturii locale. Acestea se raportează, de regulă, la caracteristicile generale ale arhitecturii în funcție de trăsăturile specifice regiunilor istorice ale

Construcții ale unor cămine culturale din diferite zone ale țării. Se pot remarca diferențe în compoziția volumetrică (spre exemplu, utilizarea unor elemente verticale sau compoziții de volume orizontale, joase), adaptarea pantei acoperișului și a materialului utilizat pentru învelitoare.

[1] Polovragi, jud. Gorj; [2] Poiana Sibiului, jud. Sibiu; [3] Cârpeniș, jud. Alba; [4] Dochia, jud. Neamț; [5] Daia Română, jud. Alba; [6] Stănești, jud. Argeș; [7] Dorna Arini, jud. Suceava; [8] Goicea, jud. Dolj; [9] Ogretin, jud. Prahova.

Construcții ale unor cămine culturale din diferite zone ale țării, realizate în a doua jumătate a sec. XX, o parte având la bază proiecte-tip. Se remarcă diferențe în compoziția volumetrică, adaptarea pantei acoperișului și a materialelor utilizate pentru înveltoare.

[1] Ostroveni, jud. Olt; [2] Băraii, jud. Cluj; [3] Bârlogu, jud. Argeș; [4] Sfântu Gheorghe, jud. Tulcea; [5] Moșteni, jud. Teleorman; [6] Denta, jud. Timiș; [7] Poarta Sălajului, jud. Sălaj; [8] Pietrosani, jud. Teleorman; [9] Bordei Verde, jud. Brăila; [10] Folești de Sus, jud. Vâlcea; [11] Chiselet, jud.

Călărași; [12] Piatra, jud. Teleorman; [13] Horezu Poienari, jud. Dolj; [14] Smirna, jud. Ialomița; [15] Fierbinți, jud. Dâmbovița; [16] Vânu Mare, jud. Mehedinți; [17] Pârscoveni, jud. Olt; [18] Botus, jud. Suceava; [19] Șieuf, jud. Bistrița-Năsăud; [20] Pojorâta, jud. Suceava.

țării (Muntenia și Oltenia, Moldova, Dobrogea, Transilvania și Banat) sau în funcție de caracteristicile arhitecturii de câmpie, deal sau munte (prin adaptarea pantei acoperișului, de exemplu). În aceeași măsură, se urmărea utilizarea unor materiale de construcție disponibile pe plan local sau cu costuri minime pentru transport, urmărind, în acest fel, o eficientizare a costurilor de realizare a construcțiilor.

Analizând clădirile multifuncționale (în rândul cărora pot fi considerate și căminele culturale) și modul în care proiectele-tip pot fi o soluție acceptabilă, arh. Cosma Iurov afirma că: „monotonia și lipsa specificului

arhitectural, aspecte ce sunt acuzate ca derivând din utilizarea excesivă a proiectelor-tip, vor putea fi estompate prin elaborarea mai multor variante de proiecte-tip, prin crearea unor spații specifice cu ajutorul acestora, integrarea cu vegetație abundentă sau prin găsirea unor forme noi [...] cu care se vor putea încheia ansambluri de clădiri relativ originale.”¹ Aspecte legate de caracterul multifuncțional al construcțiilor cu funcțiuni culturale și sociale din mediul rural, precum și elemente necesare conturării temei-program vor fi discutate în continuare.

¹ Cosma Iurov, *Arhitectura clădirilor multifuncționale*, Editura Tehnică, București, 1982.

Activități desfășurate. Elemente pentru conturarea temei de proiectare (vezi și cap. 1 și 2)

În perioada interbelică, **activitățile desfășurate** în căminele culturale cuprindeau în special conferințe și seminarii prin care erau propagate diverse cunoștințe de către echipele Serviciului Social sau către echipele studențești. Activitățile desfășurate de acestea nu se limitau la manifestări culturale și de divertisment, ci cuprindeau și acțiuni cu caracter social (strângerea de fonduri pentru sprijinirea persoanelor cu venituri modeste, ajutorarea refugiaților, a regiunilor lovite de secetă), activități în folosul comunității (întreținerea izlazurilor, plantarea de arbori), contribuții la realizarea monografiei comunei (inclusiv realizarea planului comunei, statistica populației), cursuri de alfabetizare pentru adulți, organizarea cursurilor pentru

școlile țărănești și ale școlilor superioare populare (prin care se organizau cursuri de agricultură și de meșteșuguri).²

După 1945, în căminele culturale se desfășurau activități ale echipelor de joc, teatru, cor, brigăzi artistice, organizarea de seri culturale tematice, serbări școlare, proiecții de filme, conferințe pe diverse teme (de exemplu, organizarea agriculturii colective, transformarea socialistă a agriculturii, combaterea misticismului și a superstițiilor, popularizarea realizărilor socialiste și a legilor de interes general), cursuri de alfabetizare, seri literare. Activitățile desfășurate în căminele culturale erau variate și se adresau tuturor categoriilor de vârstă. De exemplu, în Conțești, județul Dâmbovița, „în căminul cultural nou construit înainte de 1989, își găseau locul o bibliotecă a comunei ² Atlasul culturii, passim.

cu sală de lectură, cu un fond de carte de 6.000 de volume și un bibliotecar cu normă întreagă. În cămin mai exista un cor, se jucau și șah, tenis de masă, exista o sală de repetiții, de întâlniri cu personalități și diverși specialiști (medici, agricultori), care educă populația pe teme de specialitate. De-a lungul timpului, căminul a găzduit etape ale concursului Cântarea României, dar și spectacole de circ, teatru și muzică susținute de artiști renumiți.”³ În plus, „căminele culturale erau locul de desfășurare nu doar a balurilor, ci a tuturor evenimentelor sociale locale, precum petrecerile legate de nunți și botezuri, serbările școlare, concursurile populare și școlare între comune,

³ Raluca Pop, *Căminul Cultural din Conțești – șansa pentru o viață mai bună prin artă și cultură*, Asociației „MetruCub – resurse pentru cultură”, 2013, p. 9.

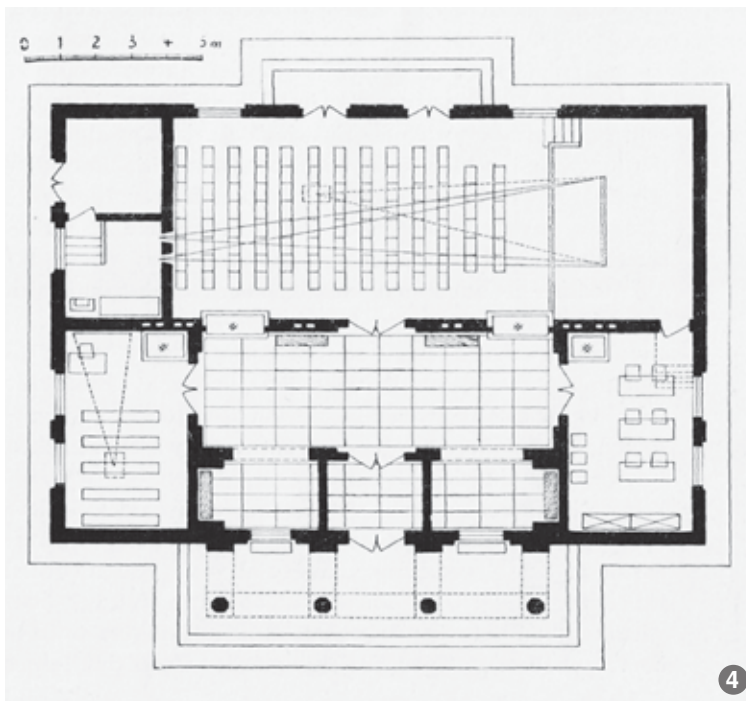
1

2

3

4

Proiect-tip pentru un cămin cultural cu sală de spectacole cu 100 de locuri, cu variante de studiu ale fațadelor și ale configurației acoperișului pentru diverse regiuni ale țării: [1] Oltenia; [2] Transilvania; [3] Dobrogea. [4] Plan.

Se observă, pe lângă diferența de tratare a porticului de intrare, diferențe în configurarea acoperișului, în ce privește pantele și materialele utilizate (țiglă ceramică pentru Transilvania și Oltenia și olane pentru Dobrogea).

5

6

În ultimele decenii ale sec. XX, în zonele de câmpie, au fost ridicate clădiri cu arhitectură de factură modernă, cu acoperiș terasă, o parte dintre acestea fiind construite după proiecte-tip. Volumetria simplă și compoziția ritmată a fațadelor fac ca aceste clădiri să se încadreze în mod satisfăcător în ansamblul rural în care sunt edificate. La aceasta contribuie și amplasarea construcțiilor pe teren, cu retrageri mai mari față de limitele de proprietate și plantarea arborilor în spațiul de teren neconstruit.

Cămine culturale din Sfântu Gheorghe, jud. Ialomița [5], și din Dudeștii Noi, jud. Timiș [6], realizate după același proiect-tip (vezi și imaginea 20 de la p. 16).

micile «concerte» sau «spectacole» – în special de muzică populară etc. În căminele culturale, «sala de spectacol» (cu scenă și scaune pentru spectatori) coincide cu «sala de bal» (caz în care scaunele, portabile, sunt așezate pe margini, de unde poate fi urmărit «spectacolul» dansului din mijlocul sălii).¹

¹ Simona Ștefănescu, „Cultura tradițională în România în perioada comunistă. O analiză din perspectiva studiilor culturale”, *Revista de sociologie*, nr. 3-4/2010, p. 233-259.

Programul de arhitectură al clădirilor cu funcțiuni culturale a fost asociat, încă din trecut, cu alte funcțiuni, în acord cu cerințele comunității, fiind impus și de necesitatea de a limita resursele utilizate pentru construirea și exploatarea clădirilor. O altă cerință ce poate fi introdusă în tema de proiectare este aceea de a facilita utilizarea spațiilor pe întreg parcursul zilei și de-a lungul întregului an, luând în considerare specificul orar sau sezonier al activităților propuse. (Vezi și p. 3 și 5-11.)

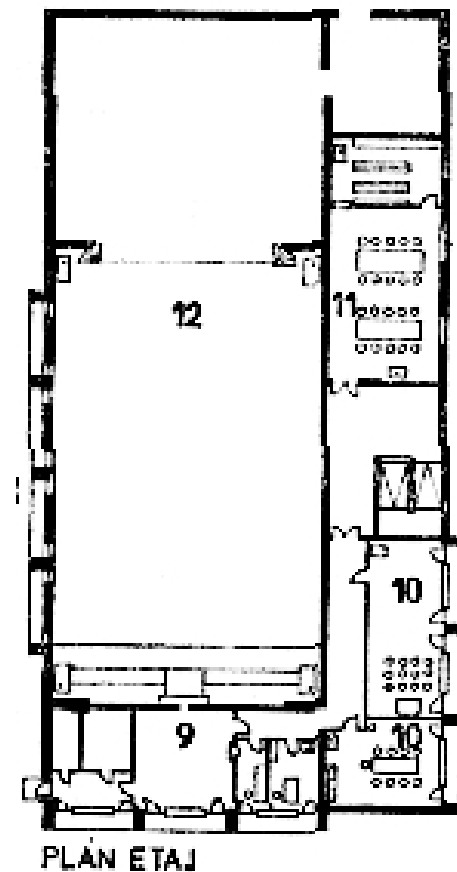
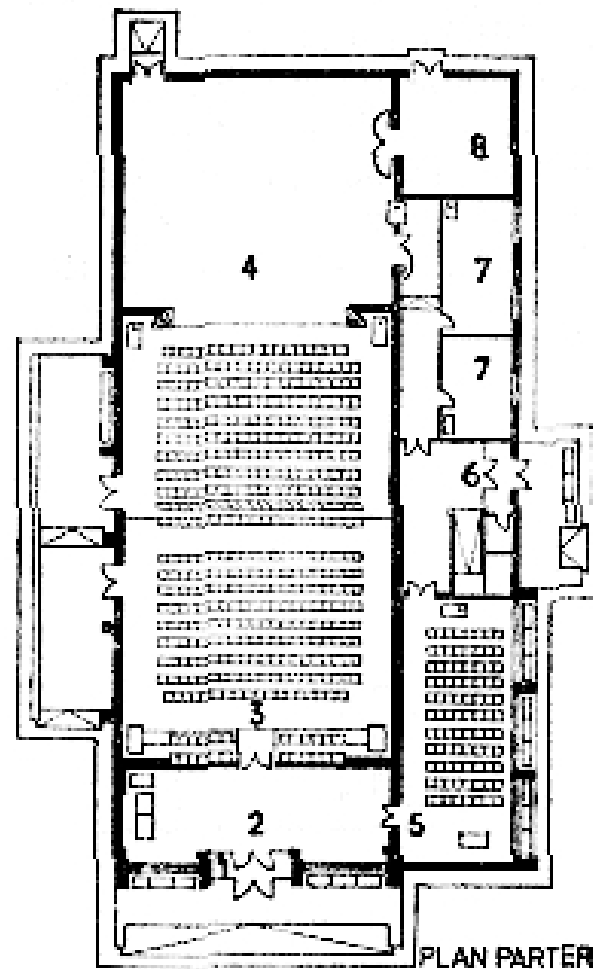
Asocierea activităților se poate extinde și la alte funcțiuni din domeniul social sau educație: afterschool, cantină socială, cantină școlară și săli și laboratoare școlare (în cazul clădirilor amplasate în proximitatea unităților de învățământ), săli și ateliere pentru cursuri pentru recalificare profesională etc. Se poate lua în considerare și posibilitatea de a asocia funcțiuni compatibile care pot asigura surse de venituri pentru întreținerea clădirilor și a activităților desfășurate, prin închirierea unor spații

pentru mici ateliere meșteșugărești, includerea unor funcțiuni comerciale (eventual cu un comerț orientat spre activitățile complementare căminului cultural: librărie-papetărie, comercializarea unor produse realizate de meșteșugarii locali sau de persoane din comunitate, asocieri în cooperative pentru desfacerea produselor locale) sau spații pentru alimentația publică (cafenea, cofetărie, bufet-restaurant), spații pentru evenimente private, spații pentru servicii ș.a.

Proiectele-tip pentru cămine culturale elaborate în a doua jumătate a sec. XX cuprindeau categorii de clădiri adaptate localităților cu un număr variat de locuitori, pentru care sala de spectacole și spațiile pentru club erau dimensionate în funcție de numărul potențialilor utilizatori. De exemplu, proiectul-tip cu sală de spectacole de 400 de locuri era destinat localităților cu 3.500-4.500 de locuitori. Acest proiect cuprindea „două funcțiuni importante: spectacole și club-bibliotecă, care

Căminul cultural german (*Gesellschaftshaus*) din Apoldu de Sus, jud. Sibiu. [1] imagine de la începutul sec. XX cu un spectacol (autor clișeu: Emil Fischer); [2] fațada principală, imagine actuală. În perioada comunistă, a fost transformat în cinematograful, printre puținele din mediul rural unde erau difuzate filme zilnic, uneori și la matineu. După 1989, a devenit sală de spectacol și evenimente private (nunți, botezuri). Sursa: etnolog dr. Ana Bărcă. (Vezi și informațiile de la p. 11 și Anexa 1.)

Proiect pentru un cămin cultural cu sală de spectacole de 400 de locuri și club. Plan parter [1] acces la sala de spectacole (*windfang*); [2] vestibul-hol; [3] sala de spectacole; [4] scena; [5] sală pentru cursuri și conferințe; [6] intrare la club; [7] cabina pentru actori; [8] depozit pentru decoruri; plan etaj [9] cabina de proiecție; [10] săli pentru cercuri artistice sau științifice; [11] bibliotecă și sală de lectură; [12] gol peste sala de spectacole. Sursa: Cosma Iurov, *Op. cit.*

au fost proiectate pentru a funcționa independent. Partea de spectacole conține hol și sala de spectacole – cinematograf, teatru dramatic, muzical și coreografic, conferințe. Partea de club cuprinde sala de cursuri, amplasată la parter, sălile pentru cercuri, care se află la etaj, și o bibliotecă, ce cuprinde sala de lectură și depozitul de cărți.¹ Deși oferă avantajul unei eficiențe a investițiilor pentru un număr mai mare de construcții cu funcțiuni și cerințe similare, proiectele-tip pot răspunde într-o măsură limitată de doratului adaptării caracteristicilor funcționale la cerințele și necesitățile reale ale comunităților. De aceea, aspectul multifuncțional, conceperea unor spații flexibile și posibilitățile de adaptare facilă a construcțiilor pentru necesități de utilizare variate (care, în plus, se pot modifica în timp) este cu atât mai important în definirea temelor-program pentru reabilitări sau

1 Raluca Pop, *op. cit.*, p. 7.

construcții noi. Pentru a răspunde nevoilor reale ale comunității, în elaborarea temelor-program pentru noile investiții, este esențială **consultarea comunității** în care acestea urmează a fi realizate.² (Vezi și p. 3.)

2 Conform unui studiu, există o discrepanță între activitățile desfășurate în căminele culturale și cele dorite de persoanele din comunitate. Astfel, printre activitățile realizate cu cea mai mare frecvență, se numără nunți și botezuri (32%), spectacole folclorice (20%), serbări școlare (18%), adunări de tot felul (asociații agricole) (14%), în timp ce preferințele manifestate de respondenți cuprind spectacole folclorice (15%), cercuri de creație pentru copii/tineri (10%), cursuri de formare profesională, spectacole de teatru și proiecții de film (câte 9%), serbări școlare (8%). Sursa: Mădălina Manea, „Consumul cultural și practicile de agrement în spațiul public”, în: Carmen Croitoru, Anca Becuț (coord.), *Barometrul de consum cultural 2015. Preferințe, practici și tendințe*, Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, p. 328-333. (accesibil pe platforma: www.culturadata.ro).

Așa cum s-a arătat mai sus, Căminul Cultural desemnează o instituție destinată operei de culturalizare a populației rurale (în care erau implicată comunitatea, împreună cu intelectuali din afara ei), al cărei domeniu de interes nu se limita la aspectele cultural-artistice. Astfel, programul pentru construirea clădirilor concepute în acest scop era gândit mai degrabă ca fiind orientat spre construcții multifuncționale, destinate să răspundă necesităților multiple ale comunității și varietății activităților desfășurate. Având în vedere acest aspect esențial privind funcționarea clădirilor căminelor culturale, pentru definirea programelor și a temelor de proiectare pentru aceste clădiri trebuie avute în vedere utilizarea multifuncțională (a construcției în ansamblu, prin combinarea mai multor funcțiuni, și, eventual, a încăperilor) și flexibilitatea organizării spațiilor (pe durata utilizării curente a construcțiilor sau pentru o posibilă viitoare

reconfigurare, extindere sau adaptare a clădirilor la noi cerințe funcționale).

Utilizarea polivalentă a construcțiilor presupune:

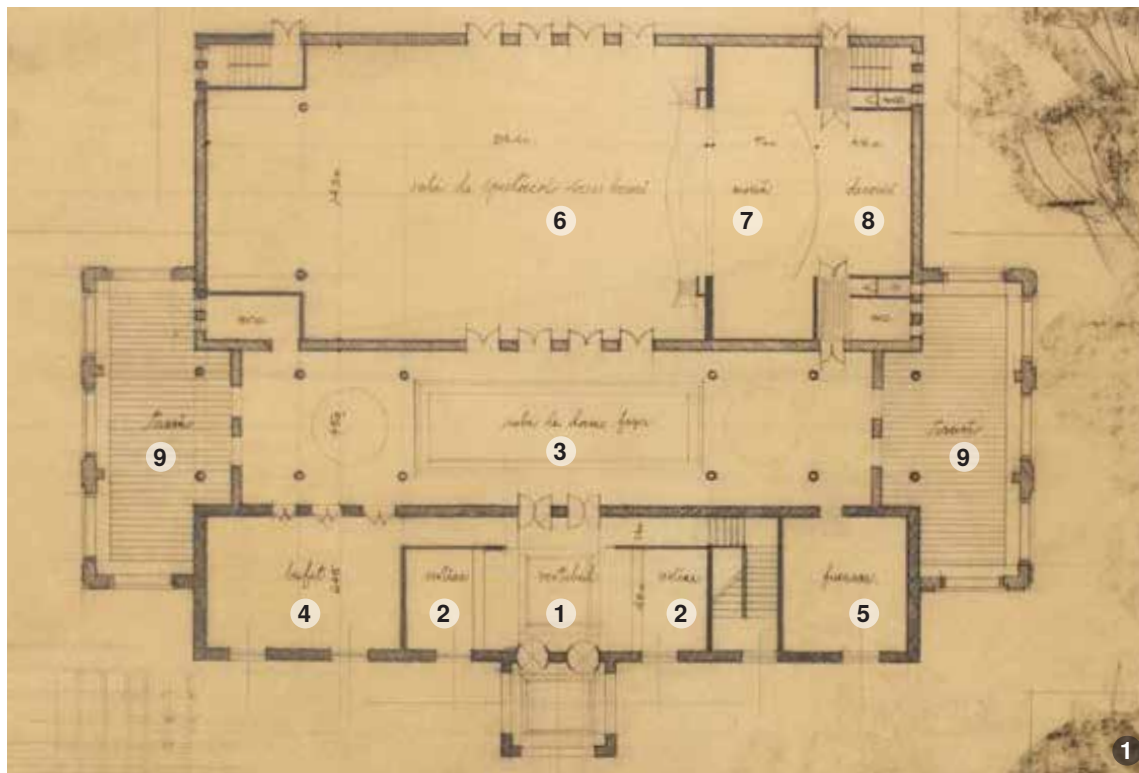
- posibilitățile de transformare a spațiului prin compartimentare, cuplarea spațiilor mici, extinderea în spațiile adiacente;
- decalarea programului de utilizare a spațiilor: alternarea activităților desfășurate în același spațiu sau clădire, cu o eventuală reamenajare a mobilierului;
- posibilitățile de convertibilitate a spațiilor sau a clădirii prin înlocuirea permanentă sau periodică a unor activități; transformarea sezonieră a unor spații.³

Câteva exemple pentru a ilustra posibilitățile de adaptare a spațiilor sunt oferite în imaginile de la p. 22.

În prezent, activitățile culturale și comunitare ce se pot desfășura în cadrul unor comunități rurale cuprind domenii variate, de la acțiuni culturale, 3 Cf. Cosma Iurov, *op. cit.*, p. 128.

educația continuă și nonformală, divertisment, recuperarea și perpetuarea unor tradiții locale sau regionale, dezbateră unor probleme de interes obștesc etc. În multe situații, spațiile căminelor culturale sunt utilizate și pentru adăpostirea unor funcțiuni comerciale, de alimentație publică sau de prestări servicii. Veniturile obținute din închirierea spațiilor pentru aceste utilizări pot contribui la susținerea financiară a celorlalte activități, care nu generează venituri. Pentru a adăposti aceste activități, pot fi (1) amenajate spații din clădiri existente care prin configurare răspund cerințelor funcționale; (2) utilizate construcții existente, adaptate la cerințele actuale și la tipul de activitate prin reabilitare sau reconversie; (3) pot fi edificate clădiri noi ce pot fi configurate pentru a răspunde mai multor utilizări.

Exemplele de planuri de cămine culturale prezentate cuprind categorii de construcții cu săli de spectacole

Proiect pentru un cămin cultural cu sală de spectacole de 400 de locuri, Olănești, jud. Vâlcea; proiect arh. Ioana Grigorescu; sursa: Arhiva arh. Ioana Grigorescu, Uniunea Arhitecților din România. [1] Fațada principală, [2] Fațada laterală; [3] Plan. Organizare funcțională: plan parter [1] vestibul; [2] vestiar; [3] foaier, sala de dans; [4] bufet; [5] fumaar; [6] sala de spectacole; [7] scenă; [8] depozitul pentru decoruri; [9] terasă. Se remarcă spațiul amplu din fața intrării principale, precum și relația directă dintre spațiul multifuncțional al foaierei-sală de dans cu două terase de dimensiuni generoase. Sursa: Arhiva arh. Ioana Grigorescu, pagina web a UAR (vezi bibliografia pentru indicarea adresei.)

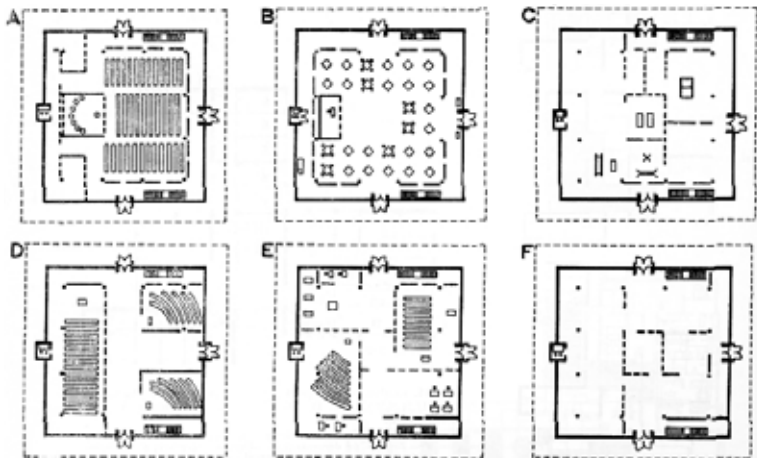
de 100 de locuri (p. 19), 300 de locuri (p. 24-25) și cu 400 de locuri (p. 20-21).

Tema de proiectare pentru clădirea unui cămin cultural cu o sală de spectacole de 200 de locuri poate cuprinde:¹

¹ Cf. temei de proiectare pentru căminul cultural din Lăchița, jud. Mureș, amenajat

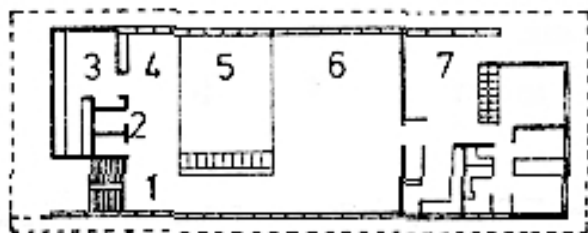
- clădire cu regim de înălțime parter – SC = cca 200 mp;
 - sală de festivități pentru 120 de persoane – S = cca 145-150 mp;
 - grup sanitar femei – S = cca 8-10 mp;
- într-o clădire existentă. Sursa: pagina web a Primăriei Iernut (<https://primariaiernut.ro>).

- grup sanitar bărbați – S = cca 8-10 mp;
- grup sanitar persoane cu dizabilități – S = cca 4 mp;
- oficiu – S = cca 15 mp;
- hol de acces – S = cca 10 mp;
- centrala termică – S = cca 6 mp, V = min. 18 mc.”

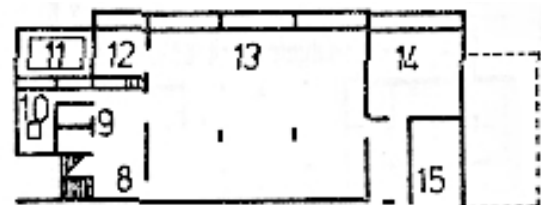

1

Studiu pentru amenajarea unui centru comunal cu o capacitate de 400 de locuri, pe baza reconfigurării și reșezării mobilierului (Gelsenkirchen, Germania, dipl. ing. H. Walter): [A] concert de cameră; [B] festivități, banchet; [C] sport și cursuri; [D] ședințe; [E] reuniuni comunale; [F] expoziție. Sursa: Cosma Iurov, op. cit.

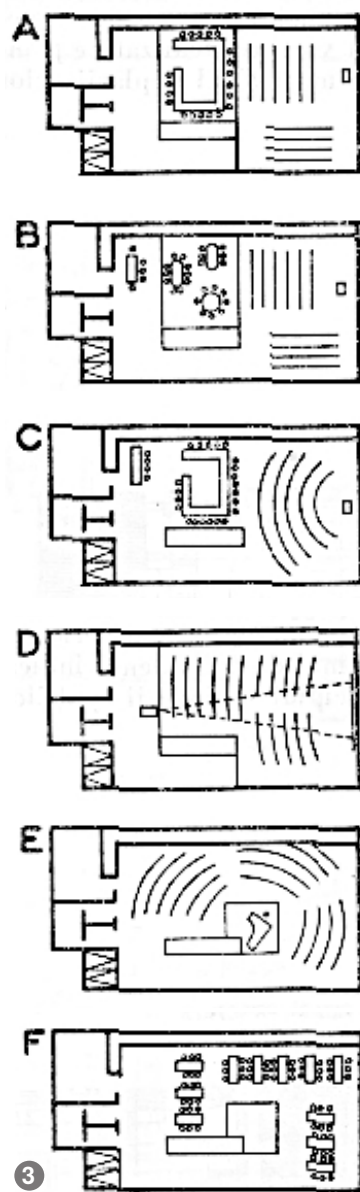
Plan parter

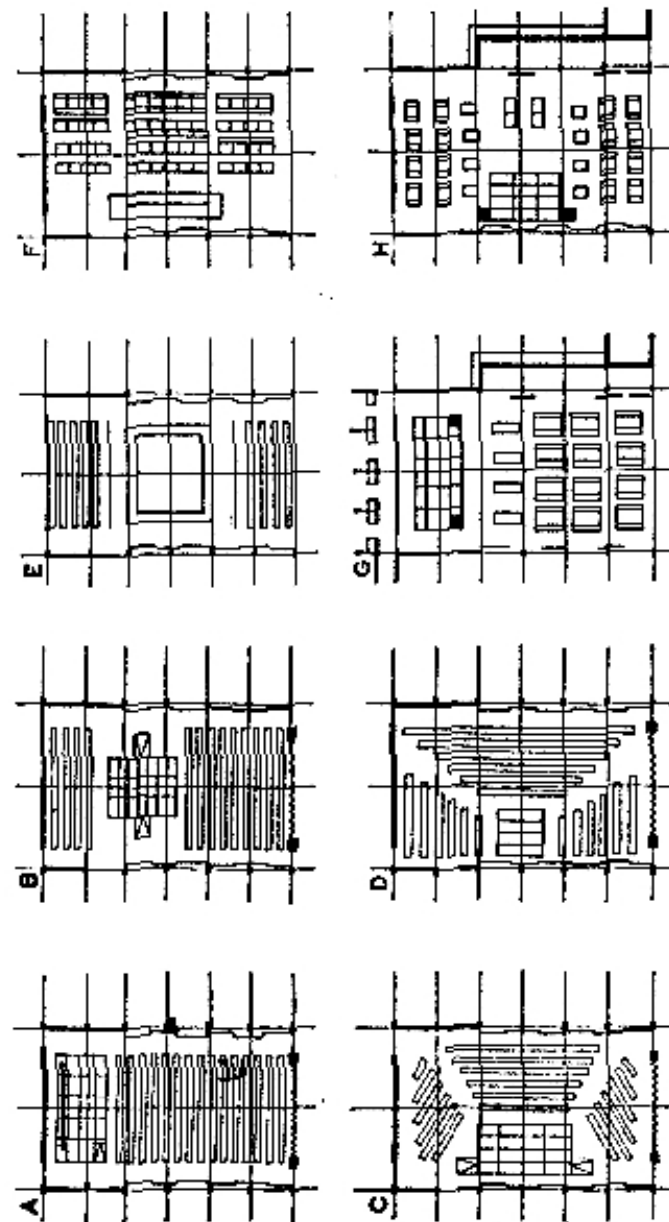
Plan demisol

2

[2, 3] Posibilități de reamenajare a spațiului multifuncțional al unui club comunal; Elsenroth, Germania, arh. Fohrer. Sursa: Cosma Iurov, op. cit.

3

4

Studiu pentru amenajarea unei săli polivalente, pe baza reșezării mobilierului (Germania): [a] conferințe, expuneri, ședințe; [b] discuții, dans, pantomimă; [c] conferințe, teatru, concert; [d] expuneri; [e] conferințe, ședințe, concert, discuții, lectură, simpozioane; [f] examene, ședințe, școală populară de artă; [g] reuniuni, ședințe, mese festive; [h] reuniuni cu dans și masă, festivități, serbări (sala poate fi extinsă și în spațiile limitrofe); [i] cantină. Sursa: Cosma Iurov, op. cit.

CULTURĂ – RECREAȚIE – SPORT

SPECTACOLE

CLUB

INFORMARE

PERFEȚIONARE

SPORT

TEATRU
CINEMA
CONCERTE
FOLCLOR
DISCOTECĂ
CERCURI DE ACTIVITĂȚI (HOBBY)
BIBLIOTECA
EXPOZIȚII
PUNCTE DE INFORMARE
ȘCOALĂ POPULARĂ DE ARTE
UNIVERSITATE POPULARĂ
JOCURI DE ECHIPĂ
JOCURI INDIVIDUALE
NATAȚIE

1

2

Eveniment de aniversare a atestării documentare a satelor comunei Dioști organizat la căminul cultural din Dioști, jud. Dolj.

3

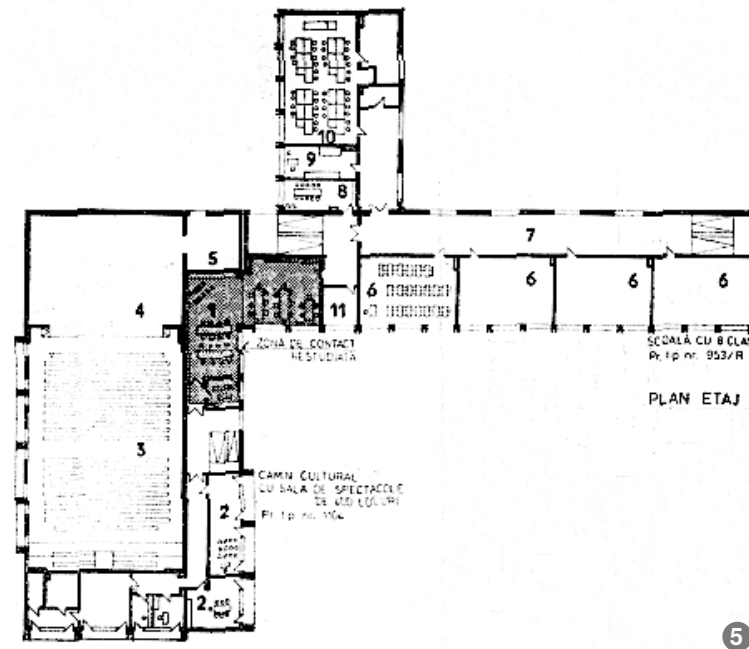
Praznic în căminul cultural din Breb, jud. Maramureș.

4

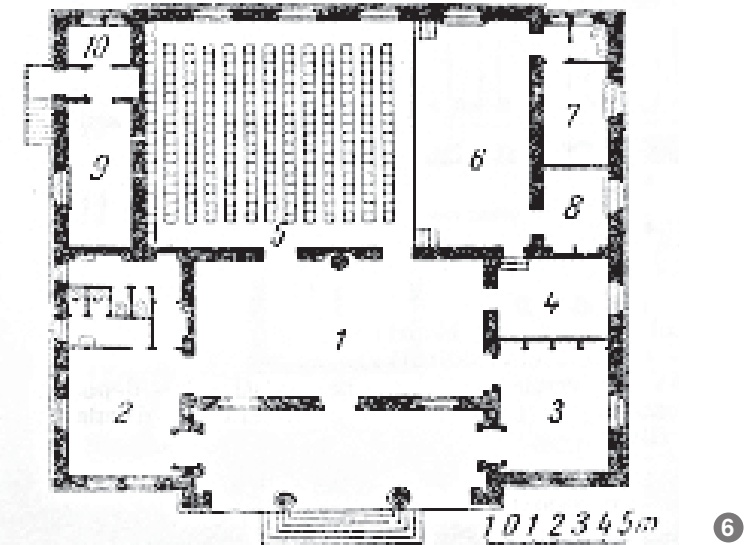
Cerințele privind amplasarea pe teren și configurarea construcțiilor din tema de proiectare trebuie să includă posibilitatea desfășurării activităților în aer liber, pe terenul pe care se găsește amplasat căminul cultural sau în imediata vecinătate a acestuia (vezi schemele de la p. 29). Eveniment în fața căminului cultural din Bogdănești, jud. Suceava.

Activități publice care pot fi asociate în clădiri multifuncționale cu funcțiuni culturale, comunitare și de loisir. Activitățile desfășurate în club pot cuprinde: jocuri, dans, transmiterea de informații, discuții, audii muzicale, cercuri aplicative, bibliotecă/mediotecă, reuniuni, banchete, conferințe, expoziții; în sala de spectacole: spectacole, conferințe, teatru, proiecții de filme, spectacole muzicale; săli de educație fizică și sport: săli de sport școlare, săli pentru antrenamente, concursuri. Cf. Cosma Iurov, op. cit., p. 46.

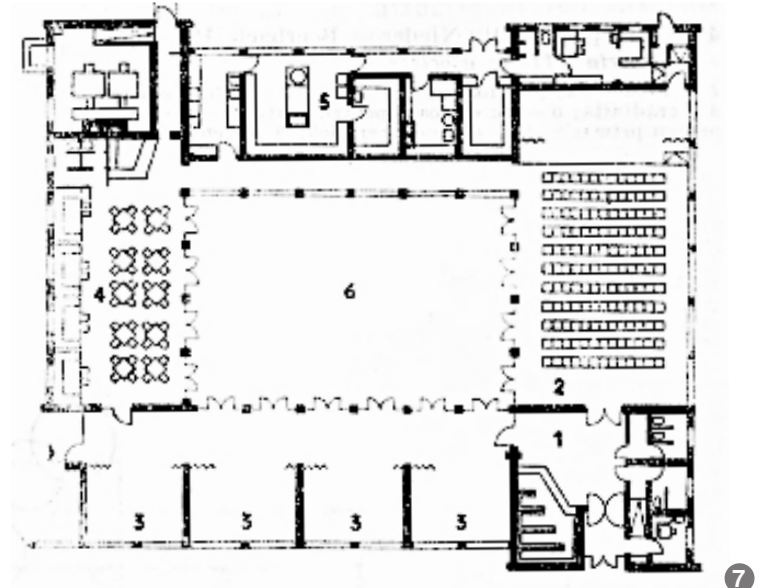
5

Pentru eficientizarea unor investiții publice, se poate lua în considerare realizarea unor clădiri care să adăpostească funcțiuni compatibile sau complementare, cu posibilități de comasare a unor spații (de exemplu, foaier, cantină, bucătărie, bibliotecă sau mediatec) și cu favorizarea utilizării alternative a spațiilor (de exemplu, în timpul săptămânii și în weekend, în timpul zilei și seara). Studiu realizat de arh. Cosma Iurov pentru o clădire multifuncțională formată prin alăturarea a două clădiri-tip: cămin cultural și școală cu 8 clase. Proiectul prezintă avantajul comasării unor funcțiuni, în acest caz, cu o bibliotecă comună, iar sala de spectacole a căminului cultural poate fi utilizată ca sală de festivități a școlii: [a] bibliotecă; [b] cercuri; [c] sală de 400 de locuri; [d] scena; [e] depozit de decoruri; [f] clase, [g] coridor; [h] cancelarie; [i] cabinet medical; [e] laborator și anexe. Sursa: Cf. Cosma Iurov, op. cit.

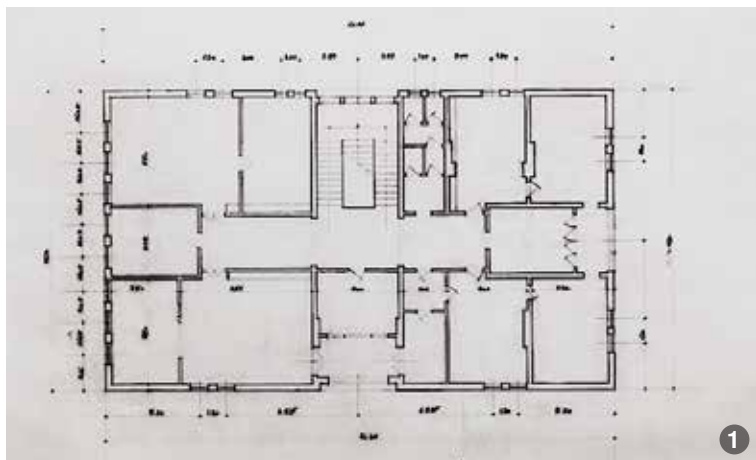
6

Club sătesc cu sală de spectacole de 200 de locuri (proiect din fosta RDG): [1] foaier; [2] vestiar; [3] bibliotecă; [d] club; [5] sală de spectacole; [6] scenă; [7] cabină pentru artiști; [8] depozit pentru decoruri; [9] cabină de proiecție; [10] camera de derulare. Sursa: Manualul arhitectului..., p. 107.

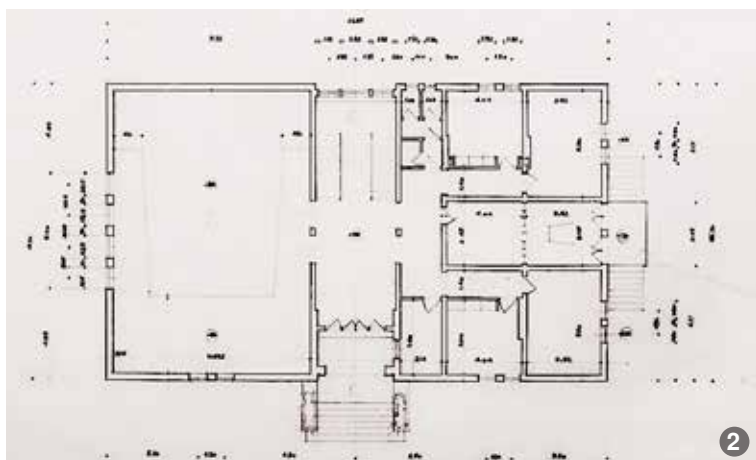

7

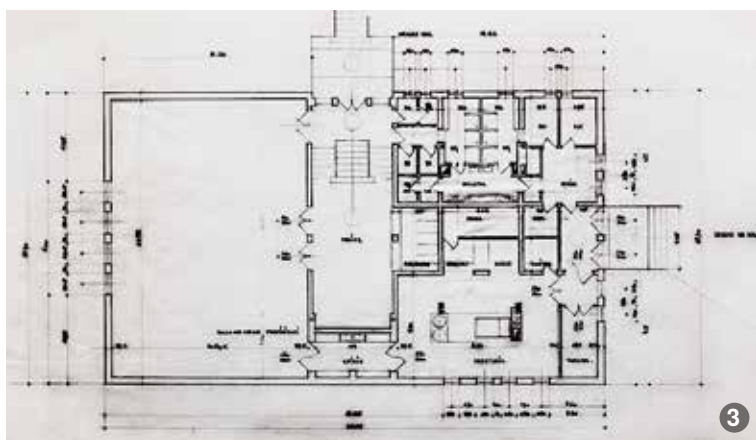
Casă de cultură sătească pentru localitățile de până la 1.000 de locuitori (proiect din fosta RDG): [a] vestibul și garderobă; [b] sală de spectacole cu scenă; [c] spații pentru cercuri și club (banchete, reuniuni și alte activități); [d] ospătărie restaurant; [e] bucătărie. Încăperile pentru cercuri pot deveni săli de banchete. Sursa: Cosma Iurov, op. cit.

1

2

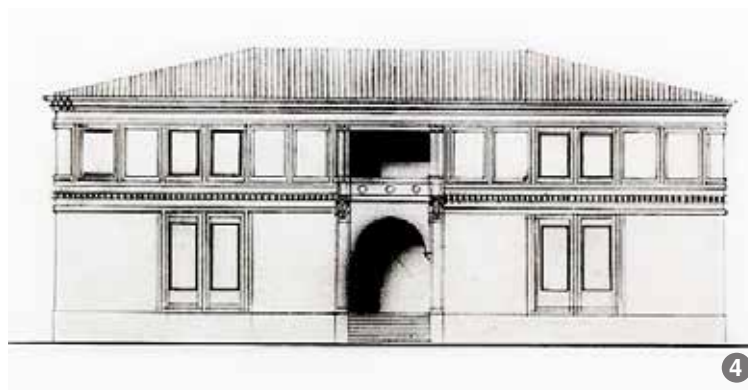
3

5

6

4

[1-4] Proiect pentru un cămin cultural și club în Târgoviște; autor arh. Ioana Grigorescu. [1] Plan etaj, [2] Plan parter; [3] Plan parter, variantă; [4] Fațada laterală. Se remarcă plastica fațadei, inspirată din arhitectura zonei subcarpatice din nordul Munteniei.

[5, 6] Proiect-tip pentru un cămin cultural cu sală de spectacole de 300 de locuri în sala de spectacole și 45 de locuri în sălile de club. Proiect-tip SC. 20-56, autor arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952. Proiectul-tip cu două variante de configurare din punct de vedere plastic: variantă cu învelitoare din țigle și loggie cu stâlpi din zidărie [5] și variantă cu olane și loggie cu stâlpi din lemn [6]. [Vezi și p. 25 și 39]

[1, 2] Căminul cultural din Toporu, jud. Giurgiu, construit după proiectul-tip SC. 20-56, autor arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952. Clădiri realizate după acest proiect-tip pot fi întâlnite în mai multe sate din România.

[3-6] Proiect pentru un căminul cultural cu 300 de locuri în sala de spectacole și 45 de locuri în sălile de club. Proiect-tip SC. 20-56, autor arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952. [1] Fațada principală, [2] Fațada laterală, secțiune; [3] Plan. [Vezi și imaginile 5, 6 de la p. 24 și 5-7 de la p. 39] Proiectul-tip a fost elaborat cu studierea unor variante plastice și constructive:

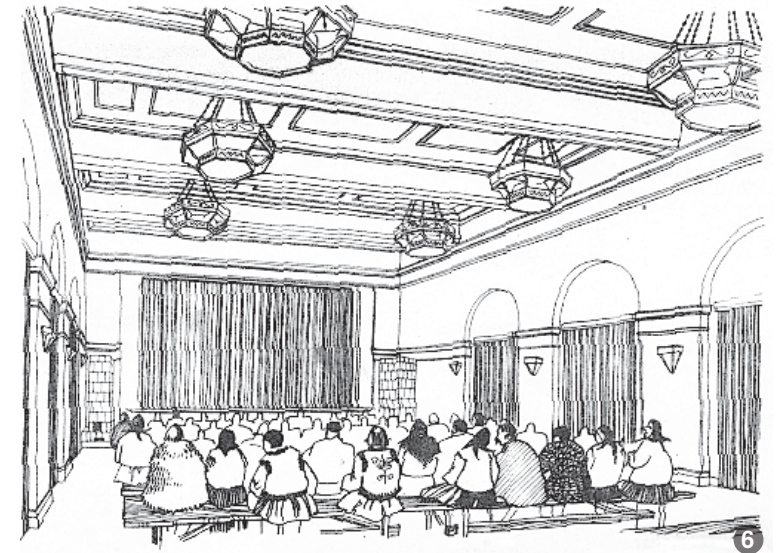
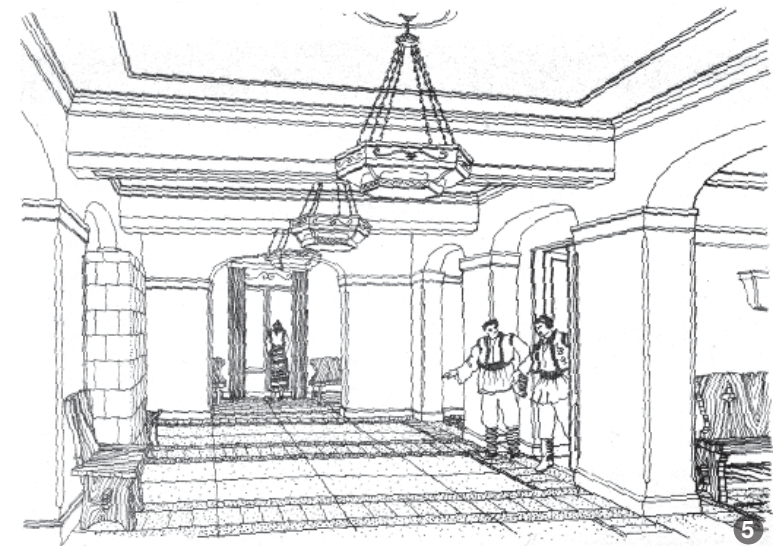
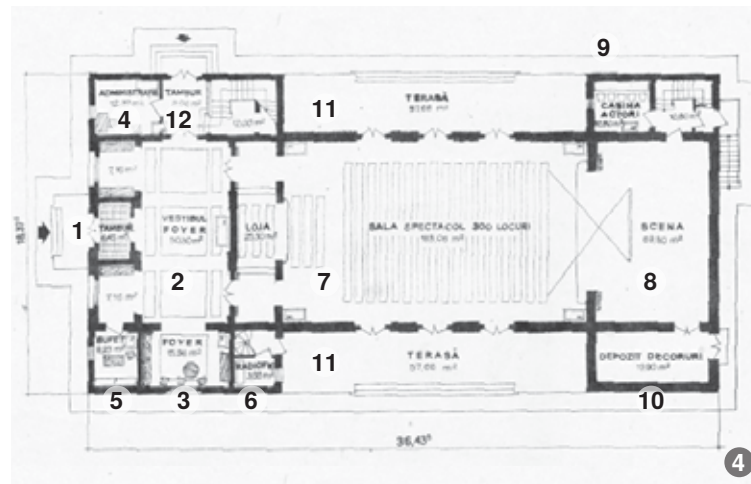
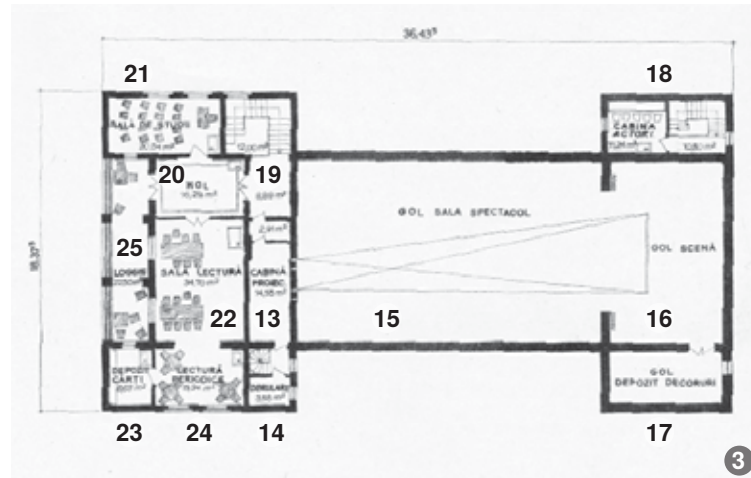
- din punct de vedere plastic: variantă cu învelitoare din țigle și loggie cu stâlpi din zidărie și variantă cu olane și loggie cu stâlpi din lemn. [5, 6 de la p. 24]

- din punct de vedere constructiv: variantă cu planșee prefabricate și șarpantă prefabricată cu panta de 32°, pentru învelitoare din țigle; variantă cu planșee monolite și șarpantă din lemn cu panta de 16°, pentru învelitoare din olane; variantă cu planșee monolite și șarpantă din lemn cu panta de 32°, pentru învelitoare din țigle.

Partea de spectacole: Vestibul-foaier cu intrare, garderobă și bufet; sala de spectacole, scena, două cabine pentru actori, depozit pentru decoruri, cabina de proiecție.

Partea de club, care poate funcționa independent, cuprinde: vestibulul clubului, cerc de studii, sala de lectură cu depozit de cărți, administrație, radiofocare, loggie.

Se remarcă relația directă și deschiderea sălilor de spectacole către două terase de dimensiuni generoase, care permit extinderea spațiului interior al sălilor către exterior, prin uși duble.

[1-6] Proiect-tip pentru un cămin cultural cu sală de spectacole de 300 de locuri în sala de spectacole și 45 de locuri în sălile de club. Proiect-tip SC. 20-56, autor arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952. Organizare funcțională: **plan parter** [1] acces sala de spectacole (windfang); [2] vestibul foaier; [3] foaier; [4] administrație; [5] bufet; [6] radiofocare; [7] sala de spectacole; [8] scena; [9] cabina pentru actori; [10] depozit pentru decoruri; [11] terasa; [12] acces club; **plan etaj** [13] cabina de proiecție; [14] cabina pentru derularea bobinelor; [15] gol peste sala de spectacole; [16] gol peste scenă; [17] gol peste depozitul de decoruri; [18] cabina pentru actori; [19] hol de acces în club; [20] hol; [21] sala de studii; [22] sala de lectură; [23] depozitul de cărți; [24] sala de lectură pentru periodice; [25] terasa.

3.3 Construcții pentru petrecerea timpului liber, agrement și sport

Activități de agrement și sporturi cu tradiție în lumea rurală

La sfârșitul secolului XIX, odată cu interesul publicului pentru călătorii și cu importanța pe care o capătă stațiunile climaterice și balneare pentru petrecerea vacanțelor estivale și pentru ameliorarea sănătății, localitățile de vilegiatură ajung să fie căutate de orașenii înstăriți sau care aspirau la un anumit statut social. Multe sate tind să devină stațiuni balneo-climaterice și de interes turistic. O serie de localități rurale vor primi statutul de stațiuni turistice (la munte, pe litoral) sau balneare (de exemplu, Amara, Techirghiol), cele mai multe dintre ele transformându-se radical prin investițiile pentru dezvoltarea turismului făcute în a doua jumătate a sec. XX. Astfel se explică apariția unor funcțiuni precum cazinourile în unele sate a căror dezvoltare ulterioară nu a fost orientată preponderent spre turism.

Diversificarea activităților economice din sate, creșterea situației materiale a țăranilor și accesul la informații au condus către o varietate de preocupări și activități noi. Apar în acest fel modalități pentru petrecerea timpului liber și de socializare care duc la ridicarea unor construcții împrumutate din spațiul urban. Dacă în trecut petrecerile comunității se desfășurau în locurile destinate târgurilor sau în apropierea cârciumilor, acestea încep să primească spații dedicate, prin intermediul unor investiții private – **saloane de dans**. După modelul activităților de divertisment de la oraș, aici aveau loc întâlnirile săptămânale ale tinerilor (ceaiurile dansante) sau petrecerile comunității. Ulterior, rolul de loc de întâlnire al tinerilor și de spațiu de desfășurare pentru petrecerile private va fi luat de căminele culturale (vezi și capitolele anterioare).

O activitate de divertisment foarte populară în sate în trecut era jocul de popice. **Popicăriile** erau amenajate în aer liber, în spații deschise ori acoperite sau în construcții închise. Popicării (funcționale) se întâlnesc

1

2

3

4

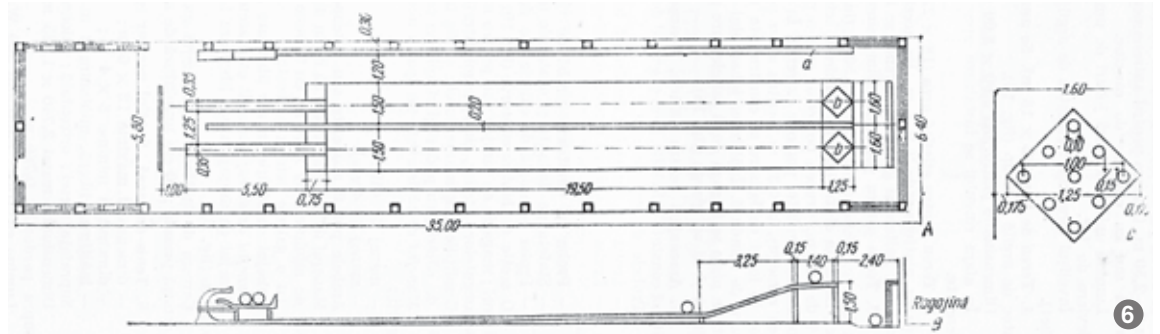
Construcții comunitare cu funcțiune pronunțată de agrement: [1] Cazinoul ofițerilor, Dealu Frumos, jud. Sibiu, arhitect Fritz Balthes, ante 1909. Clădirea este amplasată în zona centrală a satului, vizavi de ansamblul bisericii fortificate (vezi și imaginea 3, p. 38); [2] Cazinoul din Bălătești, Jud. Neamț; [3] Salonul de dans „Anghel Nicolae” din Aluniș, jud. Prahova, 1928, mutat în 2016 în Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București. În prezent, construcții cu funcțiuni similare sunt tot mai frecvent întâlnite în zonele periurbane sau în extravilanul localităților rurale. Acestea cuprind spații pentru desfășurarea evenimentelor private cu un număr mare de invitați, integrate uneori în ansambluri cu alte funcțiuni de agrement, destinate în special pentru petrecerea timpului liber pentru publicul din mediul urban și sunt amplasate adesea în zonele rurale (în extravilan sau în intravilan). [4]

5

6

[1] Popicărie, Muzeul ASTRA, Sibiu.
 [2] Popicărie amenajată într-o curte, în aer liber, Petrești, jud. Prahova.
 [3] Popicărie. (A) Plan (1) igheab; (2) platformă pentru popice; (B) secțiunea igheabului; (4) detaliul zonei popicelor cu modul de amplasare a acestora (C).

În Complexul Național Muzeal Astra din Sibiu și la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii din Golești, județul Argeș. Inițiative de construire a unor popicării noi în sate (de exemplu, în Apoldu de Sus, Miercurea Sibiului, jud. Sibiu și în Copalnic-Mănăștur, jud. Maramureș) contribuie la recuperarea acestei tradiții.

În funcție de complexitatea amenajării, de dotări și de organizare, jocul de popice poate fi încadrat ca activitate de divertisment sau activitate sportivă, în prezent activând mai multe cluburi sportive de popice, reunite în Federația Română de Popice.

În continuare sunt exemplificate o serie de spații conexe necesare funcțiilor sportive, pentru activități sportive practicate în aer liber sau în interior cu relevanță pentru zonele rurale, fără a epuiza lista acestora. Criteriile de selecție ale exemplurilor au fost în vedere orientarea spre sporturi cu tradiție în lumea rurală sau către activități sportive ale căror spații pot fi utilizate, extinse sau adaptate pentru alte sporturi. De asemenea, vor fi incluse câteva date de temă pentru organizarea spațiilor necesare funcționării terenurilor de sport amenajate în aer liber.

1

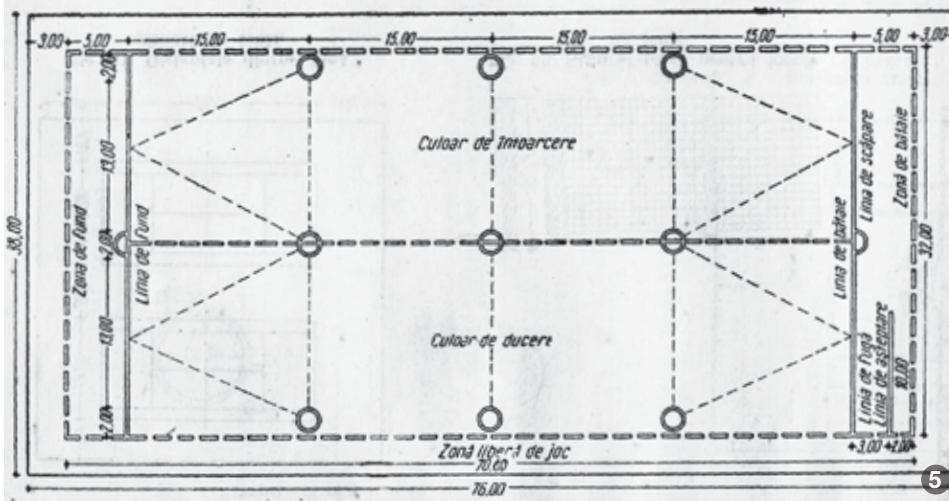
2

2

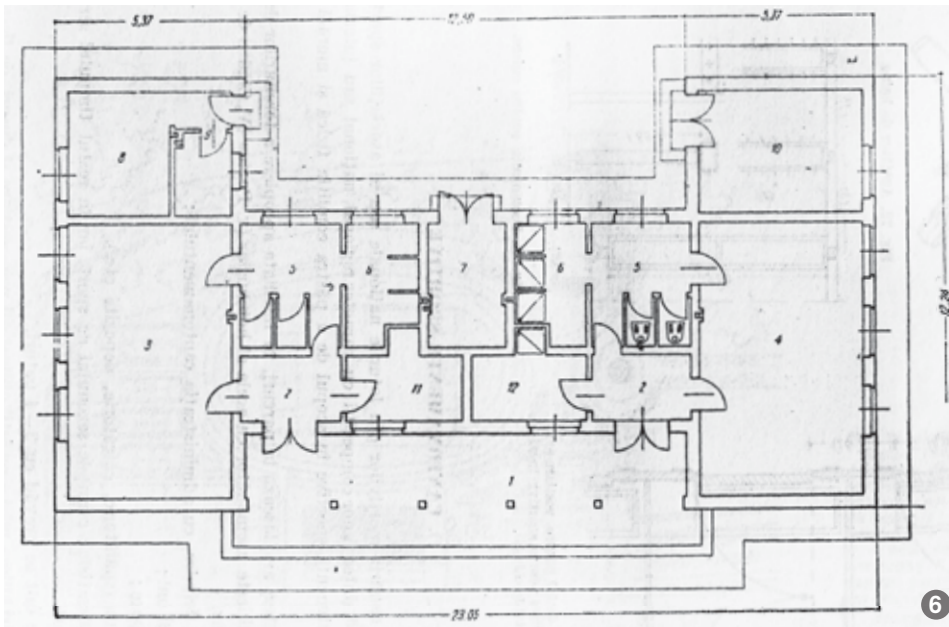
3

5

[2] *Campionatul național seniori, Buzeni, 2015; [2] Cupa satelor, Negriștești, jud. Bistrița-Năsăud, (2017); [3] Voivodeni, jud. Sălaj (2014), fotografie Sorin Vidis, [4] Gherăști, jud. Neamț, joc de oină în cadrul cupei Gherăști, fotografie Bogdan Boghițoi, Centrul de fotografie documentară.*

[5] *Teren de oină (dimensiuni 70 x 32 m, cu 3 m, spațiu rezervat perimetral). Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-65.*

6

Tip de vestiar pentru complexe sportive. [1] portic; [2] vestiar; [3] vestiar pentru femei; [4] vestiar pentru bărbăți; [5] grup sanitar; [6] sală pentru dușuri; [7] centrală termică (boiler); [8] camera îngrijitorului; [9] bucătărie; [10] depozitare de material sportiv; [11] cabinet medical; [12] cameră pentru arbitri. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-49.

Sporturi și activități în aer liber

Oina a fost inclusă în 2008 în Programul național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial¹ și decretat sportul național al României în 2014.² Sportul este practicat la nivel național; conform informațiilor de pe site-ul Federației Române de Oină, în 2025 erau afiliate 57 de asociații și cluburi sportive de oină din 42 de județe, dintre care cca jumătate în mediul rural.³ În afara acestora, oina este practică în afara unui cadru organizat, în special în comunități din mediul rural.⁴

Dimensiunile terenului de oină sunt de cca jumătate din lățimea unui teren de fotbal (32 m față de 68 m) și de cca două treimi din lungime (70 m față de 105 m), astfel încât acesta poate

¹ Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, *Repertoriul național de patrimoniu cultural imaterial = Repertoire national du patrimoine culturel immatériel*, Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, CIMEC, București, 2009, p. 67. Accesibil pe site-ul Institutului Național al Patrimoniului (INP), www.patrimoniu.ro/en/patrimoniu-imaterial/articles/repertoriul-national-de-patrimoniu-cultural-imaterial-volumul-i-și-pe-www.biblioteca-digitală.ro.

² Articolul 11.1 din Legea educației fizice și sportului introdus prin Legea nr. 96 din 2014 pentru completarea Legii educației fizice și sportului nr. 69/2000. Prin acest articol de este instituit programul național „Redescoperă oina”, prin care sportul este promovat la nivel național. Vezi și www.patrimoniu.ro/en/articles/2020---jocul-de-oina

³ www.froina.ro/afiliati-structuri-sportive

⁴ Tudor Sălăgean, „Fișa de inventar «Jocul de oină»”, extras din *Inventarul național al elementelor de patrimoniu cultural imaterial*, 2020, accesibil la adresa: www.cultura.ro/jocul-de-oina-inventarul-national-al-alemelelor-vii-de-patrimoniu-cultural-imaterial

fi amenajat în zone în care spațiul disponibil pentru amplasarea terenurilor de sport este mai restrâns sau poate fi amenajat pe terenurile de fotbal disponibile, prin marcaje temporare.

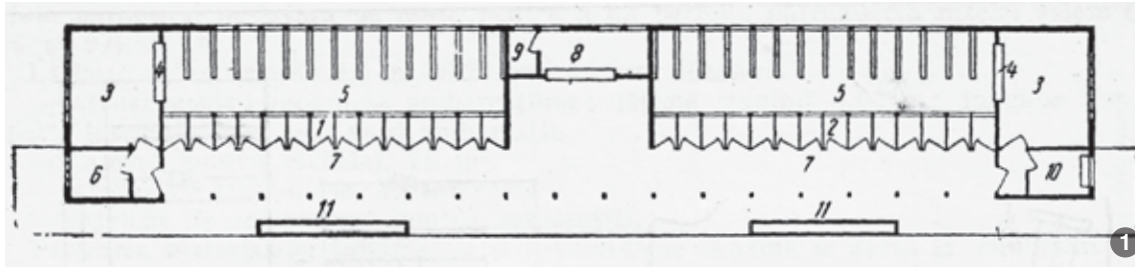
Terenuri de sport (pentru fotbal) au fost amenajate în cele mai multe comune,⁵ însă acestea sunt rareori dotate cu facilități pentru desfășurarea sporturilor, precum vestiare, grupuri sanitare, gradene pentru spectatori, spații pentru funcționarea cluburilor, pentru antrenori și arbitrii, spații de depozitare pentru echipamentul sportiv și pentru întreținerea terenurilor.

Pentru activitățile de agrement sau sportive pot fi înființate **cluburi și baze sportive** pentru amatori sau profesioniști ori pentru copii, săli pentru educație fizică și sport pentru unitățile de învățământ, construcții pentru sport și agrement în aer liber.

Investițiile pentru sport pot fi complexe și pot cuprinde ansambluri de construcții pentru practicarea unuia sau multor sporturi (individuale și de echipă), spații pentru antrenament, săli pentru competiție, baze sportive pentru cantonamente, iar activitățile se pot desfășura atât în spații acoperite, cât și în aer liber. În funcție de complexitatea proiectului și de disponibilitatea terenurilor, acestea pot fi amplasate în intravilanul localităților, la marginea satelor sau în extravilan.

Înainte de demararea investițiilor, o atenție deosebită va fi acordată alegerii amplasamentelor, astfel încât acestea să îndeplinească condițiile necesare sporturilor care urmează a fi practicate

⁵ Deși rămâne cel mai popular sport, o parte dintre terenurile de fotbal existente în sate, prin lipsa întreținerii după 1990, au fost degradate în ultimii ani.

(de exemplu, dimensiuni, caracteristici, orientarea față de punctele cardinale, accesibilitatea pentru toate categoriile de utilizatori). În aceeași măsură, terenurile vor cuprinde toate construcțiile anexă necesare funcțiunii, desfășurării activităților sportive și conexe, pentru primirea celor care practică sporturile și a spectatorilor.

Pentru luarea unor decizii juste în vederea alegerii amplasamentelor pentru investiții, este utilă întocmirea temele de proiectare în perioada de planificare a investițiilor, anterior demarării acestora. Temele de proiectare vor fi întocmite în funcție de tipul activităților, de preferință prin angajarea specialiștilor și cu consultarea unor persoane implicate în sporturile pentru care urmează a fi făcute investițiile (directori de cluburi, antrenori, sportivi).

Toate facilitățile sportive și pentru agrement, realizate atât din fonduri publice cât și private, pot fi însoțite de funcțiuni conexe, care pot asigura o varietate de oferte pentru sportivi și pentru public și pot contribui la susținerea financiară a activității principale: spații de alimentație publică, comerciale, de cazare, unități medicale, pentru recuperare și pentru întreținere ș.a.

Pe lângă sălile de sport acoperite, investițiile pot cuprinde terenuri de sport și de joc, stadioane, bazine în aer liber, amenajări pentru atletism și pentru practicarea altor sporturi în exterior. Chiar și în cazul sporturilor și activităților în aer liber, sunt necesare o serie de construcții și spații acoperite indispensabile desfășurării activităților:

- vestiare, dușuri, grupuri sanitare;
- birourile administrative;
- spații de depozitare a echipamentelor sportive și a celor necesare

pentru întreținerea terenurilor și a construcțiilor;

- spații pentru întreținerea echipamentelor și pentru reparații.

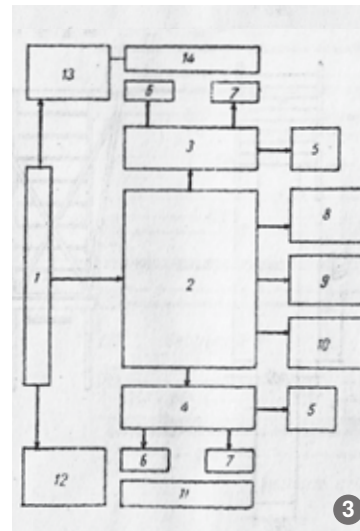
În apropierea cursurilor de apă și a lacurilor se poate avea în vedere amenajarea unor facilități (precum debarcader, pontoane) pentru practicarea **sporturilor nautice** pentru bărci cu rame (caiăc, canoe), ambarcațiuni cu pânze sau cu motor, a unor **ștanduri** sau amenajarea **plajelor** pentru public, acolo unde conformarea cursului de apă și a malurilor permite. Pentru acestea, pe lângă vestiare și grupuri sanitare, spații pentru depozitarea echipamentelor sportive, în funcție de natura sportului și de specificul activităților, pot fi necesare spații mai ample, precum hangarele pentru ambarcațiuni, pentru sporturile nautice (care pot fi practicate în afara bazelor sportive).

Centre hipice pot cuprinde, pe lângă manejeri, grajduri, boxele pentru cai, potcovărie, depozite pentru hrana animalelor, cabinete medicale veterinare, spații pentru îngrijirea și carantina animalelor, construcții pentru depozitarea echipamentelor sportive, a utilajelor sau remize pentru atelaje (în cazul sporturilor cu atelaje)

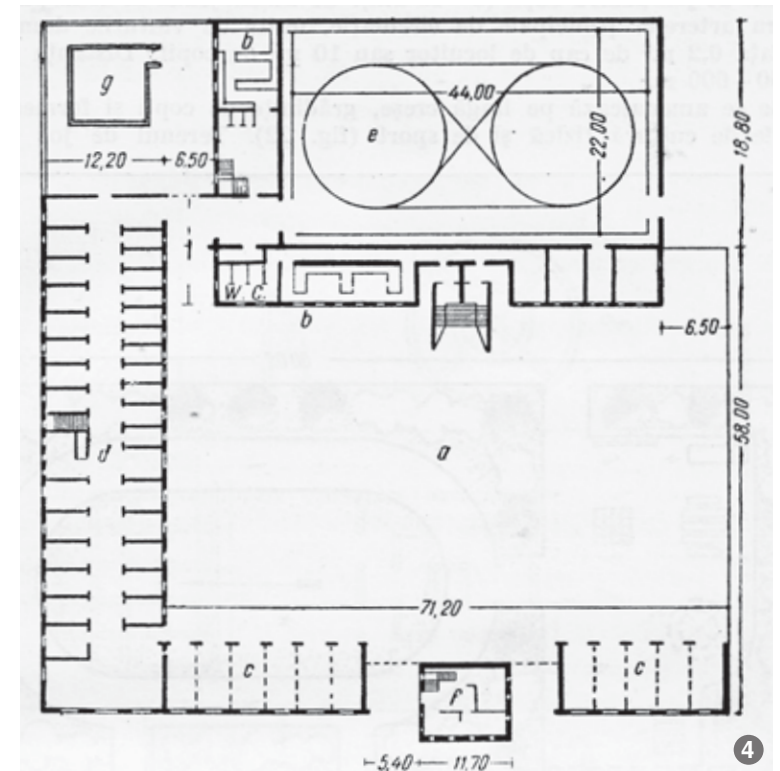
În special în cazul cluburilor și bazelor sportive pentru profesioniști și pentru sportul de performanță, programele pot cuprinde spații pentru prim ajutor și cabinete medicale, săli pentru antrenament, spații pentru recuperare și de relaxare, saună etc.

Toate construcțiile și ansamblurile cu funcțiuni culturale și comunitare, pentru agrement și sportive, pot fi asociate cu funcțiuni de alimentație publică, spații comerciale, unități de cazare.

Vestiar pentru ștrandurile populare. [1] cabine pentru dezbrăcare (bărbați); [2] cabine pentru dezbrăcare (femei); [3] vestiar comun; [3] depozitare de haine; [4] ghișeu de predare haine; [5] depozitare de haine; [6] frizerie sau cabinet medical; [7] portic deschis (umbrat); [8] bufet; [9] depozit; [10] ghișeu pentru materialele de valoare; [11] spălător de picioare. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-65.

Schema de circulație într-un vestiar. [1] portic deschis; [2] hol; [3] vestiare pentru bărbați; [4] vestiare pentru femei; [5] depozitare de haine; [6] grup sanitar; [7] sală pentru dușuri; [8] camera instructorilor; [9] bufet; [10] camera instructorilor; [11] grup sanitar și lavoare pentru exterior; [12] birou administrativ; [13] camera paznicului; [14] depozit pentru materialele de pe teren. La vestiarele mici pot lipsi prevederile de la punctele [2], [4], [5], [9], [10], [11], [12], [13]. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-64.

Secție de hipism. [a] manej deschis [b] vestiare și instalații sanitare; [c] boxe auto; [d] grajduri; [e] manej acoperit; [f] administrație; [e] groapa de gunoi.

Săli de sport

Sălile pentru gimnastică și sport pot fi construcții independente sau în asocieri cu alte funcțiuni, precum educația. Pe lângă sala de sport propriu-zisă, programul cuprinde spații anexă care deservesc funcțiunea principală: vestiare și grupuri sanitare pe sexe, spații pentru personal (antrenori, spații administrative), spații de depozitare pentru materiale sportive și echipamente, cabinete medicale, centrale termice, încăperi pentru masaj și recuperarea sportivilor (vezi fig. 4).

Sălile de sport pentru competiții includ, pe lângă spațiile enumerate, spații destinate publicului, similar cu ale sălilor de spectacole (holul de acces al publicului, spații pentru tribune, culoare de acces către tribune, case de bilete, garderobe, grupuri sanitare pentru public), precum și spații necesare desfășurării competițiilor (încăperi pentru arbitrii, camere pentru antrenori și oficiali).

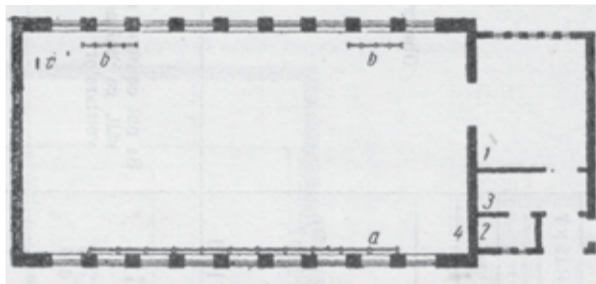
În funcție de numărul de utilizatori și de complexitatea investiției, unele dintre spațiile enumerate pot lipsi sau pot fi asociate și alte funcțiuni care să susțină activitatea principală, precum spații de alimentație publică (cafenea, cantină, bufet sau restaurant) și spații comerciale.

Indiferent de amploarea investiției și de publicul-țintă spre care se orientează investiția (copii sau adulți), în special pentru investițiile din fonduri publice, se va avea în vedere utilizarea în cât mai mare măsură a construcțiilor și a cât mai multora dintre spațiile proiectate pe tot parcursul anului și, pe cât posibil, pe durata întregii săptămâni sau a zilei (vezi pentru aceasta recomandările de la p. 21 referitoare la utilizarea clădirilor multifuncționale). Acest lucru poate presupune alocarea unor încăperi și accesuri suplimentare pentru utilizările care completează funcțiunea principală și, în special, conceperea, din faza de proiectare, a unor spații cu posibilități de reorganizare sau compartimentare.

Necesarul de spațiu pentru un sportiv adult este de min. 4 mp, iar pentru copii de min. 3 mp.

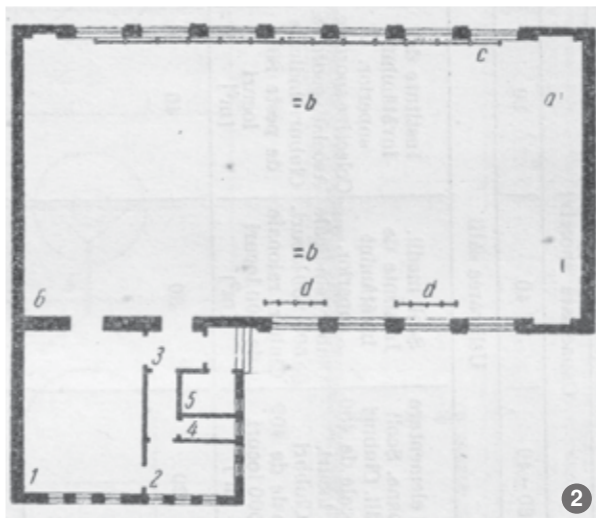
Dimensiunile vestiarelor variază în funcție de facilitățile oferite:

- suprafață de 0,50 – 0,80 mp /

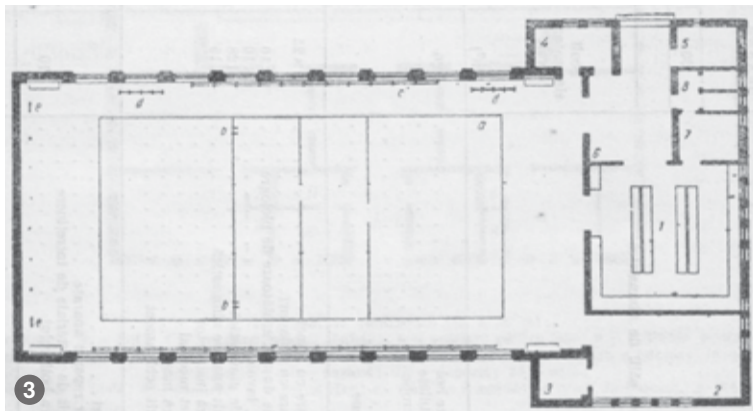
1

[1] Sală de gimnastică de 8 × 16 m. (1) vestiar; (2) sală de dușuri; (3) hol; (4) sală; [a] spaliere; [b] cadre fixe; [c] scări de frânghie.

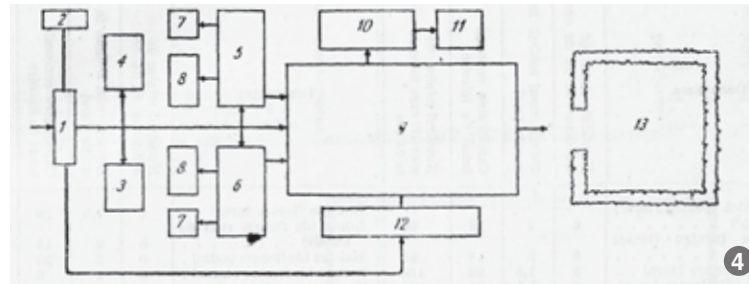

2

[2] Sală de gimnastică de 9 × 18 m. (1) vestiar; (2) sală de dușuri; (3) hol; (4) grup sanitar; (5) camera cazanului (centrala termică); (6) sală; [a] prăjini, frânghii, scări; [b] inele; [c] spaliere; [d] cadru. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-75.

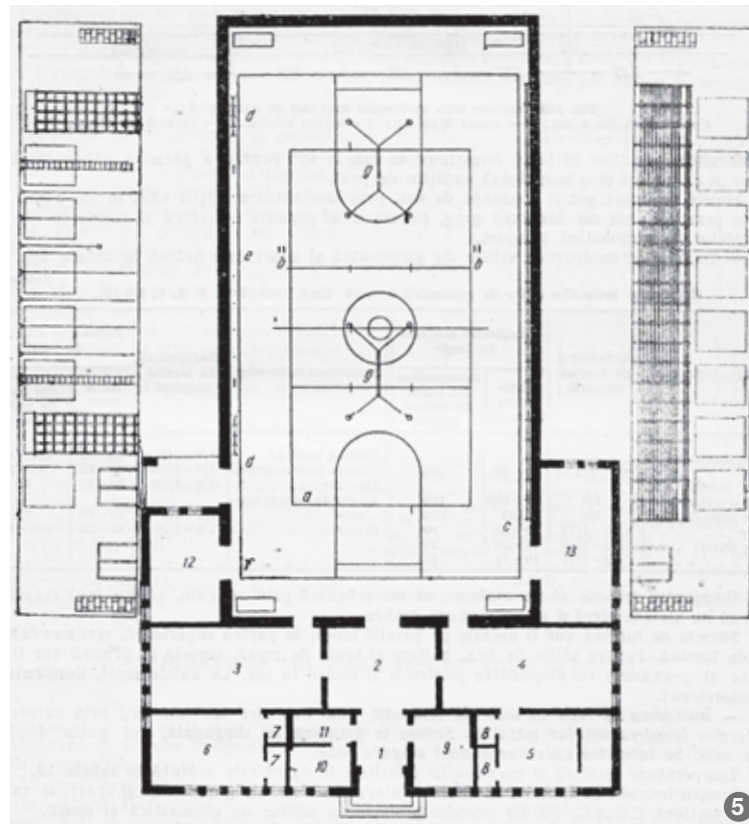

[3] Sală de gimnastică de 18 × 26 m. (1) vestiare; (2) depozit pentru aparatele de gimnastică; (3) depozit de materiale; (4) camera instructorului; (5) camera cazanului (centrala termică); (6) hol; (7) dușuri; (8) grup sanitar; (9) sală; [a] teren; [b] inele; [c] spaliere; [d] cadru; [e] prăjini, frânghii, scări. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-75.

4

[4] Schema de circulație pentru o sală de gimnastică sau o hală de sport: (1) intrare; (2) vestiare pentru spectatori; (3) profesor; (4) birou administrativ sau cabinet medical; (5) vestiare pentru bărbați; (6) vestiare pentru femei; (7) WC; (8) săli de dușuri; (9) sală de gimnastică sau de sport; (10) depozitare de materiale; (11) depozitare de echipament; (12) tribună pentru spectatori; (13) teren în aer liber. La sălile mici pot lipsi prevederile de la punctele (2), (4), (6), (10), (12), (13). Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-73.

5

[5] Sală de gimnastică (15 × 30m): (1) vestibul; (2) hol; (3) vestiar pentru băieți; (4) vestiare pentru fete; (5) spălător pentru băieți; (6) spălător pentru fete; (7) WC băieți; (8) WC fete; (9) camera pentru profesor; (10) camera îngrijitorului; (11) cazane; (12) depozit; (13) sală; [a] teren; [b] inele; [c] spaliere; [d] cadre fixe; [e] scări de frânghie; [f] teren de baschet; [g] bare fixe. Sursa: Manualul arhitectului... p. VIII-77

sportiv pentru vestiarele cu bănci și cuier;

- suprafață de 1,00 – 1,20 mp / sportiv pentru vestiarele cu dulapuri individuale sau colective;
- vestiarele cu depozit pentru haine: 0,5 mp/sportiv pentru schimbarea hainelor, teșghea pentru predarea hainelor și spațiu de depozitare de 0,15mp/sportiv (pentru 25% din totalul sportivilor).¹

Dimensiunile sălilor de sport variază în funcție numărul de utilizatori și de destinație (tipul de activități sau sporturi practicate). Dimensiunile unor săli de sport școlare:

- 16 × 8 m, înălțime 5 m (săli de mici dimensiuni);
- 18 × 9 m, înălțime 5,5 m (săli de dimensiuni medii);
- 26 × 13 m, înălțime 6 m (sălile obișnuite).²

Iluminarea sălilor de sport se face cu lumină naturală, prin ferestre dispuse pe laturile lungi ale acestora. Pentru o iluminare optimă, pentru ferestrele dispuse pe ambele laturi ale sălii, orientarea sălii de sport va fi de preferință cu latura lungă pe direcțiile N-S sau NE-SV.³ (Vezi fig. 1-3, 5, p. 30)

Conform *Manualului arhitectului*,⁴ dimensiunile sălilor de sport pentru menținerea condiției fizice și pentru fitness, pot fi de la 40 mp suprafață utilă pentru 12 persoane, până la min. 200 mp, pentru 40-45 de persoane.⁵

3.3 Încadrarea în specificul local

[1] Panoramă asupra satului Bogdănești, jud. Suceava, cu construcția căminului cultural (în dreapta imaginii), integrată în imaginea de ansamblu a localității. [2] Turn de informare turistică, în relație cu alte construcții din localitate, Ciumani, Harghita, arh. Arnold Makalik.

Recomandări generale pentru încadrarea în specificul local

Cele mai multe dintre construcțiile cu funcțiuni culturale, comunitare, pentru agrement și sport au un gabarit mult mai mare față de cele tipice mediului rural: locuințele și anexele gospodărești. În plus, prin cerințele funcționale care impun prezența într-o zonă ușor accesibilă, în special pentru funcțiunile culturale și comunitare, acestea sunt amplasate adesea în zonele centrale ale satelor, în proximitatea sau ocupând parcelare istorice, de aceea se impun o serie de recomandări de ordin general pentru încadrarea armonioasă a acestor construcții în mediul rural.

- O construcție adecvată mediului rural nu presupune crearea unor replici ale unor construcții tradiționale, adoptarea unor elemente „rustice” sau a unor împrumuturi din alte zone etnografice ori repere culturale, în contrast cu specificul zonei în care se realizează intervenția. Este recomandat ca noile construcții sau extinderile să fie concepute în urma analizei arhitecturii tradiționale din zonă, prin preluarea și interpretarea într-un limbaj contemporan a elementelor care definesc acest specific. În general, se recomandă evitarea pastişelor.

- Maniera de utilizare și tratarea materialelor de construcție în arhitectura vernaculară, precum și anumite interpretări ale construcțiilor influențate de arhitectura cultă pot reprezenta modele pentru realizarea construcțiilor contemporane. Astfel, în arhitectura tradițională, realizată cu mijloace materiale reduse și cu materiale de construcție puțin durabile, este pusă în valoare expresivitatea finisajelor folosite prin înțelegerea calităților și utilizarea optimă a materialelor de construcție. În anumite zone, încercarea de a imita alte materiale, mai costisitoare, și influența arhitecturii culte asupra celei tradiționale sunt întâlnite la construcții din prima jumătate a secolului XX; acestea constituie exemple particulare, care sunt dificil de preluat în zilele noastre fără riscul ca rezultatul să fie un kitsch.

- Pentru integrarea noilor intervenții în mediul rural, este neadecvată încercarea de a crea în mod artificial un aspect „rustic” sau „antichizat” (prin

¹ Manualul arhitectului..., p. VIII 74.

² Manualul arhitectului..., p. VIII 72.

³ Manualul arhitectului..., p. VIII 72.

⁴ Ernest Neufert et. al., *Manualul arhitectului. Elemente de proiectare și de construcție*, ediția a 37-a, Editura Alutus, Miercurea Ciuc, 2004, p. 537.

⁵ Ernest Neufert et. al., *Manualul arhitectului. Elemente de proiectare și de construcție*, ediția a 37-a, Editura Alutus, Miercurea Ciuc, 2004, p. 537. Dimensiunile se referă la suprafața utilă a sălii propriu-zise, fără spațiile anexe și funcțiunile asociate.

utilizarea lemnului necarizat, a trunchiurilor contorsionate sau cu noduri ori prin tratarea lemnului pentru a accentua impresia unor materiale uzate). O caracteristică a arhitecturii tradiționale românești este tocmai aceea că, și în lipsa unor mijloace materiale consistente, s-a acordat întotdeauna atenție finisării materialelor de construcție (prelucrarea lemnului, tencuirea pereților), dar și întreținerii permanente a clădirilor. Aspectul „primitiv” sau „antichizat” al arhitecturii nu este specific zonelor etnografice românești. Trunchiurile din lemn necarizat se întâlnesc doar la construcțiile provizorii.

• Deopotrivă, este inadecvată acoperirea stâlpilor sau a pereților cu alte finisaje, cu rolul de a imita materialele naturale sau nobile ori aplicarea unor

tratamente (de exemplu, lăcuirea lemnului sau a pietrei, bățuirea lemnului cu substanțe care accentuează fibra sau creează aparența unor esențe nobile ori exotice, tratamente de antichizare cu ardere și fumigare sau patinare aplicată în exces). Aceste soluții nu sunt specifice zonei rurale și nu compensează alegerea unei concepții arhitecturale adecvate, prin care construcțiile să se încadreze în specificul localităților rurale românești.

• În aceeași măsură, nu se recomandă învelitori, pavaje sau placări ale stâlpilor ori ale pereților cu diverse materiale care imită materiale naturale sau nobile (de exemplu, placaje din material plastic care imită lemnul, ceramica sau marmura; placaje ceramice care imită piatra sau marmura, tablă profilată care

imită țigla sau fâșii bituminoase care imită șita, betonul amprentat ș.a.). Acestea creează o imagine străină de cea a arhitecturii tradiționale sau cu calități arhitecturale deosebite – care este, de cele mai multe ori, efectul scontat de cei care le utilizează –, prin impresia de butaforie sau de imitație nereușită și ieftină.

• Se va evita utilizarea oricăror materiale care prezintă luciu, care reflectă lumina sau care creează o imagine contrastantă ori stridentă prin aspect sau culoare. Se va evita acoperirea materialelor naturale (lemn, piatră) cu lac care dă luciu suprafeței sau cu baiți care schimbă culoarea ori textura naturală a materialului.

• În cazul în care sunt adoptate soluții pentru sporirea eficienței energetice a instalațiilor ori a amenajărilor (panouri solare sau fotovoltaice, instalații eoliene, centrale termice și instalații pentru producerea sau stocarea energiei electrice), se recomandă evitarea amplasării acestora către spațiul public sau integrarea lor în volumele construite vizibile din spațiul public.

• Se va evita amplasarea unor instalații sau echipamente tehnice în zone care sunt vizibile din spațiul public (firide pentru electricitate sau alimentare cu gaze naturale, echipamente de aer condiționat, antene pentru televiziune, telecomunicații sau parabolice ș.a.).

• De asemenea, pentru integrarea clădirilor de gabarit mare în vatra satului și în țesutul tradițional, sunt importante retragerea față de limitele de proprietate, dispunerea pavilionară a noilor construcții sau fragmentarea volumelor de mari dimensiuni, care nu pot fi dispuse pavilionar, precum și mascarea cu vegetație a construcțiilor voluminoase sau înalte și păstrarea înălțimii noilor construcții sub înălțimea coroanei arborilor.

• Împrejmuirile și porțile sunt importante în ce privește perceperea spațiului rural – păstrarea caracteristicilor celor tradiționale joacă un rol esențial în perpetuarea particularităților satelor.

• Nu se recomandă preluarea unor modele arhitecturale care provin din alte zone etnografice în afara celei în care este amplasată investiția sau din alte spații culturale. Această recomandare este valabilă atât pentru realizarea

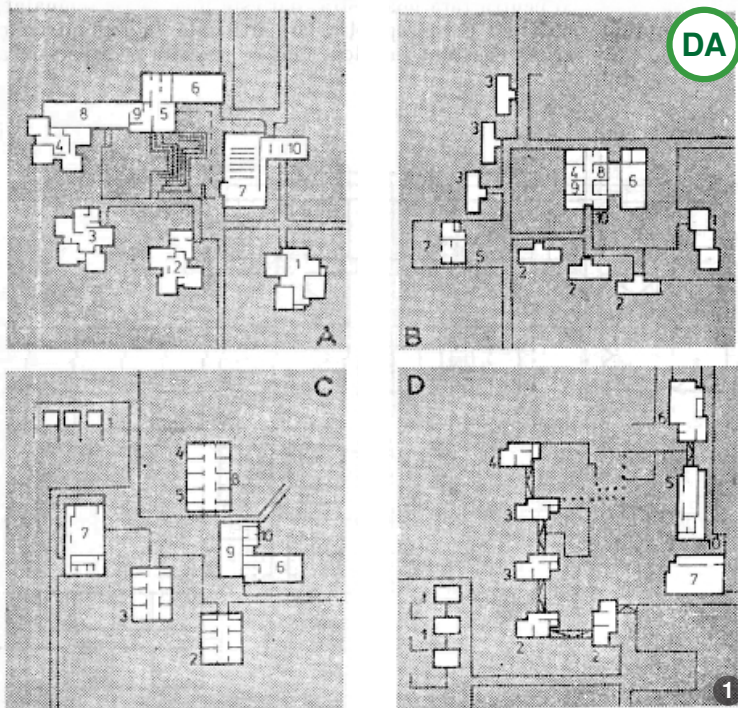
DA

ASA DA: Modelul arhitecturii tradiționale (al unor locuințe ori anexe gospodărești, al unor conace sau al clădirilor din ansamblurile mănăstirești) poate fi preluat pentru construcții contemporane. În preluarea modelului arhitecturii tradiționale, sunt esențiale păstrarea gabaritelor și a proporțiilor clădirilor tradiționale, compoziția volumetrică, raportul plin-gol și materialele de construcție. Elementele decorative pot lipsi sau pot fi reinterpretate (stilizate). Se va evita crearea unor pastişe și tendința spre folclorism (exagerarea elementelor folclorice în artă), care este prezentă în multe creații care au ca inspirație elemente etnografice.

NU

ASA NU: Construcțiile care prezintă un amalgam de elemente arhitecturale și decorative din zone etnografice și culturale diferite sunt în măsură să altereze specificul zonei în care sunt amplasate și nu aduc un plus din punct de vedere cultural sau ambiental spațiului rural – realizarea unor astfel de intervenții, fie la construcții noi, fie la reabilitări și extinderi, este intru totul nerecomandată.

DA

1

ASA DA: Cea mai mare parte a edificiilor dintr-un sat este formată din clădiri ce aparțin ansamblului gospodăriilor. Aceste sunt compuse, în cele mai multe sate, din construcții de mici dimensiuni, dispuse în general independent una față de cealaltă. De aceea, se recomandă ca și pentru noile investiții să fie adoptate soluții compoziționale prin care funcțiunile să fie dispuse pavilionar sau în volume fragmentate (vezi și exemplul de la pagina alăturată). Rezolvări pavilionare pentru un centru cultural în Yona, Elveția (proiecte de concurs). Sursa: Cosma Iurov, Op. cit.

unor proiecte noi, cât și pentru mutarea și reconstruirea unor clădiri din alte zone etnografice.

- Arhitectura veche poate constitui un model pentru construcțiile actuale prin preluarea, reinterpretarea și adaptarea contemporană a elementelor tradiționale. Caracteristicile generale (configurația, proporțiile și scara obiectelor de arhitectură tradiționale) sunt elementele cele mai importante care contribuie la integrarea clădirilor noi în fondul construit existent din zonele rurale. Componentele de detaliu (în special decorațiile) pot fi preluate sau nu, dar se recomandă reinterpretarea acestora în limbaj contemporan, pentru a evita tendința spre folclorism (exagerarea elementelor folclorice în artă), prezentă în multe creații care au ca inspirație elemente etnografice.

- Construcțiile care prezintă un amalgam de elemente arhitecturale și decorative din zone etnografice și culturale diferite sunt în măsură să altereze specificul zonei în care sunt amplasate și nu aduc un plus din punct de vedere cultural sau ambiental spațiului rural – realizarea unor astfel de intervenții, la construcții noi sau la reabilitări și extinderi, este întru totul nerecomandată.

- Construcțiile pot fi tratate într-un limbaj contemporan, inspirate sau nu din arhitectura tradițională locală, dar acestea trebuie realizate în mod obligatoriu cu respectarea principiilor arhitecturii locale și amplasate cu respect față de cadrul existent (construit și natural), față de parcelar și față de eventualele elemente valoroase din punct de vedere istoric, ambiental, arhitectural sau urbanistic aflate în vecinătate.

- Pentru a se integra cu succes în specificul rural al unei localități, **nu este nevoie ca stilul arhitectural adoptat să fie o pastişă a arhitecturii tradiționale.**

- Construcțiile pot fi tratate într-un limbaj contemporan, inspirate sau nu din arhitectura tradițională locală, dar realizate în mod obligatoriu cu respectarea principiilor arhitecturii locale, amplasate cu respect față de cadrul existent (construit și natural), față de parcelar și față de eventualele elemente valoroase din punct de vedere istoric, ambiental, arhitectural, urbanistic sau peisager aflate în vecinătate.

ASA DA: Exemplu de volum masiv fragmentat pentru a reduce impactul vizual al unei investiții ce presupunea o suprafață mare construită: pensiune, jud. Cluj, autori: SKBD.

ASA DA: În funcție de context și de tipul investiției, construcțiile din mediul rural pot avea o arhitectură contemporană. În aceste situații, configurația volumetrică și alegerea materialelor pentru finisaje sunt esențiale pentru integrarea clădirilor în contextul rural în care sunt amplasate. Propunere pentru un cămin cultural, Moara, jud. Suceava. Sursa: www.informatiata.ro/investitie-de-amplare-moara-camin-cultural

ASA DA: Materialele tradiționale – în acest caz, șita – pot fi o sursă de inspirație pentru arhitectura contemporană. Muzeul Pietrei Craiului, Zărnești, jud. Brașov.

ASA NU: În configurarea și amplasarea pe parcelă a noilor volume de dimensiuni mari, se va urmări un impact cât mai redus al percepției acestora din spațiul public (de exemplu, prin favorizarea amplasării volumelor retras față de aliniament și cu latura scurtă spre stradă). Se vor evita volumele compacte, de mari dimensiuni, care prin configurație și amplasare conduc la o prezență agresivă sau dominantă. Utilizarea unor compoziții volumetrice și materiale care nu sunt specifice zonelor rurale creează contraste supărătoare în spațiul rural.

ASA NU: Preluarea unor modele care provin din alte zone etnografice sau spații culturale alterează substanțial caracterul zonelor rurale.

4. AMPLASAREA CONSTRUCȚIILOR

4.1 Amplasarea în cadrul localității

Încă de la primele construcții cu funcțiuni culturale și comunitare a fost urmărită amplasarea acestora în poziție centrală în cadrul localităților. În plus, au fost amplasate în relație cu alte clădiri reprezentative pentru comunitatea rurală: localurile primăriilor, școli sau grădinițe, biserica etc. În acest fel, în unele localități s-a conturat o zonă centrală ce concentra funcțiuni publice, adăpostite în clădiri cu dimensiuni mai mari față de majoritatea fondului construit din sate (locuințele și anexele din gospodării). Deși nu au un corespondent în tradiția constructivă rurală, edificiile cu funcțiuni publice și zonele centrale concepute pentru inserarea acestora s-au integrat armonios chiar și în satele cu țesut tradițional, în special cele edificate înainte de jumătatea secolului XX. Acest lucru se datorează faptului că pentru conturarea zonelor centrale și pentru realizarea clădirilor cu funcțiuni publice, s-a acordat atenție contextului și caracteristicilor arhitecturii din zona în care urmau a se realiza construcțiile. Acest lucru este valabil nu doar pentru clădirile cu funcțiuni culturale, ci și pentru cele administrative, pentru învățământ sau sănătate. Zona centrală a localității definită de

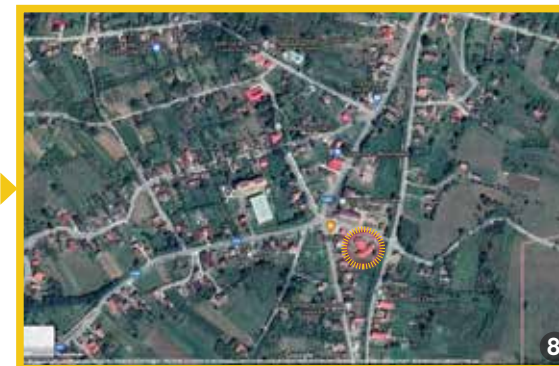
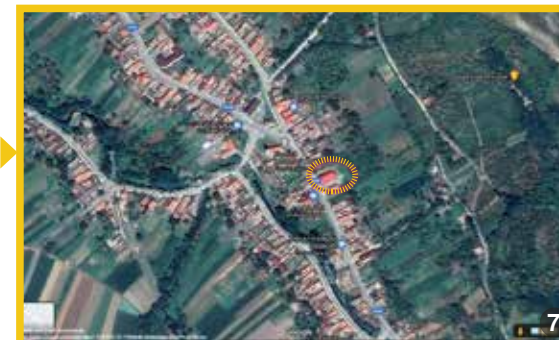
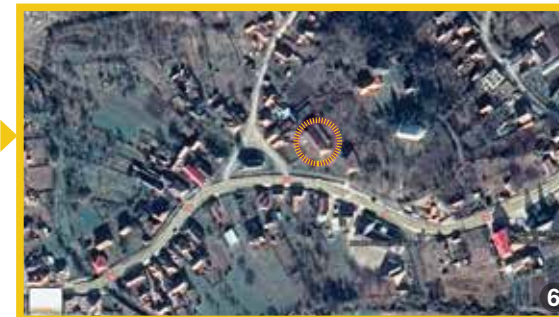
aceste funcțiuni păstrează particularitatea unui ansamblu rural prin spațiile mai largi dintre clădiri, retrageri mai mari ale construcțiilor aflate pe terenuri generoase, prezența vegetației și dimensiunile relativ modeste ale edificiilor publice, concepute pentru a răspunde necesarului unei localități rurale. Prin amplasarea clădirilor cu funcțiuni publice în zona centrală, este asigurată o bună conectare a acestora cu teritoriul construit al localității – o condiție esențială pentru o investiție destinată publicului larg.

Recomandări

- Dat fiind caracterul reprezentativ pentru comunitate al clădirilor cu funcțiuni social-culturale și utilitate publică a acestora, este recomandat ca amplasarea noilor construcții să fie în vatra satului, în zona centrală sau într-o zonă cât mai reprezentativă și accesibilă, în concordanță cu prevederile din Planurile Urbanistice Generale (PUG) și din Regulamentele Locale de Urbanism (RLU) aferente acestora.
- Pentru noile investiții, se va urmări alegerea unui amplasament potrivit unei funcțiuni care presupune concentrarea unui număr mare de persoane. Crearea unui spațiu public suficient de generos în proximitatea clădirilor, pentru a răspunde cerinței de primire a vizitatorilor în număr mare și pentru

Poziția centrală a clădirilor destinate funcțiilor social-culturale a fost urmărită în toate satele, indiferent de configurarea acestora și de tipul de țesut. Acestea au fost amplasate în relație cu alte construcții reprezentative pentru comunitatea rurală: localurile primăriilor, școli sau grădinițe, biserica etc., în unele localități conturându-se, în acest fel, o zonă centrală care concentrează funcțiuni publice amplasate în clădiri cu dimensiuni mai mari în raport cu locuințele și anexele din gospodării. [1] Cîmpu Părului, jud. Olt; [2] Cuzăplac, jud. Sălaj; [3] Boghiș, jud. Sălaj; [4] Chiejd, jud. Sălaj; [4] Pietroasa, jud. Timiș.

În satele cu țesut tradițional, căminele culturale au fost construite în amplasamente-reper la nivelul localității, alături de alte funcțiuni reprezentative. În anumite sate, edificarea funcțiunilor reprezentative în zona centrală a structurat o piață publică, un spațiu de tip urban (în special în satele din Transilvania), definită de fronturile clădirilor construite pe aliniament: Poiana Sibiului, jud. Sibiu [1]. În alte situații, piața centrală este definită de un teren amplu neconstruit, bordat de construcții de interes public: Pădureni, jud. Giurgiu [2].

Prezența funcțiunilor publice în țesutul localităților rurale se remarcă prin dimensiunile mai mari ale parcelelor și ale clădirilor și printr-o dispunere particulară a volumelor construite pe teren, în comparație cu construcțiile din gospodăria rurală. În același timp, construcțiile sunt amplasate în raport cu spațiul public adiacent. Clădirile cu funcțiuni publice sunt concentrate în zona centrală și formează ansamblul centrului civic al localității: [a] cămin cultural/biblioteca, [b] biserică; [c] școală; [d] primărie. Căscioarele, jud. Călărași.

eventuala extindere a activităților în aer liber, este o cerință care nu poate fi neglijată în tema de proiectare și în alegerea amplasamentului.

- Pentru o eventuală extindere a suprafeței terenului disponibil pentru edificarea unor clădiri de mari dimensiuni, se recomandă ca, în cazul în care este necesară comasarea parcelelor, să se ia în considerare alterarea în cât mai mică măsură a parcellarului și a țesutului existente, iar pentru amplasarea și configurarea noilor construcții, va fi urmărit un impact cât mai redus al acestora în țesutul existent, în special în satele cu parcelar și țesut istorice.

- În măsura în care este posibil, atunci când este necesară inserarea funcțiunilor în țesutul tradițional se recomandă amplasarea pavilionară a construcțiilor, respectând specificul local al unei gospodării tradiționale din localitate: retragerile, dimensiunile și gabaritele, amplasarea construcțiilor pe parcelă și orientarea față de punctele cardinale, în special în situația în care în cadrul localității parcellarul existent nu permite edificarea unor clădiri de dimensiuni mari sau medii.

- Pentru amplasarea construcțiilor pe lot, se va ține seama de specificul localității, păstrând retragerile față de limitele de proprietate și urmărind posibilitatea amenajării de spații verzi în interiorul parcelelor.

- Pentru configurarea noilor construcții și pentru amplasarea lor, se vor lua în considerare caracteristicile zonei (localității), ale construcțiilor și ale amenajărilor existente, vegetația și elementele valoroase (din peisajul natural sau antropic), eventualele monumente istorice și situri arheologice prezente în vecinătate care ar putea fi afectate sau a căror vizibilitate din spațiul public sau din diverse zone ale localității ar putea fi perturbată de noile intervenții.

- Pentru amplasarea construcțiilor noi, se va realiza un studiu de amplasament, elaborat conform metodologiei propuse în Anexa 1 a Ghidurilor de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural (disponibile pe website-ul OAR). Anterior elaborării studiului, va fi obținut un certificat de urbanism (CU), pentru a afla condițiile de construire și pentru a identifica dacă există situri arheologice sau monumente istorice care

trebuie protejate sau dacă investiția nu este amplasată în zonele de protecție ale acestora. În aceste situații, vor fi obținute avizele autorităților competente solicitate prin CU, iar proiectul va fi realizat, după caz, cu aportul sau consultarea unor specialiști în domeniu.

- În elaborarea studiului de amplasament, vor fi identificate, de asemenea, zonele de risc (de inundații, tasări și alunecări de teren, vânturi puternice etc.), astfel încât să poată fi luate măsuri de limitare a riscurilor încă de la faza de proiectare.

- Recomandările pentru amplasarea noilor construcții vor fi aplicate în funcție de situația existentă și de tipul investiției, de necesarul spațiului construit și amenajat. Pentru aceasta, se vor analiza atent amplasamentul și zona în care urmează a se realiza investiția și se va întocmi o temă de proiectare care să cuprindă toate cerințele și să menționeze eventualele constrângeri impuse de

amplasament. Recomandarea este valabilă și în situația utilizării unor proiecte-tip: studierea fiecărui amplasament și a specificului zonei în care va fi edificată clădirea poate conduce la o eventuală adaptare a acestora (vezi exemplele de la cap. 2.2. *Căminul cultural*).

- Pentru amplasarea noilor clădiri, se recomandă utilizarea terenurilor care au fost ocupate anterior cu construcții, pentru a evita extinderea zonelor construite pe terenuri cultivate din vatra satului, pașiști permanente (pășuni și fânețe naturale sau cultivate) sau în alte zone cu caracter agricol (terenuri aflate permanent sau temporar în circuitul agricol).

- Se recomandă păstrarea și reutilizarea în cât mai mare măsură a vechilor construcții – școli, conace, hambare, clădiri care au aparținut cooperativei agricole de producție (CAP) – prin reabilitarea sau reconversia acestora pentru a adăposti noi funcțiuni.

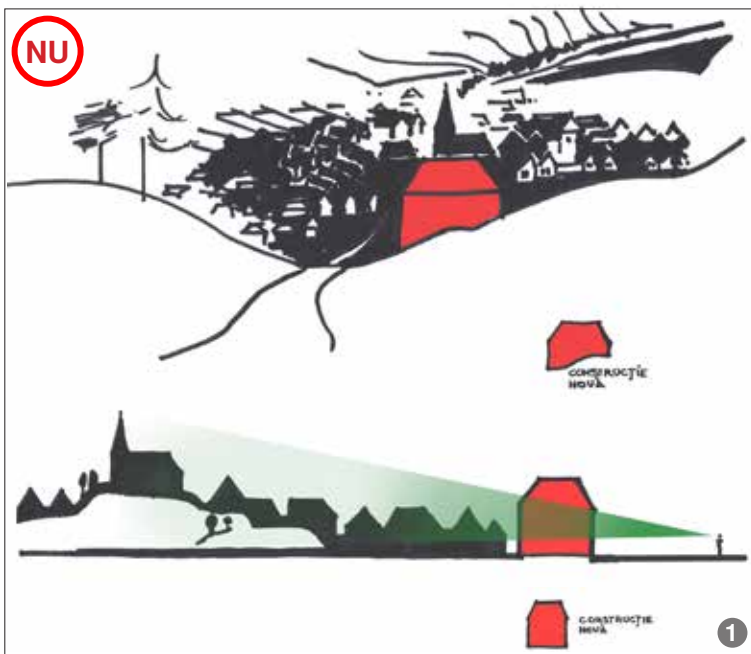
În situații particulare (de exemplu, în cazul unor construcții în relație cu situri arheologice), este necesară amplasarea clădirilor cu funcțiuni culturale în afara intravilanului. Pentru integrarea în peisajul rural se recomandă: amplasarea clădirilor retrasă față de circulațiile publice și păstrarea unei înălțimi relativ reduse a volumelor. În măsura în care este posibil, pentru atenuarea impactului vizual și integrarea în peisaj, clădirile pot fi înconjurate de vegetație. Muzeul sitului arheologic Cucuteni, jud. Iași (vezi fig. 6, p. 15) [4]; Baza de cercetare și expunere muzeală a orașului medieval Târgul de Floci, Giurgeni, jud. Ialomița [5]. (Pentru integrarea construcțiilor în peisaj, vezi fig. 3-6, p. 37. Vezi și exemplele de la p. 106-107.)

4.2 Integrarea noilor construcții în imaginea de ansamblu a localității

- Construcțiile destinate activităților culturale și comunitare adăpostesc funcțiuni reprezentative și constituie repere la nivelul întregii localități; prin urmare, amplasamentul și construcțiile trebuie studiate atent, puse în valoare și integrate armonios în zona construită (de regulă, centrală) a localităților rurale. Cu toate acestea, nu este recomandat ca noile construcții să fie amplasate astfel încât să afecteze imaginea de ansamblu a localității printr-o prezență agresivă sau dominantă.
- Se vor evita amplasamentele și configurarea volumelor care pot crea elemente dominante în peisajul localității, în special în situația în care există riscul ca acestea să afecteze perceperea unor construcții reprezentative

sau valoroase ori a unor monumente istorice.

- Se va opta pentru o configurare volumetrică și o amplasare a noilor construcții pe parcelă care să nu obtureze percepția elementelor dominante și de reper existente în localitate (biserica, conac sau alte construcții reprezentative) sau a construcțiilor cu valoare arhitecturală.
- Dacă este necesară construirea unor volume compacte de mari dimensiuni, se va urmări obținerea unei imagini fragmentate a volumului construit, în special când în vecinătatea amplasamentului se află construcții tradiționale, de gabarit mic.
- Amplasarea construcțiilor înalte va avea retrageri mai mari față de limitele parcelei, iar clădirile voluminoase vor fi mascate cu vegetație. În situații particulare, în partea din față a terenului, poziționat pe aliniament, pot fi amplasa-

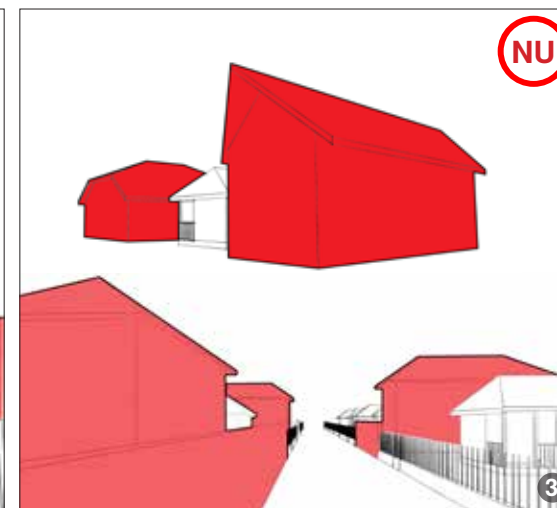
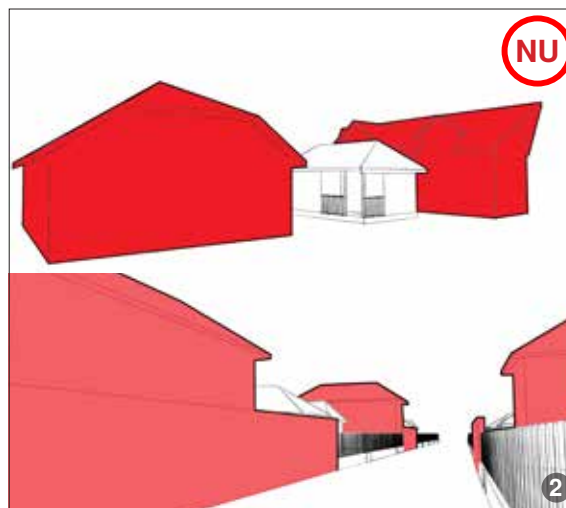

ASA NU: Noile construcții vor fi configurate și amplasate astfel încât să nu afecteze percepția de ansamblu a unor panorame ale localității sau perceperea unor construcții reprezentative din localitate. Prin configurarea volumetrică și amplasarea noilor construcții pe parcelă, se va urmări ca acestea să nu obtureze imaginea elementelor dominante și de reper existente în localitate (biserica, conac, clădiri publice, monumente istorice sau alte construcții reprezentative) ori a altor construcții existente pe teren sau în vecinătate.

ASA DA: [4-6] Exemple de amplasare a clădirilor astfel încât să nu afecteze percepția asupra unor construcții reprezentative din localitate. În plus, amplasarea clădirilor pe teren cu retrageri față de limitele de proprietate și plantarea spațiului adiacent atenuează impactul vizual al unor construcții de

mari dimensiuni în țesutul fragmentat al localităților rurale. Biserica în relație cu căminele culturale din: [4] Toporu, jud. Teleorman, [5] Chiselet, jud. Călărași, [6] Biserica evanghelică luterană (stânga) și căminul cultural (dreapta), Crizbav, jud. Brașov.

te volume de dimensiuni similare celor din vecinătate.

- În amplasarea clădirilor pe teren și în configurarea acestora, relația dintre accesul principal (sau spațiile cu acces public) și spațiul public adiacent terenului vor fi atent configurate și amenajate, respectând recomandările de la capitolul 3.3.

Căminele culturale sunt adesea amplasate în proximitatea unor spații verzi amenajate ca parcuri sau grădini publice. Parc amenajat în fața căminului cultural din Dioști, jud. Dolj [1]; parc adiacent căminului cultural din Toporu, jud. Teleorman [2].

DA

DA

DA

ASA NU: Ansamblu de clădiri multifuncționale (săli de conferințe) amplasat în extravilan, adiacent unui drum european intens circulat, în conceperea căruia a fost ignorat contextul amplasamentului în toate componentele arhitecturale: compoziții, volumetrie, materiale și culori utilizate pentru fațade. Lipsa vegetației și asfaltarea aproape integrală a terenului rămas liber contribuie la contrastul cu cadrul natural valoros în care este amplasat (valea Oltului). În plus, lipsa de adecvare a funcțiunii pentru amplasamentul ales (accesibil doar dintr-o șosea cu trafic intens) și supradimensionarea investiției (5 volume cu spații de conferințe) a condus la subutilizarea unor clădiri realizate cu investiții publice substanțiale, care sunt ocupate în prezent cu funcțiuni destinate mediului privat și unui public restrâns (depozite, showroom-uri și spații comerciale pentru industria horeca) sau pentru evenimente private (cf. anușului: „nunți, botezuri, corporate”).

ASA DA: Integrarea clădirilor cu funcțiuni publice în fronturi construite se va face cu păstrarea alinierii clădirilor existente și a ritmului de construire existent (se vor respecta retragerile laterale și distanțele dintre clădiri).

ASA DA: Construcțiile cu funcțiuni agroindustriale pot fi un reper pentru integrarea clădirilor de mari dimensiuni, monovolum, pentru funcțiuni precum săli pentru evenimente (private sau publice). Ex.: Manej în Sânsimion, jud. Harghita; arh. Köllő Miklós. Clădirile existente reprezintă un fond construit valoros, ce poate fi reutilizat pentru aceste funcțiuni (vezi ex. de la p. 55).

ASA DA: Utilizarea materialelor naturale, tratate neutru, pentru construcțiile contemporane face ca acestea să fie ușor asimilate contextului rural, indiferent de dimensiunile lor – construcții cu mai multe niveluri [5, 6] sau clădiri cu suprafețe construite mari [4]. În plus, volumele și compozițiile simple contribuie la imaginea neutră a arhitecturii contemporane în contextul în care este amplasată. Materialele utilizate pentru finisaje au un rol determinant în integrarea noilor clădiri în ansamblul rural. Turn de informare, Ciurmani, jud. Harghita; arh. Arnold Macalik [5, 6].

4.3 Amplasarea pe parcelă. Relația cu spațiul public

Clădirile cu funcțiuni culturale și comunitare sunt destinate unui număr mare de utilizatori. Pentru a îndeplini această cerință, terenul pe care sunt realizate investițiile trebuie să permită atât amplasarea unei clădiri de dimensiuni mari sau medii, cât și o relaționare optimă cu spațiul public, prin asigurarea unei zone-tampon între spațiul public și accesul principal în clădire. În aceeași măsură, trebuie avută în vedere posibilitatea realizării unei extinderi a spațiului interior al

sălii de spectacole (multifuncționale) către exterior, pentru desfășurarea activităților cu un public numeros (vezi schemele de la pagina 38). Multe dintre funcțiunile culturale și comunitare sunt amplasate în vecinătatea unor terenuri amenajate pentru activități de loisir: parcuri sau grădini publice, terenuri de sport, locuri de joacă pentru copii, în acest fel fiind potențată funcția comunitară a ansamblului. De asemenea, în proximitatea clădirilor, pot fi amplasate monumente de for public, pe parcelă (fig. 2, 8) sau pe domeniul public, în proximitatea construcțiilor cu funcțiuni culturale.

1

2

De cele mai multe ori, clădirile sunt amplasate retras afață de toate limitele de proprietate (adesea cu retrageri mai mari față de alte clădiri din sat): în spațiul reconstruit, terenul este amenajat ca spațiu verde, unde sunt plantați arbori.

3

În cazul unor amplasamente unde există un front continuu la stradă, se recomandă menținerea acestuia, prin amplasarea construcțiilor pe limita de proprietate către spațiul public (pe aliniament). În aceste situații, terenul situat în spatele clădirilor poate fi utilizat pentru activități în aer liber. Cazinoul ofițerilor, Dealu Frumos, jud. Sibiu, arh. Fritz Balthes, 2014 (vezi și imaginea 1, p. 8).

4

Activitățile din căminele culturale, centrele comunitare, muzee, în special cele cu public numeros, se pot desfășura în aer liber – amplasarea pe teren și configurarea construcțiilor trebuie să permită acest lucru (în fața clădirii, în lateral sau în partea din spate a terenului).

6

Terenuri de sport și locuri de joacă sunt amenajate uneori în apropierea căminelor culturale, terenul funcțiunii publice fiind utilizat în acest fel în mod eficient. Teren de sport amenajat în spatele căminului cultural din Toporu, jud. Teleorman.

8

Amenejarea spațiului din fața căminului cultural poate cuprinde monumente de for public (dedicate evenimentelor istorice) [8], busturi sau statui ale unor personalități locale [2]. Căminul cultural, biblioteca comunală și monumentul dedicat eroilor din Primul Război Mondial, Tămădău Mare, jud. Ialomița [8].

5

Activități ale căminului cultural desfășurate în spațiul dintre aliniament și construcție: evenimentele sunt vizibile din spațiul public; căminul cultural din Bogdănești, jud. Suceava [4]. Activități desfășurate pe terasa adiacentă clădirii, în curte: zona beneficiază de intimitate în raport cu spațiul public; centrul comunitar din Boldești-Scăieni, jud. Prahova [5].

7

Terenurile de sport și locurile de joacă sunt amenajate uneori în apropierea (sau pe terenul) clădirilor cu funcțiuni comunitare și comunitare. Loc de joacă pentru copii amenajat pe terenul centrului comunitar din Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

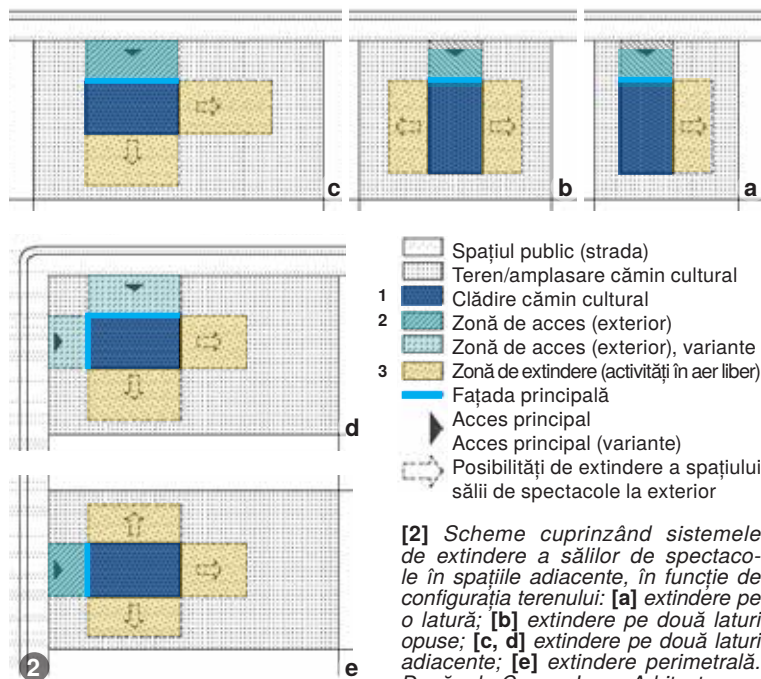
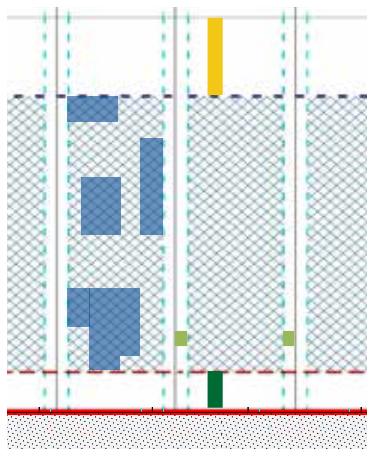

9

10

Spațiul generos din fața intrării poate servi pentru organizarea evenimentelor în aer liber (vezi paginile anterioare) și poate fi un punct de atracție pentru comunitate, în special când este amenajat pentru petrecerea timpului liber. Căminul cultural și parcul adiacent din Vânu Mare, jud. Mehedinți; scenă și amfiteatru în aer liber lângă căminul cultural din Ostroveni, jud. Olt.

- Spațiul public (strada)
- Teren/amplasare cămin cultural
- 1 Clădire cămin cultural
- 2 Zonă de acces (exterior)
- 3 Zonă de extindere (activități în aer liber)
- Fațada principală
- ▶ Acces principal
- ▶ Acces principal (varianțe)
- ⇄ Posibilități de extindere a spațiului sălii de spectacole la exterior

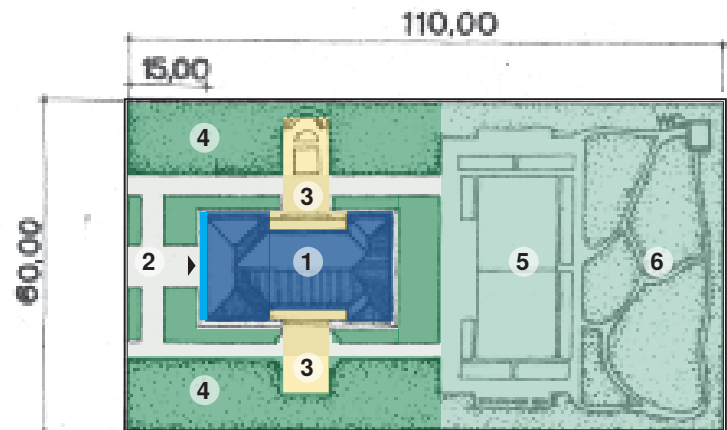
Legendă

- Spațiu public (strada)
- Edificabil (perimetru edificabil)/ zona edificabilă
- Posibilități de amplasare a construcțiilor
- Aliniament: limita dintre spațiul public (strada) și spațiul privat (parcela pe care se construiește)
- - - Aliniere (aliniera construcțiilor)
- - - Retrageri laterale
- - - Retrageri față de limita posterioară
- Limitele de proprietate
- Retrageri minime obligatorii:
 - față de aliniament
 - față de limitele laterale
 - față de limita posterioară

Ilustrarea noțiunii de „edificabil”

Observații:

- Edificabilul nu definește/ nu coincide cu suprafața terenului, dar nici cu suprafața construită la sol.
- Construcțiile pot fi amplasate oriunde în perimetrul delimitat de zona edificabilă, fără a depăși limitele acesteia.
- Alinierea clădirilor nu definește/ nu coincide cu aliniamentul (care este definit ca limita dintre spațiul public și cel privat). În situații particulare, alinierea clădirilor se poate face pe aliniament (de exemplu, se poate întâlni în sate săsești sau șvăbești și în zone urbane).

- 4 Spațiu verde (vegetație joasă adiacent clădirii, vegetație medie și înaltă spre limitele de proprietate)
- 5, 6 Zonă rezervată activităților de recreere (teren de sport și parc)

[2] Scheme cuprinzând sistemele de extindere a sălilor de spectacole în spațiile adiacente, în funcție de configurația terenului: [a] extindere pe o latură; [b] extindere pe două laturi opuse; [c, d] extindere pe două laturi adiacente; [e] extindere perimetrală. După arh. Cosma Iurov, Arhitectura ...

[5] Planul de situație al unui proiect-tip pentru un cămin cultural cu sală de spectacole de 300 de locuri; autor: arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952. [1] clădirea căminului cultural; [2] acces principal; [3] zona de extindere în aer liber a activităților căminului cultural; [5] teren de sport; [6] parc. [6-7] Exemple de amplasare pe parcelă a unor cămine culturale realizate după acest proiectul-tip: Toporu, jud. Teleorman [6]; parcul este amenajat în lateral, iar terenul de sport este amplasat în partea din spate a căminului cultural, conform planului de situație de sus [6, p. 38]; Ghimpați, jud. Giurgiu [7]. Vezi proiectul la p. 24-25.

Ilustrare a extinderii activităților din spațiului interior al centrului cultural în exterior și al relației dintre cele două spații. Centru comunitar, Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

Recomandări

• Pentru o eventuală extindere a suprafeței terenului disponibil pentru edificarea unor clădiri de mari dimensiuni, se recomandă ca în cazul în care este necesară comasarea parcelelor, să se ia în considerare alterarea în cât mai mică măsură a parcelarului și a țesutului existent, iar pentru amplasarea și configurarea noilor construcții, va fi urmărit un impact cât mai redus al acestora în țesutul existent.

• Se recomandă amplasarea clădirilor retrasă față de toate limitele de proprietate, precum și respectarea tuturor cerințelor de securitate la incendiu și de asigurare a accesului vehiculelor de intervenție.

• În satele unde clădirile sunt edificate cu retrageri față de limitele de proprietate, construirea pe limita de proprietate dinspre stradă (aliniament) alterează în mod critic imaginea satului – mai ales în situația în care acestea sunt edificate pe toată lungimea frontului stradal. Imaginea fronturilor compacte construite de-a lungul străzii este specifică doar anumitor sate din Transilvania (în special în zona săsească) sau din Banat.

• Construcțiile vor fi configurate și amplasate astfel încât să nu ocupe cu latura dinspre stradă toată lungimea frontului constructibil permisă prin regulamentele de urbanism (între cele două retrageri laterale minime impuse de regulament).

• Dacă este posibil, se recomandă amplasarea pavilionară a construcțiilor, în mod similar gospodăriilor tradiționale, respectând dimensiunile și gabaritele, retragerile și modul de amplasa-

re a clădirilor pe parcelă și orientarea față de punctele cardinale, în special în localitățile cu parcelar și țesut istorice.

• La clădirile monovolum de mari dimensiuni, impactul poate fi diminuat prin retragerea mai mare față de limitele de proprietate și, eventual, prin plantarea unor arbori în spațiul dinspre stradă. De asemenea, amplasarea volumelor

cu gabarit mare cu latura scurtă spre stradă poate contribui la diminuarea impactului acestora din spațiul public.

• Amenajările terenului și ale accesurilor în clădiri vor fi gândite pentru a facilita deplasarea persoanelor cu dizabilități. În proiectarea clădirilor, vor fi respectate cerințele de accesibilitate a persoanelor în scaun rulant și a perso-

AȘA NU: Amplasarea pe aliniament și dispunerea paralel cu strada a volumului compact al clădirii căminului cultural, în imediata vecinătate a bisericii, obturează percepția acesteia din spațiul public. (Vezi și exemplele de la pagina 36.)

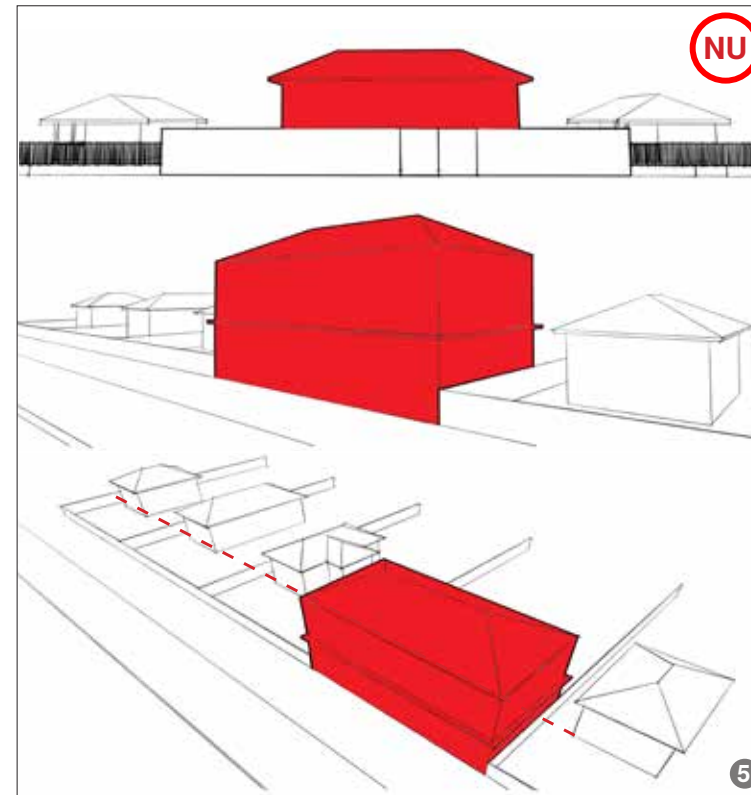
AȘA DA: La clădirile monovolum de mari dimensiuni, impactul poate fi diminuat prin retragerea mai mare față de aliniament (și față de limitele laterale de proprietate) și, eventual, prin plantarea unor arbori în spațiul dinspre stradă. Centrul cultural „Școala de la Piscu”, Piscu, jud. Ilfov.

nelor cu deficiențe de vedere, conform normativelor de proiectare în vigoare.

• Se recomandă ca accesul în clădirile cu funcțiuni publice să fie protejat printr-un portic. Configurarea accesului principal sau a celor secundare cu un spațiu exterior protejat de intemperii poate asigura o relație mai bună între spațiul interior și cel exterior adiacent,

în special în situația celor care se pot extinde în aer liber (foaier, ateliere, săli de spectacole etc.). Porticul este o soluție care se poate integra mai ușor în ansamblurile rurale, în comparație cu terasele acoperite, care presupun realizarea unor volume adosate sau a unor copertine în consolă, necaracteristice arhitecturii rurale românești.

AȘA NU: Cu puține excepții, în majoritatea satelor din România, construcțiile sunt amplasate retrasă față de limitele de proprietate – pentru integrarea clădirilor în specificul zonei în care este amplasată clădirea, se vor consulta „Ghidurile de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural” pentru zona în care va fi amplasată investiția (disponibile pe site-ul OAR). În satele unde clădirile sunt edificate cu retrageri față de limitele de proprietate, construirea pe limita de proprietate dinspre stradă (aliniament) alterează în mod critic imaginea satului – mai ales în situația în care acestea sunt edificate pe toată lungimea frontului stradal. Imaginea fronturilor compacte construite de-a lungul străzii este specifică doar anumitor sate din Transilvania (în special în zona săsească) sau din Banat.

Construcțiile vor fi configurate și amplasate astfel încât să nu ocupe toată lungimea frontului constructibil pe latura dinspre stradă permisă prin regulamentele de urbanism (între cele două retrageri laterale minime impuse de regulament).

În cazul construcțiilor monovolum de mari dimensiuni, se recomandă, dacă este posibil, amplasarea construcțiilor cu latura scurtă spre stradă.

1

2

Amplasarea pe terenuri în pantă, cu preluarea diferențelor de nivel prin taluz cu vegetație și prin terase și trepte. Căminul cultural din Radomir, jud. Dolj [2] și zona centrului civic (cămin cultural și dispensar) din Corbeni, jud. Argeș [1].

3

DA

4

AȘA DA: [3-12] Se recomandă ca accesul în clădirile cu funcțiuni publice să fie protejat printr-un portic. Construcțiile existente ale căminelor culturale oferă exemple de zone de acces sau terase exterioare integrate în volumul clădirii, protejate printr-un portic. Această soluție oferă avantaje practice (prin protejarea de intemperii a unei zone intermediare între interior și exterior) și contribuie la integrarea arhitecturii clădirilor publice în spațiul rural, prin sugerarea imaginii unei prispe.

5

DA

6

7

8

9

AȘA DA: [3-12] Reinterpretarea prispei prin porticele care însoțesc zonele de acces în clădirile cu arhitectură contemporană se poate realiza în diverse modalități. Porticul păstrează rolul de spațiu intermediar între exterior și interior, protejează zona de acces sau circulațiile exterioare și oferă posibilitatea desfășurării unor activități într-un spațiu exterior ferit de intemperii.

10

11

12

5. ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE

5.1 Acoperișul

Majoritatea clădirilor cu funcțiuni culturale și comunitare din satele din România sunt acoperite cu șarpante din lemn, în patru ape. În funcție de

specificul zonelor în care sunt amplasate, acesta poate fi în două ape. Panta acoperișului este adaptată zonei în care sunt amplasate: pante mai mari în zonele de deal și de munte și mai mici în zonele de câmpie. În

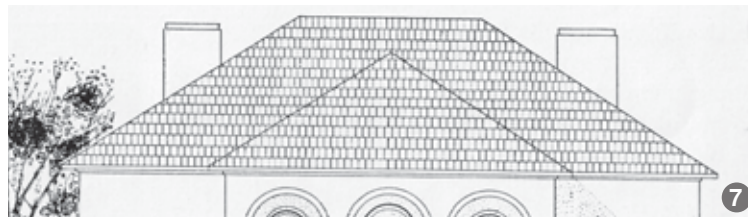
Configurarea acoperișului în patru ape, în zonele în care acesta reprezintă tipul dominant pentru clădirile tradiționale (în cele mai multe dintre satele din România), preluarea pantei și a materialului pentru învelitoare contribuie la integrarea clădirilor cu funcțiuni publice (culturale și comunitare), în special în situațiile în care acestea sunt inserate într-un front construit, iar terenul nu permite o retragere mai mare a clădirii față de aliniament.

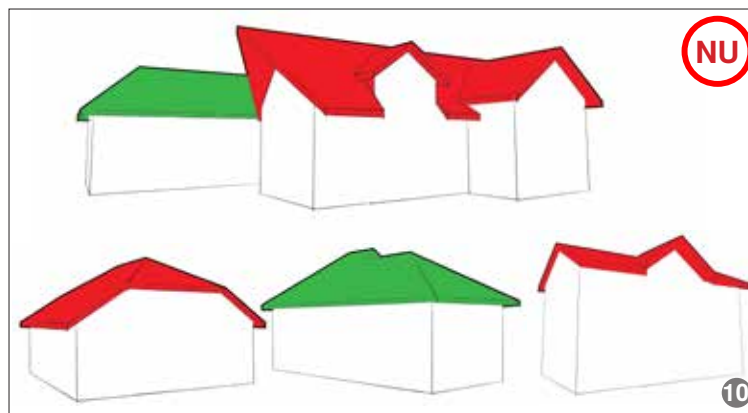
Pentru conservarea unei imagini coerente a localității, este importantă preluarea configurației acoperișurilor tradiționale. Acoperișurile (și în general, **compozițiile volumelor** construite) sunt, de cele mai multe ori, simple. Compozițiile volumetriche complicate nu sunt specifice zonelor rurale. Țigla ceramică este **materialul pentru învelitoare** cel mai des întâlnit. În satele de câmpie, acoperișul în patru ape, cu pante puțin abrupte și învelitoare din tablă plană fălțuită, reprezintă o soluție adaptată la condițiile de climă, oferind avantajul unei învelitori cu greutate redusă.

satele din zonele de câmpie, în cazul clădirilor edificate în ultimele decenii ale secolului XX, cu arhitectură modernă, acoperirea s-a realizat în terasă. Materialele cele mai utilizate pentru învelitoare sunt: țigla și tabla plană fălțuită. Pentru proiectele-tip

de cămine culturale, au fost studiate variante de configurare a acoperișului adaptate specificului local din diverse zone ale țării, cu adaptarea materialelor pentru învelitoare (țigla ceramică, olane, tablă plană fălțuită) – vezi proiectele prezentate la 17, 20-21.

Variante pentru configurația acoperișului pentru un proiect-tip de cămin cultural, pentru diverse regiuni ale țării (anii 1960): acoperiș în patru ape și țigla ceramică, pentru Oltenia, Muntenia și Moldova [7]; acoperiș în două ape și țigla ceramică pentru Transilvania și Banat [8]; acoperiș în două ape și olane, pentru Dobrogea [9].

AȘA NU: Se recomandă păstrarea specificului local, cu preluarea configurației, a pantei și a materialelor pentru învelitoare prezente la construcțiile tradiționale din zona unde sunt amplasate noile investiții.

Recomandări

- **Configurare:** se recomandă configurarea acoperișului în patru ape; în funcție de caracterul zonei în care sunt amplasate investițiile, acesta poate fi în două ape, cu panta acoperișului adaptată condițiilor climatice și tipului de învelitoare utilizat. În anumite situații, cu o configurare a arhitecturii și o analiză atente pentru integrarea în ansamblul satului, construcțiile cu acoperiș într-o apă sau cu terasă ori a teraselor înierbate pot fi integrate cu succes în contextul rural.

- Este contraindicată realizarea unor compoziții complicate ale acoperișului, utilizarea mai multor pante la același acoperiș, a acoperișurilor asimetrice sau utilizarea excesivă a lucarnelor sau a unor elemente decorative.

- Ruperile de pantă la acoperișuri sunt acceptate doar în situațiile în care această configurație este caracteristică pentru localitatea sau zona în care sunt amplasate clădirile.

- Amplasarea pe limita laterală de proprietate (cu realizarea unui calcan spre parcela vecină) presupune o configurare a acoperișului care nu este specifică zonelor rurale din țara noastră, prin urmare se recomandă evitarea acestei configurații.

- **Panta** acoperișului: se va realiza în funcție de specificul zonei și va fi adaptată tipului de material utilizat pentru învelitoare și condițiilor climatice (pante mai abrupte în zonele cu ploi sau zăpezi abundente și mai puțin abrupte în cazul satelor din zonele de câmpie).

- **Învelitoarea** din materiale ceramice este recomandată pentru majoritatea zonelor. În funcție de tipurile utilizate în zonă, învelitoarea poate fi: țigla solzi, țigla presată sau olanele. În satele de câmpie, poate fi utilizată și tabla plană fălțuită, iar în zonele de deal și la munte, (în special) șita, șindrila sau dranița.

- Nu se recomandă utilizarea unor materiale care imită materialele naturale: de exemplu, tabla profilată, care imită țigla ceramică, materialele bituminoase care imită șita. Nu este recomandată folosirea tablei profilate, a tablei ondulate sau cutate, a membranelor bituminoase – toate acestea conduc la o imagine a învelitorii care este în dezacord cu cea tradițională.

- Nu sunt admise învelitorile din az-

bociment sau din materiale care conțin azbest – azbestul este un mineral natural (silicat), însă este extrem de nociv pentru sănătatea oamenilor.

- Pentru eficiența utilizării spațiilor construite și evitarea extinderii construcțiilor, se recomandă folosirea spațiului interior al acoperișului ca spațiu funcțional (mansardă), acolo unde înălțimea acestuia permite, dar fără a modifica panta sau configurația acoperișului clădirilor existente.

- **Culori, texturi:** se recomandă utilizarea culorilor naturale ale materialelor: culoarea naturală a materialelor ceramice, culoarea gri pentru tabla plană fâlfăuită, culoarea naturală a lemnului în cazul învelitorilor din șiță, șindrila sau draniță. Nu sunt admise culorile stridente (roșu, albastru, verde, galben, ciclamen) sau tratamentele care modifică structura și culoarea materialelor naturale. Nu sunt admise materialele strălucitoare, care reflectă lumina sau care prezintă luciu.

- Se va evita utilizarea învelitorilor din tablă cutată sau ondulată și a celor din tablă zincată, care reflectă puternic razele soarelui; se recomandă alegerea unor culori și nuanțe cât mai naturale sau neutre; evitarea culorilor stridente pentru materialele de învelitoare (albastru, roșu, galben etc.).

- **Detalii:** Se va acorda o atenție sporită realizării detaliilor și la etanșizarea elementelor învelitorii, în special în zona dolilor.

- Se recomandă evitarea preluării modelelor pentru realizarea elementelor de decor și a celor din componența acoperișului (de exemplu: lucarne, decorații), care provin sau sunt inspirate din alte zone etnografice sau din alte spații culturale.

- **Luminatoare și lucarne, ventila-re, elemente aferente instalațiilor:** pot fi utilizate și configurate în funcție de tipicul arhitecturii locale. În cazul mansardelor, iluminarea acestor spații se poate face prin intermediul unor luminatoare sau lucarne (configurate în funcție de tipicul zonei) sau prin ferestre montate în planul acoperișului. Se recomandă ca acestea din urmă să fie amplasate în zonele mai puțin vizibile din spațiul public – la fel și în cazul lucarnelor, dacă acestea nu sunt specifice acoperișurilor din zona în care

AȘA DA: Materialele ceramice (țigla și olanele) sunt printre cele mai utilizate și mai adecvate materiale pentru învelitoare în majoritatea zonelor rurale din țara noastră.

AȘA DA: Pentru conservarea unei imagini coerente a localității, este importantă preluarea configurației acoperișurilor tradiționale din zona în care sunt amplasate investițiile. Acoperișurile, ca și compozițiile volumelor, sunt, în general, simple, compozițiile volumetrice complicate nu sunt specifice zonelor rurale.

AȘA NU: În cele mai multe zone, acoperișul este în patru ape, cu pante egale și rezolvări clasice pentru intersecții de volume. Ruperile de pantă nu sunt specifice zonelor rurale din România. Se recomandă evitarea utilizării mai multor pante pentru acoperișul aceleiași clădiri.

AȘA NU: [5-8] Configurarea acoperișurilor cu forme atipice, cu ruperi de pantă, cu pantele decalate, cu frontoane sau lucarne de mari dimensiuni, contrastează cu imaginea construcțiilor tradiționale. În cele mai multe zone, acoperișul este în patru ape, cu pante egale și rezolvări clasice pentru intersecții de volume. Orice altă configurație a acoperișului, în afara celor caracteristice zonei în care este amplasată investiția, va fi greu de integrat în țesutul satului tradițional.

sunt realizate construcțiile.

- Se recomandă ca elementele de iluminare (lucarne și ferestre în panta acoperișului) și de umbrire a acestora (parasolare, obloane) să fie realizate din materiale și culori similare cu cele ale învelitorii (în general, materiale și culori naturale).

- Coșurile de fum și aerisirile coloanelor de instalații vor fi o prezență discretă sau vor fi tratate similar celor din regiune, în situația în care coșurile de fum sunt un element specific arhitecturii tradiționale din zonă.

- În cazul adoptării unor soluții pentru sporirea eficienței energetice a instalațiilor sau a amenajărilor (panouri solare sau fotovoltaice, instalații eoliene, centrale termice sau instalații pentru producerea sau stocarea energiei

electrice, coșuri de fum), se recomandă evitarea amplasării către spațiul public sau integrarea acestora în volumele construite vizibile.

- Se recomandă, în măsura în care este posibil, montarea panourilor solare termice sau fotovoltaice în planul acoperișului sau integrarea acestora în arhitectura clădirilor noi.

- Se va evita amplasarea unor instalații tehnice sau echipamente în zonele vizibile din spațiul public (antene TV pentru satelit, alte instalații sau echipamente necesare investiției).

- Se recomandă realizarea sistemelor de colectare și scurgere a apei din materiale și în culori care să nu contrasteze cu restul elementelor construcției și amplasarea cât mai discretă sau mascarea lor prin soluții de detaliu.

AȘA DA: Configurația unui acoperiș în patru ape, cu streășină, poate fi utilizată în compoziția construcțiilor cu o arhitectură contemporană, cele două elemente neexcluzându-se reciproc. Proiecte realizate în ultimele decenii în țările nordice, Austria, Elveția etc. au demonstrat că preluarea arhetipului locuinței tradiționale și adaptarea arhitecturii locale pot fi făcute în limbaj contemporan, cu o mare expresivitate plastică și volumetrică a arhitecturii. O abordare similară, **pornind de la arhitectura tradițională locală**, este recomandată și în zonele rurale de la noi. Exemple: Chitila, jud. Ilfov, arh. Mihai Duțescu (1); centru comunitar, Buftea, ADP birou de arhitectură (2).

AȘA NU: Este neadecvată utilizarea tablei profilate care imită țigla sau a tablei cutate pentru înlocuirea înveltoarelor din țiglă ceramică.

AȘA NU: Culorile materialelor utilizate pentru înveltoare sunt, în aceeași măsură, importante pentru integrarea construcțiilor în mediul rural. Alegerea altor culori în afara celor naturale ale materialelor nu sunt potrivite pentru zonele rurale (de exemplu, tabla albastră, galbenă sau roșie sau înveltoarele din șindrila bituminoasă verde etc.).

De asemenea, utilizarea tablei strălucitoare ori a mai multor materiale sau culori pe același acoperiș este contraindicată.

AȘA DA: Materialele naturale, în culori nealterate sunt potrivite pentru zonele rurale: țigla solzi realizată manual sau țigla ceramică realizată industrial, olanele, tabla plană fălțuită, șifa, șindrila sau dranița. Se recomandă păstrarea culorii naturale a materialelor utilizate pentru înveltoare (cărămiziu pentru înveltoarele ceramice, gri pentru tabla, culoarea naturală a lemnului pentru șifa, șindrila sau draniță).

AȘA DA: Materialele tradiționale sunt o soluție adoptată la construcții ridicate recent în mediul rural. În arhitectura contemporană pot fi utilizate materiale tradiționale fără ca acest lucru să presupună realizarea unor pastişe ale arhitecturii tradiționale. Exemple de clădiri cu arhitectură contemporană acoperite cu șifă:

[1] Refugiu și turn de informare turistică, Ciumani, jud. Harghita. [2] Eco-Chilia, ansamblu de construcții ecologice pentru activități de reintegrare socială a deținuților, Tăturu-Chilia Veche, jud. Tulcea. [3] Muzeul Pietrei Craiului, Zărnești, jud. Brașov. [4] Centrul de resurse ale comunității (Cerc Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

AȘA DA: [7-9] Se recomandă realizarea sistemelor de colectare și evacuare a apelor pluviale din materiale și în culori care să nu contrasteze cu restul elementelor construcției.

Se recomandă integrarea acestor elemente constructive în compoziția de ansamblu a fațadelor încă din etapa de proiectare, cu amplasarea cât mai discretă ori mascarea prin soluții de detaliu.

Pentru construcțiile existente, care nu au avut prevăzute soluții de captare și scurgere a apelor pluviale, se va încerca găsirea unor variante alternative la cele clasice. Se va acorda atenție sporită modului de amplasare (cât mai discret), armonizării materialelor și realizării detaliilor (inclusiv a modalităților de fixare, în special la clădirile istorice).

AȘA DA: [5-6] Acoperișul înierbat este o soluție ce poate fi adoptată în situația în care este necesară mascarea unor volume mari construite într-un peisaj natural sau în proximitatea unor construcții cu valoare arhitecturală integrate în peisaj. Ex.: Crama Avincis, Dobrușa, jud. Vâlcea; arh. Alexandru Beldiman și colaboratori.

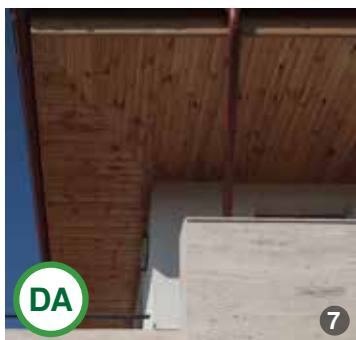

La construcțiile vechi, toate elementele de detaliu de la nivelul streșinii erau realizate din lemn. Lîspa de întreținere (curățarea) și reparații ale jgheaburilor și burlanelor conduc la degradarea pieselor din lemn, din cauza apei de ploaie care pătrunde la acestea. Se recomandă **recondiționarea elementelor din lemn**, cu înlocuirea doar a pieselor degradate care nu pot fi recondiționate.

AȘA NU: Este neadecvată utilizarea plăcilor din material plastic (PVC) pentru fațade ori pentru închiderea unor elemente constructive (pazie, sageac) sau înlocuirea celor din lemn cu PVC. Piese din lemn degradate ori ansamblul pazie-sageac nu vor fi înlocuite plăci din material plastic.

AȘA DA: [5-9] Detaliile de realizare a acoperișurilor (coame, dolii, pazie, sageac, jgheaburi și burlane) sunt, în aceeași măsură, importante pentru integrarea construcțiilor contemporane în zonele rurale, prin utilizarea materialelor și a culorilor naturale, necontrastante cu celelalte componente ale construcției.

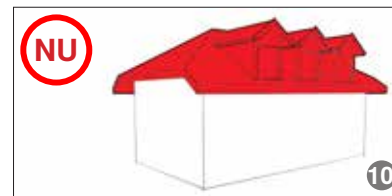
AȘA DA: Se recomandă, în măsura în care este posibil, montarea panourilor solare sau fotovoltaice în planul acoperișului sau integrarea acestora în arhitectura clădirilor noi și amplasarea lor în zone care nu sunt vizibile din spațiul public.

AȘA NU: În toate zonele din țară, cofigurarea acoperișurilor este realizată cu volume simple, în patru ape sau în două ape, cu pante egale. Configurarea acoperișurilor, materialele și culorile utilizate și realizarea detaliilor constructive ale acoperișului au un rol esențial în păstrarea caracterului localităților rurale și în realizarea unei arhitecturi care se încadrează în specificul local.

AȘA DA: Variante de lucrări pentru iluminarea spațiilor de la mansardă. Configurarea acestora se va face în funcție de specificul zonei în care sunt amplasate construcțiile. Pentru zonele în care lucramele nu sunt caracteristice, se recomandă amplasarea acestora pe laturi mai puțin vizibile din spațiul public.

5.2 Pereții

Cea mai mare parte a clădirilor cu funcțiuni culturale și sociale edificate la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX în zonele rurale sunt din zidărie de cărămidă. Începând cu perioada interbelică și în special din a doua jumătate a sec. XX, sunt realizate structuri mixte din cărămidă cu fundații, stâlpi și grinzi din beton armat. În ultima perioadă, structura în cadre din beton armat și pereți nestructurali din BCA a devenit cel mai răspândit sistem constructiv, datorită materialelor de construcție ieftine și rapidității execuției, prin dimensiunile mari ale blocurilor de BCA, spre deosebire de cărămidă. Acest sistem constructiv prezintă dezavantajul unei izolări termice precare, din cauza valorii ridicate a indicelui de transfer termic al acestor materiale de construcție, fiind necesară dublarea pereților cu alte materiale care să reducă pierderile de căldură. Polistirenul este cel mai la îndemână material de construcție folosit pentru creșterea eficienței termice a

acestui sistem constructiv, fiind folosit recent din ce în ce mai des și pentru sporirea calităților termice ale sistemelor constructive tradiționale. Utilizarea polistirenului pentru dublarea pereților din materiale de construcție sensibile la umiditate (lemn, argilă, cărămidă) conduce, în timp, la degradarea acestora, prin formarea condensului, a igrasiei și apariția mușcăiului. Pereții sunt finisați cu tencuieli de var (pentru cea mai mare parte) și cu tencuieli de ciment la clădirile din ultimele decenii ale sec. XX sau la construcțiile recente. În general, pereții sunt vopsiți în nuanțe pastelate de crem, fără a se crea contraste pe fațade pentru marcarea elementelor de decor, iar tencuielile sunt, adesea, netexturate.

Principii și recomandări privind utilizarea materialelor de construcție pentru pereți și a finisajelor parameului:

- Se va opta pentru materiale sau culori care nu contrastează cu imaginea construcțiilor tradiționale. Pentru finisaje exterioare ale noilor construcții,

ASA DA: [1-5] Culorile utilizate pentru fațade, în cea mai mare parte din satele din România, cuprind o gamă restrânsă: ocru, crem, gri-deschis, culori pastelate sau culori naturale în tonuri deschise. Alături de acestea, albul este poate fi utilizat pentru finisarea fațadelor din zonele rurale, o opțiune potrivită în majoritatea situațiilor.

ASA NU: [6-8] Placarea fațadelor cu materiale contemporane ori pereții cortină conduc la o imagine a construcțiilor în puternică discrepanță cu cadrul rural sau natural. În plus, compozițiile volumetrice sau ale fațadelor în dezacord cu arhitectura rurală ori culorile stridente contribuie la neadecvarea acestora într-un astfel de amplasament. Este inoportună utilizarea unor materiale stridente prin textură sau culoare (suprafețe cu luciu sau care reflectă lumina, în culori saturate sau care au mai multe culori contrastante). Fațadele placate cu plăci ceramice, tablă, sticlă, plăci din materiale compozite stratificate (de tipul alucobond), fibrociment, șindrilă bituminoasă, HPL, PVC, precum și cu placaje din diverse materiale care imită aparența unui material natural sunt nepotrivite pentru zonele rurale.

ASA DA: [9-11] Se recomandă utilizarea materialelor de construcție naturale, din surse locale pentru finisajele fațadelor (lemn, piatră, cărămidă). Acestea vor fi tratate natural sau în culori neutre.

ASA NU: Reabilitarea unui cămin cultural prin izolarea cu polistiren. Folosirea polistirenului atrage după sine probleme legate de condens, igrasie, apariția mușcăiului și este un material ușor de vandalizat de către copii, animale, persoane agresive etc.

se recomandă utilizarea soluțiilor și a materialelor de construcție similare celor ale clădirilor vechi din zonele rurale: tencuială, eventual lemn.

- Este inoportună utilizarea unor materiale stridente prin textură sau culoare (suprafețe cu luciu sau care reflectă lumina, în culori saturate sau care au mai multe culori contrastante).
- Fațadele nu vor fi placate cu plăci ceramice, tablă, sticlă, plăci din materiale compozite stratificate (de tipul alucobond), fibrociment, șindrila bituminoasă, HPL, PV, precum și cu plăci din diverse materiale care imită aparența unui material natural.
- Este contraindicată realizarea suprafețelor mari vitrate, a

pereților-cortină.

- Nu este specifică zonelor rurale utilizarea pietrei naturale la fațade, prin urmare utilizarea ei nu este recomandată. Placarea cu materiale precum marmura sau granitul este contraindicată.
- Se va evita utilizarea tencuielilor decorative texturate contemporane, cu texturi cu relief pronunțat și culori saturate și crearea unor contraste pe fațade pentru marcarea elementelor de decor sau a elementelor de construcție (goluri, muchii) sau pentru crearea unor desene pe fațade (cu excepția tratării suprafețelor în tehnica sgraffito).
- Pentru finisarea fațadelor se recomandă alb (folosit tradițional în cele mai multe zone pentru construcțiile din

mediul rural) sau o culoare naturală în tonuri nesaturate ori culori naturale pastelate, puțin contrastante.

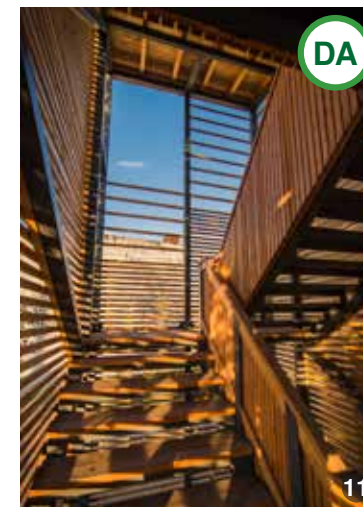
- Este necorespunzătoare utilizarea unor culori stridente, în tonuri închise sau contrastante pentru fațade (de exemplu: roz, ciclamen, violet, portocaliu, roșu, verde intens ș.a.).
- Nu se recomandă utilizarea mai multor culori pe o fațadă sau pe fațadele aceleiași clădiri, cu excepția decorațiilor, care pot fi marcate prin diferențe de nuanțe sau în culori puțin contrastante.
- Pe fațade nu se vor crea desene, nu se vor marca muchii, diverse elemente arhitecturale sau schimbări de plan prin diferențe de culoare.

ASA NU: [1-5] Este neadecvată utilizarea unor culori stridente, în tonuri închise sau contrastante (de exemplu: roz, ciclamen, violet, portocaliu, roșu, albastru, verde intens, negru ș.a.). Se recomandă culori pastelate sau nuanțe stinse, puțin intense și contrastante.

ASA DA: Rîflajele din lemn dispuse vertical sau orizontal pot masca elemente arhitecturale a căror integrare în imaginea satului este mai dificilă, cum ar fi suprafețele mari vitrate sau scările exterioare. În plus, acestea amintesc de modul de realizare a pereților construcțiilor anexe din sate. Pentru mascarea unor goluri de mari dimensiuni, a unor suprafețe mari vitrate ori a unor elemente constructive dispuse la exterior care nu sunt specifice arhitecturii rurale (de exemplu scări exterioare), se pot utiliza panouri traforate din lemn, realizate similar pereților unor construcții anexe din gospodăriile tradiționale.

5.3 Tâmplăriile

Geometrie și dimensiuni. Se recomandă:

- păstrarea formelor și a proporțiilor golerilor existente la construcțiile din localitate și evitarea suprafețelor vitrate de dimensiuni mari, prin împărțirea suprafeței necesare iluminatului în mai multe ferestre;
- golurile cu geometrie simplă (de preferință, dreptunghi dispus pe verticală), excluzând golurile cu forme atipice (cerc, triunghi, romb, hexagon etc.);
- Este contraindicată realizarea suprafețelor mari vitrate, a pereților-cortină.

ASA DA: Se recomandă realizarea unor goluri de mici dimensiuni. Pentru mascarea golurilor de mari dimensiuni, a suprafețelor mari vitrate ori a unor elemente constructive dispuse la exterior care nu sunt specifice arhitecturii rurale (de exemplu scări exterioare) se pot utiliza panouri traforate din lemn, realizate similar pereților unor construcții anexe din gospodăriile tradiționale.

ASA DA: Chiar dacă presupune o investiție inițială mai mare, utilizarea unor tâmplării de calitate asigură nu doar o mai bună izolare termică, dar și reducerea costurilor ulterioare datorate întreținerii și reparațiilor.

ASA DA: Păstrarea și restaurarea tâmplărilor originare are un rol important în conservarea valorii arhitecturale a clădirilor istorice.

[7-9] Tâmplăriile clădirilor istorice, din lemn, au ochiuri mobile împărțite prin șprosuri cu profiluri delicate; adesea sunt prezente elemente decorative. Acestea pot fi recondiționate, iar în unele situații, cu intervenții minime, poate fi montat geam termoizolant în ochiurile tâmplăriei istorice sau acestea pot fi dublate la interior. Montarea unor benzi sau garnituri de etanșare cu bandă adezivă poate fi o soluție necostisitoare și neinvazivă pentru sporirea capacității de izolare termică a unor tâmplării vechi.

ASA NU: Nu se recomandă modificarea golurilor: închiderea unor ferestre sau uși, modificarea formei golurilor sau înlocuirea tâmplărilor (în special cu materiale de slabă calitate). Modificarea golurilor de pe fațadă și înlocuirea tâmplărilor alterează coerența compoziției fațadelor și, în cele mai multe cazuri, diminuează valoarea arhitecturală a clădirii. Reabilitarea sau conversia construcțiilor existente se va face cu respectarea arhitecturii originare, în special în cazul clădirilor cu valoare arhitecturală.

ASA NU: Este contraindicată realizarea unor suprafețe mari vitrate și a pereților-cortină.

AȘA DA: Păstrarea și restaurarea tâmplărilor originale are un rol important în conservarea calității arhitecturale a fațadelor la clădirile vechi, cu sau fără valoare arhitecturală ridicată.

AȘA NU: Tâmplăriile clădirilor vechi erau realizate din lemn, cu împărțirea golului în mai multe canaturi, uneori subîmpărțite prin șproșuri profilate, cu elemente decorative. Înlocuirea acestor tâmplării cu unele formate dintr-unul sau două ochiuri de geam simple (eventual, cu ramă din PVC) este una dintre cele mai frecvente alterări ale calităților arhitecturale ale construcțiilor vechi. Chiar și în situația înlocuirii cu tâmplării noi din lemn, grosimea profilurilor actuale este mai mare, iar o calitate a materialelor și a execuției similare celei a tâmplărilor istorice este aproape imposibil de obținut astăzi. Deoarece în general clădirile vechi au un singur rând de geamuri dispuse la exterior, tâmplăriile originare ale clădirilor pot fi menținute și reparate și dublate la interior cu o tâmplărie nouă cu geam termoizolant, salvându-se, în acest fel, un element valoros al arhitecturii fațadelor. Tâmplăria este vopsită în culori mai închise decât ale tencuiei sau în culori similare. Combinarea mai multor culori pentru tâmplării nu este specifică zonelor rurale și nu este recomandată.

Materiale. Se recomandă:

- realizarea tâmplărilor din lemn;
- evitarea folosirii tâmplăriei din PVC (alb). Profilurile din PVC cu folii autocolante care imită lemnul nu sunt o soluție care poate înlocui tâmplăria din lemn (în special la construcțiile existente), deoarece profilurile tâmplărilor din PVC sunt diferite de cele din lemn – o imitare a culorii și desenului specific lemnului cu o folie autocolantă nu o soluție ce poate compensa lipsa acestuia.
- În cazul reparării tâmplărilor vechi, vor fi păstrate decorațiile existente,

acestea fiind un element important în compoziția plastică a arhitecturii istorice.

Tratarea suprafețelor, culori și decorații: Culorile utilizate vor fi cât mai aproape de cea naturală a elementelor constructive, discrete, evitându-se culorile stridente la elementele de tâmplărie.

- Se recomandă păstrarea cât mai naturală a materialelor din care sunt realizate tâmplăriile și evitarea materialelor și a soluțiilor care imită lemnul (de exemplu, aplicarea peste tâmplării

AȘA NU: Nu se recomandă realizarea gurilor cu forme atipice (cerc, triunghi, trapez, romb, hexagon etc.).

AȘA NU: Se recomandă păstrarea formelor și a proporțiilor gurilor existente la construcțiile din zonă și evitarea suprafețelor vitrate de dimensiuni mari, acest lucru se poate realiza prin împărțirea suprafeței necesare iluminatului în mai multe ferestre. Este contraindicată realizarea suprafețelor mari vitrate, a pereților-cortină.

AȘA NU: Este nepotrivită folosirea geamului cu folii reflectorizante, a sticlei bombate sau realizarea unor goluri și tâmplării cu forme atipice, cu geometrii și compoziții complicate, nespecifice zonelor rurale.

din material plastic a unor folii PVC care imită lemnul).

- Se vor folosi cu precădere pigmenții naturali. Pentru lemn, nu se recomandă utilizarea unor tratamente care modifică fibra și culoarea naturală a materialului (de exemplu bai care imită aparența altor esențe lemnoase).

• Se va evita folosirea elementelor decorative și a formelor nespecifice zonei în care se amplasează investiția.

- Pentru extinderea construcțiilor vechi, se recomandă tratarea lemnului în scopul protecției și, eventual, folosirea unor pigmenți slab coloranți pentru a nuanța culoarea tâmplăriei noi și a o aduce la un numitor comun cu ansamblul în care se încadrează investiția.

Sticla: Se recomandă folosirea geamului clar; a geamului termoizolator, dublu sau triplu strat.

- Este nepotrivită folosirea geamului cu efect de oglindire, reflectorizant, colorat, fumuriu sau utilizarea foliilor care creează aceste efecte și a geamurilor care ies din planul ferestrelor (geam bombat).

Feronerie și grilaje; soluții de umbrire și antifracție: Se recomandă feronerie în culori discrete, naturale, nestrălucitoare, eventual realizată din fier forjat (culoare închisă, mată), excluzând variantele din inox.

- Se va evita montarea pe fațade a grilajelor cu desene complicate.
- Pentru umbrirea suprafețelor vitrate, se recomandă soluțiile arhitecturii tradiționale (prispa, streșini, vegetație) – vezi și exemplele de la p. 31.

• În cazul în care este necesară o protecție suplimentară, sunt recomandate soluțiile care utilizează elemente din materiale naturale care, prin conformare și aspect, sunt cât mai discrete și nu creează elemente discordante pe fațade (de exemplu, obloane care amintesc de închiderile pereților din lemn ale anexelor gospodărești sau panourile traforate din lemn). Se vor evita ruloarele exterioare, obloanele din PVC sau metalice.

- Se recomandă amplasarea sistemelor antifracție la interior sau între ferestrele interioare și cele exterioare (în cazul tâmplărilor duble). Se recomandă evitarea amplasării grilajelor metalice pe fațade, inclusiv a celor din fier forjat.

6. AMENAJĂRI EXTERIOARE

Terase și scări exterioare

• Accesibilizarea spațiilor pentru diferite categorii de utilizatori cu dizabilități (persoane cu dificultăți de deplasare ori cu deficiențe de vedere) trebuie luată în considerare pentru funcțiunile publice. Se va asigura accesul persoanelor cu dificultăți de deplasare. Rampele de acces pentru persoanele în scaun rulant trebuie să respecte normele de proiectare specifice (vezi Normativul NP 051/2012). În general, clădirile existente nu dispun de rampe de acces, acest lucru fiind necesar să fie prevăzut în investițiile de reabilitare, prin soluții care

să răspundă acestor cerințe, dar să nu afecteze calitatea arhitecturii existente (în special în situația clădirilor cu valoare arhitecturală).

- Vor fi folosite finisaje cu suprafețe antiderapante, prin natura materialelor sau prin tratamentul acestora.
- Se recomandă realizarea treptelor din materiale naturale (cărămidă, piatră naturală, lemn), fără a fi tratate sau placate cu alte materiale. Pentru treptele sau zonele de acces din beton, păstrarea materialului aparent este o soluție preferabilă plăcii cu alte materiale (de exemplu, gresie).

ASA DA: Se recomandă realizarea treptelor din materiale naturale, fără a fi tratate sau placate cu alte materiale.

ASA DA: Pentru treptele de acces și terasele construcțiilor cu valoare arhitecturală, materialele vor fi alese în concordanță cu arhitectura clădirilor – piatră naturală, mozaicul turnat, cărămida sau betonul aparent pot fi unele dintre opțiunile posibile în aceste cazuri.

- În cazul utilizării pietrei pentru socluri, terase, scări sau alei exterioare, sunt mai potrivite pentru zonele rurale din România piatra calcaroasă, andezit ori granitul neșlefuit. Tratamentele recomandate pentru suprafața pietrei sunt finisajele periat, fiamat sau mățuit ori cioplit; nu se recomandă finisarea suprafețelor cu aspect șlefuit sau antichizat.
- Nu este recomandată placarea treptelor cu gresie ceramică, marmură, granit șlefuit (în special la construcțiile existente) sau cu alte materiale care imită materialele naturale.
- Nu se recomandă marcarea muchiilor treptelor cu profiluri metalice și utilizarea balustradelor din inox.

ASA NU: [6-7] Pentru clădirile istorice, nu este adecvată înlocuirea finisajelor inițiale cu materiale de alt tip (placarea teraselor sau a treptelor cu gresie ceramică) ori a soclurilor cu piatră spartă. Pentru finisajele noi se recomandă o patină discretă în defavoarea unui tratament antichizat al suprafețelor.

ASA NU: [5] Preluarea unor modele care provin din alte zone etnografice ori spații culturale sau specifice mediului urban, atât la clădirile publice, cât și la cele private, alterează substanțial spiritul satului tradițional. În aceeași măsură, este neadecvată utilizarea unor elemente sau finisaje care să confere monumentalitate sau prețiozitate clădirilor din mediul rural (de exemplu baluștri, balustrade din inox, placaje din marmură, granit etc.).

ASA NU: [7, 8] Nu este recomandată placarea treptelor cu gresie (în special la construcțiile tradiționale) și montarea profilurilor metalice pe muchiile treptelor. Utilizarea unor covoare din PVC pentru acoperirea teraselor sau a treptelor exterioare este nepotrivită, mai ales când acestea sunt în culori stridente.

AȘA DA: Pentru treptele sau zonele de acces din beton, păstrarea materialului aparent este o soluție preferabilă plăcii cu alte materiale.

AȘA DA: Pavajele din cărămidă (refolosită) pot fi o soluție pentru amenajarea spațiilor pietonale adiacente clădirilor; Cetate, jud. Dolj.

AȘA DA: În arhitectura contemporană, materialele tradiționale sunt o sursă de inspirație și pentru amenajările exterioare. Utilizate fără tratamente care să altereze imaginea naturală, aceste finisaje fac ca aproape orice tip de investiție să se integreze în contextul rural. Pentru amenajarea spațiilor pentru activități desfășurate în exterior, utilizarea unor materiale naturale și tratarea neutră a suprafețelor este o condiție importantă pentru zonele rurale.

Pavimente exterioare

- Suprafețele terenurilor din mediul rural sunt utilizate rațional, fiind plantate în cea mai mare parte. Zonele utilizate pentru accesul la construcții sunt minimum dimensionate, pentru a asigura traseele necesare circulației. Aleile acoperite cu pietriș sau pavate sunt înguste și deseori bordate de vegetație. Prin urmare, se recomandă ca spațiul amenajat în interiorul curților pentru circulații, utilizarea curentă și/sau parcare a autovehiculelor să se dimensioneze în funcție de strictul necesar, favorizându-se spațiile plantate.
- Betonarea și asfaltarea suprafețelor de teren (platforme pentru staționarea autovehiculelor, aleile carosabile și pietonale) nu sunt soluții potrivite pentru mediul rural – pentru aceste zone sunt recomandate rezolvări sau materiale

care permit infiltrarea apei în sol: pietriș, pavaje permeabile la apă (de exemplu, din dale înierbate) sau – pe suprafețe restrânse – pavaje din piatră naturală, cărămidă sau lemn.

- Se recomandă ca materialele folosite să fie de proveniență locală. Aleile pietonale, trotuarele, terasele descoperite se recomandă a fi acoperite cu pietriș sau cu piatră de râu, cu dale de piatră cioplită, lemn, cărămidă refolosită sau vor fi alei înierbate. Culoarele acestora vor fi cele ale materialelor folosite (naturale), nu se vor folosi pigmenti pentru colorarea suprafețelor.
- Nu se recomandă utilizarea pavajelor din beton amprentat și a dalelor colorate.
- Se recomandă evitarea bordurilor pentru delimitarea aleilor sau a suprafețelor tratate cu diferite materiale ori marcarea diferențelor de finisaj.

AȘA DA: Suprafețele și muchiile amenajate cu materiale naturale nu sunt întotdeauna plane sau clar delimitate de alte materiale – aceasta este și caracteristica arhitecturii și a amenajărilor tradiționale din mediul rural, iar păstrarea acestei caracteristici contribuie la integrarea noilor amenajări. Pietrișul este unul dintre materialele cele mai la îndemână pentru amenajarea aleilor pietonale sau pentru circulația vehiculelor.

AȘA DA: Pavajele din piatră naturală sunt potrivite pentru organizarea circulațiilor și pentru amenajarea terenului în zonele fără vegetație.

AȘA DA: Pavajele din piatră naturală sunt potrivite pentru organizarea circulațiilor și pentru amenajarea terenului în zonele fără vegetație.

AȘA DA: Se recomandă amenajarea terenurilor din interiorul proprietăților sau din spațiile publice (inclusiv parcuri) cu materiale naturale – lemnul, pietrișul, metalul pot fi materiale complementare în amenajarea spațiilor publice sau private, alături de zonele plantate.

AȘA DA: Pavajele din piatră naturală, piatră de râu sau pietriș sunt variante optime pentru organizarea circulațiilor și pentru amenajarea terenului în zonele rurale.

AȘA DA: Suprafețele exterioare destinate desfășurării evenimentelor (de exemplu, în proximitatea clădirilor, vezi schemele de la **cap. 3.3, p. 31**) nu este necesar să fie betonate; acestea pot fi amenajate cu piatră sau cu piatră naturală.

AȘA NU: Este contraindicată betonarea sau pavarea unor suprafețe mari de teren, atât în cazul curților private, cât și al construcțiilor comunitare. Avantajul aparent al unei mai ușoare întrețineri nu compensează disconfortul creat de aceste suprafețe și de lipsa vegetației în timpul verii. Bordarea platformelor și a rampelor cu baluștri sau balustrade din inox nu conferă prețiozitate spațiului, ci imaginea unei imitații de slabă calitate.

AȘA NU: Nu se recomandă utilizarea pavajelor din beton amprentat și a pavajelor colorate.

AȘA NU: Nu se recomandă betonarea, asfaltarea sau pavarea unor suprafețe mari în spațiul public – prezența unor jardiniere nu compensează lipsa vegetației, iar acestea nu sunt un element care să poată fi ușor integrat în spațiul rural; în plus, lipsa îngrijirii permanente conduce la imagini dezolante. Ca oricare alte zone din mediul rural, amenajarea spațiilor publice din zonele centrale sau din proximitatea instituțiilor este recomandat să fie făcută cu materiale naturale și cu vegetație în cât mai mare măsură.

Amenajarea terenului

• Ca pentru orice funcțiune din mediul rural, și în situația funcțiilor culturale și comunitare este indicat ca vegetația să fie prezentă în cât mai mare măsură pe teren. În funcție de specificul

activităților, pe teren pot fi amenajate locuri de joacă pentru copii, zone cultivate sau pentru creșterea unor animale (de exemplu, în centre comunitare sau pentru scopuri educative) sau pentru expunerea în aer liber a unor obiecte

AȘA NU: Nu se recomandă realizarea unor platforme betonate și a unor suprafețe mari asfaltate. **Locurile de joacă pentru copii nu se amenajează pe platforme betonate.** [7] Culoarele stridente sunt nepotrivite, în special când sunt folosite mai multe în aceeași amenajare (de ex., aici: mov, galben, verde și roșu). [8] Utilizarea unei palete extinse de culori, dispuse aleator, este inadecvată în orice situație, inclusiv în amenajările destinate copiilor. Pentru acestea, sunt indicate culorile armonizate, într-o paletă restrânsă, împreună cu materiale naturale, deoarece orice amenajare contribuie la educația vizuală a copiilor.

AȘA DA: Amenajarea adecvată a terenului ca locuri de joacă pentru copii: se remarcă utilizarea materialelor naturale (lemn, nisip, piatră, vegetație, împletitură din înțepitură de nuiel) și culorile într-o gamă restrânsă. Nu se recomandă utilizarea pavajelor din materiale artificiale pentru locurile de joacă (dale din cauciuc). Centru comunitar, Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

rezistente la intemperii.

- Pentru amenajarea locurilor de joacă pentru copii, se recomandă utilizarea în cât mai mare măsură a materialelor naturale (lemn, nisip). Nu se recomandă acoperirea suprafețelor locurilor de joacă pentru copii cu covorașe și dale din materiale sintetice.
- Pentru alei, se recomandă materialele naturale și alegerea unor soluții care să permită infiltrarea apei de ploaie (de exemplu: pietriș, dale înierbate).
- Sunt inadecvate amenajările „rustice” (cu rol decorativ) realizate din trunchiuri nefinisate, contorsionate și din lemn tratat cu lac.
- Este improprie utilizarea obiectelor din gospodăria tradițională în amenajări „rustice”, precum căruțe, care, roți de

car sau alte obiecte gospodărești folosite ca jardiniere cu flori ș.a. Pentru aceste obiecte care nu mai sunt utilizate în gospodărie și pentru care se dorește folosirea în amenajări este mai potrivită expunerea ca atare, în zone protejate de intemperii (pentru obiectele ce pot fi deteriorate).

- Pentru realizarea construcțiilor, a amenajărilor și a mobilierului, se recomandă utilizarea materialelor naturale, tratate neutru, și a unui design cât mai simplu, fără decorații inutile.
- Este recomandată păstrarea suprafețelor naturale ale materialelor, care să nu fie tratate cu lac sau vopsea. În cazul finisării suprafețelor cu vopsea, se recomandă utilizarea unei game de culori neutre (nuanțe stinse

de gri, maro).

- Nu se recomandă utilizarea obiectelor din mase plastice (inclusiv utilizarea policarbonatului).
- **Colectarea selectivă a deșeurilor** trebuie realizată indiferent de activitățile desfășurate și de funcțiunile pe care le adăpostesc clădirile. În interiorul clădirilor, vor fi amplasate recipiente pentru colectarea selectivă, pe categorii de deșeuri, iar în incintă vor fi amenajate containere în mod similar. Dat fiind că funcțiunile sunt publice și amplasate în zone centrale, dacă suprafața terenului și amplasamentul permit, amenajarea containerelor poate servi întregii comunități, cu condiția ca amplasarea acestora să nu afecteze imaginea funcțiunii principale

ASA DA: Pentru a realiza amenajările exterioare din localitățile rurale, utilizarea materialelor naturale disponibile în zonă este cea mai potrivită opțiune pentru toate tipurile de funcțiuni.

ASA NU: Obiectele muzeelor locale pot fi expuse în aer liber, dar nu este recomandată expunerea în exterior, în spații neprotejate, a obiectelor care nu sunt rezistente la umiditate și care se pot deteriora. Trebuie avut în vedere că, în general, obiectele etnografice sunt sensibile; acestea trebuie protejate de ploaie și de umezeala din sol. Vezi și imaginea 8 de la pagina 48.

ASA NU: Este neadecvată, în zonele rurale, realizarea unor amenajări inspirate din alte zone etnografice sau spații culturale. Aceste amenajări nu conferă distincție spațiului public – impresia este mai degrabă de kitsch. Fântânile arteziene sunt nepotrivite pentru zonele rurale.

ASA NU: Se recomandă evitarea utilizării materialelor plastice și a culorilor intense pentru mobilierul și amenajările exterioare. Vopsirea unor elemente de mobilier sau utilizarea culorilor tricolorului în amenajări este inadecvată.

ASA DA: [4] Se recomandă evitarea utilizării maselor plastice pentru coșurile de gunoi – acestea pot fi realizate cu un design simplu și cu materiale naturale. [5] **Colectarea selectivă a deșeurilor** trebuie realizată indiferent de activitățile desfășurate și de funcțiunile pe care le adăpostesc clădirile. În interiorul clădirilor, vor fi amplasate recipiente pentru colectarea selectivă, pe categorii de deșeuri, iar în incintă vor fi amenajate containere în mod similar. Dacă suprafața terenului și amplasamentul permit, în cazul funcțiunilor publice amplasate în zone centrale amenajarea containerelor poate servi întregii comunități, cu condiția ca amplasarea acestora să nu afecteze imaginea clădirilor principale – pentru realizarea unor construcții pentru masacrarea acestora, vezi recomandările de la pagina următoare, imaginile [1-3].

DA

DA

DA

AȘA DA: Pentru realizarea anexelor necesare clădirilor cu funcțiuni publice (de exemplu, garaje, magazii ori amenajări pentru colectarea selectivă a deșeurilor sau colectarea deșeurilor menajere) poate fi reinterpretată arhitectura construcțiilor anexă. Astfel, se recomandă utilizarea materialelor tradiționale (de exemplu, șipci din lemn distanțate sau împletituri de nuiete pentru mascarea zonelor de acces, a zonelor de depozitare ori pentru realizarea pereților la spații neîncălzite, precum garaje, magazii etc.).

AȘA NU: Sunt neadecvate butaforiile ori amenajările „rustice” realizate din trunchiuri nefinisate, contorsionate și din lemn tratat cu lac sau cu baie care modifică imaginea naturală a lemnului. Nu este adecvată folosirea obiectelor din gospodăria tradițională în amenajări „rustice”, de pildă, care, căruțe, roți de car sau alte obiecte gospodărești utilizate ca suport pentru ghivece ori drept jardiniere cu flori. Obiectele din gospodăria țărănească pot contribui la crearea unei ambianțe rurale în amenajări, însă este mai adecvată expunerea lor ca atare, în zone protejate de intemperii (pentru cele sensibile la umiditate sau la acțiunea razelor solare, care pot fi degradate).

NU

NU

DA

DA

AȘA DA: Amenajările în ansamblurile cu funcțiuni culturale și comunitare trebuie să fie adecvate unor amplasamente din mediul rural, unde utilizarea unor materiale naturale este esențială. Exemplu: Portul cultural Cetate, Cetate, jud. Dolj.

NU

DA

AȘA DA: Chioșcurile sau foisoarele pot face parte din amenajarea terenurilor pe care se află funcțiuni culturale sau în spațiile publice din proximitatea acestora. În acest fel, activitățile se pot desfășura în spații exterioare acoperite. Arhitectura acestora trebuie să fie adecvată mediului rural, conform recomandărilor generale din ghid, însă cu evitarea pașișelor. Piscu, jud. Ilfov

NU

AȘA NU: Amenajarea spațiilor publice, a unor zone de recreere sau a terenurilor din incinta instituțiilor (școli, grădinițe) în localitățile rurale este potrivit să fie făcută cât mai discret, evitând utilizarea unor obiecte de mobilier, a vegetației și a unor amenajări nefirești într-un spațiu rural. Dintre acestea, corpurile de iluminat și echipamentele care utilizează ultima tehnologie, cu un design modern sau încărcat și realizate din materiale care nu sunt proprii zonelor rurale (metal, mase plastice, sticlă), au cel mai pregnant impact vizual. Prezența corpurilor de iluminat trebuie să fie discretă, deoarece încărcarea excesivă a acestor spații cu corpuri de iluminat și mobilier inutil conduce la o imagine haotică și neatractivă.

Împrejmuiri și porți de acces

- În cele mai multe sate, împrejmuirile sunt din lemn (uluci din lemn dispuse vertical). În satele săsești sau pentru anumite funcțiuni (conace), acestea pot fi realizate din ziduri (de cărămidă sau piatră). Pentru cele mai multe dintre situații, pentru încădrarea în specificul local se recomandă păstrarea sau preluarea aceluiași tip de împrejmuire ca cel existent (cu evitarea împrejmuirilor opace înalte, inclusiv a celor din lemn realizate în acest fel).

- Îndeosebi când în localitate este definită o zonă (centrală) pentru amplasarea clădirilor cu funcțiuni administrative și social-culturale și datorită caracterului public al funcțiunilor, se recomandă ca împrejmuirea să fie transparentă (să permită vederea din spațiul public a construcțiilor și a amenajărilor de pe teren). O soluție poate fi realizarea unor împrejmuiri de dimensiuni reduse, din gard viu sau din plasă metalică (de exemplu, plasă cu ochiuri rombice, nu se recomandă plasa industrială).

În plus, plasa metalică poate fi dublată de vegetație (gard viu sau plante agățătoare).

- Sunt impropii împrejmuirile din materiale opace și cu înălțimi mari și cele cu un decor încărcat: de ex. panouri prefabricate din beton armat; zidurile în-

alte; împrejmuirile din materiale ieftine, necorespunzătoare acestei utilizări, cum ar fi tabla cutată.

- Dublarea împrejmuirilor sau a porților realizate din panouri cu goluri mari cu panouri din materiale plastice translucide (polycarbonat) este o soluție

AȘA DA: [1-8] Pentru clădirile publice, împrejmuirea adecvată este aceea specifică zonei în care sunt amplasate construcțiile – cel mai adesea, din șipci de lemn cu înălțimea relativ redusă (1,20-1,40m), dispuse vertical, la distanță de cca jumătate din lățimea șipcii).

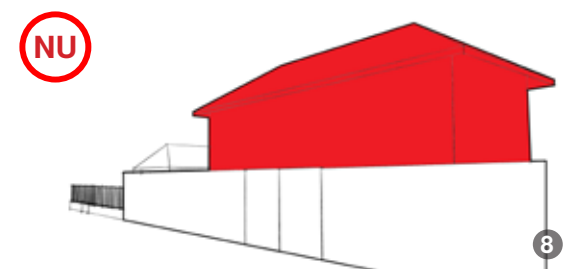
AȘA DA: Terenurile de sport pot fi delimitate de împrejmuiri transparente, cu înălțime ridicată, pentru cele destinate sporturilor care folosesc mingea.

AȘA DA: Îndeosebi când în localitate este definită o zonă (centrală) pentru amplasarea clădirilor cu funcțiuni administrative și social-culturale și datorită caracterului public al funcțiunilor, cel mai adesea împrejmuirea terenurilor nu este necesară.

AȘA DA: Împrejmuirile din materiale naturale, inspirate din arhitectura tradițională, sunt cele mai potrivite soluții și pentru funcțiunile culturale și sociale.

AȘA NU: Sunt neadecvate împrejmuirile din materiale opace și cu înălțimi mari: panouri prefabricate din beton armat, opace (în special cele cu un decor încărcat); împrejmuirile din materiale ieftine, neadecvate acestei utilizări, cum ar fi tabla cutată sau zidurile înalte.

AȘA DA: Împrejmuirile din gard viu sunt o soluție potrivită pentru zonele rurale, pentru toate funcțiunile publice. Căminul cultural din Vădastra, jud. Dolj.

AȘA DA: Se recomandă ca împrejmuirea să fie transparentă (să permită vederea din spațiul public a construcțiilor și a amenajărilor de pe teren). O soluție poate fi realizarea unor împrejmuiri de dimensiuni reduse, din gard viu sau din plasă (de exemplu, din plasă cu ochiuri rombice – nu se recomandă plasa industrială). Plasa metalică poate fi dublată de vegetație (gard viu sau plante agățătoare).

AȘA DA: Împrejmuirile din materiale naturale (lemn) sau transparente (plasă metalică) pot fi dublate de vegetație. Muzeul Etnografic al Moșilor, Scărișoara Nouă, jud. Satu Mare.

nepotrivită pentru crearea unor zone de intimitate în curte.

- Utilizarea mai multor materiale și culori pentru împrejmuire și porți este în neconcordanță cu specificul rural.
- Designul complicat, culorile stridente sau saturate ori contrastele de culoare sunt nepotrivite atât pentru fațade, cât și pentru împrejmuiri.

Vegetația

- Se va acorda o importanță sporită amenajărilor peisagere și în special plantării spațiilor neconstruite cu arbori și arbuști autohtoni. Microclimatul creat de vegetația abundentă îmbunătățește confortul termic prin menținerea umidității și a unei temperaturi mai scăzute

în timpul verii, iar vegetația înaltă atenuează intensitatea vântului.

- Se încurajează, de asemenea, utilizarea vegetației ca element arhitectural sau pentru mascarea construcțiilor existente ori noi, cu volume care depășesc scara construcțiilor specifice zonei. Vegetația poate fi un element important în atenuarea percepției unor intervenții care sunt greu de încadrat în imaginea de ansamblu a localității, de exemplu, volumele mari compacte (atunci când nu este posibilă dispunerea pavilionară a funcțiunilor pentru care sunt necesare suprafețe mari construite) sau în cazul construcțiilor mai înalte, cu condiția ca acestea să fie amplasate retras față de limitele de proprietate, iar înălțimea

lor să nu depășească cu mult coroana arborilor plantați în spațiul dintre limita terenului și clădiri.

- Adesea, funcțiunile culturale și comunitare sunt însoțite de amenajarea unor spații verzi sau parcuri în proximitatea sau pe amplasament – alegerea unor specii de plante autohtone și adaptate la microclimat (câmpie, deal, munte), dar și a unei concepții de amenajare care pune accentul pe imaginea cât mai naturală a spațiului verde sunt esențiale pentru o integrare armonioasă a ansamblului în spațiul rural. De asemenea, nu se recomandă toaletarea arborilor sau a arbuștilor pentru obținerea unor forme geometrice ale vegetației. Nu sunt recomandate speciile exotice și fasonarea

excesiv decorativă a arbuștilor.

- Se recomandă amenajarea spațiilor verzi și a grădinilor cu plante perene, care necesită mentenanță redusă și care sunt adaptate climatului și zonei.
- Nu se recomandă amenajarea spațiilor verzi cu gazon – acesta are nevoie de o întreținere periodică și de udare constantă, fiind un tip de amenajare care necesită un consum mare de apă.

Reclame, firme, inscripții, totemuri

- Reclamele, firmele, inscripțiile sau totemurile (susținute de alte construcții sau montate pe structuri proprii) vor fi discrete și se vor amplasa astfel încât să nu obtureze sau să concureze cu elemente de fațadă (profilaturi, feres-

tre, streșini etc.) sau cu construcțiile învecinate.

- Nu se recomandă amplasarea reclamelor luminoase (casete luminoase, neoane, șir luminos cu leduri etc.) ori a celor executate din materiale sau cu culori stridente sau puternic contrastante. Se recomandă utilizarea iluminatului indirect pentru reclame, inscripții sau totemuri, în defavoarea sistemelor cu panouri luminoase.
- Dimensiunile firmelor vor fi de preferință cât mai reduse și se vor alege în funcție de proporțiile construcțiilor (raportul plin-gol, decorații), astfel încât să nu fie obturate goluri sau elemente de decor ale fațadelor.
- Amplasarea panourilor obligatorii de identificare a investițiilor se va alege astfel încât să nu obtureze imaginea de ansamblu a investiției.
- Se recomandă ca echipamentele tehnologice (instalații pentru aer condiționat, antene parabolice) să fie amplasate astfel încât să nu fie vizibile din spațiul public.
- Panourile care indică localități, obiective publice sau turistice vor fi conformate astfel încât să nu obtureze perspectiva asupra unor construcții, să nu concureze cu alte amenajări ale spațiului public și să nu creeze imagini contrastante prin forme complicate, culori stridente, dimensiuni mari etc.

ASA DA: Se recomandă amenajarea spațiului verde din proximitatea căminelor culturale sau a terenului disponibil ca parc comunal sau spațiu verde, **cu specii de plante autohtone, adaptate climatului local:** exemple de parcuri amenajate în fața căminelor culturale din Dioști, jud. Dolj [1] și din Piatra, jud. Teleorman [2]. Spațiul verde din proximitatea funcțiunilor culturale poate fi utilizat pentru extinderea funcțiunii în timpul verii sau pentru amenajarea unor expoziții temporare: Cetate, jud. Dolj [3], expoziție temporară într-un parc din Timișoara [3].

ASA NU: Vegetația are un rol esențial în conturarea imaginii satului, de aceea este nepotrivită plantarea unor specii din alte zone geografice sau neadecvate climatului ori reliefului în care este amplasată localitatea. *Paulownia* (stânga) este un arbore originar din Asia, cu creștere accelerată și înmulțire spontană foarte rapidă, în detrimentul speciilor autohtone. În plus, prin frunzele de dimensiuni foarte mari, aspectul arborelui este foarte diferit de cel al speciilor autohtone. Imaginea gazonului este nepotrivită pentru zonele rurale, iar întreținerea sa necesită un aport substanțial de apă; pajștile sunt o variantă preferabilă atât din punct de vedere estetic, cât și ecologic (inclusiv datorită biodiversității).

ASA NU: Este nepotrivită plantarea unor specii din alte zone geografice sau neadecvate climatului în care este amplasată localitatea. *Tuia* nu este o specie de arbori specifică zonelor rurale.

1

2

AȘA NU: În special în zonele rurale, nu este justificată amplasarea unor firme sau reclame astfel încât să fie cât mai vizibile din spațiul public. Este neadecvată amplasarea pe fațadele clădirilor cu valoare arhitecturală sau ambientală a reclamelor de orice fel. De asemenea, nu se recomandă amplasarea echipamentelor pe fațade, în fața clădirilor sau în zone vizibile din spațiul public.

3

AȘA DA: O marcare discretă a obiectivului și a funcțiunii este adecvată spațiului rural. Echipamentele, instalațiile și conductele aparente vor fi amplasate în zone care nu sunt vizibile din spațiul public.

4

AȘA NU: Designul complicat ori încărcat cu decorații al obiectelor din spațiul public, precum corpurile de iluminat, este nepotrivit; prezența corpurilor de iluminat trebuie să fie discretă.

5

AȘA NU: Corpurile de iluminat și amenajările care imită imaginea urbană, chiar și cea anterioară perioadei moderne, sunt neadecvate pentru zonele rurale.

Iluminat exterior. Echipare edilitară

- Se va evita poluarea luminoasă și folosirea luminii artificiale în exces.
- Corpurile de iluminat vor fi o prezență discretă în amenajarea spațiului public, cu volume simple, fără ornamente excesive sau elemente care imită stilurile istorice, în special cele provenite din alte culturi.
- Nu se va folosi iluminarea cu diferite culori (cu excepția amenajărilor temporare pentru sărbătorile de iarnă).
- Nu sunt recomandate reclame-

7

AȘA DA: În cele mai multe dintre comunele din România, instalațiile de alimentare cu apă și de evacuare a apelor uzate trebuie asigurate prin soluții locale. Rezervor și filtre pentru apă – CERC Boldești Scăieni, jud. Prahova.

6

AȘA DA: Chiar dacă este utilizată tehnologia actuală, designul obiectelor din spațiul public sau adiacent clădirilor cu funcțiuni culturale poate fi discret, ca și amplasarea panourilor solare care alimentează iluminatul.

le și firmele luminoase pentru nicio funcțiune; se va opta pentru iluminarea indirectă a firmelor și a reclamelor.

- Toate noile branșamente pentru electricitate, gaze, internet și telefonie vor fi realizate îngropat. Se vor evita amplasarea antenelor TV satelit, de internet sau de telefonie mobilă în locuri vizibile din circulațiile publice și dispunerea vizibilă a cablurilor pe fațade.
- În lipsa unor amenajări edilitare în localitate, se recomandă realizarea unor ministații de epurare. Apele menajere (cu excepția celor care provin de la toalete) pot fi colectate într-o fosă de decantare. În urma tratării, acestea pot fi reutilizate pentru irigații și pentru spălarea toaletelor („apa gri”).
- Se va evita realizarea unor puțuri absorbante pentru evacuarea apelor uzate, deoarece prin această soluție se pune în pericol calitatea apei freactice.
- Se recomandă recuperarea și re folosirea apei de ploaie, pentru a fi utilizată ca apă „gri” ori pentru udarea grădinii.

Parcarea vehiculelor

Funcțiunile culturale și comunitare pot primi un aflax de utilizatori, în special cu ocazia unor evenimente. Prin urmare, amenajarea unei zone pentru parcare a vehiculelor pe teren sau în proximitate este esențială pentru o bună utilizare a clădirilor.

- În măsura în care suprafața și configurația terenului permit, iar accesul din zona carosabilă nu interferează cu accesul pietonal și cu zona publică destinată evenimentelor în aer liber,

10

AȘA NU: Se va evita parcare a autovehiculelor în spațiul public neamenajat cu locuri de parcare și aglomerarea zonei de acces pe parcelă.

8

9

AȘA DA: Se recomandă ca instalațiile de captare a energiei solare să fie integrate în învelitoare. Aceste soluții pot fi luate în considerare încă din etapa de concepție a investiției, astfel încât să fie asigurate orientarea și adaptarea pantei acoperișului în funcție de unghiul optim de amplasare a panourilor solare, alegerea materialelor și a culorii pentru învelitoare similare cu imaginea panourilor, luarea în considerare a încărcărilor datorate echipamentelor în proiectarea structurii clădirii și a șarpantei și proiectarea detaliilor constructive de montare a acestora.

se recomandă amenajarea locurilor de parcare pe parcelă.

- Se va evita amenajarea locurilor de parcare în spațiul public prin ocuparea circulațiilor pietonale sau prin obturarea circulației auto.

- Este improprie amenajarea locurilor de parcare în fața construcțiilor și în dreptul accesului în clădire.

- Parcarea autoturismelor poate fi organizată într-o zonă aflată în lateralul clădirilor sau în proximitatea unui acces secundar (pentru personal).

- Amenajarea unei parcări destinate funcțiilor cu acces public poate fi făcută și pe un teren aflat în proximitate.

- Nu se recomandă betonarea sau asfaltarea zonelor de parcare. Acestea

pot fi amenajate cu pietriș sau, în cazul în care traficul nu este intens, pe un teren cu vegetație.

- În situația amenajării unor parcări pe terenuri în pantă, se va lua în considerare o intervenție cât mai mică pentru sistematizarea terenului, urmărind poziționarea locurilor de parcare de-a lungul curbelor de nivel.

- Se recomandă ca amenajarea parcarilor să fie adaptată terenului, iar locurile de parcare să fie inserate printre arborii existenți. Amenajarea unei parcări nu justifică intervenții complexe de sistematizare a terenului sau defrișări de arbori.
- Se recomandă ca parcările să fie însoțite de zone plantate, pentru umbră și pentru crearea unei perdele de vegetație către spațiul public, către construcțiile de pe parcelă și spre vecinătăți.

- Utilizarea bicicletelor este foarte frecventă în mediul rural; amenajarea unei parcări pentru biciclete în proximitatea funcțiilor publice este necesară.

- Pentru reducerea impactului parcărilor, se poate lua în considerare: plantarea

unei perdele de vegetație, amenajarea unui gard viu ca paravan, coborârea nivelului locurilor de parcare sau amenajarea acestora pe un teren adâncit, poziționarea locurilor de parcare în spațele unui val de pământ, protejarea locurilor de parcare de pergole cu vegetație cățărătoare sau amenajarea parcărilor în construcții semiîngropate, acoperite cu pământ cu vegetație.

ASA NU: Este improprie amenajarea locurilor de parcare în fața construcțiilor și în dreptul accesului în clădire. În aceste situații, mașinile parcate obturează percepția construcțiilor din spațiul public și îngreunează accesul publicului în clădire.

ASA DA: Parcarea autoturismelor poate fi organizată într-o zonă aflată în lateralul clădirilor sau în proximitatea unui acces secundar (pentru personal).

ASA DA: Amenajarea unei parcări pentru biciclete pe parcelă sau în proximitatea funcțiilor publice este necesară.

ASA DA: În măsura în care suprafața și configurația terenului permit, se recomandă amenajarea locurilor de parcare pe parcelă. Se va evita ca traseul autovehiculelor către zona de parcare să interfereze cu accesul pietonal și cu zona publică destinată evenimentelor în aer liber.

ASA DA: Amenajarea unei parcări destinate funcțiilor cu acces public poate fi făcută și pe un teren aflat în proximitatea acestora. Pentru amenajarea unei parcări nu sunt necesare sistematizarea terenului, betonarea, pavarea sau asfaltarea circulațiilor ori a locurilor de parcare.

ASA DA: Amenajarea locurilor de parcare adiacent spațiilor secundare ce deserveș funcțiunea (grupuri sanitare, vestiare, depozitare): acestea sunt protejate (umbrate) de o pergolă din lemn, care unifică imaginea acestora și contribuie la integrarea în peisajul de la marginea localității. Locurile de parcare sunt amenajate cu dale înierbate, iar un pom este plantat la fiecare două locuri de parcare.

ASA DA: Funcțiunile culturale și comunitare pot atrage un număr mare de vizitatori. Amenajarea unor locuri de parcare pentru autovehicule și biciclete trebuie luată în considerare din etapa de concepție (elaborare a temei de proiectare). În măsura în care este posibil, autoritățile locale pot asigura accesul la transportul public local în proximitatea funcțiilor de interes pentru întreaga comunitate (de exemplu, căminele culturale care deserveș mai multe sate din comună).

7 REABILITAREA ȘI REFUNȚIONALIZAREA CONSTRUCȚIILOR EXISTENTE

În cele mai multe localități, există un fond construit considerabil dedicat funcțiilor culturale și sociale, alături de alte construcții publice (primării, școli, dispensare). Dintre cele destinate culturii, clădirile căminelor culturale sunt printre cele mai numeroase. **Păstrarea și reabilitarea acestui fond construit important trebuie să constituie o prioritate în raport cu deciziile de edificare a unor noi construcții**, fiind în acord, în acest fel, cu tendințele actuale la nivel internațional și în concordanță cu principiile contemporane privind utilizarea judicioasă și sustenabilă a resurselor. De asemenea, **pentru a acoperi necesarul de spații pentru investiții noi (publice sau private), trebuie luată în considerare reconversia construcțiilor existente, a căror uti-**

lizare inițială nu mai este posibilă sau de actualitate – de exemplu, vechile construcții agroindustriale (mori sau depozite de cereale, construcții ale fostelor CAP-uri sau IAS-uri), ale unor unități militare dezafectate, școli ș.a., prin volumele generoase, acestea oferă multiple posibilități de reconversie fără a fi necesară o reconfigurare majoră a spațiilor.

În comparație cu investițiile pentru construcții noi, la cele pentru reabilitarea sau adaptarea clădirilor existente trebuie avut în vedere timpul necesar pentru realizarea **studiilor premergătoare elaborării proiectului de execuție**. Cele mai multe din construcțiile existente au structura de rezistență din cărămidă, structură mixtă (cărămidă și beton armat) sau din beton armat.

Structurile din cărămidă ridicate în urmă cu mai multe decenii nu mai corespund, din punctul de vedere al rigorilor structurale, standardelor actuale, care au fost revizuite în urma evenimentelor seismice și au fost actualizate în ultimii ani, în conformitate cu codurile seismice europene (eurocoduri). Dimensionarea elementelor din beton armat sau calitatea acestuia poate fi sub cerințele actuale. De asemenea, este posibil ca, din punctul de vedere al protecției la foc, al evacuării persoanelor în caz de incendiu și al accesibilității persoanelor cu dizabilități, să fie necesară o adaptare a clădirilor existente la standardele și cerințele actuale. Toate aceste deziderate se pot realiza doar în urma unei **analize a construcțiilor de către specialiști cu experiență în intervenții pe construcții existente și în urma elaborării unor studii de specialitate** (de exemplu, expertize tehnice ale structurii de rezistență), iar intervențiile pot fi realizate pe baza unor proiecte de specialitate, în urma obținerii avizelor necesare. Combaterea umidității și reducerea pierderilor de căldură pot fi, de asemenea, printre intervențiile necesare pentru ameliorarea performanțelor acestor clădiri. **O evaluare atentă a stării de conservare a clădirii și stabilirea unui diagnostic corect al problemelor** sunt premisele unei intervenții eficiente și cu bune rezultate pe termen lung. **Construcțiile vechi fac parte din patrimoniul comunităților locale și pot avea valoare istorică, arhitecturală sau ambientală, chiar dacă aceasta nu este recunoscută oficial prin înscrierea în Lista Monumentelor Istorice (LMI)**. În cazul acestora, este necesar ca intervențiile propuse pentru adaptarea la necesitățile de utilizare contemporane și la cerințele și standardele actuale (de rezistență sau eficiență energetică) să fie realizate astfel încât **componentele valoroase ale clădirilor să nu fie afectate** – consultarea unor specialiști sau experți atestați pentru intervenții pe construcții clasate ca monumente istorice poate asigura găsirea unor soluții de intervenție optime. **O intervenție neadecvată poate duce la pierderea ireversibilă a unor componente valoroase ale clădirii și la alterarea substanțială a valorii arhitecturale a acesteia** (vezi p. 64).

ASA DA: Reabilitarea unor cămine culturale cu păstrarea elementelor originare ale clădirii: tâmplării, decoratii și elemente din lemn la cerdac și pazie. Reabilitarea fațadelor și îmbunătățirea performanțelor termice ale pereților se poate realiza **fără alterarea arhitecturii fațadelor**, prin utilizarea unor tencuieli termizolatoare pe bază de var și, eventual, dublarea la interior a tâmplărilor existente. Muzeul „Tudor Arghezi” din Târgu Cărbunești, jud. Gorj [1]; căminul cultural, Corbi, jud. Argeș [2].

ASA DA: Restaurarea și reabilitarea clădirilor cu materiale adecvate pentru fațade și învelitoare, cu păstrarea și recondiționarea tâmplărilor originare și conservarea tuturor componentelor fațadelor: [1] Colecția muzeală sătească, Vaideeni, jud. Vâlcea; [3] Casa memorială „Vladimir Streinu”, Teiu, jud. Argeș; [4] Muzeul memorial „Alexandru Vlașcu”, Dragoslaveni, jud. Vrancea.

DA

DA

DA

AȘA DA: Reabilitarea unor construcții sau ansambluri presupune uneori intervenții complexe, aplicate clădirilor principale, extinderi ale acestora sau integrarea unor construcții noi, sistematizarea terenului, amplasarea și integrarea unor instalații și echipamente, amenajări exterioare și peisagere. Toate aceste intervenții trebuie realizate cu aceeași atenție acordată clădirii principale, indiferent de valoarea arhitecturală sau de importanța pe care construcțiile anexe ori amenajările o au în cadrul ansamblului. [6-7] Clădirea conacului Polizu și construcție-anexă pentru organizarea evenimentelor, Maxut, jud. Iași.

DA

DA

AȘA DA: Reabilitarea clădirilor cu valoare arhitecturală, chiar și în cazul celor neînscrise în Lista Monumentelor Istorice, trebuie realizată respectând principiile restaurării monumentelor istorice (care nu presupune reconstrucția ori înlocuirea componentelor construcțiilor), cu păstrarea nealterată a tuturor elementelor valoroase. Restaurarea și reabilitarea clădirilor unor cămine culturale, muzee și case memoriale cu materiale adecvate pentru fațade și învelitoare și cu păstrarea tâmplărilor originale.

DA

DA

[1] Cămine culturale: Brănești, jud. Dâmbovița; [2] Deta, jud. Timiș; [3] Casa memorială „George Stephănescu”, Ungureni, jud. Argeș; [4] Muzeul vieții transilvănene Micloșoara, jud. Covasna; [5] Expoziția Alexandru Ciorănescu, Moreni, Dâmbovița; [6] Casa memorială Mihail Sadoveanu, Vânători, jud. Neamț; [7] Casa memorială Nikolaus Lenau, Lenauheim, jud. Timiș; [8] Muzeul de Etnografie din Pucioasa, jud. Dâmbovița.

DA

DA

DA

AȘA DA: Tâmplăriile și elementele de decor ale fațadelor sunt printre componentele care definesc calitățile arhitecturii clădirilor. **O reabilitare corectă a clădirilor, cu conservarea valorii arhitecturale a fațadelor, se poate face doar cu păstrarea elementelor originare, și nu prin eliminarea sau prin înlocuirea acestora.** Muzeul Memorial „Nicolae Iorga”, Vălenii de Munte, jud. Prahova.

AȘA DA: Reabilitarea clădirii cu materiale adecvate și cu păstrarea tâmplăriilor originare. Muzeu sătesc, Botoșana, jud. Suceava, fondat în 1973 de profesorul Vasile Boca; cuprinde două secții: etnografică și istorică (istorie străveche, antică, medievală, modernă și contemporană). Sursa: www.comunabotosana.ro

AȘA NU: Înlocuirea tâmplăriilor și eliminarea elementelor de decor ale fațadelor reduc substanțial calitatea arhitecturală a clădirilor istorice. Prin eliminarea elementelor de decor și schimbarea proporțiilor (prin extinderi, supraetajări sau a diferitelor componente ale fațadelor) din clădiri cu valoare arhitecturală rezultă construcții lipsite de expresivitate – cu atât mai importantă pentru funcțiunile culturale. Înlocuirea acestora cu butaforii din BCA sau polistiren nu compensează pierderea componentelor autentice.

AȘA NU: Utilizarea tencuielilor de ciment pentru finisarea pereților din cărămidă, placarea cu polistiren, stagnerarea apei lângă clădire și stropirea soclului vor contribui la degradarea zidăriei. De asemenea, înlocuirea tâmplăriei și eliminarea ancadramentelor și a decorațiilor diminuează substanțial calitatea arhitecturală. Montarea în golurile construcțiilor vechi a unor tâmplării noi, din PVC și fără împărțirea în canaturi a ferestrelor, are ca rezultat o imagine nefirească a fațadei: chiar dacă dimensiunea golului nu este modificată, percepția compoziției fațadelor este diferită.

AȘA NU: Înlocuirea tâmplăriei vechi a clădirilor (în special a celor cu calități arhitecturale) cu modele de tâmplării contemporane, realizate din PVC – un material ieftin și de calitate inferioară – conduce la alterarea semnificativă a calității construcției și a coerenței compoziționale a fațadelor. Modificarea dimensiunilor golurilor și a subîmpărțirii tâmplăriei afectează arhitectura fațadelor. Montarea în golurile construcțiilor vechi de tâmplării noi, fără împărțirea în canaturi a ferestrelor, are ca rezultat o imagine nefirească a fațadei: chiar dacă dimensiunea golului nu este modificată, percepția compoziției fațadelor se schimbă.

AȘA NU: Intervenții care alterează considerabil imaginea și plastica arhitecturii clădirilor vechi: înlocuirea tâmplăriilor, eliminarea sau înlocuirea decorațiilor sau afundarea acestora în placajul de polistiren; utilizarea unor culori neadecvate – nuanțe stridente, culori saturate, combinarea a două sau mai multor culori puternic contrastante.

Recomandări

• Pentru păstrarea în bune condiții a vechilor construcții, este esențială prevenirea infiltrării apei și îndepărtarea eficientă a apelor pluviale, prin întreținerea și repararea învelitorii, a

componentelor de colectare și evacuare a apelor pluviale.

• Se recomandă ca reabilitarea construcțiilor să se facă cu același tip de materiale pentru finisaje ca și cele inițiale (de exemplu, tencuială, țiglă,

tablă plană fălțuită, cărămidă).

• Pentru păstrarea autenticității și a valorii construcțiilor vechi, este importantă menținerea și repararea tâmplăriilor și a decorațiilor originare.

• Se recomandă utilizarea culorilor

naturale, într-o gamă restrânsă și cu nuanțe pastelate.

• Reabilitarea fațadelor și îmbunătățirea performanțelor termice ale pereților se poate realiza fără alterarea arhitecturii fațadelor, prin utilizarea unor

tencuieli termoizolatoare pe bază de var și, eventual, dublarea la interior a tâmplăriilor existente. Materialele utilizate adesea în restaurare sunt potrivite și pentru reabilitarea clădirilor vechi, neincluse în LMI.

AȘA DA: Pentru reabilitarea căminului cultural, s-au folosit materiale de construcție adecvate, similare celor din proiectul inițial: țiglă pentru învelitoare, tencuială în culori neutre pentru fațade. [Copertina adosată intrării alterează arhitectura originară a clădirii – vezi paginile 24-24.]

AȘA NU: Pentru clădirile existente ale căminelor culturale cu arhitectură modernă, se recomandă păstrarea arhitecturii originare – nu se recomandă „completarea” acestora cu elemente clasicizante (acces marcat prin fronton) sau „tradiționale”.

AȘA NU: Efortul constructiv din secolul XX pentru edificarea căminelor culturale în majoritatea localităților rurale a fost realizat cu contribuția comunității locale – patrimoniul construit al acestora constituie o resursă a întregii comunități. Astfel, chiar și în situația în care clădirile nu mai sunt utilizate, aceste clădiri trebuie conservate și întreținute pentru a putea fi utilizate în viitor. Exemplu: construcția unui cămin cultural abandonat, aflată în ruină.

AȘA NU: [8-9] Utilizarea unor materiale de slabă calitate pentru reabilitarea clădirilor existente sau pentru construcțiile noi și o punere în operă defectuoasă conduc la degradări premature ale finisajelor, instalațiilor sau ale construcțiilor. Imaginea clădirilor publice și a spațiilor adiacente acestora din unele sate este una dezolantă, a unor locuri abandonate, unde este vizibil dezinteresul autorităților și al comunității față de patrimoniul pe care îl deține – **patrimoniul pe care ar trebui să îl gestioneze cu responsabilitate și să îl transmită generațiilor viitoare.**

AȘA NU: [6-7] Intervențiile brutale asupra clădirilor vechi conduc la pierderea caracterului și a coerenței arhitecturii originale. Chiar și în cazul construcțiilor-tip și a celor cu o arhitectură modestă, în conceperea proiectului s-a urmărit o armonizare a compoziției volumetrice și a fațadelor, calității arhitecturale care sunt alterate prin acest tip de intervenții. Modificarea formei, a dimensiunilor și a proporțiilor golurilor și înlocuirea tâmplăriilor existente, realizarea unor goluri noi, cu forme atipice, sunt printre cele mai frecvente și nocive intervenții de acest fel.

AȘA NU: [4-5] Contrastele puternice și culorile stridente nu sunt potrivite pentru fațade, deopotrivă în cazul arhitecturii tradiționale sau istorice și al celei moderne.

7.1 CLĂDIRI CU VALOARE ARHITECTURALĂ SAU ISTORICĂ, ALE CĂROR ELEMENTE VALOROASE AU FOST DISTRUSE PRIN INTERVENȚII NEADECVATE, IREVERSIBILE

Multe dintre clădirile publice din sate au fost construite la sfârșitul secolului XIX sau începutul secolului XX. O parte a acestui patrimoniu este inclusă în Lista Monumentelor Istorice (LMI), ceea ce reprezintă o certificare a valorii arhitecturale sau istorice a construcțiilor. **Dacă o clădire veche nu este inclusă în LMI, acest lucru nu înseamnă că acea construcție nu are valoare arhitecturală sau istorică** – în unele cazuri, aceasta poate fi mai mare decât a unei construcții incluse în LMI. Orice intervenție asupra acestor clădiri trebuie făcută cu aceeași atenție acordată celor incluse în LMI, prin consultarea unor specialiști cu experiență și în urma unei documentări și a unor studii riguroase. În caz contrar, un patrimoniu valoros al comunității rurale este ireversibil pierdut.

AȘA NU: Exemple de clădiri cu funcțiune culturală cu valoare arhitecturală ridicată, a căror reabilitare realizată prin intervenții nepotrivite a condus la alterarea ireversibilă a calității arhitecturale a construcțiilor prin:

- înlocuirea tâmplărilor din lemn cu tâmplării din material plastic (cu schimbarea configurației și a culorii inițiale);
- îndepărtarea sau distrugerea elementelor de decor ale fațadelor;
- închiderea unor goluri sau modificarea proporțiilor acestora;

- înlocuirea încadrărilor;
- modificarea unor elemente componente ale fațadelor;
- alte intervenții neadecvate: înlocuirea învelitorii din țiglă cu învelitoare din tablă profilată care imită țigla (imaginea plană și uniformă a suprafeței și detaliile coamelor și ale streșinii nu corespund cu cele ale materialelor originale);

- utilizarea unor culori puternic contrastante între fundalul pereților și profilurile încadrărilor, streșină și soclu;
- montarea burlanelor în zona ferestrelor sau folosirea unor culori nepotrivite;
- amplasarea nepotrivită a panourilor care menționează funcțiunile adăpostite.

NU

NU

NU

NU

NU

NU

NU

după intervenție

8

înainte de intervenție

7

9

NU

10

AȘA NU: Alterarea calității arhitecturale ale construcțiilor în urma reabilitării neadecvate, prin înlocuirea tâmplărilor originale din lemn cu tâmplării din material plastic (cu schimbarea

configurației și a culorii inițiale), înlocuirea învelitorii din țiglă cu tablă profilată care imită țigla, cu o culoare stridentă; eliminarea decorațiilor de pe fațade; utilizarea unor culori stridente și contrastante pe fațade și placarea treptelor de acces cu gresie. Cel mai adesea, acest tip de intervenții se realizează cu materiale de slabă calitate, care se degradează în scurt timp.

AȘA NU: Reabilitarea unui cămin cultural prin izolarea cu polistiren. Folosirea polistirenului atrage după sine probleme legate de condens, igrasie, apariția mușcării. Acesta material are rezistență mecanică slabă și poate fi foarte ușor deteriorat în mod accidental sau intenționat.

7.2 CLĂDIRILE VECHI ALE ȘCOLILOR RURALE

În foarte multe localități rurale, din cauza migrației populației active, numărul copiilor a scăzut, astfel încât vechile construcții pentru educație (școli și grădinițe) sunt abandonate [1-2]. Multe dintre acestea au fost construite la începutul secolului XX prin efortul comunității (*școlile de tip „Spiru Haret”*) și reprezintă, în ciuda arhitecturii modeste, o zestre valoroasă a comunității, care trebuie păstrată și transmisă generațiilor viitoare. În cele mai multe cazuri, acestea nu răspund cerințelor actuale prin lipsa dotărilor sanitare, însă pot fi utilizate pentru diverse funcțiuni, **cu respectarea arhitecturii originare: tâmplării, decorații ale fațadelor, materialele utilizate pentru învelitoare și finisarea pereților**. Dotările sanitare pot fi amplasate în construcții adiacente, conectate sau nu la clădirea școlii, sau amenajate prin intervenții minimale în spațiile vechilor cancelarii.

AȘA DA: Reconvertirea clădirilor unor școli „Spiru Haret”, cu păstrarea componentelor arhitecturale originare (tâmplării, decorații) și utilizarea unor materiale și culori adecvate pentru fațade și învelitoare: Muzeul culturii și civilizației sătești în clădirea fostei școli model Spiru Haret din Afumați, jud. Dolj. (Vezi și exemplele de la paginile următoare.)

AȘA DA: Amenajarea unui muzeu în clădirea unei foste școli, realizată într-o manieră corectă, cu respectarea arhitecturii originare a clădirii (decorații, tâmplării, elemente din lemn ale cornișei). Materialele utilizate în restaurare sunt potrivite și pentru reabilitarea clădirilor vechi, neincluse în LMI. Muzeul de Artă „Dinu și Sevasta Vintilă” din Topalu, jud. Constanța.

AȘA NU: Alterarea calității arhitecturii în urma reabilitării prin intervenții nepotrivite asupra configurației acoperișului și a materialelor utilizate pentru învelitoare. **Nu se recomandă înlocuirea învelitorii din țiglă cu învelitoare din tablă profilată care imită țigla** – din cauza imaginii uniforme a tablei profilate, a dificultății realizării unor racordări etanșe ale suprafețelor la coame și dolii (ceea ce conduce în timp la infiltrații) și a imposibilității modelării pe suprafețe mici, determinând modificarea geometriei unor elemente, modificări ce contribuie la alterarea arhitecturii, prin schimbarea proporțiilor. Tabla profilată care imită țigla este o soluție ieftină, care nu oferă aspectul natural al țiglei și care nu poate contribui la o imagine autentică a arhitecturii istorice în cazul reabilitării clădirilor existente.

AȘA NU: Modificarea configurației acoperișului și a elementelor de detaliu ale acestuia (frontoane, lucarne), modificarea formei, a dimensiunilor și a proporțiilor golurilor și înlocuirea tâmplărilor existente (în general, cu tâmplării din materiale plastice, cu modificarea configurației și a culorii); realizarea unor goluri noi, cu forme atipice; schimbarea materialelor pentru finisaje cu unele nepotrivite cu arhitectura clădirii sunt printre cele mai frecvente intervenții întâlnite care alterează substanțial valoarea arhitecturală a clădirilor vechi. Nu este recomandată **înlocuirea finisajelor fațadelor sau a materialelor pentru învelitoare și utilizarea mai multor tipuri de învelitoare**.

AȘA NU: Intervenții neadecvate de reabilitare a clădirilor publice: înlocuirea tâmplăriei din lemn cu tâmplărie din materiale plastice (PVC); placarea fațadelor cu polistiren și eliminarea decorațiilor existente; aplicarea de culori saturate și contrastante pe fațade; placarea treptelor sau a teraselor cu gresie cu diverse culori și modele; utilizarea unor materiale de slabă calitate, care se degradează în scurt timp; folosirea unor materiale pentru finisaje interioare la exterior sau o punere în operă de slabă calitate care conduc la degradări premature ale finisajelor.

8.1 RECONVERSII ALE UNOR CONSTRUCȚII RURALE

8.1.1 CLĂDIRI VECHI ALE ȘCOLILOR RURALE

Muzeele locale, bibliotecile comunale, căminelor culturale sau alte funcțiuni comunitare sau culturale se pot amenaja în clădirile existente neutilizate, cum ar fi școlile de tip „Spiru Haret” (prezente în multe sate din zona extracarpatică), dar cu respectarea arhitecturii originare, adesea valoroase: tâmplării, decoratii ale fațadelor, materialele utilizate pentru învelitoare și finisarea pereților. Anumite funcțiuni permit chiar păstrarea și expunerea mobilierului școlar vechi, sporind astfel varietatea și atractivitatea noii funcțiuni. În acest fel, clădiri însemnate pentru comunitate sunt păstrate și puse în valoare, iar pentru realizarea investițiilor noi sunt economisite resurse importante pentru mediu.

[1-7] Centrul Memorial „Marin Preda”, Siliștea Gumești, jud. Teleorman

[8-13] Muzeul Zoologic „Constantin Romanescu”, Dreptu, jud. Neamț

- [1-7] Clădirea fostei școli din sat adăpostește colecția de animale împăiate, inițiată în 1927 de profesorul de biologie, fost director al școlii, Constantin Romanescu. De asemenea, este păstrat și expus mobilierul școlar vechi. Localul școlii, bine întreținut, păstrează finisajele interioare și exterioare originare: lambriurile și podelele din lemn, tâmplăriile interioare și exterioare (uși și ferestre), scena sălii de spectacole, sobele de teracotă.

- [8-13] Clădirea școlii în care a învățat scriitorul este amenajată ca centru memorial. Sunt expuse, de asemenea, obiecte țărănești și mobilierul școlar vechi.

Muzeul sătesc, Vânători-Neamț, jud. Neamț

• Muzeul este amenajat în școala construită la sfârșitul secolului XIX. Sunt păstrate toate elementele

arhitecturale ale construcției istorice: turnul cu clopotul școlii, tâmplăriile vechi din lemn, dușumele din lemn, tavane pictate, tenčiuiei, învelitoarea din tablă plană fălțuită.

1

2

3

DA

4

5

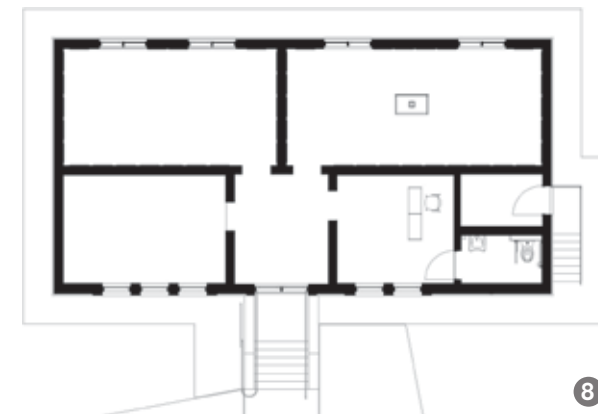
6

7

Muzeul amenajat în grădinița veche, Rasova, jud. Constanța

• Autori proiect: arh. Ana-Maria Machedon, arh. Georgică Mitrache, arh. Dragoș Dordea, arh. Bogdan Ispas
• „[...] lângă situl roman de la Sacidava, s-a realizat conversia fostei grădinițe sătești, într-un mic muzeu de istorie și etnografie, care să păstreze artefactele istorice și să ofere vizitatorilor informațiile necesare viitoarei rute turistice internaționale. Muzeul găzduiește în acest moment expoziția „Limesul Dunărean în România” și o hologramă a fostei cetăți de la Sacidava, create în cadrul proiectului. Spațiile au fost optimizate pentru noua funcțiune, întreaga clădire fiind refacută în culorile și proporțiile specifice culturii romane.”

8

DA

9

10

8.1.2 GOSPODĂRII RURALE

DA

1

ASA DA: Se recomandă organizarea pavilionară a construcțiilor, atunci când este posibilă distribuirea funcțiilor în mai multe volume. Acest tip de dispunere a construcțiilor pe parcelă corespunde celui în care sunt organizate gospodăriile țărănești. În acest fel, investițiile noi se pot integra mai bine în vatra satului. Pentru extinderea unor construcții vechi, organizarea pavilionară permite ca investiția să fie făcută cu o intervenție minim invazivă asupra clădirilor istorice. Exemplu: Extinderea Casei Memoriale „Elisabeta Rizea”, Nușoara, jud. Argeș. Sursa: www.facebook.com/casaelisabetarizea.

Muzeul etnografic Panet, Panet, jud. Mureș

- Autori proiect: arh. Robert Farczadi, arh. Laurențiu Pavel
- „Întreaga structură a acoperișului era grav deteriorată, cu 80% din țigle sparte și infiltrații severe. Bugetul era aproape inexistent, comunitatea mică din Mezópanit având resurse limitate. [...] Am dezvoltat o nouă rețea de fundație formată din coloane forate subțiri pe ambele părți ale pereților structurali dar independent de fundația existentă, interconectate cu grinzi de oțel care au descărcat grinzile principale și fundațiile care se tasaseră în timp, intervenția fiind în același timp complet reversibilă. Am ridicat acoperișul și pragul la cota sa originală și am înlocuit toate elementele

deteriorate ale pereților, refăcându-le cu lut și var. Ușile și ferestrele originale au fost restaurate și vopsite apoi reinstalate. Aceeași abordare a fost luată cu grajdul, o clădire aproape de prăbușire. Prin reutilizarea materialului original și înlocuirea doar a stricului necesar, am reconstruit întreaga clădire dându-i o nouă funcționalitate. Pentru a moderniza clădirea, era necesară realizarea de instalații sanitare interioare. Cu toate acestea, în loc să inserăm elemente străine în casă, s-a adăugat o mică extensie pentru a înlocui fostul coteț al porcului (care s-a prăbușit recent) și pentru a oferi facilitățile necesare astfel încât clădirea să poată îndeplini rolul său ca muzeu al vieții rurale. Această extensie servește și ca punte între nou și vechi, funcție și tradiție, conectând grajdul și casa.

înainte de intervenție

2

după intervenție

5

înainte de intervenție

3

înainte de intervenție

4

după intervenție

8

după intervenție

9

10

DA

6

7

Ca motiv de design, decorul tradițional găsit pe veranda originală a fost replicat pentru a crea un model 3D și o fațadă ventilată în același timp.” [BNA]

Muzeul Șvăbesc, Petrești, jud. Satu Mare

„Muzeul Șvăbesc din Petrești este găzduit de o casă construită în anul 1881, de către o familie de șvabi. Șvabii au fost o populație de origine germană

care a fost colonizată în mai multe valuri în spațiul românesc, începând cu anul 1712. Imobilul a aparținut unei persoane mai înstărite, fiind construită pentru ca două generații să poată trăi concomitent în ea: în camerele de la stradă locuiau tinerii, iar în camerele

din spate locuiau părinții. Este o casă de tip vagon, cu târnaț (prispă) pe toată lungimea ei, iar în curte se găsesc numeroase acareturi, anexe și o șură cu două porți.

Muzeul Șvăbesc din Petrești a fost deschis în 1993, iar în colecția sa sunt

expuse 220 de obiecte, în majoritate donate de localnicii șvabi: piese ale costumului popular șvăbesc, blidare înflorate, piese de mobilier, icoane și statuete religioase, unelte specifice gospodăriei, tablouri pictate, ștergare țesute. În șura din spatele curții se află

trăsuri, semănători, o căruță cu covilțir cu care s-au deplasat șvabii de la Budapesta până la Petrești și în alte 22 de sate dimprejur, dar și alte obiecte destinate traiului și muncii la țară.”
Sursa: <https://muzeedelasat.ro/muzee/muzeul-svabesc-petresti-satu-mare/>

DA

≡

71

8 • EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ

Gospodăria rurală păstrată *in situ*, Enisala, jud. Tulcea

„Ansamblul arhitectural „Gospodăria Țărănească conservată *in-situ*” de la Enisala [...] înfățișează arhitectura tradițională specifică Dobrogei de nord de la începutul secolului al XX-lea. Imobilul a fost achiziționat în anul 1971 de către Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, restaurat și deschis publicului. Astfel, ansamblul cuprinde casa mare (cu magazie, bucătărie și chilier) și anexele: casa mică, cuptorul de vară, porumbarul, samălăcul, fântâna și șoproanele.

Casa mare a fost construită în stilul specific zonei: făcută pe temelie de piatră, cu pereți din lut și paie, acoperită cu stuf. Are o structură simplă, formată din tindă și două camere – una dintre ele era spațiu de locuit, iar cealaltă era „casa bună” sau „casa frumoasă”, unde se organizau evenimentele familiei și unde se ținea zestre. Aceste camere sunt decorate

cu ștergare și alte țesături, create de femei prin prelucrarea bumbacului, a cânepii și a lânii. Pentru a ilustra activitățile bărbatului nord-dobrogean,

în exteriorul casei pot fi văzute căruțe și instrumentar potrivit pentru munca câmpului, pentru olărit sau pentru pescuit.” [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

Muzeul Maghiar Sipos Laszlo, Bogdand, jud. Satu Mare

„Amenajarea galeriei de artă în spațiul fostului hambar face parte din proiectul de restaurare a conacului, împreună cu celelalte componente

ale ansamblului. Aici sunt organizate tabere de creație și rezidențe artistice, iar operele realizate de artiștii invitați sunt expuse în galerie sau în curtea conacului.” [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

8.1.3 CONSTRUCȚII AGRICOLE: HAMBARE, ȘURI, GRAJDURI, PĂTULE ETC.

Șură culturală, Zetea, jud. Harghita

- autori: arh. Lőrincz Barna, Arh. Dénes Péter
- „Clădirea situată în preajma unei mori de apă în curs de reabilitare, este gândită pentru a servi ca loc de întrunire pentru evenimente culturale, work-shopuri pentru promovarea meșteșugurilor tradiționale, expoziții, prezentări de meșteșuguri și materiale tradiționale. Însăși clădirea este un obiect de expoziție cu rolul de a prezenta metode tradiționale de construire, detalii de îmbinări, mod de folosire tradițională a materialelor.”
- Conceptul de arhitectură urmărește

contrastul dintre utilizarea aceluiași material – lemnul – în două ipostaze: lemnul vechi, al construcției istorice, și materialul nou, care oferă

spațiului interior o imagine contemporană. Astfel, pentru finisajul fațadelor au fost utilizate bârnele de lemn ale vechii șure, completat, acolo unde a fost necesar, cu lemn recuperat de la alte construcții. Atât pentru finisarea

suprafețelor interioare, cât și pentru realizarea elementelor de arhitectură (scară, balustrade) este utilizat doar lemn nou. În acest fel, termoizolarea pereților se poate realiza între cele două învelișuri ale clădirii. [BNA]

DA

8.1.4 PATRIMONIUL INDUSTRIAL: MORI, SILOZURI, CONSTRUCȚII FERROVIARE, CENTRALE ELECTRICE ETC.

- În multe sate se găsesc construcții istorice industriale (centrale electrice, turnuri de apă) sau agroindustriale (mori, hambare). Acestea sunt de multe ori abandonate după scoaterea din uz. Potențialul de reutilizare a acestor clădiri nu se limitează la spații expoziționale, ele pot fi reconvertite în clădiri multifuncționale, spații comerciale, de alimentație publică, de cazare, birouri sau de învățământ.
- **În toate situațiile, în cât mai mare măsură, conservarea instalațiilor și a echipamentelor** are însemnătate, alături de **arhitectura clădirilor**, chiar dacă instalațiile nu sunt utilizate iar, aparent, construcțiile nu au valoare arhitecturală. Este important ca toate componentele clădirilor să fie păstrate: **tâmplării (adeșea din profile metalice), scări (metalice), pardoseli, decorații ale fațadelor, materialele utilizate pentru învelitoare și finisajele pereților.**

1

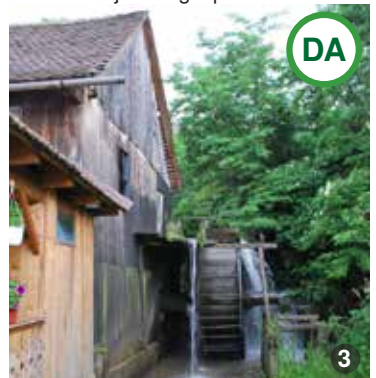
Moara de apă și gospodărie convertite în spații de cazare, Ohaba, Șinca Veche, jud. Brașov.

- Moara de apă, cu instalațiile funcționale, a fost păstrată și poate fi vizitată de către clienții pensiunii care a fost amenajată în gospodăria extinsă.

DA

2

3

4

5

6

[5-7] Morile pentru cereale, împreună cu instalațiile aferente, reprezintă un patrimoniu valoros al zonelor rurale agricole, prezent încă în foarte multe sate; acestea are un potențial ridicat de reconversie a clădirilor în diverse funcțiuni, în special culturale și comunitare, prin natura spațiilor și prin amplasarea, adesea, în intravilan. Alături de mori, construcțiile și instalațiile fostelor gări feroviare și gările fluviiale dunărene, care includ adesea clădiri cu valoare arhitecturală ridicată, construcțiile agroindustriale dezafectate sau cele ale fostelor industrii (inclusiv postbelice) amplasate în zonele rurale ori în extravilanul localităților (inclusiv turnurile de apă), alături de clădiri ale unor unități militare dezafectate, reprezintă un fond construit valoros ce poate fi valorificat prin reconversie, pentru o varietate de noi utilizări, fără a fi necesare intervenții majore, datorită caracteristicilor structurale și spațiale ale construcțiilor. (Vezi și exemplele de la p. 71 și 74.)

7

8

DA

AȘA DA: Muzeul feroviar Ghimeș-Făget, Ghimeș, jud. Bacău, amenajat în zona feroviară, utilizând construcțiile existente.

9

10

DA

AȘA DA: Pentru reabilitarea sau reconversia unor imobile care conțin mai multe construcții, este recomandată valorificarea tuturor componentelor ansamblului – acestea pot căpăta funcțiuni care completează necesarul de spații sau adăpostesc funcțiuni conexe care contribuie la potențarea valorii investiției. Exemplu: Construcții din ansamblul Portului Cultural Cetate, Cetate, jud. Dolj, cu funcțiuni pentru loisir, cultură, turism, alimentație publică etc. [9-10 și 1-3, p. 76]

Centrala hidroelectrică de mică putere de la Sadu, jud. Sibiu

• Centrala de la Sadu a fost construită în 1895-1896 după planurile ing. Oskar von Miller din München ca centrală electrică pentru Sibiu. Sunt conservate echipamentele originale, inclusiv podul rulant, alături de alte exponate care privesc domeniul producerii, transportului și distribuției energiei electrice. Sunt păstrate și întreținute tâmplăriile originale din profile metalice și finisajele pardoselilor, tencuielile și învelitoarea din țiglă ceramică.

DA

DA

III

75

8 • EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ

8.1.5 CONACELE ȘI CONSTRUCȚIILE ANEXĂ ALE ANSAMBLURILOR CURȚILOR BÔIEREȘTI

Spațiu expozițional în construcțiile anexă ale conacului Barbu Drugă, Cetate, jud. Dolj

Amenajarea galeriei de artă în spațiul fostului hambar face parte din proiectul de restaurare a conacului,

împreună cu celelalte componente ale ansamblului. Aici sunt organizate tabere de creație și rezidențe artistice, iar operele realizate de artiștii invitați sunt expuse în galerie sau în curtea conacului.

Spațiu expozițional în construcțiile anexă ale castelului Bánffy, Bonțida, jud. Cluj

Spațiile anexă ale castelului adăpostesc o expoziție cu piesele originale

ale decorațiilor castelului, informații privind istoria acestui edificiu și istoricul restaurărilor. Lucrările de restaurare derulate la ansamblul castelului sunt prezentate și pe panouri amplasate în curtea castelului, în aer liber.

Conacul Henter, centru educațional, Sântimbru, jud. Harghita

• Autori proiect: arh. Máthé Zoltán; arh. Korodi Szabolcs, arh. Pongrácz Eszter, arh. Biró Katalin, arh. Benedek István

„[...] Intenția proprietarului [a fost aceea] de a realiza un centru de educație axată pe ecologie (mlaștinile din depresiunea Ciucului) și tradiții populare. [...] Scenariul funcțional

cuprinde integrarea culturii tradiționale locale unui centru de prezentare și studiu al materialelor și tehnicilor tradiționale de construire, respectiv al soluțiilor durabile și eficiente energetice în reabilitare și restaurare. [...] Curtea conacului s-a amenajat cu propuneri minime: împrejmuire din lemn, accese și alei cu pietriș. Copacii au fost toalețați, și s-au planta unele noi. S-a găsit fântâna originală din sud-vest care s-a reconstituit după exemple din zonă.” [BNA]

DA

Conacul Hagianoff, Manasia, jud. Ialomița

Conacul Hagianoff din Manasia, aflat

în proprietate privată, este amenajat pentru organizarea unor evenimente private, culturale, dedicate companiilor sau pentru copii.

Muzee și case memoriale amenajate în foste conace

Casele memoriale „Constantin Rădulescu-Motru”, amenajate în clădirile fostelor conace, Butoiești, jud. Mehedinți și Nicolae Titulescu, jud. Olt.

Muzeul memorial „Nicolae Bălcescu” amenajat în ansamblul fostului conac al familiei Bălcescu, include fostul conac, construcțiile anexă și biserica parclis a conacului; acesta include și o expoziție de artă etnografică, artă veche românească și mobilier; Valea Bălcească, jud. Vâlcea.

8.2 REABILITĂRI ȘI RECONSTRUCȚII CU ROL MUZEAL-EDUCAȚIONAL

Reabilitarea unei mori de apă, Remetea, jud. Harghita

- Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Györfy László-Miklós

Proiectul include reabilitarea mori și a mecanismului de funcționare.

„Morile de apă reprezintă poate cel mai periclitat sement al arhitecturii vernaculare. [...] Lucrarea este reali-

zată de meșterii locali, prin recuperarea tradițiilor și prin procedee «împrumutate» din sfera restaurării monumentelor istorice. Pentru aceștia, întregul proces a fost un fel de stagiu de formare, nu în sensul perfecționării cunoștințelor tehnice – pe care le stăpâneau la un nivel înalt –, ci al educării percepției, al intervenției în favoarea păstrării autenticității. Astfel, salvarea morii a însemnat, practic, și câștigarea unor meșteri dedicați cauzei salvării moștenirii culturale. Moara nu este monument istoric, dar are șanse reale de a fi clasată ca atare.”

Restaurarea ansamblului unei mori de apă, Suseni, jud. Harghita

- Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Gál Zoltán

„[...] Clădirea, atacată de insecte și ulterior de putregai uscat, se afla în pragul colapsului. Din cauza atacului biologic, moara a trebuit demontată piesă cu piesă, șura la fel, după ce piesele au fost numerotate. [...] Desfacerea s-a făcut cu deosebită grijă, pentru a salva materialul refo-

losibil fără a-l distruge. Printr-un jurnal de „demontare” a fost fotografiat fiecare pas, orientarea fiecărei piese, cota superioară a fiecărei grinzi, tocmai pentru a respecta poziționarea exactă la remontare, până la ultimul detaliu. Păstrarea în aceste condiții a ceea ce se poate, autenticitatea este problema cheie a acestei intervenții reușite până la urmă, în ciuda unei buget redus: 75000 euro.

„[...] Șura nu mai servește pentru agricultură, ci găzduiește diferite eve-

nimente culturale, care pot fi organizate în „spațiul intermediar” oferit de fostul grajd și șura propriu zisă. În acest sens, s-au păstrat cele trei grinzi originale ale tavanului de peste grajd, dar tavanul a fost ridicat pentru a asigura un spațiu adecvat. Noul tavan este susținut de o structură demontabilă. În spațiul șurii s-a păstrat pardoseala din pământ. În afumătoria de odinioară s-a construit un cuptor tradițional, dar cu semnalarea clară că este vorba de o intervenție modernă.” [BNA]

1

2

3

4

Reconstrucția unui joagăr de apă, Zetea, jud. Harghita

• Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Györfy László-Miklós
„Primăria comunei Zetea a avut inițiativa realizării unui fierăstrău cu roată de apă, un ansamblu care să exemplifice tehnologiile tradiționale ale zonei: un fel de mini-muzeu activ, care să transmită mai departe un meșteșug, dar care să fie și spațiu pentru educație și atracție turistică.

După vizitarea mai multor joagăre existente, aflate în stadiu de precollapse, ne-am propus „clonarea critică” a unui mecanism existent - care în urmă cu zece ani încă funcționa și care se găsește la o distanță de 45 de km - precum și realizarea unei „hale industriale” contemporane din lemn. Nu am dorit reconstruirea unui joagăr importat din altă parte și nu am avut date despre cum arăta cel al locului.

• Nu ne-a rămas altă cale decât aceea de a formula un set de principii de ghidaj: construirea unei infrastructuri care să păstreze vie memoria meșteșugului tradițional, a lucrului cu barda, prin suprafețele specifice;
• realizarea unei suprastructuri contemporane, care să nu se rupă, însă, în totalitate de tradiția locului; astfel, am ales scândura ca singur finisaj;
• construirea unui mecanism funcțional, care să sugereze originea

5

sa medievală, dar care nu neagă evoluția istorică a mecanismelor de joagăr, ci mai degrabă reflectă o evoluție firească;

• crearea unui mic centru pentru vizitatori - un spațiu intermediar pentru diferite acțiuni muzeo-pedagogice -

6

7

8

care, practic, „sacralizează” locul, fiind un adăpost și un punct de oprire pentru sufletul trecătorului grăbit;

• exploatarea maximă a peisajului înconjurător și a relațiilor din sit, prin poziționarea ansamblului ca și capăt de perspectivă în curbură drumului de

acces și căutarea unei joncțiuni care să permită ca joagărul propriu-zis să fie poziționat paralel cu cursul de apă, utilizându-se transparența clădirii;

• alegerea protecției fizice a lemnului în locul uneia chimice - pentru a se „pierde” cât mai repede în natură. [BNA]

9

10

11

8.3 REUTILIZAREA UNOR CLĂDIRI FĂRĂ VALOARE ARHITECTURALĂ

după reabilitare 1

3

după reabilitare 6

înainte de reabilitare 2

4

înainte de reabilitare 7

AȘA DA: [1-5] Reabilitarea clădirii căminului cultural din Botiza, jud. Maramureș, arh. Rădu Roșca. Pe lângă reabilitarea clădirii și reamenajarea spațiilor, proiectul a urmărit o mai bună integrare a acesteia în ansamblul rural, în raport cu arhitectura locală. Astfel, volumul masiv al clădirii a fost „fragmentat” vizual prin compoziția volumelor de la nivelul etajului și al acoperișului. Materialele utilizate pentru fațade și învelitoare (șița și placarea fațadelor cu lem netratat) amintesc de tradiția constructivă locală.

5

AȘA DA: [6, 7] Casa Tineretului, Eremitu, jud. Mureș. Imaginea inițială (cca 1985), după reabilitare (arh. Arpad Nagy, 2021). Clădirea a fost construită în 1985 pentru întărirea coeziunii dintre membrii tineri ai comunității catolice din localitate. Intervenția recentă a urmărit adaptarea la cerințele actuale ale comunității, prin realizarea unei săli multifuncționale la parter și a unor spații pentru cazarea peleurinilor la mansardă, rezolvarea problemei accesului și adaptarea arhitecturii clădirii pentru o mai bună integrare în ansamblul arhitecturii tradiționale din localitate.

DA

8

DA

9

DA

10

AȘA DA: [8-10] Construcțiile ansamblurilor conacelor prezente în sate sunt un patrimoniu local relevant pentru întreaga comunitate. Reabilitarea și punerea în valoare aduc beneficii atât proprietarilor, cât și comunității, prin beneficii asociate funcțiunii adăpostite. Construcție-anexă pentru organizarea evenimentelor, conacului Polizu și, Maxut, jud. Iași. [8]. Construcție anexă a conacului din Călinești, jud. Botoșani [9-10].

Exemplu de reutilizare a unor construcții abandonate, fără valoare arhitecturală, care au aparținut unei foste unități militare. Funcțiunea actuală: ateliere protejate, Mediaș, jud. Sibiu

- Arhitectură: ADP Arhitectură, Cluj-Napoca, arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop; Beneficiar: Asociația Phoenix-Speranța; Management de proiect: Habitat for Humanity Romania;
- Fotografii: Cosmin Dragomir
- Suprafață desfășurată: 2.005 mp
- Proiectat: 2016-2017;
- Executat: 2017-2018

Subofițeri a Forțelor Aeriene «Traian Vuia», din Mediaș, zonă denumită local, pe scurt, «la Aviație». Tema de proiectare a cerut reabilitarea clădirii existente și realizarea unor ateliere protejate care vor deservei activitatea de imprimare, ambalare și realizare de suveniruri, respectiv funcțiunile complementare (asistență psihologică, testarea abilităților, cursuri de formare profesională, administrativă etc.). Clădirea e situată într-un sit foarte special. Am vrut să arătăm că nu e nevoie să demolăm clădirile existente pentru a face loc altora noi, cum a început să se întâmple, cu sediul Apelor Târnavei, și să demonstrăm că regenerarea ansamblului se poate face evocând clădirile existente, punându-le în valoare povestea și prezența și, dacă e necesar, adăugând gesturi subtile care aduc un aer proaspăt ansamblului și clădirilor și răspund nevoilor actuale.» [BNA]

Deși nu se află într-o zonă rurală, exemplul ilustrează posibilitățile de reutilizare a clădirilor existente fără valoare arhitecturală, pentru care, de cele mai multe ori, se ia decizia demolării, fără a analiza potențialul de reutilizare. Construcții ale unor foste ansambluri militare se găsesc în multe zone rurale din țară, adesea abandonate. Potențialul de reutilizare a acestui fond construit, deși important, este adesea neglijat.

„Clădirea dată face parte din ansamblul Școlii de Măști Militari și

după intervenție

1

înainte de intervenție

2

Plan mansardă nivel 2

Plan mansardă nivel 1

Plan parter

după intervenție

3

după intervenție

5

înainte de intervenție

6

DA

7

după intervenție

8

propunere de intervenție

9

înainte de intervenție

10

Country Club la herghelia Jucu, Juc-Herghelie, jud. Cluj

• Autori proiect: arh. Victor Mihai Mihăilescu; arh. Ariadna Achim, arh. Sabina Pinzariu, arh. Claudia Popa, arh. Mădălina Doroftei, arh. Iulia Popuța-Clean

- Suprafață desfășurată: 1.850 mp
- Cost: 3000 €/m2

„Proiectul Wildhills s-a născut din dorința beneficiarului de a revitaliza fosta herghelie din Jucu. [...] Pe teren se regăseau un luciul de apă, reamenajat ca spațiu pentru wakeboarding și foste clădiri ale hergheliei (grajd, fânar, depozite, etc), construite la începutul secolului XX. Tema de proiectare a cuprins revitalizarea amplasamentului

prin implementarea unor spații pentru evenimente, flexibile, un restaurant farm to table, camere pentru cazare și relaționarea armonioasă dintre spațiile interioare și elementele naturale înconjurătoare, cuprinzând în ansamblu și activități de agrement care fac parte din istoria locului (călărie, plimbări în natură, farming).

Atenția s-a concentrat pe două corpuri de clădire existente: un fost grajd de armăsari și un fânar, amplasate central pe teren, orientate spre drumul național. Fostul grajd, construit în 1935, cu fundații de piatră, pereți de zidărie portantă și șarpantă de lemn, devine corpul ce va adăposti funcțiunile de restaurant, cazare și sală de evenimente, în timp ce fânarul, o structură

deschisă, cu stâlpi din zidărie pe fundații de piatră și șarpantă de lemn, va fi, inițial, proiectat ca spațiu de co-working, urmând ca, după perioada 2020-2021 să fie regândit ca un al doilea spațiu pentru evenimente corporate de dimensiuni mai mici.

Accentul pus pe păstrarea existențelor a primit, uneori, în fața flexibilității funcțiilor, dar contrastul rezultat între spațiile reconvertite și adicția nouă este expresia opoziției între vechi și nou, între clasic și contemporan. Accesul principal, păstrat, se realizează prin corpul reconvertit, prin foaietul înalt, care creează legătura cu spațiul restaurantului, cu camerele de cazare amplasate la etaj și extinderea nouă - spațiul pentru evenimente. [...]

La exterior, cele două corpuri de clădire sunt expresia unui limbaj lipsit de decorații excesive, cu goluri care oferă ritmicitate fațadelor; o reflexie a elementelor naturale și texturilor care s-au regăsit în construcția acestora încă de la începutul secolului XX. O preocupare a beneficiarului a fost obținerea unui grad de confort mărit pentru utilizatori, atât termic, cât și acustic. Astfel, cu ajutorul colaboratorilor pe specialitățile de instalații, s-au găsit soluții pentru implementarea mai multor sisteme inovatoare de pompe de căldură, panouri fotovoltaice, puțuri de adâncime și gaz, cu scopul echilibrării consumurilor pentru ca întreg ansamblul să poată fi optimizat atât pe timpul verii, cât și iarna. Tubulaturile alese

pentru ventilație sunt din materiale textile, reușind să se încadreze discret în estetica interioară a sălilor, iar prin utilizarea de panouri fonoizolante montate la nivelul tavanului, s-au redus reverberațiile din spațiile largi.

Legătura cu trecutul amplasamentului s-a păstrat prin menținerea caracterului de herghelie și locație pentru turism ecvestru și îmbogățirea experienței cu alte activități de agrement pentru care s-au amenajat spații exterioare dedicate: echitație, alergare, ciclism și wakeboarding. Amenajarea spațiilor exterioare s-a făcut prin intervenții punctuale, care păstrează ideea de utilizare a materialelor naturale și respectă cadrul natural înconjurător și conceptul general.” [BNA]

înainte de intervenție

după intervenție

înainte de intervenție

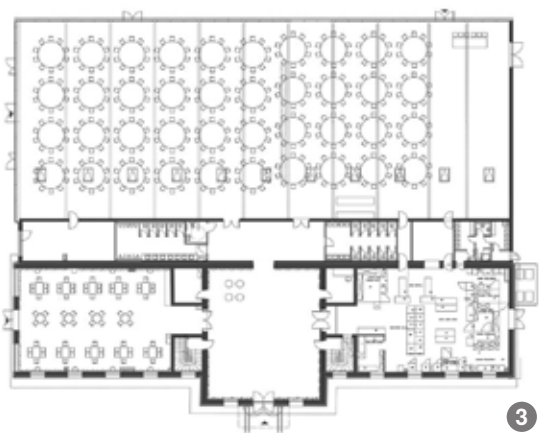
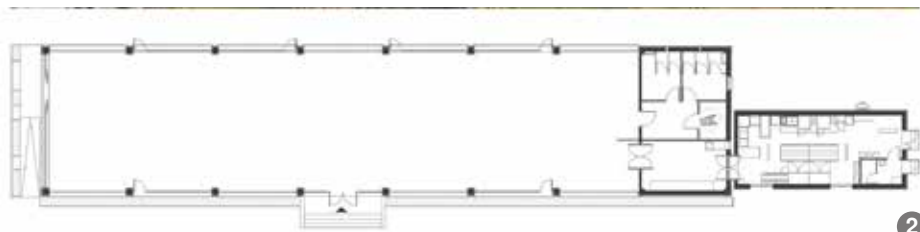
după intervenție

5

6

Exemple de reutilizare a unor clădiri fără valoare arhitecturală: fost garaj auto și clădirile unui fost CAP

Chiar și fără o valoare arhitecturală apreciabilă, fondul construit existent reprezintă o resursă ce nu poate fi neglijată, atât în zonele rurale, cât și în orașe. Reutilizarea construcțiilor existente are implicații nu doar economice, prin reducerea costurilor de investiție implicate de demolarea, îndepărtarea și depozitarea deșeurilor sau prin economisirea unor cantități importante de materiale de construcții, dar și implicații majore asupra mediului, prin reducerea cantității de deșeurii rezultate din demolare și a „costurilor” adiacente ale industriei construcțiilor – energia consumată pentru producerea și transportul materialelor de construcții.

DA

1

2

ASA DA: Exemple de recuperare a unor clădiri fără o valoare arhitecturală evidentă: [1, 2] Reconversia unei construcții anexă, fost garaj în centru cultural, Cetate, jud. Dolj. [3, 7] Amenajarea unor dotări comunitare (cabinele medicale și farmacie) în clădirea unui fost CAP. Circulația exterioară cu pergola din lemn prin intermediul căreia se realizează accesul în diversele spații ale clădirii completează compoziția arhitecturală a volumului printr-un element care adaptează clădirea agro-industrială la scară umană. Preutești, jud. Suceava; proiect: AGD Suceava. [11, 16] Reconversia unui fost garaj în centru cultural, Bârnova, jud. Iași.

înainte de intervenție

DA

3

după intervenție

4

5

6

7

Asociația „Prietenii Bârnovei”, Bârnova, jud. Iași

• Exemplu de reconversie a unei construcții recente în care funcționa un garaj, de către o asociație locală, într-un spațiu pentru activități culturale și sociale. Construcția nouă amintește de casele țărănești din zonă, fără însă a se încerca o reproducere fidelă a acestora; elemente contemporane

se regăsesc și la interior. Obiecte țărănești sau cele din locuințele unor categorii de intelectuali de la sate sunt expuse liber, fără a încerca o imitare a unui cămin rural.

• „Șezătorile” organizate de asociație „răspund nevoii de comunitate, de socializare, de redescoperire a tradițiilor”, cu participarea locuitorilor din generații diferite.

DA

11

înainte de intervenție

12

după intervenție

13

14

15

16

8.4 Exemplu de extindere a suprafeței utile prin amenajarea podului clădirii și realizarea unei scări exterioare de acces la al doilea nivel într-un volum nou, articulat. Reabilitare și extindere grădiniță, Gheorgheni, jud. Harghita

Exemplul prezintă extinderea unei clădiri existente prin transformarea podului în mansardă. Accesul la mansardă se face prin scara inserată într-un volum exterior, articulată de clădirea existentă. Noul volum este integrat în imaginea arhitecturii istorice prin simplitate și prin utilizarea lemnului, păstrând imaginea naturală a acestuia.

Comentariul autorului: „Proiectul reabilitează o clădire existentă, parțial abandonată. După intervenție, numărul de grupe de grădiniță s-a dublat de la trei la șase, clădirea adăpostește o sală de festivități, birouri etc. Utilizarea podului era inevitabilă, și în acest sens s-a preferat realizarea celei de-a doua scări în exterior.” [BNA]

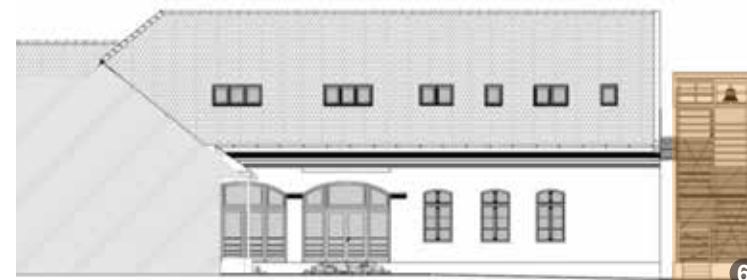
Autor: Larix Studio, arh. Köllő Miklós

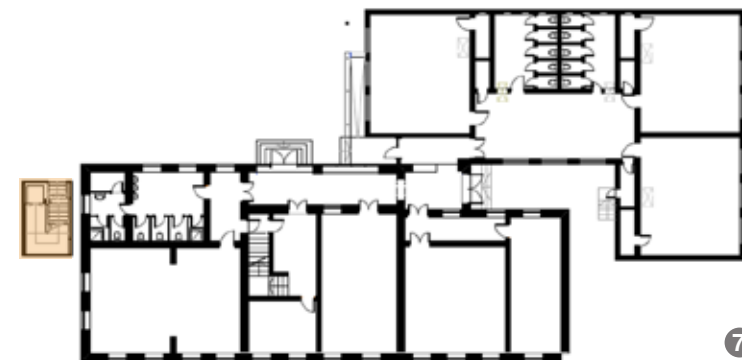
DA

DA

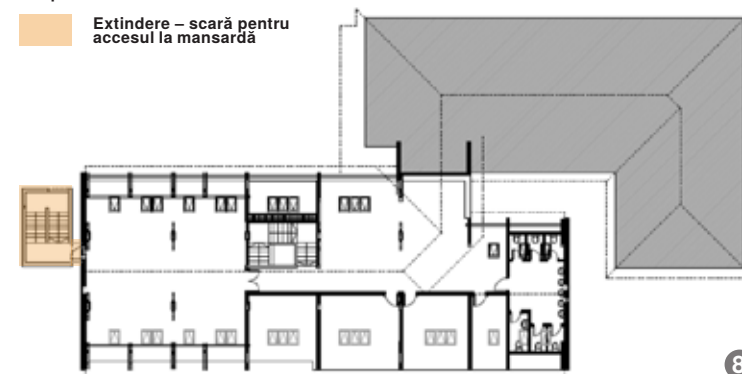

Façade

Plan parter

Extindere – scară pentru accesul la mansardă

Plan mansardă

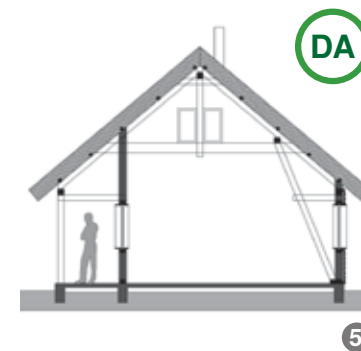
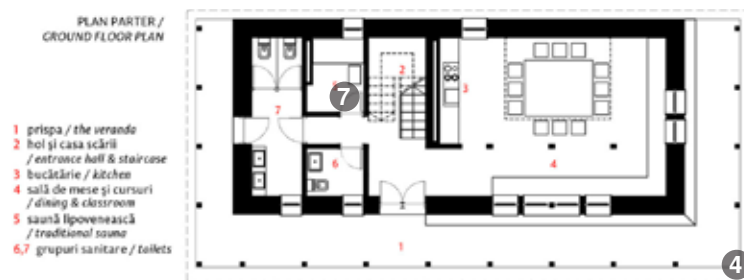
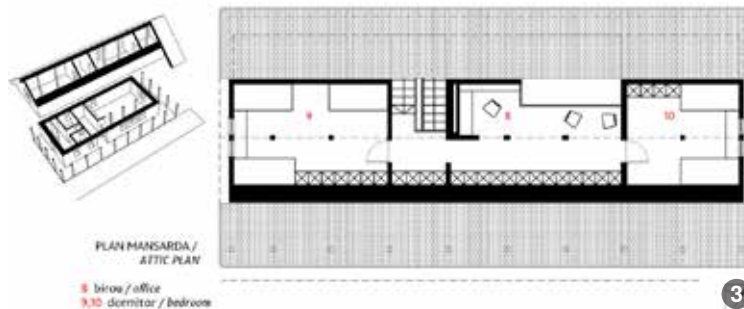
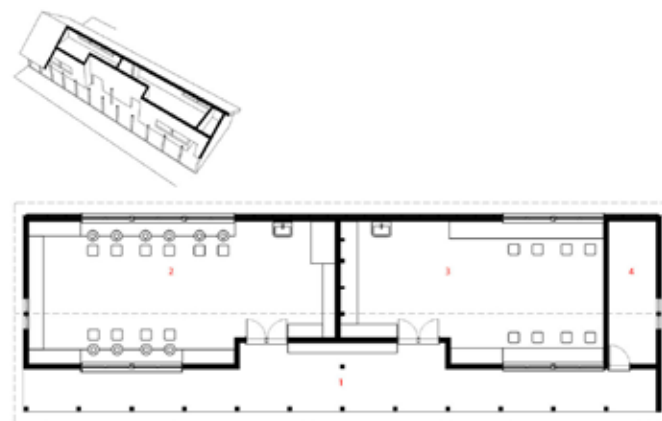
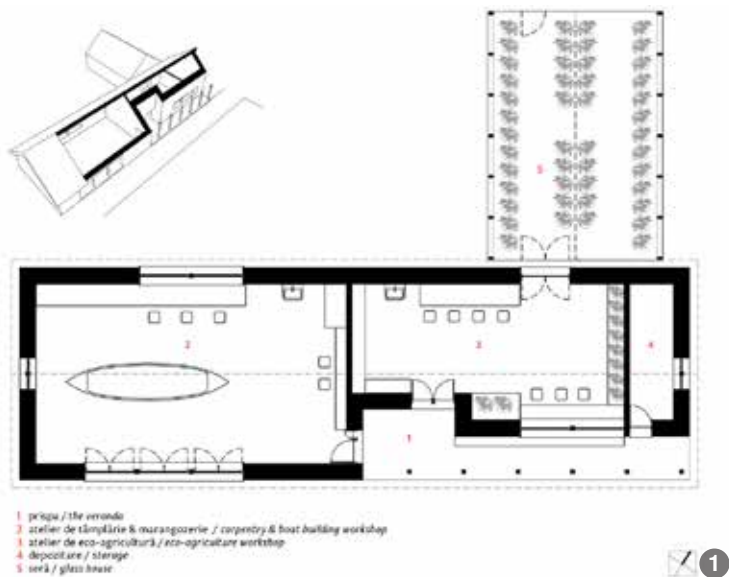
8.5 CONSTRUCȚII NOI ȘI EXTINDERI

Eco - Chilia, ansamblu de construcții ecologice pentru activități de reintegrare socială a deținuților, Tâtaru-Chilia Veche, jud. Tulcea

• Autori proiect: arh. Esenghiul Abdul, arh. Claudia Trufaș, arh. Christian Beros; fotografii: Nicu Ilfoveanu

„Construcțiile au fost realizate utilizând materiale locale, cu un impact minim asupra mediului, și tehnici de con-

strucție inspirate din cele tradiționale, și în același timp este opțiunea cea mai viabilă din punct de vedere economic, implicând cele mai mici costuri pentru transportul materialelor importate. În proiect s-a ținut cont de faptul că mâna de lucru este asigurată integral de către deținuți, iar construcția caselor este primul exercițiu de acest fel pentru majoritatea lor, reducându-se complexitatea detaliilor constructive.” [BNA]

Centru comunitar în Buftea, jud. Ilfov

• Echipa de proiectare: arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop

Funcțiunea este dispusă într-o compoziție de volume pavilionare, arti-

culate. Clădirea este concepută pentru a fi construită în două etape. Deși au o arhitectură contemporană, ambele volume sunt configurate cu acoperiș în patru ape, care este specific zonei în care sunt amplasate construcțiile.

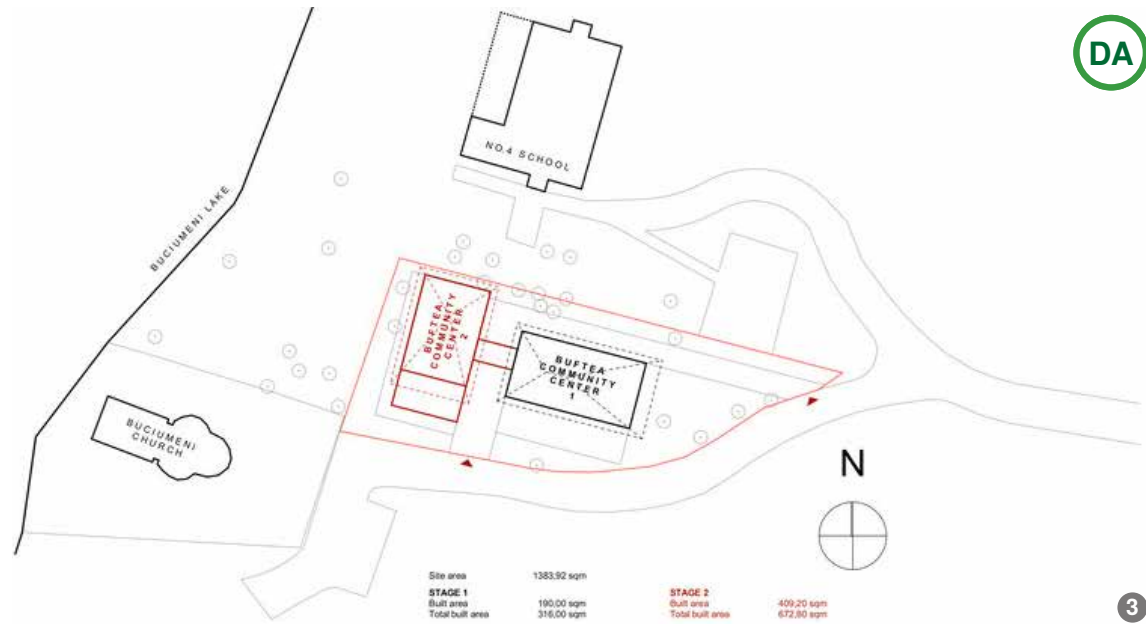
1

2

6

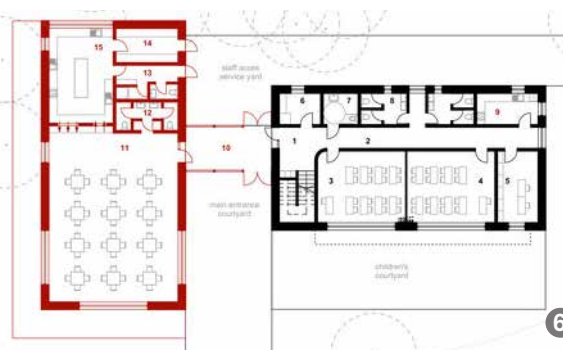
3

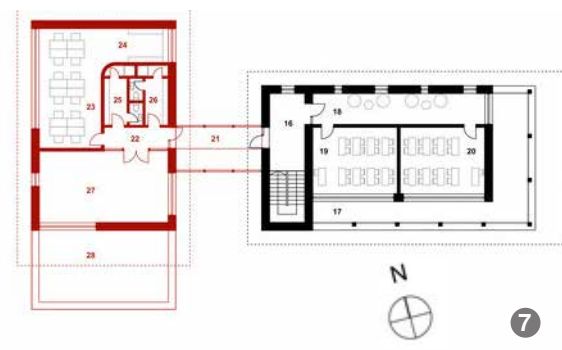
4

5

6

7

STAGE 1 - volume A - ground floor

1 Lobby	37,60 sqm
2 Hallway	22,05 sqm
3 Classroom no.1	30,66 sqm
4 Classroom no.2	30,75 sqm
5 Manager office	14,25 sqm
6 Technical Room	6,38 sqm
7 Accessible toilet	5,39 sqm
8 Toilets	16,68 sqm
9 Cooking area	16,68 sqm
10 Counseling office	16,68 sqm

STAGE 2 - volume B - ground floor

10 Vestibule	18,00 sqm
11 Dining hall	106,58 sqm
12 Toilets	6,72 sqm
13 Staff locker room	10,44 sqm
14 Food storage	10,44 sqm
15 Kitchen	29,72 sqm

STAGE 1 - volume A - first floor

16 Hallway	13,50 sqm
17 Terrace	41,25 sqm
18 Corridor and playing area	26,40 sqm
19 Classroom no.3	27,55 sqm
20 Classroom no.4	27,55 sqm

STAGE 2 - volume B - first floor

21 Hallway	9,00 sqm
22 Hallway	6,75 sqm
23 Media room	36,32 sqm
24 Library niche	11,35 sqm
25 Girls' locker room	6,67 sqm
26 Boys' locker room	8,81 sqm
27 GYM / multifunctional room	45,00 sqm
28 Terrace	45,00 sqm

Casa de cultură Sâncraiu, jud. Cluj

• Echipa de proiectare: arh. Alb Cristina, arh. Dunca Andrei, arh. Ciupe Marius, arh. Tulogdy László, arh. Tánzos Katalin

„Terenul destinat construcției are o formă triunghiulară, generată de intersecția principalelor drumuri ale localității, și este marcat de prezența unui spațiu verde matur, cu pini înalți ce conferă locului un caracter distinct. Încă din fazele incipiente ale proiectării, obiectivul nu a fost conceperea unei clădiri pur funcționale, ci definirea unui reper cultural și urbanistic, capabil să susțină viața comunității și să se afirme ca un element de continuitate între trecut și prezent, între tradiție și contemporaneitate.

Principala provocare a constat în integrarea armonioasă a noii construcții în peisajul cultural și construit specific comunei. Construcția nu a fost gândită ca un obiect arhitectural strident sau standardizat, ci ca un edificiu capabil să se înscrie firesc în structura satului, respectând scara locului și îmbogățind spațiul public fără a-l domina. Proiectul urmărește o adaptare organică la structura existentă a așezării. Insula centrală, pe care se află amplasamentul, a fost interpretată ca nucleu comunitar. Volumetria și retragerile au fost atent calibrate pentru a conserva

o parte semnificativă din vegetația existentă, în special arborii maturi din zona sudică a terenului. Rezultatul este o grădină protejată și accesibilă comunității, care funcționează ca fundal natural pentru spațiile principale, cum ar fi sala de spectacole, biblioteca și sălile de curs. Din punct de vedere funcțional, ansamblul este articulat în jurul a două tipologii vernaculare reinterpretate: „șura” și „casa”.

Aripa vestică – „șura” găzduiește sala de spectacole, un spațiu multifuncțional de dimensiuni mari, dotat cu supanță, ce permite organizarea unor activități culturale diverse: spectacole de teatru, concerte, conferințe, expoziții sau întâlniri comunitare. Înălțimea generoasă a interiorului și deschiderea liberă a planului asigură flexibilitate și o experiență spațială impresionantă. Aripa estică și volumul central – „casa” răspund nevoilor zilnice ale comunității. La parter se află vestiare, o sală de lectură, birouri administrative și o sală de curs, toate organizate cu acces direct și relații vizuale către exterior. Etajul este rezervat unor funcțiuni mai specializate: săli de sport cu vestiare și grupuri sanitare, dar și o sală de curs de dimensiuni medii, destinată atelierelor și activităților educative. Prin această organizare, Casa de Cultură depășește statutul de clădire destinată doar evenimentelor punctuale și devine un organism viu,

capabil să deservească comunitatea zilnic, să adăpostească activități variate și să contribuie la consolidarea identității colective. Expresia arhitecturală a fost gândită pentru a dialoga cu limbajul locului, dar într-o cheie contemporană. Acoperișurile înalte, cu pantă de 60°, evocă tipologiile caselor și anexelor din Călata, iar prin fragmentarea volumetrică reduc percepția de masivitate. Clădirea este astfel percepută nu ca un bloc compact, ci ca o compoziție de unități mai mici, apropiate de scara gospodăriilor tradiționale. Fațadele alternează

suprafețe pline și vitrate, deschizând interiorul către grădină și către spațiul public. Inspirare de casele tradiționale cu prispă și de anexele agricole – hambare, șuri – ele propun o reinterpretare a proporțiilor și detaliilor. În locul unei imitații directe, proiectul oferă o lectură contemporană a unor forme și elemente arhetipale, păstrând un aer de familiaritate pentru comunitate. Materialele utilizate contribuie decisiv la definirea caracterului clădirii. Alegerea lor urmărește simplitatea și autenticitatea, în acord cu tradițiile constructive locale:

- Tencuiala albă oferă un fundal neutru și luminos, care accentuează liniile clare ale volumelor și umbrele acoperișului.

- Calcarul este folosit pentru soclu și elemente exterioare, adăugând robustețe și o ancorare în specificul natural al zonei.

- Lemnul apare atât la interior, în finisaje și elemente structurale vizibile, cât și la exterior, ca material de placaj, creând o legătură de căldură între spațiu și utilizatori.

- Tâmplăria verde reprezintă un accent cromatic ce evocă cromatica tradițională întâlnită în gospodăriile din Călata.

- Țigla ceramică pentru acoperiș completează ansamblul, menținând coerența cu imaginea satului și

contribuind la integrarea vizuală.

Prin această combinație de materiale, Casa de Cultură dobândește o atmosferă autentică, sobră și echilibrată, unde fiecare textură are un rol precis în articularea ansamblului.

Amplasarea clădirii în centrul comunei îi conferă un rol urban de prim-plan. Orientarea perpendiculară

pe direcția străzilor principale creează perspective noi și deschide vizual spații verzi și curți interioare. Clădirea nu se comportă ca un obiect izolat, ci ca o extensie a țesutului existent, completând structura satului și organizând spațiul central. Noua Casă de Cultură din Sâncraiu devine astfel mai mult decât un edificiu cu

funcțiuni culturale. Ea se afirmă ca o platformă comunitară – un loc de întâlnire, de socializare, de învățare și de manifestare artistică. Totodată, reprezintă o demonstrație a modului în care arhitectura contemporană poate dialoga cu tradiția fără a o imita servil, respectându-i spiritul și valorile.” [BNA]

Casă comunitară, Leliceni, jud. Harghita

- Autori proiect: arh. Esztány Győző, arh. Albert Csaba

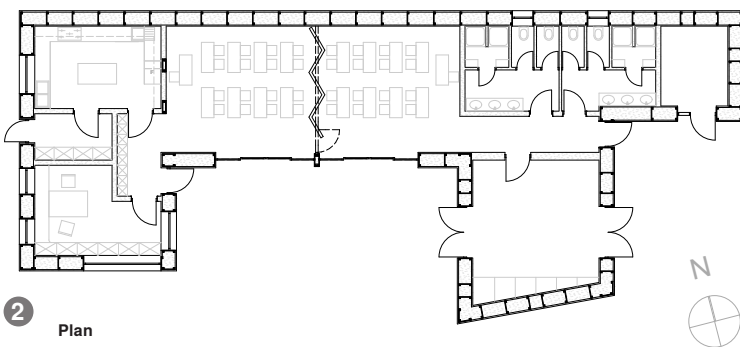
„Funcțiunea principală a Casei comunitare este sala multifuncțională de la parter, care poate fi împărțită în trei părți egale, în funcție de necesitățile momentului (de exemplu pentru activități de grup). Pe această funcțiune se sprijină cele complementare: foyerul sălii, chicinetă, depozitele și grupurile sanitare. La subsol sunt amplasate băile, spațiul pentru supravegherea copiilor, camera centralei termice, depozitele și o încăpere multifuncțională.” [BNA]

Centrul comunitar CERC, Boldești-Scăieni, jud. Prahova

- Autori: arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop
- Fotografii: Cosmin Dragomir
- Suprafață desfășurată: 2005 mp

Centrul comunitar este amplasat într-o comună cu un nivel crescut al sărăciei. Clădirea centrului este amplasată pe o parcelă pe care existau clădirea unui dispensar și o grădiniță, funcțiunile fiind completate de un loc de joacă pentru copii și un teren cultivat. Pentru construcții au fost preferate materialele naturale: clădirea este realizată cu o structură din lemn și pereți din baloți de paie, tencuială de lut, iar învelișul este din șită. Pentru reducerea impactului asupra terenului, a fost adoptată o soluție de fundare cu șuruburi din metal. Un element din tradiția locală – nuiielele împletite – a fost utilizat pentru împrejmuire și la amenajarea interioară, la care au fost implicați membri ai comunității locale.

DA

6

7

2

Plan

4

5

8

1

2

10

DA

11

3

4

5

12

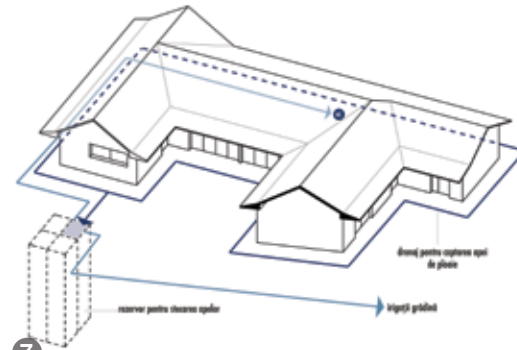

6

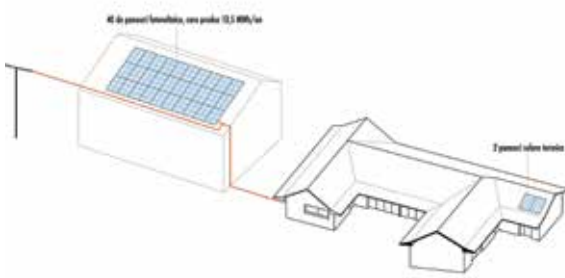
Ventilație cu recuperare de căldură

- Receptor de căldură
- Extragera aerului
- Introducere aer proaspăt
- Evacuare aer
- Introducere aer proaspăt încălzit

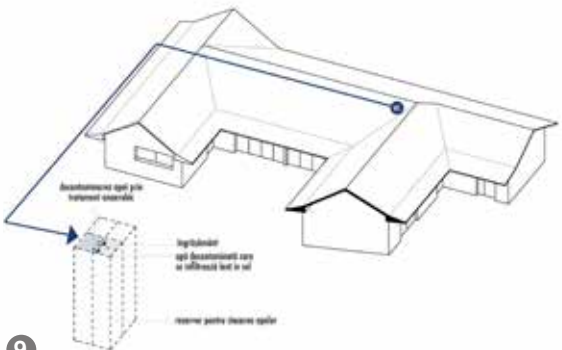
7

Utilizarea apei de ploaie

8

Scheme de realizare a instalațiilor

9

Tratarea apei gri

13

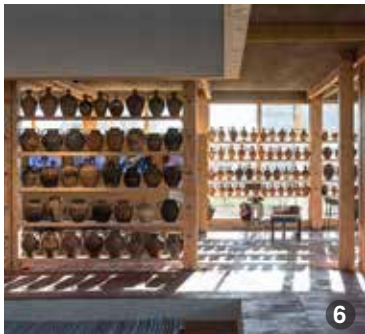
Muzeul-atelier „Școala de la Piscu” Piscu, jud. Ilfov

- Arhitectură: arh. Cristina Constantin, arh. Cosmin Pavel
- Suprafață desfășurată: 2.005 mp.
- Proiectat: 2016-2017; executat: 2017-2018.

Amplasamentul muzeului-atelier este în vatra satului, într-o zonă cu locuințe și gospodării tradiționale. Cu toate acestea, clădirea muzeului-atelier, desfășurată pe două niveluri, se încadrează armonios în țesutul existent, datorită retragerii mai mari a volumului înalt și prezenței vegetației. Totodată, împrejmuirea joasă, din șipci de lemn, și materialele de construcție utilizate pentru clădire contribuie la integrarea

ansamblului în spațiul rural.

- Fațadele sunt retrase în spațiile unui portic pe două niveluri ce amintește de pripele tradiționale. În acest fel, suprafețele mari vitrate sunt umbrite și nu reflectă razele soarelui, astfel că prezența vitrajelor mari este estompată. Materialele utilizate sunt naturale: lemn, pardoseală din ceramică, pereți din lut.
- Funcțiunea cuprinde spații de expunere: expoziție permanentă (colecția de ceramică) și expoziții temporare la etaj, ateliere de ceramică și pentru gravură; spațiu multimedia.
- În spațiul central, deschis pe două niveluri, este amplasat trunchiul unui arbore secular, recuperat dintr-o mlaștină din apropierea satului.

DA

Atelierul de ceramică al meșterului popular Ionel Cococi, Vădastra, jud. Olt
 • Atelierele meșterilor populari din sate pot adăposti spații expoziționale sau pot fi deschise pentru demonstrații pentru vizitatori. Astfel, acestea pot deveni atracții turistice, oferind turiștilor, pe lângă vizitarea atelierului, posibilitatea achiziționării produselor realizate de meșteri.

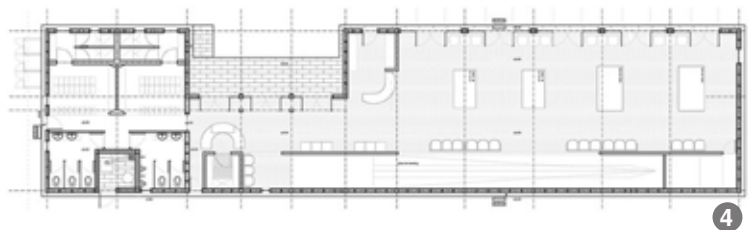
Casa Rurală „Ion Avram Dunăreanu”, Suhurlui, jud. Galați
 • „Casa cu prispă și cerdac din Suhurlui a fost clădită de soții Andone și Maria Avram, respectând arhitectura zonei. Fiul acestora, Ion Avram Dunăreanu, atras fiind de domeniul literar și artistic, a completat colecția din casă. În deplasările prin țară a strâns materiale care sunt reprezentative pentru cultura tradițional românească. În 1997 a deschis muzeul

Casa Rurală „Ion Avram Dunăreanu”, iar zece ani mai târziu a hotărât donarea casei și a obiectelor către Muzeul de Istorie din Galați. [...] Casa are două camere mari – camera bună și camera de zi cu zi – și alte două mici, în spate – chilerul cu vatră și chilerul cu război de țesut. Se poate intra apoi în spațiul meșteșugului, adică în atelierul de fierărie și tâmplărie, ale căru obiecte sunt adunate din sat.” [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

Centru de agrement și recreere, Corbi, jud. Argeș

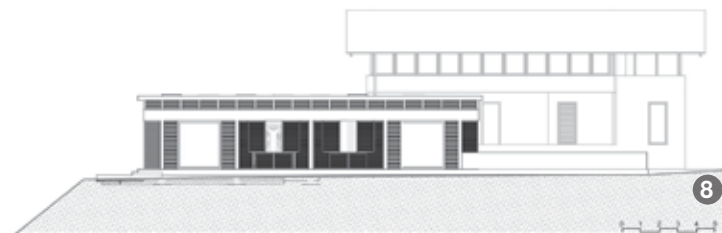
- Autori proiect: Liviu Pruna, Alexandru Dumitrescu
- „Investiția privată, din fonduri europene, reunește pe același lot mai multe activități recreative: sala multifuncțională ce dispune de o pistă de bowling și mese de biliard, teren de tenis/fotbal, și piscina în aer liber cu toate dotările aferente.” [BNA]

Pavilion pentru evenimente Buziași, jud. Timiș

- Autori proiect: arh. Ioan Andreescu, arh. Vlad Gaivoronschi, arh. Ovidiu Gabor, arh. Marian Râță; fotografii: Ovidiu Micșa, Ovidiu Gabor
- „Pavilionul este dedicat adăpostirii unor evenimente sociale de scară redusă, desfășurate în sezonul cald,

realizând o legătură directă cu via, cu zona de acces pe proprietate, cu casa și cu noile dezvoltări. Am ales lemnul ca material principal de construcție; structură simplă, bine ritmată și proporționată este de fapt și principalul mijloc de expresie arhitecturală. Pavilionul are câteva mari panouri de sticlă cu logo-ul serigrafiat al domeniului, care filtrează vederile spre exterior; poate fi complet închis și/sau deschis, folosind panouri-jaluzele pliabile și glisante din lemn închis la culoare. Lumina zenitală pătrunde printre grinzi prin luminatoarele dispuse ritmic.” [BNA]

Ecoturism și educație ecologică, Huta Voievozi, jud. Bihor

• Autori proiect: arh. Alexandra Bursuc, arh. Ernest Pafka, designer Adrian Sabău

„Terenul pe care se află construcțiile este parțial în perimetrului sitului Natura 2000 ROSCI 0322 Muntele Șes. [...] S-a realizat un centru ce este compus dintr-o clădire comună principală dotată cu loc de luat masa, sală multifuncțională, grupuri sanitare și birou de management, și 13 căsuțe compuse dintr-un dormitor cu câte 4 locuri de dormit și o baie complet echipată. [] Centrul de management, cercetare și educație ecologică este menit să ofere informații cu privire la biodiversitatea prezentă în zona rurală

și a ariei protejate, prin utilizarea unui mix de elemente multimedia elevilor, studenților și populației generale, posibilitatea organizării de evenimente dedicate unor teme speciale de mediu sau locale, derularea unor ore de informare și conștientizare adresate elevilor și studenților din comunitățile locale și nu numai, posibilitatea folosirii centrului pentru diverse activități locale, dedicate mediului de către comunitatea locală și îmbunătățirea capacității populației de a înțelege complexitatea mediului înconjurător, a conceptelor de arie protejată și dezvoltare durabilă, a faptului că integritatea, calitatea și productivitatea ecosistemelor naturale condiționează starea de sănătate și bunăstarea comunităților locale.” [BNA]

Ansamblu de construcții cu funcțiuni mixte: agrement, alimentație publică, spații pentru conferințe și cazare, Râșnov, jud. Brașov

• Autor proiect: arh. Mihai Nuță;
colectiv: arh. Bogdan Ștefan,
arh. Ileana Savescu, arh. Ion Soreanu,
arh. Emilia Țugui

„Ansamblul de loisir «Cuibul de lemn»
este situat pe malul râului Ghimbășel.
[...] Zona beneficiază de persepec-
tive majore asupra masivului Bucegi și
masivului Piatra Craiului.”

DA

Muzeul Pietrei Craiului, Zărnești, jud. Brașov

• Autori proiect și fotografii: arh. Mihai Nuță, arh. George Postelnicu

Construcția este amplasată în extravilan, la poalele munților Piatra Craiului. Forma organică a volumului acoperit

cu șită amintește silueta munților din vecinătate. Proiectul reprezintă un exemplu de utilizare creativă a materialelor tradiționale în arhitectura contemporană. Muzeul prezintă flora, fauna și geologia zonei.

Colecția etnografică și tabăra de meșteșuguri tradiționale – Fundația „Kallós Zoltán”, Râscruci, jud. Cluj

Clădirea este amplasată la marginea localității Râscruci. Terasale și spațiile acoperite pentru activități în aer liber se deschid către o panoramă asupra localității. Elemente care contribuie la încadrarea construcției în țesutul satului tradițional:

- configurarea acoperișului în două ape, specific zonei;
- materialele utilizate pentru învelitoare (țiglă ceramică), fațade (lemn, tencuială și placare cu piatră calcaroasă), tâmplării;
- utilizarea materialelor în culorile naturale și a culorilor neutre pentru fațade, tâmplării, accesoriile acoperișului (jgheaburi și burlane);
- prezența vegetației, care acoperă cea mai mare parte a terenului neconstruit.

Pentru ilustrarea activităților Fundației Kallós Zoltán, vezi imaginile 6-11 de la pag. 4.

DA

Muzeul popular „Nicolae Popa”, Târpești, jud. Neamț

- Muzeul a fost înființat în 1964 de Nicolae Popa, meșter popular și poet, amenajat inițial într-o veche clădire.
- Vechea locuință a familiei adăpostește majoritatea creațiilor lui Neculai și al Elena Popa (măști și costume pentru spectacolele de Crăciun și Anul Nou) și o colecție de veste

țărănești brodate.

- În 1976, este construit un corp nou, destinat colecțiilor de etnografie, arheologie, numismatică, obiecte religioase, pictură naivă.
- În curte sunt expuse sculpturile în lemn și piatră ale lui Nicolae Popa; curtea este împrejmuită cu un gard de nuiete împletite, iar accesul se face printr-o poartă de lemn, sculptată de

meșterul popular.

- Ansamblul cuprinde un atelier de artă al membrilor familiei Popa (sculptură, pictură, ceramică), spații de cazare și spații unde sunt comercializate măști, obiecte tradiționale din lemn, sculpturi naive în lemn și piatră, pictură pe sticlă și pe lemn. Astfel, prin intermediul funcțiilor complementare, sunt asigurate resurse pentru muzeu.

DA

Muzeul Răzeșilor Găzari de pe Valea Tazlăului Sărat, Prăjești, jud. Bacău

• Muzeul a fost deschis în 2015, prin donația terenului din partea unui fiu al satului (prof. univ. dr. Constantin Pasacan, căruia îi aparține ideea înființării muzeului) și cu contribuția administrației locale pentru construirea clădirii. Muzeul conține mai multe secții, precum: Istoria școlii și a învățământului; Viața răzeșilor găzari, secții dedicate meșteșugurilor, obiceiurilor, gospodăriei tradiționale țărănești, dar și o secție de arheologie.

• Volumele simple, culorile și materialele într-un număr redus care au fost folosite pentru finisaje fac ca arhitectura modernă a clădirilor să nu fie într-un contrast supărător cu construcțiile din jur. Atât materialele (piatra naturală pentru soclu, tencuiala pentru fațade, lemnul), cât și culorile (alb și maro-brun) sunt caracteristice arhitecturii tradiționale din zonă.

• În plus, amplasarea clădirii pe parcelă, retrasă față de limitele de proprietate, și vegetația contribuie la integrarea în țesutul construit. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

Muzeul „Flori de Mină”, Cheia, jud. Prahova

Muzeul a fost deschis în 2002 și este dedicat cristalului. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

„Muzeul Chihlimbarului”, Colți, jud. Buzău

Secția a Muzeului Județean Buzău, „Muzeul Chihlimbarului” se află în zona singurei exploatare de chihlimbar din România, unde a funcționat o mină între 1927 și 1948. Muzeul face parte din Geoparcul „Ținutul Buzăului”, declarat sit UNESCO în 2022. Muzeul expune, pe lângă chihlimbar, o colecție de flori de mină și expozite de faună fosilă, parte a aflate în patrimoniul Muzeului Județean Buzău. Pe lângă muzeul din Colți, Muzeul Județean Buzău mai deține o secție în Pârscov, unde se află Casa memorială „Vasile Voiculescu”. Secții ale muzeelor județene pot funcționa în localități rurale din județ sau casele memoriale din sate pot fi adesea administrate prin intermediul muzeelor județene.

Pentru a adăposti colecția de chihlimbar a muzeului, inițiată în deceniul al optulea al secolului XX, între 1973 și 1979, a fost construită în Colți, localitatea unde a funcționat mina de chihlimbar din perioada interbelică, clădirea actuală a muzeului. Aceasta a avut ca model casele țărănești din zonă. Muzeul a fost deschis în 1980. Fațadele sunt placate cu piatră la nivelul parterului și sunt finisate cu lemn la nivelul etajului. Tâmplăriile, pizia, intradosul streșinii, stâlpii și balustrada pridvorului sunt realizate din lemn, finisat, ca și lemnul de pereților de la etaj, în culori naturale. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

DA

1

2

4

5

6

Casa-Atelier Gravor „Gabriel Popescu”, Vulcana Pandlele, jud. Dâmbovița

• Clădirea a fost construită între 1902 și 1905 după planurile artistului gravor, ca locuință a familiei, având înglobat și atelierul de gravură al artistului. Fațadele sunt finisate cu tencuială la parter și lemn la etaj, pridvor și pizie. Clădirea este acoperită cu șită. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

DA

7

8

9

10

11

12

13

Muzeul Ivan Patzaichin – Centru de Inovare Comunitară, Mila 23, jud. Tulcea

• Autori proiect: arh. Georgiana Iulia Dumitrescu, arh. Iulia Anghel, arh. Kalliopi Dimou, arh. Sorin Istudor, arh. Ștefan Păvăluță, arh. Teodor Frolu; fotografii: Mani Gutău

„Muzeul Ivan Patzaichin – Centru de Inovare Comunitară [...] celebrează succesele marelui campion și oferă un cadru pentru expunerea preocupărilor sale privind Delta, pentru încurajarea și exprimarea culturii și tradițiilor lipovenilor din Mila 23 și pentru punerea în valoare a biodiversității fragile a Deltei Dunării. [...]”

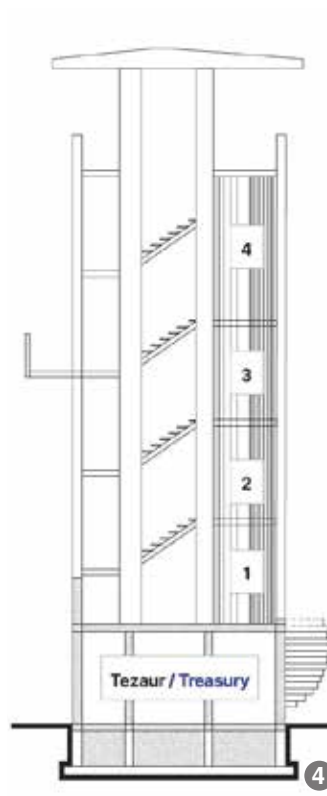
Muzeul Ivan Patzaichin – Centru de Inovare Comunitară de la Mila 23 reconfigurează ideea de muzeu, integrându-l într-un centru cultural modern și devenind astfel un stâlp esențial în

progresul dinamicii comunității locale. Funcționând ca o platformă dedicată celebrării realizărilor și preocupărilor lui Ivan Patzaichin, muzeul oferă un cadru vibrant pentru expunerea culturii și tradițiilor lipovenilor din Mila 23, subliniind în același timp fragilitatea biodiversității Deltei Dunării. [...]

Turnul – observator este spațiul muzeal care documentează cariera lui Ivan Patzaichin. În Tezaur se află cele mai valoroase dintre medaliile și distincțiile sale.

Pavilionul permite organizarea de activități adicente, de natură culturală, artistică, educativă și de construcție comunitară.

Zona de gastronomie prezintă principiile de funcționare ale unui Punct Gastronomic Local, concept inițiat de Ivan Patzaichin și legiferat în urma contribuției sale directe.” [Sursa text și imagini: <https://muzeu.ivan-patzaichin.ro>]

Muzeul Colectivizării, Tămășeni, jud. Neamț

• Autori proiect: Cosmina Goagea, Justin Baroncea, Constantin Goagea, Dragoș Neamu; fotografii: Andrei Mărgulescu

„Decizia de design a fost să nu ne atingem de case, pentru că finisajele erau

originale, cu zugrăvelile decorative din perioada comunistă, cu tâmplării și mobilier adunat de-a lungul a zeci de ani. Am avut grijă să evităm orice metaforă, orice muzeificare, orice stridență; să păstrăm doar această scurtă aparență de fresc, așa cum era și viața oamenilor în comunism. [...]

Tematica muzeului se structurează pe

18 spații distincte (camere din cele două case, spații-anexă, spații exterioare), fiecărui spațiu fiindu-i dedicată o temă specifică: Cote, Casa, Pământ, Pâine,

Furie, Revoltă, Estul, Destinul, Miliția, Agitatorii, Ascunzătoarea, Rezistența, Omul Nou, Carne și vin, Apă, Gaz, Fier vechi, Unelte agricole.” [BNA]

Valorificarea patrimoniului arheologic recent • Construcție semi-îngropată: Muzeul Tirpitz, Tirpitz, Blavand, Danemarca

• Autori proiect: Bjarke Ingels Group „Arhitectura muzeului Tirpitz este în antiteză cu cea a buncărului din Al Doilea Razboi Mondial. [...] Clădirea închisă și ermetică se opune deschiderii noului muzeu. Galerile au fost integrate în dune precum o oază deschisă în nisip, în contrast puternic cu monolitul din beton al fortăreței naziste. Crestăturile acoperite cu buruieni taie dunele din toate părțile și se întâlnesc într-un punct central, aducând aer și lumina în inima complexului muzeal.” Bjarke Ingels. Sursa: <https://www.spatiuconstruit.ro>

8.6 PATRIMONIUL ARHEOLOGIC

Cădirile destinate patrimoniului arheologic (muzee, construcții de protecție, centre de cercetare) pot fi edificate pe amplasamentele siturilor arheologice, adiacent acestora sau în vecinătate. În raport cu zona construită, acestea pot fi în intravilanul localităților rurale sau urbane, la periferie ori în extravilan, în zone neconstruite. Pe lângă rolul de protecție și de spațiu de expunere, o atenție deosebită trebuie acordată integrării clădirilor, adesea de mari dimensiuni, în țesutul construit sau, în cazul celor amplasate în zone needificate, în peisaj (cadru natural ori terenuri cultivate). Vezi și recomandările de la p. 26-29. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

Complexul Muzeal „Tropaeum Traiani” Adamclisi, jud. Constanța

„În anul 1977, a fost deschis și Muzeul „Tropaeum Traiani”, un muzeu de sit care expune vestigiile din cetatea romană, metopele originale ce ilustrează scene de luptă, piese din ceramică, podoabe și alte elemente de sculptură.” Muzeul se află în intravilanul localității, fiind inserat într-o zonă nu foarte dens construită, astfel construcția beneficiază de prezența vegetației înalte din preajma amplasamentului. Peretele opac al fațadei principale este decorat cu o alegorie în tehnica sgraffi. A tâ n uanțele fațadelor, cât și ale panoului decorativ preiau culoarea crem a pietrei vestigiilor arheologice. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

1

2

3

4

5

DA

6

7

8

Muzeul cetății Enisala, jud. Tulcea

• Muzeul este amplasat adiacent cetății medievale, în afara localității. Construcția este inspirată din arhitectura Dobrogei, cu utilizarea materialelor și culorilor specifice zonei: piatra, olanele, tâmplăriile și paziile vopsite în albastru. Trotuarele și treptele exterioare sunt finisate cu ciment sclisvit, fără o încercare de a-l „innobila”, prin placarea cu alte materiale sau imitații. [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

Muzeul paleocreștin din Niculițel, jud. Tulcea

• Construit pe amplasamentul sitului arheologic descoperit în 1971, atât poziția, cât și dimensiunile și forma în plan ale muzeului sunt condiționate de acesta. Construcția pentru protecția sitului arheologic a fost realizată în 1993 și reabilitată și extinsă în 2012. Iluminarea se realizează prin fâșia de ferestre dispuse la partea superioară a pereților, fațadele fiind aproape integral opace. Fațada principală este placată cu piatră de calcar, iar cele laterale sunt tencuite, cu o culoare similară cu aceasta (crem). [Sursa: www.muzeedelasat.ro]

8.7 Exemplu de fragmentare a volumului construit pentru integrarea în țesutul satului tradițional: grădiniță, Gheorgheni, jud. Harghita (vezi p. 10)

- Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Madaras Péter
- Autori fotografii: 1 Szász Adorján, 2, 3 Szigeti Vajk-István
- Suprafață desfășurată: 800 mp

Pentru a reduce impactul volumului amplasat în vatra satului, într-o zonă cu parcelar și țesut tradițional, cu gospodăria rurală, volumul clădirii a fost fragmentat. Fragmentarea volumului este vizibilă în special la nivelul acoperișurilor. Pentru configurarea volumetrică a acoperișului, au fost preluate proporțiile volumelor construite existente în gospodăriile din sat.

Elemente care contribuie la încădrarea construcției în țesutul satului tradițional:

- fragmentarea volumului compact;
- configurarea acoperișului în două ape, frecventă la vechile clădiri din zonă;
- materialele și culorile naturale pentru învelitoare, fațade, tâmplării;
- utilizarea tonurilor de culoare neutre sau pastelate.

8.8 Construcții anexă ale funcțiilor comunitare (garaje, șoproane)

Garaj pentru microbuze școlare și șopron pentru lemne, Lazărea, jud. Harghita

- Autori proiect: arh. Köllő Miklós, Györfy László-Miklós, Molnár Zsolt, Gurzó Levente, Kercsó Zoltán
- Suprafață desfășurată: 188 mp

Construcția se află în vecinătatea unor monumente istorice, în zona de protecție a acestora. „Prin proiectare

s-a păstrat în continuare vizibilitatea monumentelor istorice, precum și raportul just față de acestea. Din acest motiv avem o conformare în L al clădirii și un acoperiș cu pantă foarte redusă spre stradă. Transparența parțială a fațadei laterale dinspre curtea a volumului cu șarpantă, văzută din curtea școlii asigură o mai bună înscriere în peisaj al clădirii, ținând cont de muntele împădurit din fundal. Proiectul este un exercițiu de utilizare contemporană a materialelor tradiționale din zonă.” (Sursa: www.bna.ro)

Elemente care contribuie la încădrarea construcției în țesutul satului tradițional:

- împărțirea volumului relativ mare al clădirii (în raport celelelate construcții din sat) în două corpuri de înălțimi diferite, dispuse perpendicular;
- configurarea acoperișului în două ape, frecventă la vechile clădiri din zonă;
- materialele și culorile naturale pentru învelitoare, fațade, tâmplării;
- utilizarea tonurilor de culoare neutre sau pastelate.

DA

8.9 CONSTRUCȚII DESTINATE ACTIVITĂȚILOR SPORTIVE

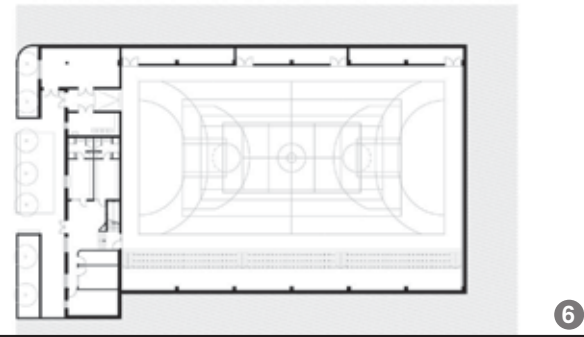
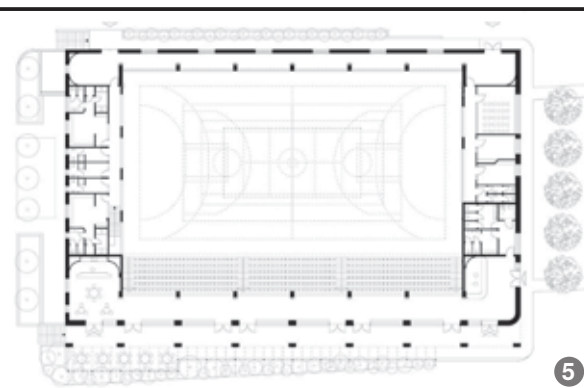
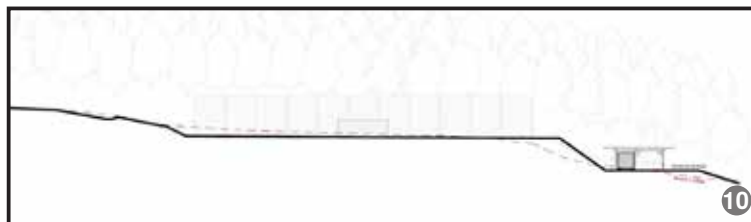
Jucu de Sus [1-6]; Vișea [7-9] și Jucu [10-13], jud. Cluj

• Autori: arh. Adrian Pop, arh. Alexandru Sabău, arh. Oana Anghel, arh. Bogdan Simionescu

Pentru a reduce impactul volumului

compact de mari dimensiuni, clădirea este parțial îngropată. Elemente care contribuie la încadrarea construcției în peisajul rural:

- construcții semiîngropate;
- volumul simplu;
- acoperirea în două ape;
- materialele și culorile naturale.

Manej acoperit, Sânsimion, jud. Harghita

- Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Szigeti Vajk-István, arh. Gurzó Levente, arh. Kercsó Zoltán
- Suprafață desfășurată: 470 mp

„Fundatiya Sf. Francisc, fondată și condusă de părintele franciscan Bőjte Csaba se ocupă de îngrijirea și educarea copiilor orfani sau foarte săraci. De când a fost înființată, a avut grijă de peste 5000 de copii. Una dintre scopurile fundației este acela ca acești copii să aibă posibilitatea de a învăța o

meserie, din care să poată să trăiască după părăsirea căminelor. Astfel, copii din Sânsimion călăresc, sunt obișnuiți cu calul, și pe lângă faptul că învață o meserie - sunt mai echilibrați și au rezultate mai bune la școală.

În condițiile climatice din zona Ciucului antrenamentele cu cai fără a avea un maneaj acoperit se pot desfășura pe o perioadă de trei luni pe an, iar cu ajutorul maneajului acoperit această perioadă poate fi extinsă pe tot parcursul anului, ceea ce înseamnă cai mai siguri, mai bine temperați, adică o siguranță mărită.

Extinderea maneajului cu un modul identic (care se poate adăuga în timp) va permite organizarea evenimentelor hipice naționale și internaționale, ce va însemna un salt calitativ în viitor. Contrar tendințelor de a asambla hale industriale din tablă, pentru această construcție au fost utilizate materiale și tehnici locale, combinate cu tehnici intermediare, chiar și cu scop educativ, tocmai pentru conștientizarea valorilor locale, ca parte a educației oferite pentru copii.

[...] Un maneaj similar a fost construit și în Sâncraia.” (Sursa: www.bna.ro)

dr. ist. artei, etnolog Ana Bârcă

Capitolul acestui *Ghid* a fost elaborat după o etapă combinată de documentare bibliografică și *in situ*, susținută cu argumente consistente, sistematic legate prin text și imagine. Construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare definesc o temă cu rezonanțe multiple în istoria culturii sătești din România, temă asupra căreia cercetarea etnografică s-a orientat mai puțin cuprinzător sau indirect, în raport cu alte teme, cum ar fi *așezările, arhitectura, ocupațiile, meșteșugurile, costumul, obiceiurile*. Acestea au devenit capitole esențiale ale *Atlasului etnografic al României*.

Folosind criteriul istoric și pe cel al utilității practice, o importantă parte a *Ghidului* se concentrează pe semnarea și evoluția a ceea ce numim „Căminul Cultural”. Cu apariție timidă la sfârșit de secol XIX, instituția se răspândește în proporție mai mare în prima jumătate a secolului XX. Căminul Cultural, cunoscut și sub alte denumiri locale, cum ar fi „Casa Națională” (menționată în acest capitol), exprimă, prin funcțiile sale declarate, un scop de modelare a comunității respective, de extindere a gradului de sociabilitate, de oferire a unui cadru spre a petrece împreună un timp destinat sărbătorii.¹ Spațiul interior și cel imediat învecinat clădirii erau și mai sunt deseori folosite, în desfășurarea – pe parcursul câtorva zile –, a sărbătorilor calendaristice. Într-o așezare rurală, căminul cultural devine o componentă a centrului civic, alături de biserică, școală, primărie, prăvălie și alte amenajări/construcții care se integrează în locuire.²

1 Din informațiile cercetării proprii de teren: în anii 1950, în satul Breb, comuna Ocna Șugatag, județul Maramureș, petrecerile (hora) cu unul-doi muzicanți se desfășurau în șura câte unei gospodării care avea pardoseli de lemn, nu de pământ; se auzea bine ritmul tropotitului. Căminul cultural din Breb s-a construit abia în anul 2000, iar subsolul a fost supus unor reparații majore, în anul 2019, intervenție înscrisă în planul de investiții locale.

2 În practicile tradiționale uzuale, cu reminiscențe contemporane, formele de

Istoricul construcțiilor culturale și comunitare se poate conecta și la unele acțiuni întreprinse de fosta instituție inițiată de Casa Regală, respectiv de regele Carol I.³ Datoria administratorilor celor douăsprezece Domenii ale Coroanei, de a se interesa de viața socială și culturală a locuitorilor, devine un punct principal în *Circulara* redactată cu ocazia Expoziției Universale de la București din anul 1906. În lunga succesiune de prevederi, acest document pune accentul pe: înființarea de ateliere de meșteșuguri specifice satelor din fiecare Domeniu, în acord cu existența resurselor naturale locale; înființarea unor muzee cu profil agricol, silvic, meșteșugăresc-artizanal; introducerea corurilor școlare; înființarea teatrului sătesc, instrucțiuni privitoare la societățile culturale. Arhivele Naționale conțin documente ce consemnează alocarea sau amânarea unor investiții în construcțiile cu profil cultural, comunitar. Rapoartele bugetare anuale exprimă mai mult decât formularea tipizată a obiectivelor și sumelor propuse, chiar dacă sunt însoțite de anumite explicații. Dacă în Domeniul Mălini din județul Suceava citim despre săli de lectură și ateliere de lucru manual, cu accesibilitate largă ca și banca și baia populară, în *Raportul* adresat Casei Regale, administratorul principal al Domeniului Coroanei, Ion Kalinderu, scrie în aceeași perioadă, în anul 1910: „În ceea ce privește construcțiile de inte-

ajutor reciproc la muncile agricole sau pentru ridicarea unei noi case, la care se adaugă și ajutorul prilejuit de pregătirile obișnuite și ale secvențelor de ritual, la „țrecerea pragurilor esențiale ale vieții”: naștere – botez, căsătorie – nuntă, moarte – înmormântare, comunicarea se limitează la un grup de familii/gospodării.

3 Domeniile Coroanei Regale s-au constituit prin legea din 9 iunie 1884, care viza formarea unui patrimoniu regal compus din mai multe proprietăți situate în zone rurale de pe teritoriile provinciilor istorice Țara Românească și Moldova. Aceste locații erau în proprietatea statului, iar Casa Regală avea numai dreptul de uzfruct.

res obștesc, cum sunt cele sanitare și culturale, din care se găsesc și-n alte sate, pe Domeniile Coroanei sau pe proprietățile suveranilor și chiar ale particularilor, acestea nefiind atât de imperios cerute, se vor putea executa și mai târziu.”⁴ În perioada imediat următoare (anii 1910–1911), Ion Kalinderu raportează cheltuieli cu o sală de teatru și un local de societate, pe lângă o fabrică de țiglă, ateliere de lemnărie și o mică școală de meserii în Domeniile Cocioc – Gherghița, Rușețu (județele Ilfov – Prahova, Brăila).⁵ Sinteza cheltuielilor generale ale anului 1914, pentru domeniul Rușețu, are prevăzut un capitol numit „Binefaceri de interes social și cultural”, între care se înscrie subvenția ce se va acorda Academiei României pentru editarea *Dicționarului limbii române*.

În satele românești, ca și în cele compact locuite de alte etnii, proiectele interbelice pentru clădiri noi, în care să se desfășoare activitățile culturale, de divertisment, erau potrivite și pentru acțiunile cu profil social, dovedite încă din faza propunerilor de a avea un loc anume, separat de incinta bisericii, și de alte dimensiuni. Aduc un exemplu din cercetarea proprie în satul Apoldul de Sus, din județul Sibiu.⁶ Aici, construcția căminului cultural pentru sași (casa comunală), se ridică în 1902. O clădire destinată aceleiași funcții, pentru puținele familii de români care trăiau în localitate, se construiește între anii 1937 și 1941. Durata lungă a șantierului a fost determinată de transportul unei cantități mari de piatră pentru zidărie, asigurat de fiecare familie, și de folosirea exclusivă a meșterilor locali. După anul 1948, Casa Comunală este trans-

4 Cercetare proprie. Sursa: Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală, Dosar 1290 (filele 131, 101).

5 Ibidem (filele 131, 132).

6 Cunoscut sub numele de *Grosspold*, satul a fost întemeiat de landleri, locuitorii austrieci emigrați din motive religioase în zona Sibiului, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, începând cu anul 1734. Prezența specifică a landlerilor este atestată, de asemenea, la Turnișor (localitate devenită cartier al municipiului Sibiu) și la Cristian, în același județ.

formată în Cinematograf, iar Căminul Cultural al românilor va fi folosit, în egală măsură, atât de germani, cât și de români.

Capitolul urmărește istoricitatea apariției și evoluția construcției comunitare cu rol cultural, prezentând proiectele interbelice și apoi ale anului 1952, care marchează o epocă ce schimbă, energic, funcția singulară a acestor clădiri. Săli de spectacole, cu toate spațiile anexe necesare serviciilor tehnice, și săli de club, constituie structura proiectului-tip, într-un fel multifuncțional, care va caracteriza câteva decenii, chiar și în spații urbane importante. Mă refer aici la construcții ale „cluburilor” ce aparțineau unor mari ansambluri industriale.⁷ Dar vechile clădiri cu valoare patrimonială destinate a fi „cămin cultural” continuă să fie folosite sau transformate în muzee, într-un fel unic (individualizează locul/microzona), cu profil memorial, artistic, etnografic, istoric.

În cazul legendelor atașate imaginilor, prin explicații nuanțate la detalii, se evidențiază variantele de inserare în vatra satului ale clădirii comunitare: „În satele cu țesut tradițional, căminele culturale au fost construite în amplasamente-reper la nivelul satului, alături de alte funcțiuni reprezentative. În anumite sate, edificarea funcțiilor reprezentative în zona centrală a structurat o piață publică, un spațiu de tip urban (în special în satele din Transilvania), definite de fronturile clădirilor construite pe aliniament: Poiana Sibiului, județul Sibiu. În alte situații, piața centrală este definită de un teren neconstruit amplu, bordat de construcții de interes public: Pădureni, județul Giurgiu.”⁸

Pe parcursul dezvoltării subcapitolelor propuse în sumarul acestui *Ghid*, se citează adesea *Atlasul culturii*, prima ediție, din anul 2020; o apariție bibliografică în primul rând necesară prin reperatori, date statistice și bogăția

7 De exemplu, la fostul club al Uzinelor Grivița Roșie din București, extrem de mult frecventat în perioada anilor 1958 – 1980, atât de adulți, cât și de copii.

8 *Ghidul...*, pagina 35, fotografiile 1, 2.

de informații, atestate și suplimentate de cercetarea *in situ* (zone din sudul României) desfășurată de arhitecta Emilia Țugui. Spre a identifica date cât mai cuprinzătoare de temă, sunt căutate sursele arhivistice specifice pentru text și ilustrație, bazele de date ale muzeelor și colecțiilor, astfel încât fiecare capitol sporește; capitolul devine unul exhaustiv, fără a fi obositor în lectură sau cu ezitări de înțelegere.

Propunerile și recomandările conținute de fiecare subcapitol, fie că este vorba despre renovări sau refuncționalizări de clădiri vechi, istorice, fie despre proiecte pentru construcții culturale multifuncționale, sunt susținute de baza legislativă în vigoare (vezi pagina 4). Legislația înseamnă însă și adaptare continuă la schimbările mari și în ritm alert ce se petrec la nivelul „locuirii” (peisaj cultural, univers social, dinamica comunicării) în multe dintre așezările rurale din România. Citind textul acestui *Ghid*, se pot distinge, în plan secund, notele critice la anumite situații, semnele de întrebare, nevoia clară de a afla și a lua în considerație (înainte de fixarea temei de proiectare) opiniile locuitorilor despre „rostul” acestor viitoare construcții.

Un ultim comentariu: *Ghidul* prezintă și acțiunile unor organizații/asociații neguvernamentale, preocupate de calitatea vieții din comunele și satele din România. Între exemplele de bună practică, Muzeul-atelier „Școala de la Piscu” din județul Ilfov (vezi p. 94-95), reprezentată o abordare unică a locului – vechi centru de olărie –, documentat arheologic și etnografic. La Piscu, într-un spațiu modern, creat de arhitecți tineri, creativitatea este definită de generații de copii care învață să iubească natura și lucrul împreună.

În concluzie, capitolul al III-lea – *Construcțiile cu funcțiuni culturale și comunitare* (autor: arh. Emilia Țugui), parte a *Ghidului de arhitectură pentru construcții cu gabarit mare în mediul rural*, consider că a fost elaborat pe baza unei cunoașteri și înțelegeri desăvârșite a subiectului. Cu siguranță, publicarea întregului *Ghid* va „reașeza tradiționalitatea”.

BIBLIOGRAFIE

- Baiski, Dušan, „Viața cultural-artistică la Cenad în perioada 1948-1962”, *Morisena, revistă trimestrială de cultură istorică, online*, <https://www.morisena.ro>.
- *Car parks in the countryside: a practical guide to planning, design and construction*, Scottish Natural Heritage, 2000.
- Croitoru, Carmen, Valentin Cojanu, Delia Mucică, Anda Becuț, *Cartea albă pentru activarea potențialului economic al sectoarelor culturale și creative din România*, București, Pro Universitaria, 2016.
- Croitoru, Carmen, Bogdan Pălici (coord.), Alin Savu (autor), Alexandru Mihăilescu, Andrei Răzvan Voinea, Gabriel Simion (coautori), *Atlasul culturii – ediția 1. Așezămintele culturale în spațiul rural*, editat de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (culturadata.ro), Editura Universul Academic, Editura Universitară, București, 2020. Accesibil la adresa: <https://www.culturadata.ro/atlasul-culturii-editia-1-asezamindele-culturale-in-spatiul-rural/>
- Consiliul local al orașului Iernut, județul Mureș, *Tema de proiectare cămin cultural Lăchița, județul Mureș* (clădire existentă). Accesibil pe website-ul primăriei Iernut: <https://primariaiernut.ro>
- Dragoș, Gheorghe, „Cooperăția maghiară de consum «Hangya» («Furnica») înaintea și în timpul războiului”, în *Tribuna cooperăției ardelenne*, anul I, nr. 2/1930, pp. 51-52.
- Hunyadi, Attila Gábor, *Co-working in rural hubs: cooperatively built and owned People's Houses (Népház, Vereinshaus) as polyvalent community development open spaces in Transylvanian villages (1900-1918)*, prezentare în cadrul panelului „Between tradition and modernity. Architecture and rural space in east-central Europe in 18th-20th centuries”, conferința Rural History, Cluj-Napoca, 14.09.2023.
- Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, *Barometrul de consum cultural 2019. Experiența și practicile culturale de timp liber*. Accesibil la adresa: https://www.academia.edu/44825278/Barometrul_de_consum_cultural_2019_Experien%C8%9Ba_%C8%99i_practicile_culturale_de_timp_liber
- Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, *Instituția căminului*

- cultural – o vedere de ansamblu*. Accesibil la adresa https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2005/12/2_Institu%C8%99ia_Caminului_Cultural_2005.pdf
- *Istoria Casei Naționale din Nisporeni*, blog Nisporeni-1916. Accesibil la adresa: <https://nisporeni1618.wordpress.com/2016/05/24/casa-nationala-nisporeni/>
 - Jurov, Cosma, *Arhitectura clădirilor multifuncționale. Comasare, polivalență*, Editura Tehnică, București, 1982.
 - *Manualul arhitecturii proiectant*, vol. II, Editura Tehnică, București, 1957.
 - Manea, Mădălina, „Consumul cultural și practicile de agrement în spațiul public”, în: Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, *Barometrul de consum cultural 2015. Preferințe, practici și tendințe*, p. 328-333. (accesibil pe platforma: www.culturadata.ro)
 - Mihăilă, Ruxandra, „Statul și instituțiile lui”, în *Dilema Veche, online*, <https://www.dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/satul-si-instituțiile-lui>.
 - Mișuțoiu, Dumitru-Daniel, *Proiect de management pentru ocuparea funcției de manager al căminului cultural „Ion Teoteoi”, Bălești*, Primăria comunei Bălești, județul Gorj, 2020. Accesibil la adresa: <https://balesti.ro/wp-content/uploads/2020/09/Proiect-de-management-camin-cultural.pdf>
 - Ministerul Construcțiilor, Institutul de Proiectare a Construcțiilor tip (IPCT), *Cămin cultural cu sală de spectacole de 300 locuri*. Proiect tip SC. 20-56, Editura Tehnică, București, 1957.
 - Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, *Strategia de dezvoltare teritorială a României*. (Accesibil la adresa: mdlpa.ro/pages/sdtr).
 - Moldoveanu, Maria, Valeriu Ioan-Franc, Romulus Antonescu, Alexandru Dima, *Managementul Culturii. Universul rural*, Editura Expert, București, 2000.
 - Neufert, Ernest et al., *Manualul arhitecturii. Elemente de proiectare și de construcție*, Editura Alutus, Miercurea Ciuc, 2004.
 - Opreș, Ioan et al., *Ghid de bune practici în protejarea și promovarea patrimoniului cultural rural*, Institutul Național al Patrimoniului, București, 2012. Online: www.cimec.ro/ghid-muzee-rurale.
 - Pop, Raluca, *Căminul Cultural din Conțești – șansa pentru o viață mai bună prin artă și cultură*, studiu realizat de Raluca Pop, noiembrie 2013, „Asociației MetruCub – resurse pentru cultură”.

Accesibil la adresa: http://m3culture.ro/wp-content/uploads/2013/11/analiza-Contesti_long_22-final1.pdf

- Radian, Vasile, „Școala Brebeni Sârbi (scurt istoric)”, în *Memoria Oltului. Revista de istorie și cultură a Oltului și Romanaiților*, Anul III, nr. 4 (26), aprilie 2014, Asociația Culturală Memoria Oltului, p. 47-57. http://www.memoriaoltului.ro/reviste/revista_35.pdf
- Sandu, Dumitru, „«Ridicarea satului» prin el însuși. Ideologii și practici în interbelicul românesc”, în Sanda Golopenția (coord.), „Școala Sociologică de la București”, revista *Secolul 21*, nr. 1-6/2012. Accesibil la adresa: <http://secolul21.ro/arhive/876>
- Săcară, Nicolae, *Valori ale arhitecturii românești*, Editura Facla, Timișoara, 1987.
- Ștefănescu, Simona, „Cultura tradițională în România în perioada comunistă. O analiză din perspectiva studiilor culturale”, *Revista de sociologie*, nr. 3-4/2010, p. 233-259.
- Vaida, Eugen (coord.), *Fritz Balthes, un pionier al arhitecturii contextuale*, Asociația Monumentum. Accesibil la adresa: https://www.asociatiamonumentum.ro/cms/wp-content/uploads/Brosura_Fritz_Balthes_password.pdf
- Revista *Arhitectura*
- Revista *Căminul cultural*
- Revista *Tribuna cooperăției ardelenne*

Resurse web

- *Arhiva Ioana Grigorescu*, Uniunea Arhitecților din România. Accesibil la adresa: www.uniuneearhitecților.ro/arhiva-ioana-grigorescu
- www.bna.ro
- www.anuala.ro
- www.cooperativag.ro
- www.sas.unibuc.ro
- www.hangyaszov.hu/hangya
- www.primăria-zivnari.ro
- Baza de date Muzee și Colecții din România, INP (cImeC). Accesibil la adresa: www.ghidulmuzeelor.cimec.ro
- *Muzee la sat*: www.muzeedelasat.ro
- *Vatra Meșterilor și Creatorilor de Patrimoniu*: www.vatra-mcp.ro
- www.imagoromanie.ro
- www.traditiaalomitei.ro
- Wikipedia Commons, Wikimedia Commons: www.wikipedia.org
- Portalul legislativ al Camerei Deputaților: www.cdep.ro
- www.dexonline.ro

SURSELE ILUSTRĂȚIILOR

Orice preluare a materialelor din această lucrare se poate face doar cu menționarea autorilor și a sursei. Imaginile din prezentul capitol al *Ghidului* sunt proprietatea autorilor și nu pot fi preluate decât cu acordul scris al deținătorilor drepturilor de autor.

- p. 3 / 1** Serbare organizată la Căminul Cultural Omenia, Iași, jud. Iași, cca 1941-1947. Sursa: imagoromania.ro/produs/serbare-organizata-de-caminul-cultural-omenia-iasi-ro.html
- / 2** Echipa de teatru în limba germană, Cenad, jud. Caraș-Severin (anii 1950-1980); în Dušan Baiski, „Viața cultural-artistică la Cenad în perioada 1948-1962”, în *Morisena* (online): <https://www.morisena.ro/content/viața-cultural-artistică-cenad-perioada-1948-1962>.
- / 3** xxxxxx. **/ 4** Corul Cântarea Brăneșteană, Brănești, jud. Dâmbovița, anii 1980. Wikipedia: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Corul_CantareaBranestean-1980.jpg.
- / 5** Grupul volcal-instrumental Noițele, coordonator Ion Costin, Bogdănești, jud. Suceava, 2016. Album Pagina Comunei Băgdănești, Suceava, Sursa: <https://facebook.com/media/set/?set=a.361985680812122&type=3>.
- / 6** Serbare școlară la căminul cultural din Crâmpoia, jud. Olt, sursa: Georgiana Sebeș, „Elevii de la Crâmpoia au spus «prezent» în noul Cămin Cultural”, 15 septembrie 2015, în *Semnalul Oltului, Râmnicului și Argeșului* (online), <https://semnaluloltului.wordpress.com/2015/09/15/elevii-de-la-crampoia-au-spus-prezent-in-noul-camin-cultural/>
- pagina 4** Foto 3 - 5 Tabăra de meșteșuguri tradiționale - Fundația Kallós Zoltán, Răscruți, jud. Cluj. Sursa: <https://kallosalapitvany.ro/tabara-de-mestesuguri-traditionale/>
- pagina 5** Foto 4 Casa Națională, Babșa, jud. Timiș, astăzi expusă la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara. Autor fotografie: Radu Trifan, 2008. Sursa: enciclopediaromaniei.ro/wiki/Fișier:Casa_Nationala_Babșa.JPG. Foto 6 Casa Națională Chișoda, jud. Timiș. Sursa: <https://timisoara.ro/peze/chisoda/#ph225880>
- pagina 6** Foto 2 Salonul de dans „Anghel Nicolae” din Aluniș, jud. Prahova, 1928, mutat în 2016 în

- Muzeul Satului „Dimitrie Gusti”, Biucurești. Autor: Stainu. Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Salonul_de_dans_Anghel_Nicolae_-_față.jpg
- pagina 6** Foto 4 Căminul cultural Panic, jud. Sălaj, amenajat în conac, 2017. Autor: Teicu Mircea Rareș, Sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_SJ_Conacul_Sebes_din_Panic_\(14\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_SJ_Conacul_Sebes_din_Panic_(14).jpg). Foto 5 Muzeul chihlimbarului din Colți, jud. Buzău, 2008. Autor: Andrei Stroe, Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Colti_amber_museum.jpg
- pagina 7** Foto 1 Muzeul sătesc Sângeru, jud. Prahova. Sursa: xxx. Foto 2 Muzeul „Casa săsească”, Livezile, jud. Bistrița Năsăud, 2014. Autor foto: Teicu Mircea Rareș, Sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Muzeul_„Casa_Sasesca”_Livezile_\(2\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Muzeul_„Casa_Sasesca”_Livezile_(2).jpg). Foto 4 Muzeul Buciumanilor, Poieni, com. Buciumani, jud. Alba. Sursa: <http://www.baiaadomnilor.ro/ullamcorper-cras-aenean/>. Foto 7 Casa atelier gravor „Gabriel Popescu”, Gura Vulcanei, jud. Dâmbovița, 2016. Autor foto: Robert Codrescu. Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Casa_Atelier_gravor_Gabriel_Popescu.jpg
- p. 12 • 1-3** Muzeul de Artă „Dinu și Sevasta Vintilă” din Topalu, jud. Constanța. Sursa: Wikipedia, autor: Asybaris01; Baza de date Muzee și Colecții din România - INP (cImeC); www.ghidulmuzeelor.cimec.ro/id.asp?k=22; www.coltsiorderomania.ro
- 4-8** Muzeul de antropologie Francisc I. Rainer, Cheia, jud. Prahova. Sursa: muzbioph.ro/sectii-muzeale/sectia-cheia/muzeul-de-antropologie-francisc-rainer. Foto 9 - 10 Muzeu vivand, Mănăstirea Agapia, jud. Neamț Sursa: www.hoinariomani.ro
- pagina 11** Foto 1 Clădire administrativă a xxx xxxx . Foto 2 Casa de creație literară, „Portul cultural Cetate”, Cetate, jud. Dolj. Sursa:

http://www.primariacetate.ro/despre/despreoras/turism.

pagina 12 Foto 3 Grupul vocal instrumental Noițele, coordonator inv. Ion Costin, Bogdănești, jud. Suceava. Sursa: Pagina Facebook.com_Pagina_Comunei_Bogdănești_Suceava

pagina 13 Foto 1 Căminul cultural Daia Română, jud. Alba, 2012. Autor: Similie C., Sursa: https://en.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural.jpg

2 Căminul cultural Dorna Arini, jud. Suceava, 2010. Autor: Rara08, Sursa: https://en.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_Dorna_Arini.jpg

3 Căminul cultural Cărpeniș, jud. Alba, anii 1980. Sursa: https://commons.wikimedia.org/wiki/Fișier:Carpenis_AB.camin_cultural.jpg

4 Căminul cultural Ogretin, jud. Cluj, 2014. Autor: Cristian, Sursa: https://wiki.drajna.org/lib/exe/detail.php?id=caminul_cultural_ogretin&media=camin_cultural_ogretin.jpg

5 Căminul cultural Goicea, jud. Dolj, 2008. Autor: Bot (Magnus Manske), Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Goicea_-_Căminul_Cultural.jpg

6 Căminul cultural Stănești, jud. Argeș, anii 1980. Sursa: <https://web.archive.org/web/Fișier:20161013231120/http://www.panoramio.com/photo/24538032>. Foto 7 Căminul cultural din Dochia, jud. Neamț. Sursa: Pagina web a comunei Dochia, adresa: https://www.comunadochia.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=107. Foto 9 Căminul cultural Poiana Sibiului, jud. Sibiu. Sursa: Ziar online „Ora de Sibiu”: adresa: <https://www.oradesibiu.ro/linkout/361238>

pagina 14 Foto 4 - 18 Cămine culturale din: Foto 4 Bărâi, jud. Cluj. Autor Tețcu Mircea Rreș, 2012, sursa: [https://wikipedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_Barai_jud.CJ_\(21\).jpg](https://wikipedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_Barai_jud.CJ_(21).jpg). Foto 7 Sfântu Gheorghe, jud. Tulcea, 2020. Autor: Grazie75, Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_Cultural.jpg. Foto 9 Cămin cultural Denta, jud. Timiș; sursa: https://familypedia.wikia.org/wiki/Commune_of_Denta,_

Timiș?file=Căminul_cultural_Denta_Timis.jpg . Foto 13 Căminul cultural din Dochia, jud. Neamț. Sursa: Pagina web a comunei Dochia, adresa: https://www.comunadochia.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=107. Foto 15 Bordei Verde, jud. Brăila, 2012. Autor: Micreanu Iulian, Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_Bordei_Verde_județul_Brăila.jpg. Foto 16 Smirna, jud. Ialomița, anii 1980. Autor: Andrei Filotti, Sursa: https://familymedia.wikia.org/wiki/Smirna,Ialomița?file=Căminul_Cultural_Smirna.jpg. Foto 17 Botuș, jud. Suceava, anii 1980. Autor: Andrei Filotti, Sursa: https://familymedia.wikia.org/wiki/Botuș_Suceava. Foto 18 Șieut, Bistrița-Năsăud. Autor: Tețcu Mircea Rareș. Sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Sieut_\(4\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Sieut_(4).jpg). Foto 5, 6, 8, 11, 12, 14 Cămine culturale:

pagina 15 Foto 1 - 4 Proiect-tip de cămin cultural (plan și fațade), cu variante de propunere pentru fațada principală a căminului cultural, pentru diverse regiuni ale țării. Foto 5 Căminul cultural din comuna Sf. Gheorghe, jud. Ialomița, 1971. (sursa: <https://www.comunismulinromania.ro/index.php/1971-căminul-cultural-din-comuna-sf-heorghe-judetul-ialomita/>) Foto 6 Căminul cultural din Dudeștii Noi, jud. Timiș, 2007. autor: Alin Nica. Sursa: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Căminulcultural.jpg>

pagina 21 Foto 1 Spectacol Formația Arcanu la Festivalul Bogdănești, în fața Căminului cultural din Bogdănești, jud. Suceava. Sursa: Pagina Facebook.com_Pagina_Comunei_Bogdănești_Suceava

pagina 22 Foto 1 Muzeu vivanț, amenajat într-o casă monahală la Mănăstirea Agapia, jud. Neamț Sursa: www.hoinariromani.ro

pagina 23 Foto 3 Propunere pentru un cămin cultural, Moara, jud. Suceava. Sursa: www.informatiata.ro/investitie-de-amplare-moara-camin-cultural. Foto 4 Pensiunea, jud. Cluj, autori: SKBD. Foto 7 Foto: Thibault Hock. Foto 11

pagina 24 Foto 2 - 9 Imagini din satelit

ale satelor Cuzăplac, jud. Călărași; Boghiș, jud. Sălaj; Chiejd, jud. Sălaj; Pietroașa, jud. Timiș. Sursa: Google Earth.

pagina 25 1 Căminul cultural Poiana Sibiului, jud. Sibiu. Sursa: Ziar online „Ora de Sibiu”: adresa: <https://www.oradesibiu.ro/linkout/361238>

pagina 26 Foto 6 Biserica evanghelică luterană (stțnga) și căminul cultural (dreapta), Crizbav, jud. Brașov, 2021. autor: RodicaB. Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Biserica_evanghelică_luterană_și_Cămin_Culturală.jpg

pagina 27 Foto 4 Manej în Sânsimion, jud. Harghita, arh. Köllő Miklós

pagina 28 Foto 4 Căminul cultural Bogdănești, jud. Suceava. Sursa: Pagina Facebook.com_Pagina_Comunei_Bogdănești_Suceava

pagina 31 Foto 3 Căminul cultural Ungra, Brașov, 2019, foto Tețcu Mircea Rareș, sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BV_Ungra_\(4\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BV_Ungra_(4).jpg). Foto 11 Foto: Lorin Niculae.

pagina 32 Foto 1 Cămin cultural Poiana Sibiului. Sursa: <https://www.oradesibiu.ro/2019/11/21/poienarii-nu-se-lasa-mai-prejos-căminul-cultural-din-poiana-sibiului-modernizat-complet/>. Foto 2 Biserica evanghelică luterană (stțnga) și căminul cultural (dreapta), Crizbav, jud. Brașov, 2021. autor: RodicaB. Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Biserica_evanghelică_luterană_și_Cămin_Culturală.jpg. Foto 7 - 9 Proiect-tip pentru un cămin cultural, anii 1960, studiu de adaptare pentru divesre zone ale țării. Sursa:

pagina 33 Foto 2 Autor proiect: arh. Mihai Duțescu, autor fotografie: Cosmin Dragomir. Foto 3 Căminul cultural Dorna Arini, jud. Suceava, 2010. Autor: Rara08, Sursa: https://en.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_Dorna_Arini.jpg

pagina 34 Foto 1 Autor proiect: arh. Mihai Duțescu, autor fotografie: Cosmin Dragomir.

pagina 35 Foto 2 Locuință, Bancu, jud. Harghita; autori: arh. Alpár András, Barna Lőrincz, Zsolt Tövissi, Bancu, jud. Harghita. Foto 14, 15 Autor proiect: xxx. Foto: xxx

pagina 37 Foto 3 Cămin cultural Denta, jud. Timiș; sursa: https://familypedia.wikia.org/wiki/Commune_of_Denta_Timis?file=Căminul_cultural_Denta_Timis.jpg. Foto 7 xxx. Foto Căminul cultural Duleu, jud. Giurgiu, 2016. Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:Cămin_Cultural_Duleu.jpg

Autor: Griger Alex Gabriel

pagina 38 / Foto 1 Căminul cultural Leghia, jud. Cluj, 2014. Autor: Tețcu Mircea Rareș, Sursa: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_RO_CJ_Leghia_\(5\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_RO_CJ_Leghia_(5).jpg). Foto 2 xxx . Foto 3 xxx. Foto 5 xxx. Foto 6 - 9 Miklos

pagina 39 / Foto 2 Muzeul „Casa săsească”, Livezile, jud. Bistrița Năsăud, 2014. Autor foto: Tețcu Mircea Rareș. Sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Muzeul_Casa_Sasesca_Livezile_\(2\).jpg](https://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:RO_BN_Muzeul_Casa_Sasesca_Livezile_(2).jpg). Foto 9 xxx

pagina 41 / Foto 3 xxx xxx x. Foto 4 autor proiect: arh. Alexandra Afrăsinei, sursa: <http://www.uar-bna.ro/2014/proiecte/d/5/>. Foto 6 xxxxxx

pagina 44 / Foto 4 xxxxxx

pagina 45 / Foto 5 - Facebook

pagina 46 / Foto 6 Cămin cultural Ogretin, jud. Prahova; sursa: https://wiki.drajna.ro/doku.php?id=caminul_cultural_ogretin. Foto 7 Cămin cultural Pojorâta, jud. Suceava; sursa: <https://wiki.XXXX/>. Foto 8 - Cămin cultural Botuș, jud. Suceava; sursa: https://familypedia.wikia.org/wiki/Botuș_Suceava?oldid=1157611

pagina 47 / Foto 1 Cămin cultural Denta, jud. Timiș; sursa: https://familypedia.wikia.org/wiki/Commune_of_Denta_Timis?file=Căminul_cultural_Denta_Timis.jpg. Foto 9 Căminul cultural Bretea Mureșeană, jud. Mureș, 2009. Autor: Lucaci Viorel, Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_din_Bretea_Mureșeană.jpg. Foto 9 Căminul cultural Bretea Mureșeană, jud. Mureș, 2009. Autor: Lucaci Viorel, Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_cultural_din_Bretea_Mureșeană.jpg. Foto 6 Prispa: Foto Cosmin Dragomir.

pagina 50 / Foto 1 Wiki Poiana Sibiului. Foto 2 WIKI Stănești, jud. Argeș; sursa: AG. Foto 3 Wiki. Foto 4 Wiki

pagina 51 / Foto 3 Muzeul de artă din Topalu, jud. Constanța. Sursa: XXXX xxx. Foto 7 Căminul cultural Cașin, jud. Bacău, 2011. Autor: Dițu Bogdan, Sursa: https://ro.m.wikimedia.org/wiki/Fișier:01_-_Căminul_Cultural_si_Muzeul_Satului.jpg

pagina 52 / Foto 1 Centrul național de studii Mihai Eminescu, Ipotești, jud. Botoșani. Sursa: <https://web.archive.org/web/Fișier:20161013231120/http://www.panoramio.com/photo/24538032>

pagina 53 Foto 2 Ruina căminului cultural Apahida, jud. Cluj, 2011. Sursa: https://ro.wikimedia.org/wiki/Fișier:Ruina_fostului_cămin_cultural_Apahida-Campenestî_DSCF4504.jpg. Foto 4 Căminul cultural Corbi, jud. Argeș, 2008. Autor: Dițu Bogdan, Sursa: https://ro.m.wikimedia.org/wiki/Fișier:Căminul_Cultural_din_Corbi_-_panoramio.jpg

pagina 54 Foto 1 - 5 Reabilitarea clădirii căminului cultural din Botiza, jud. Cluj, arh. Radu Roșca. Foto 9, 10 Extindere și modernizare casa tinerețului, Eremitu, jud. Mureș; autor arh. Arpad Nagy

pagina 55 Foto 1 - 5 Reconversie clădirii ale unui fost CAP în funcțiuni sanitare; Preutești, jud. Suceava; autori proect: arh. Constantin Gorgea.

Sursa: Imagoromanie.ro

p. 3 foto 1 Serbare organizată la Căminul Cultural Omenia, Iași, jud. Iași, Piatra Neamț, jud. Neamț, (parioana 1941-1947_. Sursa: imagoromania.ro/produs/serbare-organizata-de-căminul-cultural-omenia-iasi-ro.html

p. 5 foto 1 Casa Națională, Săliște, jud. Sibiu, ante 1940. Sursa: imagoromania.ro/imagini/săliște-casa-națională.html

Foto 3 Casa Națională Regina Maria, Piatra Neamț, jud. Neamț, ante 1934. Sursa: imagoromania.ro/imagini/casa-națională-regina-maria-din-piatra-neamț-ro.html

Sursa: Baza de date Muzeu și Colecții din România - INP (cImeC)

pagina 6 foto 1 Colecția Vaideeni, sediul fundației „Vaideeni. Foto 2 Muzeul culturii Săliștene, Săliște, jud. Sibiu. Foto 3 Casa memorială „Benedek Elek”. Sursa: Baza de date

Muzee și Colecții din România - INP (clMeC)
pagina 33 foto 4 Muzeul sătesc Cornu, jud. Prahova. Sursa: Baza de date Muzee și Colecții din România - INP (clMeC).

Sursa: mapio.net

p. 5 / foto 1 Casa Națională, Săliște, jud. Sibiu, ante 1940. Sursa: imagine.ro/imagini/săliște-casa-națională.html

Foto 2 Casa națională din Breaza, jud. Prahova. Sursa: imagine.ro/imagini/breaza-de-sus-casa-națională-ro.html

5, 6 Casa Națională Chișoda, jud. Timiș, utilizator: danger.mouse. Sursa: https://mapio.net/wp-content/uploads/2021/04/437_serbare_camin_cultural.jpg

© Emilia Țugui

p. 3 / 11-12; p. 4 / 6; p. 5 / 4; p. 7 / 5; p. 8 / 1, 4; p. 9 / 4-6; p. 11 / 6; p. 12 / 11; p. 15 / 1; p. 16 / 3, 5, 7-8, 11-13, 15-17, 20; p. 21 / 1-2; p. 23 / 2; p. 25 / 5; p. 27 / 2; p. 28 / 4-5; p. 29 / 1, 2, 7; p. 30 / 1, 3, 6, 8-10; p. 31 / 6-7; p. 32 / 4; p. 33 / 1-2, 7-8, 10-11; p. 34 / 5-6; p. 35 / 1; p. 36 / 4, 10-11; p. 38 / 1-3; p. 39 / 1, 8; p. 40 / 5; p. 41 / 7-8, 10-12; p. 42 / 1, 4, 6-7; p. 43 / 4, 1-2, 4, 8; p. 44 / 3-5; p. 45 / 1, 2, 4, 6-8; p. 46 / 2-3, 7; p. 47 / 2-3, 5-10, 12; p. 48 / 2, 6-10; p. 49 / 4, 6, 7-9; p. 50 / 2-5; p. 51 / 1-4, 6; p. 52 / 1, 4-6, 10; p. 53 / 1-6, 9-10; p. 54 / 4; p. 55 / 1, 3, 6; p. 56 / 4-7; p. 57 / 1, 3, 5-9; p. 59 / 8-10; p. 66 / 1, 6, 9; p. 67 / 2, 4-5, 7-11, 14-16; p. 68 / 1-4; p. 69 / 2-3; p. 74 / 4; p. 75 / 4; p. 76 / 4; p. 77 / 1-10.

© Alexandra-Eliana Pelcea

p. 34 / 3; p. 35 / 6-8; p. 36 / 3, 7; p. 39 / 6; p. 41 / 6; p. 46 / 6; p. 48 / 4, 5, 9; p. 50 / 10; p. 51 / 5; p. 52 / 2-3; p. 55 / 9; p. 56 / 3, 8-9.

© Oana Rusu

p. 22 / foto 2; p. 23 / foto 5; p. 31 / foto 4, 5; p. 44 / foto 5; p. 51 / foto 5; p. 52 / foto 2

© Anca Filip

p. 35 / 5; p. 42 / 3; p. 43 / 7; p. 55 / 6-7.

© Marina Gingirof

p. 12 / foto 1; p. 29 / foto 1 - 3

© Asociația Monumentum

pagina 6 / foto 1 - 3 Sala comunitară din Somartin, jud. Sibiu, arh. Fritz Balthes, 1911. Foto 4 - 6 Sala comunitară din Dealu Frumos, arh. Fritz Balthes, 1914. Sursa: Vaida, Eugen (coord.), *Fritz Balthes, un pionier al arhitecturii contextuale*, Asociația Monumentum, accesibil la adresa https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2005/12/2_Institiuta_Caminului_Cultural_2005.pdf
p. 26 / imagine 1; p. 37 / imagini 5, 6; p. 50 / imagini 6, 7

© Roberta Boeriu, Emilia Țugui

p. 26 / imagini 2, 3; p. 30 / imagine 5; p. 32 / imagine 10; p. 35 / imagine 7; p. 47 imagine 8

Proiect pentru un căminul cultural cu 300 locuri în sala de spectacole și 45 locuri în sălile de club. Proiect-tip SC. 20-56 autor arh. Nicolae Vlădescu, IPCT, 1952.

p. 16 / foto 6, 7; p. 17 / foto 3 - 6; p. 29 / foto 3; p. 29 / foto 3

© Institutul Național al Patrimoniului (INP)

p. 24 / foto 1; p. 25 / foto 3, 4.

Sursa: Iurov, Cosma, *Arhitectura clădirilor multifuncționale*, Editura Tehnică, București, 1982.

p. 19 / foto 1; p. 20 / foto 1 - 3; p. 21 / foto 2 - 5

Sursa: Arhiva arh. Ioana Grigorescu, pagina web a UAR. Fondul Ioana Grigorescu, www.arhiva.uniuneaarhitectilor.ro/ioana-grigorescu pagina 16

1 - 4 Proiect pentru un căminul cultural și club în Târgoviște; autor arh. Ioana Grigorescu.

pagina 18

1 - 3 Proiect pentru un căminul cultural cu sală de spectacole de 400 locuri, Olănești, jud. Vâlcea; proiect arh. Ioana Grigorescu.

Centrul de resurse ale comunității (CERC) Boldești-Scăieni, jud. Prahova. Autori: arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop, arh. Simona Zinca, ing. Marius Șoflete; com. Boldești-Scăieni, jud. Prahova.

p. 12 / foto 5, Cosmin Dragomir

p. 28 / foto 5, 7, Ovidiu Micsik

p. 29 / foto 4, 5, Cosmin Dragomir

p. 35 / foto 1, 3, Cosmin Dragomir

p. 36 / foto 4, Cosmin Dragomir; foto 5 Laurian Ghinițoiu

p. 37 / foto 4, Cosmin Dragomir

p. 42 / foto 7, Laurian Ghinițoiu; foto 8 Ovidiu Micsik

p. 43 / foto 4, Laurian Ghinițoiu; foto 5 Cosmin Dragomir

p. 44 / foto 7, 8, Cosmin Dragomir

p. 47 / foto 5, 6, Cosmin Dragomir

p. 49 / foto 7, Adrian Pop

p. 60 / foto 3, 6, 7, Cosmin Dragomir; 3, 4, 8, Laurian Ghinițoiu; 1, 2, ADP Arhitectura

p. 61 / foto 2, 7, Cătălin Georgescu; 1, 4, 5, Laurian Ghinițoiu; 3, 12, 13, Cosmin Dragomir; 10, Sorin Onișor; 11, Ovidiu Micsi; 6 - 9, ADP Arhitectura

Turn de informare, Ciurani, jud. Harghita, arh. Arnold Macalik
p. 27 / foto 5, 6; p. 40 / foto 5 - 8; p. 42 / foto 3

Refugiu turistic, Tomești, jud. Harghita; autori proiect: István Pásztor, Arnold Macalik, Team: István Benedek, Zsolt Szénási-Papp.

p. 27 / foto 9; Foto: István Benedek; p. 42 / foto 9; Foto: István Benedek

Crama Avincis, Dobrușa, jud. Vâlcea; arh. Alexandru Beldiman și colectiv. Fotografii: Andrei Mărculescu.
p. 27 / foto 7, 8; p. 36 / foto 8, 9

Locuință, Poienarii Ralii, jud. Prahova, autori: arh. Măia Ene, arh. Adela Ene. Foto: Radu Malașincu.
p. 31 / foto 8; p. 42 / foto 10

Grădiniță, Autor: arh. Köllő Miklós. Foto: Köllő Miklós.
p. 23 / foto 1; p. 36 / foto 1

Amenajare piață, Mădăraș, jud. Harghita; autori: arh. Köllő Miklós, arh. Györfy László-Miklós
p. 44 / foto 1

autori proiect: arh. Attila Kim, arh. Tiberiu Bucșa, arh. Adriana Diaconu, arh. Alpár András, arh. Ioana Pagu.

Muzeul Pietrei Craiului, Zărnești, jud. Brașov. Autor proiect: Zona Studio, arh. Mihai Nuță. Foto: Mihai Nuță
p. foto 12 / 3; p. 23 / 2; p. foto 34 / 13; p. foto 36 / 6, 7

Ateliere protejate Mediaș, jud. Ilfov. Autori: arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop, arh. Simona Zinca, ing. Marius Șoflete.

p. 35 / foto 5 Fotografii: Cosmin Dragomir

p. 65 / foto 1, 4, 5, 7, 8 Fotografii: Cosmin Dragomir
Foto 2, 6, 10 Adrian Popa

Reconstrucție joagăr de apă, Zetea, jud. Harghita; autori: arh. Köllő Miklós, arh. Györfy László-Miklós
p. 43 / foto 1; p. 45 / foto 4

Garaj microbuze școlare și șopron pentru lemne, Lazărea, jud. Harghita; autori: arh. Köllő Miklós, arh. Györfy László-Miklós, arh. Molnár Zsolt, arh. Gurzó Levente, arh. Kercsó Zoltán
p. 45 / foto 1

P. 78 © 1-3 autor proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Madaras Péter, autori fotografii: 1 Szász Adorján, 2, 3 Szigeti Vajk-István.

autori proiect: Tektum Arhitectura, arh. xxx
p. 34 / 10 Autori proiect: Tektum Arhitectura, arh. xxx. Foto: xxx
p. 35 / 10 - 12 Autori proiect: Tektum Arhitectura, arh. xxx xxx. Foto: xxx
Casa din Vlaha; Casa in Odorheiu Secuiesc

Scară de acces la mansardă, pentru extinderea unei unități de învățământ, arh. Köllő Miklós, arh. Madaras Péter, Gheorgheni, jud. Harghita
p. 40 / foto 3, 4; p. 42 / foto 2

Centrul comunitar, Bufta, jud. Ilfov. Autori: arh. Adrian Pop, arh. Anca-Maria Pop, arh. Simona Zinca, ing. Marius Șoflete.
p. 34 / foto 2
p. 35 / foto 5
p. 37 / foto 2

Locuință, Chitila, jud. Ilfov. Autor proiect: arh. Mihai Duțescu, autor fotografie: Cosmin Dragomir.

p. 33 / foto 2
p. 34 / foto 2
p. 35 / foto 4, 6

p. 37 / Foto 8 Autor proiect: Köllő Miklós

p. 36 / foto 2 Autori proiect: arh. Köllő Miklós, arh. Madaras Péter, Gheorgheni, jud. Harghita

p. 35 / foto 10-12 Casă în Vlaha, jud. Cluj; pensiune în Stana, jud. Cluj; casă în Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita. Autor proiecte: Tektum, arh. Gábor Tóthfalusi.

p. 35 / foto 2, Autori proiect: arh. Alpár András, Barna Lőrincz, Zsolt Tövissi, Bancu, jud. Harghita

© Thibault Hock

p. 48 / 3;

© Gabriel Negulescu

p. 46 / 4;

pag. 50 / 9 ?

pag. 52 / 9??

pag. 55 / 9, Ale??

Spațiul Construit (online): <https://www.spatiulconstruit.ro/articol/muzeul-invizibil--bine-camuflat-sub-dunele-de-nisip/20772>

GHID DE ARHITECTURĂ PENTRU ÎNCADRAREA ÎN SPECIFICUL LOCAL DIN MEDIUL RURAL

CONSTRUCȚII CU FUNCȚIUNI CULTURALE, COMUNITARE, PENTRU ĂGREMENT ȘI SPORT

Construcții cu funcțiuni culturale, comunitare, pentru agrement și sport

Prezentul material face parte din seria *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural pentru construcții cu gabarit mare*. Aceasta a fost elaborată în completarea seriei de *Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural* organizate pe regiuni.

Ghidurile de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural pot fi consultate gratuit pe site-ul Ordinului Arhitecților din România (OAR), la adresa:

www.oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura